Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, *Κυριακή 11 Σεπτεμβρίου 2022 • Έτος 14ο • Αρ. φύλλου 731* | Κυπριακή Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα | www.kathimerini.com.cy | €2,90

Συζητούμε συνταγματική αναθεώρηση

Ο Αβέρωφ Νεοφύτου μιλά στην «Κ»

«Ανοίξαμε τη συζήτηση για θεσμικές μεταρρυθμίσεις μέσα από μια τολμηρή συνταγματική αναθεώρηση, με ευρεία συναίνεση, για ενίσχυση της αποτελεσματικότητας, της διαφάνειας και της λογοδοσίας. Θεωρώ αναγκαιότητα τη συνταγματική αναθεώρηση για να επανέλθουν οι ισορροπίες και οι έλεγχοι στο μεταβατικό στάδιο μέχρι τη λύση του κυπριακού που θα έχουμε ένα νέο Σύνταγμα», δήλωσε στην «Κ» ο πρόεδρος του ΔΗΣΥ και υποψήφιος για την Προεδρία της Δημοκρατίας Αβέρωφ Νεοφυτου μετά τις αντιδράσεις που προκάλεσε η τοποθέτησή του για εκλογή αντιπροέδρου και μετά βοηθού προέδρου. Σε αυτό το πλαίσιο καλεί να ξεχάσουμε την ονοματολογία και να δώσουμε πλέον έμφαση στην ουσία. **Σελ. 6**

✔ **Campaign manager** του εαυτού τους οι Αβέρωφ Νεοφύτου και Νίκος Χριστοδουλίδης. **Σελ. 7**

Τι σημαίνει σήμερα Μικρασιάτης;

Πέντε πρόσωπα, πέντε γενιές μιλούν για τις οικογενειακές μνήμες τους και ορίζουν τη μικρασιατική ταυτότητα. Στη φωτογραφία η Ελένη Γλύκατζη-Αρβελέρ, με τη μητέρα της Καλλιρρόη, τη θεία της και τον μικρό της ξάδελφο, τη δεκαετία του '30. **Σελ. 16-17**

Εργαλειοποίηση της Κύπρου είδε η Ευρώπη

Προσχέδιο Κομισιόν για μεταναστευτικό

Η Κυπριακή Δημοκρατία υπόκειται σε εργαλειοποίηση μεταναστών, την οποία δρομολογεί «τρίτη χώρα», στην προκειμένη περίπτωση η Τουρκία. Αυτό αναγνωρίζεται σε αναθεωρημένο προσχέδιο κανονισμού για την εργαλειοποίηση μεταναστών, που έβαλε στο τραπέζι των «27» η Τσεχική Προεδρία. Η παράγραφος 20α του προοιμίου, του αναθεωρημένου προσχεδίου, που αποκαλύπτει η «Κ», αν και δεν κατονομάζει την Τουρκία, αναφέρει χαρακτηριστικά ότι «αν και η (σ.σ. πράσινη) γραμμή δεν αποτελεί εξωτερικό σύνορο, προκύπτει ότι η κατάσταση κατά την οποία τρίτη χώρα ή μη κρατικός παράγοντας ενθαρρύνει ή διευκολύνει την κυκλοφορία υπηκόων τρίτων χωρών, ώστε να διέλθουν τη γραμμή θα πρέπει να εκλαμβάνεται ως εργαλειοποίηση». Το προσχέδιο δεν περιλαμβάνει ευθεία αναφορά στα θαλάσσια σύνορα της Ε.Ε., ενώ απουσιάζουν οι κυρώσεις για τις χώρες που εργαλειοποιούν πρόσφυγες. **Σελ. 4**

ANNA LUHRMANN

Η Αγκυρα να αποφύγει προκλήσεις στην ΑΟΖ

Μήνυμα προς την Άγκυρα να αποφύγει νέες εντάσεις στην ΑΟΖ της Κύπρου έστειλε η Γερμανίδα υφυπουργός Εξωτερικών, Anna Luhrmann σε συνέντευξη στην «Κ». **Σελ. 8**

ΜΑΡΙΟ ΝΑΒΑ

Κλειδί για Ε/κ-Τ/κ το θέμα της ενέργειας

Η ενέργεια είναι ένας τομέας - κλειδί για την Κύπρο και μπορεί να ενδυναμώσει τη σύνδεση των δύο κοινοτήτων, λέει στην «Κ» ο Γ.Δ. διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων της Κομισιόν. **Σελ. 9**

ΠΑΝΔΗΜΙΑ

Η διαχείριση μέσω οδικού χάρτη

Με φάρο τις διεθνείς συστάσεις και με δεδομένο πως η πανδημία εξακολουθεί να υπάρχει, έχει ήδη καθοριστεί το στρατηγικό πλάνο διαχείρισης της πανδημίας. **Σελ. 10**

Ιδιωτικές εισφορές, το Ιερό Δισκοπότηρο

Προς αλλαγές στο νομοθετικό πλαίσιο μετά τον θόρυβο με τους αιτητές του ΚΕΠ - Πρόταση ΔΗΣΥ στη Βουλή

Σε κατάργηση των ιδιωτικών εισφορών σε κόμματα ή ενίσχυση των δικλείδων διαφάνειας ωθούν οι δημοσιοποιήσεις ιδιωτικών εισφορών προς τον Δημοκρατικό Συναγερμό από αιτητές του Κυπριακού Επενδυτικού Προγράμματος. Ο ΔΗΣΥ την ερχόμενη εβδομάδα θα καταθέσει πρόταση νόμου για κατάργησή τους, με το ΑΚΕΛ να απορρίπτει οποιαδήποτε συζήτηση στην παρούσα φάση ένεκα προεκλογικής περιόδου. Η «Κ» καταγράφει το ιστορικό μιας παγιωμένης πρακτικής από το 1991 καθώς και την απουσία βούλησης νομοθετικής ρύθμισης μέχρι το 2012. Επίσης, παρουσιάζει στοιχεία για το τι ισχύει σε 16 χώρες του ΟΟΣΑ. **Σελ. 5**

Με φόρμουλα MI5 η νέα ΕΥΠ

Το σχέδιο αναδιάρθρωσης

Το βρετανικό μοντέλο θα ακολουθήσει το Μέγαρο Μαξίμου για ζητήματα πληροφοριών και εθνικής ασφάλειας, προκειμένου να αλλάξει κατά τρόπο βέλτιστο και κυρίως αποτελεσματικό η ΕΥΠ. **Σελ.19**

Στο τελικό στάδιο ο Προϋπολογισμός

Τέλος Σεπτεμβρίου στη Βουλή

Στη βάση των γεωπολιτικών και οικονομικών δεδομένων διαμορφώνεται ο Προϋπολογισμός 2023. Η διαδικασία βρίσκεται στο τελικό στάδιο και έως το τέλος Σεπτεμβρίου θα κατατεθεί στη Βουλή. **Οικονομική, σελ. 3**

Το αύριο του θεσμού

Η ενθρόνιση της Ελισάβετ Β' αποτέλεσε για πολλούς σύμβολο ελπίδας, και συσπείρωσης των Βρετανών σε χαλεπούς καιρούς ακόμα και σε παγκόσμιες κρίσεις. Ο θάνατός της βρίσκει τώρα τη χώρα αποκομμένη από την Ευρώπη, αντιμέτωπη με μια δυσοίωνη οικονομική συγκυρία και πολιτική πόλωση. Μαζί με την κρίση στη Βρετανία, βρίσκεται σε κατάσταση αμφισβήτησης και η ίδια η μοναρχία. **Σελ. 20-21**

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Η σοβαρότητα

Ο χειμώνας που έρχεται προμηνύεται ιδιαίτερα δύσκολος. Η ρωσική εισβολή στην Ουκρανία έχει αλλάξει άρδην τα δεδομένα. Γεωπολιτικά ο κόσμος αλλάζει, ενώ στην οικονομία η καθημερινότητά μας μεταβάλλεται συνεχώς καθώς οι πολίτες αναμένεται πως θα βιώσουν τις προεκτάσεις του πολέμου στο πετσί τους. Στην Κύπρο όλη αυτή την οικονομική και διεθνή ανασφάλεια την εντείνει περαιτέρω η μη λύση του Κυπριακού. Τώρα, περισσότερο από ποτέ, το ζητούμενο είναι η σοβαρότητα και η νηφαλιότητα. Σε αυτόν συνεπώς τον προεκλογικό οι υποψήφιοι θα πρέπει να προτείνουν λύσεις, θα πρέπει να καταθέσουν προτάσεις, αλλά πάνω απ' όλα θα πρέπει να διατηρήσουν τη σοβαρότητά τους. Την σοβαρότητα και την παρουσίαση ενός σοβαρού στρατηγικού πλάνου πρέπει να απαιτήσει ο κάθε πολίτης. Ο πανικός δεν ήταν ποτέ ένας καλός σύμβουλος εν καιρώ εκλογών και η δημαγωγία εις άγραν ψήφων είναι στην εποχή μας αποδεδειγμένα ένα σπορ ιδιαίτερα επικίνδυνο.

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΣΤΟ ΕΝΘΕΤΟ «ΤΕΧΝΕΣ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΑ»

ΕΚΘΕΣΗ

Ταξίδι στη Μικρά Ασία της μνήμης

Το Μουσείο Μπενάκη παρουσιάζει την έκθεση «Μικρά Ασία. Λάμψη. Ξεριζωμός. Καταστροφή. Δημιουργία». Πρώτος σταθμός του ταξιδιού της έκθεσης, η Σμύρνη. **Ζωή, σελ. 1**

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

Η σχέση μεταξύ σώματος και ύλης

Ο εικαστικός, Λεόντιος Τουμπουρής, μίλησε στην «Κ» με αφορμή τη συμμετοχή του στο Art-o-rama, της Μασσαλίας, σε συνεργασία με την Eins γκαλερί, με την έκθεση «Briefly Eternal». **Ζωή, σελ. 4**

ΜΝΗΜΕΙΟ

9/11, η μνήμη των θυμάτων

Η καθηγήτρια στο τμήμα Επιχειρηματικών Σπουδών στο Πανεπιστήμιο Κολούμπια και συγγραφέας Λιν Σάγκαλιν μίλησε στην «Κ. Η κ. Σάγκαλιν κατέγραψε την προσπάθεια ανοικοδόμησης στο «σημείο μηδέν». **Ζωή, σελ. 8**

ΤΑ ΙΟΥΛΙΑΝΑ / *Γράφει ο* **ΣΤΑΥΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ**

Για ποιαν χτυπά η καμπάνα

Η Ευγενία προσήλθε στη φιέστα του Αβέρωφ στο Χίλτον απαστράπτουσα: Με ωραιότατο μπλε ηλεκτρίκ ταγέρ, λευκό μεταξωτό πουκάμισο και τρεις σειρές μαργαριτάρια Mikimoto. «Ώσπου εμφανίστηκε η άλλη, τύπου Μις Ελλάς 1995, με την ελληνική σημαία σε μάξι φόρεμα και γκρεμοτσακίστηκε η αυτοπεποίθηση της Καλαμαρούς στα πατώματα» ενημέρωσε το καρέ η Ιουλία. «Μήπως αντί για πουκάμισο έπρεπε να βάλω την δαντέλα κιπούρ που κάνει πιο πλούσια;» αναρωτήθηκε. Το ερώτημα έμεινε βεβαίως αναπάντητο, καθώς το ατυχές στιλιστικό περιστατικό ήταν το μικρότερο πρόβλημα που προέκυψε το βράδυ της περασμένης Τρίτης.

Τι μπορούσε να πάει λάθος; Πλήθος υπήρχε, πάθος υπήρχε, ενθουσιασμός (λέμε τώρα) υπήρχε... «Τι γκαντεμιά είναι αυτή που μας δέρνει;» έθεσε το βαθύ υπαρξιακό ερώτημα η Καλαμαρού. «Ο Φούλλης εμφανίστηκε με πουκάμισο και σηκωμένα μανίκια, όπως ο Άλλος, χαριεντίστηκε με τον κόσμο, όπως ο Άλλος, και το μόνο που έπρεπε να κάνει ήταν να πει μερικές προεκλογικές φανφάρες, ακριβώς όπως ο Άλλος! Αντ' αυτού βρεθήκαμε σε ένα κυκεώνα. Από τη μια να μας τρολάρει η Ελένη Θεοχάρους και από την άλλη να μας κράζει ο Κρις Τριανταφυλλίδης. Μάτι είναι μάνα μου!». Το καρέ συμφώνησε ότι το ξεμάτιασμα του Φούλλη είναι μια νούσιμη ενέργεια για τη διαχείριση της κρίσης που προκάλεσε η ρηξικέλευθη ομολογουμένως ιδέα περί Βοηθού Προέδρου, κι ας αποσύρθηκε ο όρος κακήν κακώς λόγω των αντιδράσεων.

Το νέο talk of the town πάντως, ιδιαιτέρως μετά το ερώτημα της Θεοχάρους «Κάμνω για βοηθός;», είναι: «Για ποιον χτυπά η καμπάνα». «Για ΠΟΙΑΝ χτυπά η καμπάνα» παρενέβη η Ιουλία, εξάπτοντάς τους την περιέργεια. «Άμα δεν τραβά ο υποψήφιος, βάζεις δίπλα του ένα δημοφιλές πρόσωπο κι έτσι έχεις μ' ένα σμπάρο δύο τρυγόνια: Ο αρχηγός απολαμβάνει λίγη από τη δανεική λάμψη και η εν λόγω... λάμψη επιβεβαιώνει τη δημοφιλία της». «Μην μιλάς άλλο με γρίφους γερόντισσα» την παρακάλεσε η Ευγενία.

Ο Λάρι ο γάτος υποδέχτηκε τη νέα ένοικο της Ντάουνινγκ Στριτ: 47 ετών, ξανθιά, απόφοιτο Οξφόρδης. Και βεβαίως, για το καρέ, οι συνειρμοί ήταν αναπόφευκτοι.

«Ξανθή Αγαπημένη Παναγιά! Μπορείτε να σκεφτείτε καλύτερη Βοηθό; Η επιτομή του win win... Πήγε προχθές η Αννίτα στο Βερολίνο για "επίσκεψη εργασίας" σύμφωνα με το ΚΥΠΕ και γέμισαν τα ΜΜΕ με εικόνες από την επίσκεψή της σε παιδιά με ογκολογικά προβλήματα». «Λάμψη και ευαισθησία!» σχολίασε η αριστερή (με την κακή έννοια) Ανδριάνα Ζιβάνα Βλαδιμήρου. «Απλά μαθήματα συναγερμικής επικοινωνίας» τη διόρθωσε η Ιουλία και οι κυρίες κατένευσαν σιωπηλά.

«Η λύση είναι μπροστά σας και δεν τη βλέπετε» είπε η Κούταλου, καταφέρνοντας να στρέψει όλα τα βλέμματα επάνω της. Αν και η Φώφη δεν είναι αυτό που θα λέγαμε συμπονετικός άνθρωπος, δεν άντεχε να μην υποδείξει το αυτονόητο: «Για ποιαν χτυπά η καμπάνα; Δείτε επιτέλους λίγο πιο πέρα από τη μύτη σας...» δήλωσε, εν τη μεγαθυμία της, καθώς είναι πλέον δηλωμένη οπαδός του Άλλου. «Τι ξέρουμε για την Λιζ Τρας; Αν εξαιρέσουμε κάτι άσχετα που είπε ο αδελφός της ο Φράνσις, ότι μικρή ήταν χορτοφάγος και ήθελε να κερδίζει στη Monopoly, τι ξέρουμε αλήθεια γι' αυτήν;».

«Η νέα Βρετανίδα πρωθυπουργός είναι γυναίκα, είναι ξανθιά, είναι 47 ετών και απόφοιτος του πανεπιστημίου της Οξφόρδης» είπε η Κούταλου. «Χριστέ μου, η Ακατανόμαστη...» ψέλλισε η Ιουλία, καθώς είδε ξαφνικά μπροστά της τον ελέφαντα στο δωμάτιο. «Η Έμιλυ είναι επίσης ξανθιά, έχει μόνο ένα χρόνο διαφορά από την Λιζ Τρας και αποφοίτησε επίσης από την Οξφόρδη. Επιπλέον είναι πιο φωτογενής, δεν φοράει φτηνιάρικα κοσμήματα όπως η Εγγλέζα και έχει βεβαίως άποψη επί παντός επιστητού». «Μήπως να μην είχε τόση άποψη;» αναρωτήθηκε η Καλαμαρού. «Η δική μας Τρας είναι και απόφοιτος της Μεγάλης Των Σοσιαλιτέ Σχολής» την αποστόμωσε η χήρα.

«Αν η Ακατανόμαστη πάρει το χρίσμα της Βοηθού Φούλλη η ιδέα του Joint Ticket αποκτά άλλη διάσταση» είπε η Ιουλία. «Κατ' αρχάς είναι μια εντελώς out of the box πρόταση με αντίκρισμα στο πολιτικό μάρκετινγκ και όχι μόνο. Τουτέστιν, και θα αποκατασταθεί η σχέση με τις κορούδες του Προέδρου και η Φουλλιάδα θα παίζει στο Sigma πρώτη είδηση». «Η Έμιλυ όμως, σε μια πρόσφατη τοποθέτηση περί ενιαίου κράτους, χαρακτήρισε την ΔΔΟ "ακαταλαβίστικα ακρωνύμια που τα παιδιά μας δεν καταλαβαίνουν"» προβληματίστηκε η Καλαμαρού. «Πώς έμαθαν στα παιδιά τους ότι LV σημαίνει Louis Vuitton; Κατά τον ίδιο τρόπο θα μάθουν και την Διζωνική Δικοινοτική Ομοσπονδία» σάρκασε η αριστερή (με την καλή έννοια) Κουλλίτσα Κυριακού και η αριστερή (με την κακή έννοια) Ανδριάνα Ζιβάνα Βλαδιμήρου ασμένως υπερθεμάτισε.

Κάποιες απόπειρες να αλλάξουν θέμα αποδείχτηκαν μάταιες. Η πληροφορία για τον Λάρι τον γάτο π.χ., που υποδέχτηκε τέσσερις πρωθυπουργούς στο νούμερο 10 της Ντάουνινγκ Στριτ, ποσώς τις ενδιέφερε. Κατά τον ίδιο τρόπο που τους ήταν παγερά αδιάφορη η επιστροφή του «επιβλητικού βρακά» (sic) στη Γιορτή του Κρασιού. Μόνο το ξέσπασμα νεύρων του Προδρόμου κατάφερε κάπως να τους κινήσει την προσοχή...

«Δεν έχω καταλήξει τι είναι χειρότερο: Ο διευθυντής σχολείου, με το σύνδρομο Vidal Sassoon, ο οποίος θέλει να επιβάλει στα παιδιά το κούρεμα των ηρώων της ΕΟΚΑ; Ή ο Πρόδρομος, με το σύνδρομο παιδονόμου της δεκαετίας του '60, ο οποίος ανεπιτυχώς υποδύεται τον ευρωπαίο υπουργό Παιδείας;» αναρωτήθηκε η Ιουλία και παρήγγειλε ένα τελευταίο γύρο gin and tonic για να πάνε τα πολιτικά φαρμάκια κάτω.

stavros.christodoulou@gmail.com

Ο ΦΙΛΙΣΤΩΡ

Επιλογή και επιμέλεια:
ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΗΝΑΚΑΚΗΣ, ΜΥΡΤΩ ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

90 χρόνια πρίν στην «Κ»

11.9.1932

ΑΛΗΤΟΠΑΙΔΕΣ: Εις μιαν έκθεσιν υποβληθείσαν εις την Αμερικανικήν Κυβέρνησιν υπό του Ομοσπονδιακού Γραφείου Περιθάλψεως των Νέων, περιγράφεται με τα μελανώτερα χρώματα η τραγωδία των μικρών αλητών οι οποίοι συνεπεία της μαστιζούσης τας Ηνωμένας Πολιτείας σοβαρωτάτης οικονομικής κρίσεως αναγκάζονται να περιπλανώνται ανά τας πόλεις και τα χωρία κατά μυριάδας εις αναζήτησιν στέγης και άρτου. Η έκτασις του σοβαρωτάτου τούτου και λίαν επικινδύνου κοινωνικώς φαινομένου είνε καταπληκτική. Αι αμερικανικαί εφημερίδες αναφέρουν καθημερινώς χαρακτηριστικά και δραματικώτατα επεισόδια από την ζωήν του αναριθμήτου αυτού στρατού των μικρών αλητών. Πρόκειται, πράγματι, περί 200 και πλέον χιλιάδων νέων αμφοτέρων των φύλων, οι οποίοι άνευ οικίας περιφέρονται από του ενός άκρου των Ηνωμένων Πολιτειών εις το άλλο, χωρίς κανένα αντικειμενικόν σκοπόν, ρακένδυτοι, πεινάλεοι, εκτεθειμένοι εις το ψύχος, την κακοκαιρίαν, τας ασθενείας, τους παντοειδείς κινδύνους, οι οποίοι ενεδρεύουν εις πάσαν στιγμήν προ αυτών. [...] Ταξιδεύουν γενικώς κρυμμένοι μέσα εις τα φορτηγά βαγόνια των τραίνων, προσπαθούντες να διαφύγουν της προσοχής των σιδηροδρομικών υπαλλήλων, και με τον κίνδυνον, πολλάκις, να πέσουν επί της σιδηροδρομικής γραμμής και να εύρουν οικτρόν τέλος. Πολλοί πάλιν ακολουθούν τους δημοσίους δρόμους ζητούντες από τους οδηγούς των διερχομένων φορτηγών αυτοκινήτων ή άλλων μεταφορικών μέσων να τους ευσπλαχνισθούν και να τους παραλάβουν επί των οχημάτων των επί τι διάστημα.

ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΙΣ: Ο τιμάριθμος εξακολουθεί να παρουσιάζη σταθεράν τάσιν ανόδου και εν συγκρίσει προς τον Ιούλιον ο Αύγουστος παρουσιάζει άνοδον κατά ένδεκα εκατοστά, λέγει η κρατική στατιστική υπηρεσία. Αλλ' οι άνθρωποι που εξοδεύουν τα χρήματά των, [...] απορούν πώς συμβαίνει να παρουσιάζη τόσον μικράν αύξησιν ο τιμάριθμος ενώ τα έξοδά των αυξάνονται καθημερινώς κατά τριάντα τοις εκατόν, τουλάχιστον.

ΣΤΑΘΕΡΑ ΒΗΜΑΤΑ ΠΙΣΩ / *Γράφει* **Ο ΣΠΟΝΔΟΦΟΡΟΣ**

Με άριστα το 10

1 Στα μέτρα. Παρά να φωνάζουμε για την ακρίβεια και να θεωρούμε πως θα επηρεάσουμε την παγκόσμια τιμή του μαζούτ που καίει η ΑΗΚ, ας επιδοτήσουμε όλα τα κυπριακά σπίτια να βάλουν φωτοβολταϊκά. Και φθηνότερα θα μας έρθει και οριστική λύση θα είναι.

2 Στην παροιμία. Παρά να δίνεις ψάρια σε κάποιον για να χορτάσει, καλύτερα να τον μάθεις να ψαρεύει.

3 Στις εξαγωγές. Εγώ γνώριζα πως εξάγουμε χαλλούμια, πατάτες και πορτοκάλια. Μαθαίνω πως τώρα εξάγουμε λογισμικά παρακολουθήσεων και drones. Είπαμε να ψηφιοποιήσεις την οικονομία famous Πρόεδρέ μας, αλλά εσύ μας έκανες Silicon Valley.

Πολιτική είναι η ικανότητα να παρουσιάζεις σήμερα τι θα γίνει αύριο και να εξηγείς αύριο γιατί δεν έγινε.
Ουίνστον Τσώρτσιλ.

4 Στη συνεργασία. Είπαμε Πρόεδρε Φούλη μας να έχουμε ανοικτή γραμμή με Μαξίμου, αλλά όχι και να το κάνουμε ΚΕΠΙΚ.

5 Στους αδικημένους. Ο Αλέξανδος Σίνκα ένοιωθε αδικημένος που δεν τον αξιοποίησε ο famous Πρόεδρος σε καμία θέση εδώ και δέκα χρόνια. Τελικά η ζωή τα έφερε να βγουν και οι δύο κερδισμένοι από τη (μη) συνεργασία.

6 Στην ανατροπή. Λέγαμε πως κανένας πολιτικός ή κόμμα δεν μπορεί να μαζέψει πλέον όσους μαζεύει ένας κυπριακός γάμος. Μας διέψευσε ο Φούλης πανηγυρικά με τις 4.000 κόσμο στο Hilton.

7 Στη χρηματοδότηση. Όταν παίρνεις μαύρα, πληρώνεις με μαύρα. Αρχαίο κυπριακό πολιτικό ρητό.

8 Στην μνήμη. Πέθανε η βασίλισσα και θυμήθηκαν όλοι τον Καραολή. Εγώ τον θυμάμαι όταν ακούω για ρουσφέτια, διαφθορά και κομματικά παίγνια.

9 Στην αναθεώρηση. Πρόεδρο, Αντιπρόεδρο, Βοηθό Πρόεδρο, Επίτροπο. Σύνταγμα – λάστιχο σε μία χώρα που φωνάζει για την εισβολή και κατοχή της Τουρκίας στο έδαφός της, αλλά ο λαός της είναι με τους Ρώσους που εισέβαλαν στην Ουκρανία. Στο ντιβάνι γρήγορα.

10 Στην Real Politic. Ο Φούλης Πρόεδρος σκέφθηκε πως, όπως πάνε τα πράγματα σήμερα, το Θείο Βρέφος θα είναι Πρόεδρος τον Μάρτιο, άρα ας του κόψουμε εξουσίες και ας αρχίσουμε να του κάνουμε την ζωή δύσκολη. Όταν δεν μπορείς να αποφύγεις κάτι, το απολαμβάνεις. Γάτα.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ιδιοκτησία
«Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΕΚΔΟΣΗ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ»

Εκδίδεται σε συνεργασία και μετά από άδεια της εταιρείας ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.

Διευθύνων Σύμβουλος: Δημητρης Λοττιδης • Διευθύντρια: Μαρινα Οικονομιδου • Σύμβουλος Εκδοσης: Αλκης Ανδρεου
Υπεύθυνος Υλης: Αποστολος Κουρουπακης • Υπεύθυνος Ατελιέ: Παντελης Δαμιανου

Νίκου Κρανιδιώτη 7Ε, 3ος όροφος, 2411 Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος
e-mail: info@kathimerini.com.cy Τηλ.: 22472500 Fax: Σύνταξη +357 22472540
Fax: Διαφημιστικό Τμήμα - Μικρές Αγγελίες +357 22472550

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, αναπαραγωγή, διασκευή ή απόδοση του περιεχομένου της εφημερίδας με οποιονδήποτε τρόπο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

Διευθυντής: Αλεξης Παπαχελας • Διεύθυνση συντάξεως: Κωστης Φαφουτης - Νοτης Παπαδοπουλος

Wi-Fi onboard

Καλωσορίζουμε μια νεο εποχή.
Το Wi-Fi έφτασε!

aegeanair.com

Το Wi-Fi onboard έρχεται στο νεο στόλο μας
και αλλάζει τα δεδομένα. Ολοένα και περισσότερα
αεροσκάφη μας θα διαθέτουν Wi-Fi,
για να είστε συνδεδεμένοι στο internet καθ' όλη
τη διάρκεια της πτήσης σας και να κάνετε
το ταξίδι σας ακόμη πιο απολαυστικό.

A STAR ALLIANCE MEMBER

AEGEAN

Επισήμως «εργαλειοποίηση» στην Κύπρο

Αλλαγή πλεύσης Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη διοχέτευση παράτυπων μεταναστών από Τουρκία μέσω της πράσινης γραμμής

Του **ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ**

Η παράγραφος 20α του προοιμίου, του αναθεωρημένου προσχεδίου της Τσεχικής Προεδρία, στις 2 Σεπτεμβρίου, αναφέρει χαρακτηριστικά ότι «αν και η (σ.σ. πράσινη) γραμμή δεν αποτελεί εξωτερικό σύνορο, προκύπτει ότι η κατάσταση κατά την οποία τρίτη χώρα ή μη κρατικός παράγοντας ενθαρρύνει ή διευκολύνει την κυκλοφορία υπηκόων τρίτων χωρών, ώστε να διέλθουν τη γραμμή (σ.σ. αντιπαράταξης) θα πρέπει να εκλαμβάνεται ως εργαλειοποίηση».

(20a) As regards Cyprus, Council Regulation (EC) No 866/2004 of 29 April 2004 on a regime under Article 2 of Protocol 10 to the Act of Accession provides for specific rules that apply to the line between the areas of the Republic of Cyprus in which the Government of the Republic of Cyprus exercises effective control and those areas in which the Government of the Republic of Cyprus does not exercise effective control. Although the line does not constitute an external border, it follows that a situation where a third-country or non state actor encourages or facilitates the movement of third country nationals to cross the line should be considered as instrumentalisation.

Αλλαγή πλεύσης σηματοδοτεί το αναθεωρημένο προσχέδιο Κανονισμού για την εργαλειοποίηση μεταναστών, που έβαλε στο τραπέζι των «27» η Τσεχική Προεδρία, αναγνωρίζοντας για πρώτη φορά - κατόπιν έντονων παραστάσεων της Λευκωσίας - ότι η εν λόγω ενέργεια, συνεπεία ενθάρρυνσης «τρίτης χώρας», επεκτείνεται και στην πράσινη γραμμή της Κυπριακής Δημοκρατίας, η οποία δεν συνιστά εξωτερικό σύνορο. Η παράγραφος 20α του προοιμίου, του αναθεωρημένου προσχεδίου της Τσεχικής Προεδρίας, στις 2 Σεπτεμβρίου, αναφέρει χαρακτηριστικά (βλέπε φωτοτυπία) ότι «αν και η (σ.σ. πράσινη) γραμμή δεν αποτελεί εξωτερικό σύνορο, προκύπτει ότι η κατάσταση κατά την οποία τρίτη χώρα ή μη κρατικός παράγοντας ενθαρρύνει ή διευκολύνει την κυκλοφορία υπηκόων τρίτων χωρών, ώστε να διέλθουν τη γραμμή (σ.σ. αντιπαράταξης) θα πρέπει να εκλαμβάνεται ως εργαλειοποίηση».

Σύμφωνα με το αναθεωρημένο προσχέδιο το κράτος-μέλος, μπορεί ακόμη και να απαγορεύσει την είσοδο στο έδαφός του σε πρόσωπα που διοχετεύονται συνεπεία εργαλειοποίησης.

Με άλλα λόγια, η εν λόγω παράγραφος αναγνωρίζει ότι και η Κυπριακή Δημοκρατία υπόκειται σε εργαλειοποίηση μεταναστών, την οποία δρομολογεί «τρίτη χώρα», στην προκειμένη περίπτωση η Τουρκία. Όπως ακριβώς και στην περίπτωση της Λιθουανίας που επίσης δέχεται πιέσεις συνεπεία της εργαλειοποίησης μεταναστών, κάτι που αποδίδεται σε συμπαιγνία της Λευκορωσίας και της Ρωσίας, με στόχο όπως έχει λεχθεί, την αποσταθεροποίηση της Ε.Ε. Η τοποθέτηση της Κύπρου στα κράτη που βρίσκονται αντιμέτωπα με ρεύματα παράτυπων μεταναστών, συνεπεία «εργαλειοποίησης», δημιουργεί προοπτικές ανακούφισης της Λευκωσίας, καθώς το προσχέδιο Κανονισμού της Ε.Ε. εισάγει τρεις πολύ ουσιαστικές εξαιρέσεις από τις διαδικασίες που ακολουθούνται υπό κανονικές συνθήκες:

Αφενός, ένα κράτος-μέλος, συνεπεία εργαλειοποίησης υποχρεούται να παράσχει μόνο τα απολύτως απαραίτητα στα παράτυπα μεταναστευτικά ρεύματα, περιορίζοντας ουσιαστικά τις συνθήκες υποδοχής που απαιτούνται για τη διαβίωση, χωρίς να τίθεται θέμα παροχής εργασίας, επιδομάτων κλπ. Επί του προκειμένου, η παράγραφος 11 του αναθεωρημένου προσχεδίου επισημαίνει ότι το κράτος-μέλος οφείλει να παρέχει στους υπηκόους τρίτων χωρών και στους απάτριδες «προσωρινό καταφύγιο που θα πρέπει να προσαρμόζεται στις εποχικές καιρικές συνθήκες και να καλύπτει τις βασικές τους ανάγκες, ιδίως με την παροχή τροφής, νερού, ρουχισμού, κατάλληλης ιατρικής περίθαλψης και βοήθειας σε ευάλωτα άτομα, με πλήρη σεβασμό του δικαιώματος στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια».

Αφετέρου, σύμφωνα πάντα με το αναθεωρημένο προσχέδιο Κανονισμού της Τσεχικής Προεδρίας, το κράτος-μέλος, μπορεί ακόμη και να απαγορεύσει την είσοδο στο έδαφός του σε πρόσωπα που διοχετεύονται συνεπεία εργαλειοποίησης. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στην παράγραφο 9 του προσχεδίου «… το κράτος-μέλος που αντιμετωπίζει κατάσταση εργαλειοποίησης ενδέχεται να χρειαστεί περισσότερο χρόνο για να μπορέσει να λάβει αποφάσεις χωρίς να επιτρέψει την είσοδο στην επικράτεια». Προστίθεται δε ότι, ωστόσο, το οικείο κράτος μέλος θα πρέπει να δώσει προτεραιότητα στις αιτήσεις ασυνόδευτων ανηλίκων, ως επίσης και ανηλίκων και των μελών των οικογενειών τους.

Το πλέον αξιοσημείωτο ενδεχομένως στοιχείο, είναι ότι με βάση τον δρομολογούμενο Κανονισμό, η υποβολή αίτησης ασύλου ενός προσώπου δεν του διασφαλίζει το δικαίωμα εισόδου σε κράτος-μέλος της Ε.Ε., πρόνοια που για πρώτη φορά περιλαμβάνεται σε προσχέδιο νομοθετικού κοινοτικού εγγράφου.

Πρακτικά, καθίσταται σαφές ότι τα πρόσωπα που διοχετεύονται από την Τουρκία προς την Κύπρο, θα εξετάζονται πλέον από τις κυπριακές Αρχές στο πλαίσιο του Κανονισμού για την εργαλειοποίηση - εφόσον εγκριθεί - δίνοντας σημαντικές ανάσες στην Κυπριακή Δημοκρατία, δεδομένων των δυνατοτήτων διασφάλισης και ευελιξίας που παρέχει ο υπό διαμόρφωση Κανονισμός, στα κράτη-μέλη. Η Λευκωσία δεν θα μπορεί βεβαίως να σταματήσει την είσοδο πολιτών τρίτων χωρών και απάτριδων στα σύνορά της, δεδομένου ότι δεν βρίσκονται υπό τον αποτελεσματικό της έλεγχο στις κατεχόμενες από την Τουρκία περιοχές. Αλλά, θα έχει την δυνατότητα να αξιοποιήσει τις πρόνοιες του Κανονισμού για να αναχαιτίσει τις πιέσεις που προκαλεί η εργαλειποίηση προσώπων από την Τουρκία (νοουμένου ότι οι ροές δεν αφορούν Σύρους πρόσφυγες).

Το προσχέδιο Κανονισμού που τελεί υπό συζήτηση και συνεπώς υπό διαμόρφωση, έχει όμως και τρία σημαντικά κενά, για τα οποία εκτιμάται ότι θα δοθεί νέα μάχη μεταξύ των «27», περιλαμβανομένων της Κύπρου και της Ελλάδας, μέχρι την οριστική του έγκριση:

Απουσία κυρώσεων για τις χώρες που εργαλειοποιούν πρόσφυγες και μετανάστες: Το προσχέδιο Κανονισμού δεν εισάγει κανένα μέτρο κατά των χωρών που διαπιστώνεται ότι εργαλειοποιούν πρόσφυγες και μετανάστες, γεγονός που μεταφέρει το βάρος στην ίδια την Ε.Ε. και αφήνει στο απυρόβλητο τους δράστες της εργαλειοποίησης ανθρωπίνων ψυχών. Είτε αυτή είναι η Λευκορωσία (σε συνεργασία με τη Ρωσία), είτε είναι η Τουρκία.

Ανακατανομή-μετεγκατάσταση: Τα κράτη-μέλη που βρίσκονται αντιμέτωπα με ρεύματα παράτυπων μεταναστών, συνεπεία «εργαλειοποίησης», θα τυγχάνουν στήριξης από το σύνολο της Ε.Ε., περιλαμβανομένης και οικονομικής βοήθειας. Ωστόσο, το προσχέδιο Κανονισμού προβλέπει ότι η διαδικασία ανακατανομής και μετεγκατάστασης σε άλλα κράτη-μέλη, θα είναι «εθελοντική». Γεγονός, που από την μια καθιστά σαφές ότι η έννοια της πραγματικής αλληλεγγύης απουσιάζει σε επίπεδο Ε.Ε., ενώ από την άλλη, ότι το βάρος των ροών θα εξακολουθεί να βαραίνει τους ώμους κάποιων κρατών, περιλαμβανομένης και της Κύπρου, ενώ η πλειοψηφία των εταίρων θα σφυρίζει αδιάφορα.

Το προσχέδιο Κανονισμού για την «εργαλειοποίηση» δεν περιλαμβάνει ευθεία αναφορά στα θαλάσσια σύνορα της Ε.Ε., κάτι που έχει τεράστια σημασία, δεδομένου ότι η Τουρκία αξιοποιεί θαλάσσιες οδούς για να διοχετεύσει ρεύματα προσφύγων και μεταναστών τόσο στην Κύπρο, όσο και στην Ελλάδα. Πληροφορίες της «Κ» αναφέρουν ότι επί του προκειμένου υπήρξε έντονη αντιπαράθεση καθώς προηγούμενα προσχέδια αναφέρονταν ρητώς σε «χερσαία σύνορα», αποκλείοντας εκ της ατόπου επαγωγής, περιπτώσεις εργαλειοποίησης μέσω θαλάσσιων συνόρων, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για την Κύπρο. Κατόπιν παρεμβάσεων του Υπουργείου Εσωτερικών της Κυπριακής Δημοκρατίας (που υποστηρίχθηκε από τις χώρες της Μεσογείου), η αναφορά σε χερσαία σύνορα απαλείφθηκε. Πληροφορίες της «Κ» αναφέρουν ότι η Αθήνα σε συνεννόηση και με τη Λευκωσία, αναμένεται να ζητήσει όπως ο Κανονισμός περιλάβει πλέον και ευθεία αναφορά στην εργαλειοποίηση που επιχειρείται και μέσω θαλασσίων συνόρων.

Η Κομισιόν είχε άλλη άποψη

Το αρχικό προσχέδιο Κανονισμού της Κομισιόν για την «εργαλειοποίηση» δεν περιελάμβανε την περίπτωση της Κύπρου και την διοχέτευση προσφύγων και μεταναστών μέσω της πράσινης γραμμής, από την Τουρκία. Η Κομισιόν είχε διαφορετική άποψη και συνεπώς δεν αισθάνθηκε την ανάγκη να περιλάβει την Κύπρο στο προσχέδιο Κανονισμού για την εργαλειοποίηση, παρά τις επιστολές Αναστασιάδη και Νουρή και παρά το γεγονός ότι η αρμόδια ευρωπαϊκή υπηρεσία πληροφοριών (INTCEN), είχε καταρτίσει διαβαθμισμένο έγγραφο, στο οποίο επεσήμανε όχι μόνο την εργαλειοποίηση προσφύγων και μεταναστών από την Άγκυρα, αλλά και την πρόθεσή της να αποσταθεροποιήσει την Κυπριακή Δημοκρατία, προκαλώντας και δημογραφική αλλοίωση. Το ΥΠΕΣ έδωσε διπλωματική μάχη στην αρμόδια ομάδα εργασίας και κατάφερε να πετύχει την περίληψη της πιο πάνω συγκεκριμένης αναφοράς στο αναθεωρημένο προσχέδιο Κανονισμού που έβαλε στο τραπέζι η Τσεχική Προεδρία, για την εργαλειοποίηση στην οποία υπόκειται η Κυπριακή Δημοκρατία μέσω της πράσινης γραμμής. Κόντρα στις θέσεις της Κομισιόν που άφηνε αφενός στο απυρόβλητο την Άγκυρα και αφετέρου ακάλυπτη τη Λευκωσία.

Το προσχέδιο Κανονισμού για την «εργαλειοποίηση» δεν περιλαμβάνει ευθεία αναφορά στα θαλάσσια σύνορα της Ε.Ε., ενώ απουσιάζουν οι κυρώσεις για τις χώρες που εργαλειοποιούν πρόσφυγες.

Υπενθυμίζεται ότι ο Αντιπρόεδρος της Κομισιόν, Έλληνας Επίτροπος, Μαργαρίτης Σχοινάς, είχε δηλώσει σύμφωνα με το ΚΥΠΕ, ότι πρέπει «να δούμε αν είναι εργαλειοποίηση ή αυξημένη πίεση» αυτό που συμβαίνει στην Κύπρο, καθιστώντας σαφές ότι «έχει σημασία η διαφορά» μεταξύ των δύο αυτών ενδεχομένων. Η άποψη του κ. Σχοινά «πέρασε» και στο αρχικό προσχέδιο που είχε καταθέσει η Κομισιόν για την εργαλειοποίηση, αναγκάζοντας τη Λευκωσία να δώσει μάχη στο Συμβούλιο προκειμένου να εξασφαλίσει τροποποίηση του αρχικού κειμένου. Ως αποτέλεσμα η Τσεχική Προεδρία έχει περιλάβει την ειδική παράγραφο, στο προοίμιο, δια της οποίας αναγνωρίζεται για πρώτη φορά η εργαλειοποίηση προσφύγων και μεταναστών στην Κύπρο, στην οποία επιδίδεται «τρίτη χώρα», μέσω της πράσινης γραμμής.

40 χιλιάδες παράτυπες αφίξεις στην Κύπρο

Η Κυπριακή Δημοκρατία, διά του ΥΠΕΣ, γνωστοποίησε προς την Ε.Ε. και τους 26 εταίρους της, ότι από το 2018 μέχρι και τα μέσα του τρέχοντος έτους, 2022, πέρασαν στις ελεγχόμενες από το νόμιμο κράτος περιοχές, 40 περίπου χιλιάδες παράτυποι μετανάστες, ποσοστό που προσεγγίζει το 5% του πληθυσμού της νήσου. Με ό,τι αυτό συνεπάγεται για τις δυνατότητες του κυπριακού κράτους να ανταπεξέλθει στις ροές, οι οποίες συνεχίζουν αμείωτες το τελευταίο διάστημα, συνεπεία της εργαλειοποίησης στην οποία επιδίδεται η Τουρκία. Υπενθυμίζεται ότι ο Πρόεδρος Αναστασιάδης απέστειλε επιστολή προς την πρόεδρο της Κομισιόν, σημειώνοντας ότι «η χώρα (σ.σ. Κύπρος) βρίσκεται σε καθεστώς έκτακτης ανάγκης αναφορικά με τις μεταναστευτικές ροές, και δεν υπάρχει απολύτως καμιά πιθανότητα να φιλοξενήσει περισσότερους μετανάστες». Σύμφωνα με την επιστολή, η οποία στάλθηκε τον Νοέμβριο 2021 και είχε δημοσιεύσει η «Κ», «τα συστήματα ασύλου και υποδοχής έχουν υπερβεί τα όριά τους» στην Κύπρο. Ανάλογη επιστολή είχε αποστείλει και ο ΥΠΕΣ Νίκος Νουρής σε κοινοτικούς επισήμους και ομολόγους του, επισημαίνοντας, μεταξύ άλλων, ότι «η κατάσταση έχει τώρα φτάσει σε ένα σημείο, που βρίσκεται εκτός των δυνατοτήτων της Κυβέρνησης να ελέγξει και να διαχειριστεί τους υπερβολικούς αριθμούς» των ροών. Στις επιστολές Αναστασιάδη και Νουρή είχαν υποβληθεί και τα πέντε αιτήματα της Κυπριακής Δημοκρατίας προς την Ε.Ε.: Για «άμεση θέσπιση υποχρεωτικού προγράμματος μετεγκατάστασης για την Κύπρο», για την ενεργοποίηση του άρθρου 78 παρ. 3 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ένωσης, ώστε προσωρινά η Κύπρος να μην υποχρεούται να εξετάζει νέες αιτήσεις ασύλου, για οικονομική στήριξη αλλά και εξοπλισμό χερσαίων και εναέριων συστημάτων παρακολούθησης, περιλαμβανομένων θερμικών καμερών για την επιτήρηση της γραμμής αντιπαράταξης. Ως επίσης και για την εξέταση του αιτήματος χρηματοδότησης της Κύπρου για την ανακατασκευή και τη λειτουργία του νέου Κέντρου Φιλοξενίας 'Λίμνες' και την κατασκευή προαναχωρησιακού κέντρου στην ίδια περιοχή.

ΑΡΘΡΟ / *Του* **ΓΙΑΝΝΑΚΗ ΟΜΗΡΟΥ**

Γιάννος Κρανιδιώτης - Να τον θυμόμαστε

Είκοσι τρία χρόνια από το θάνατο του Γιάννου Κρανιδιώτη και η απουσία του είναι ακόμα αισθητή. Ένας ακούραστος, πρωτοπόρος αγωνιστής των δικαίων του Ελληνισμού, της Ελλάδας και της Κύπρου, έχασε τη ζωή του απροσδόκητα και αναπάντεχα στις επάλξεις του καθήκοντος.

Χρέος μας να τον θυμόμαστε και να διδασκόμαστε από τα έργα και τις ημέρες του. Η απώλειά του προσέλαβε για την Κύπρο μεγάλες διαστάσεις, αφού ο Γιάννος Κρανιδιώτης ήταν ο κορυφαίος μαχητής και πρωταγωνιστής για το Κυπριακό μέσα στον Ελλαδικό χώρο, πρώτος ανάμεσα στους πρώτους και ακούραστος εργάτης για τον ευρωπαϊκό προσανατολισμό της Κύπρου. Παρά τις μεμψιμοιρίες και τις δογματικές αντιρρήσεις που εκδηλώνονταν στην Κύπρο, τουλάχιστον στα αρχικά στάδια.

Με χαρακτηριστικά τη βαθιά επιστημονική γνώση, τον οραματισμό του ιδεολόγου και τη μεθοδικότητα του ικανού πολιτικού, ο Γιάννος Κρανιδιώτης αναδείχθηκε σημαντική πολιτική φυσιογνωμία μέσα στον Ευρωπαϊκό χώρο και στα Βαλκάνια όπου με πάθος αγωνίστηκε για την ειρήνη και τη φιλία των λαών.

Όσοι εργαστήκαμε μαζί του, διατηρούμε στη μνήμη μας, νωπές τις τεκμηριωμένες αναλύσεις του πάνω στα προβλήματα που άπτονται των Ελληνοτουρκικών σχέσεων, της επίλυσης του Κυπριακού, της ενταξιακής πορείας της Κύπρου, των κρίσιμων ευρωπαϊκών ζητημάτων και των εξελίξεων στην ευαίσθητη περιοχή των Βαλκανίων. Μακριά από προχειρότητες, συναισθηματικές αντιδράσεις και δογματικές εμμονές.

Ως έμπειρος διπλωμάτης, διέθετε ιώβειο υπομονή, η οποία μαζί με την ικανότητα της διάγνωσης των προθέσεων και της συνεκτίμησης της εκάστοτε ισορροπίας δυνάμεων τού επέτρεπε να εξασφαλίζει σημαντικές επιτυχίες. Πίστευε με πάθος στο διάλογο, τα επιχειρήματα, τη δύναμη των ιδεών και όχι των ιδεολογημάτων και των κραυγών και εργαζόταν με στόχο η πολιτική διαδικασία να έχει αποτέλεσμα και όχι εντυπώσεις. Ο Κρανιδιώτης είχε ένα μοναδικό τρόπο να θέτει στα διεθνή βήματα το Κυπριακό, την ευρωπαϊκή πορεία της Κύπρου και τις ευθύνες της Τουρκίας, χωρίς να δημιουργεί αντιδράσεις.

Θα πρέπει να αναφερθεί ότι η Κύπρος είχε τη δυνατότητα αξιοποίησής του, κατά τρόπο που θα την τοποθετούσε σε ένα νέο ιστορικό κύκλο και θα άνοιγε κάποιες άλλες προοπτικές για την πολιτική ζωή. Δυστυχώς, μια θεώρηση βαθύτατου συντηρητισμού, εμπόδισε μια τέτοια εξέλιξη. Αυτή η ευκαιρία χάθηκε. Δεν είναι η ώρα για καταγραφή των γεγονότων και άλλωστε δεν θα είχε και νόημα. Είκοσι τρία χρόνια μετά την απώλεια του Γιάννου Κρανιδιώτη μπορούμε μελετώντας τα έργα και τις ημέρες του να κοιτάξουμε το παρόν και το μέλλον της Κύπρου με περισσότερη σοφία. Και να διατυπώσουμε την ελπίδα ότι οι προοπτικές ενός λαού, δεν θα υποτάσσονται πάντα στις λογικές στενών και μικρόψυχων πολιτικών υπολογισμών.

Η Κύπρος και ο λαός μας έχουν δικαίωμα στην ελπίδα, στην αλλαγή σελίδας, στο καινούριο, στην είσοδο σε μια νέα εποχή. Αυτή την ελπίδα ας την κρατήσουμε ζωντανή ως το καλύτερο μνημόσυνο για τον Κρανιδιώτη.

Σημ:. Ο Γιάννος Κρανιδιώτης και ο γιος του Νικόλας έχασαν τη ζωή τους σε αεροπορικό δυστύχημα πάνω από το Βουκουρέστι στις 14.9.1999.

Ο κ. Γιαννάκης Ομήρου είναι Πρώην Πρόεδρος της Βουλής.

Εισφορές, το άβατον του συστήματος

Η νομοθετική εισαγωγή κανόνων μόλις το 2012 δεν εξαφάνισε την αθέατη πλευρά στις ιδιωτικές χρηματοδοτήσεις κομμάτων

Του **ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ**

Οι τριγμοί που προκλήθηκαν στο εσωτερικό σκηνικό από την δημοσιοποίηση ονομάτων αιτητών του Κυπριακού Επενδυτικού Προγράμματος που κατέβαλαν εισφορές στον Δημοκρατικό Συναγερμό, επανέφεραν στο προσκήνιο ένα ζήτημα που τα τελευταία 30 χρόνια μπορεί να χαρακτηριστεί και ως το Ιερό Δισκοπότηρο του κομματικού συστήματος της Κύπρου. Ζήτημα που μέχρι το 2012 παρέμενε εκτός νομοθετικού πλαισίου, που ωστόσο όταν ευοδώθηκαν οι όποιες προσπάθειες εισαγωγής του αποδείχθηκε πως υπήρχαν αρκετά κενά και παραθυράκια που επέτρεπαν στα κόμματα να δέχονται ιδιωτικές εισφορές με κίνητρα, που εκ των πραγμάτων προκαλούσαν ηθικά ζητήματα.

Η νομοθετική ρύθμιση των ιδιωτικών εισφορών δεν εξάλειψε το πέπλο που υπήρχε, γύρω από τις εισφορές σε κόμματα από ιδιώτες. Τουναντίον, δυνάμωσε τις απόψεις εκείνες που πρότειναν ριζικές αλλαγές.

Υπέρ των αλλαγών στο νόμο για τις ιδιωτικές εισφορές δηλώνουν ΔΗΣΥ, ΑΚΕΛ και ΔΗΚΟ.

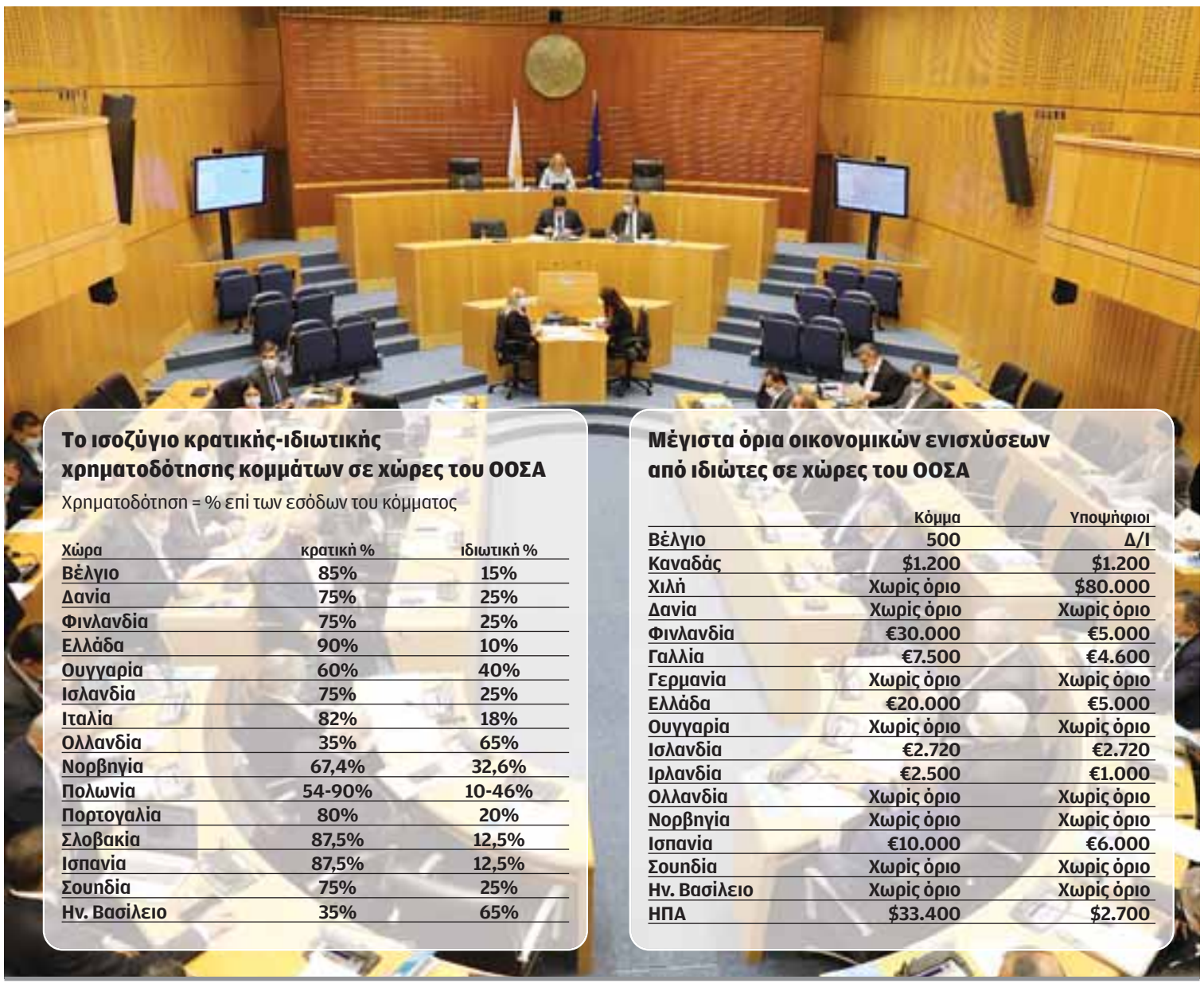

Το ισοζύγιο κρατικής-ιδιωτικής χρηματοδότησης κομμάτων σε χώρες του ΟΟΣΑ

Χρηματοδότηση = % επί των εσόδων του κόμματος

Χώρα	κρατική %	ιδιωτική %
Βέλγιο	85%	15%
Δανία	75%	25%
Φινλανδία	75%	25%
Ελλάδα	90%	10%
Ουγγαρία	60%	40%
Ισλανδία	75%	25%
Ιταλία	82%	18%
Ολλανδία	35%	65%
Νορβηγία	67,4%	32,6%
Πολωνία	54-90%	10-46%
Πορτογαλία	80%	20%
Σλοβακία	87,5%	12,5%
Ισπανία	87,5%	12,5%
Σουηδία	75%	25%
Ην. Βασίλειο	35%	65%

Μέγιστα όρια οικονομικών ενισχύσεων από ιδιώτες σε χώρες του ΟΟΣΑ

	Κόμμα	Υποψήφιοι
Βέλγιο	500	Δ/Ι
Καναδάς	$1.200	$1.200
Χιλή	Χωρίς όριο	$80.000
Δανία	Χωρίς όριο	Χωρίς όριο
Φινλανδία	€30.000	€5.000
Γαλλία	€7.500	€4.600
Γερμανία	Χωρίς όριο	Χωρίς όριο
Ελλάδα	€20.000	€5.000
Ουγγαρία	Χωρίς όριο	Χωρίς όριο
Ισλανδία	€2.720	€2.720
Ιρλανδία	€2.500	€1.000
Ολλανδία	Χωρίς όριο	Χωρίς όριο
Νορβηγία	Χωρίς όριο	Χωρίς όριο
Ισπανία	€10.000	€6.000
Σουηδία	Χωρίς όριο	Χωρίς όριο
Ην. Βασίλειο	Χωρίς όριο	Χωρίς όριο
ΗΠΑ	$33.400	$2.700

Για να γίνει περισσότερο κατανοητός ο χαρακτηρισμός Ιερό Δισκοπότηρο, αρκεί κάποιος να ανατρέξει στο ιστορικό της χρηματοδότησης των κομμάτων από το 1991 μέχρι και σήμερα. Όσο και αν φαίνεται απίστευτο, δεν υπάρχουν στοιχεία από εγχώριες ανοικτές πηγές ενημέρωσης για το κομμάτι ιδιωτικές εισφορές σε κόμματα. Εξαίρεση στον κανόνα αποτελεί η τρίτη αξιολόγηση της Κύπρου, το 2011, από την επιτροπή Greco του Συμβουλίου της Ευρώπης, με τίτλο έκθεση αξιολόγησης για την διαφάνεια στην χρηματοδότηση κομμάτων. Η αξιολόγηση άρχισε το 2007 και τα όσα αναφέρονται στην έκθεση απλά καταμαρτυρούν την ανυπαρξία ενός πλαισίου διαφάνειας στις ιδιωτικές εισφορές των κομμάτων. Αυτό που έχει ιδιαίτερη αξία είναι ότι από το 1991 μέχρι και το 2011 έγιναν δυο προσπάθειες νομοθετικής ρύθμισης, οι οποίες και οι δυο έπεσαν στο κενό. Η πρώτη το 2004 από κάποιον βουλευτή που δεν κατονομάζεται και η δεύτερη το 2007. Ό,τι δεν έγινε κατορθωτό τότε φαίνεται να το πέτυχε η αξιολόγηση της Greco. Ένα χρόνο μετά και εφόσον είχε εγκριθεί η έκθεση από την Ολομέλεια της Greco, η Βουλή των Αντιπροσώπων το 2012, 52 χρόνια μετά την εγκαθίδρυση της Κυπριακής Δημοκρατίας, θέσπισε ένα πλαίσιο αγγίζοντας για πρώτη φορά τις ιδιωτικές εισφορές των κομμάτων.

Η αθέατη πλευρά

Και ενώ κάποιος θα ανέμενε πως ο νόμος για την χρηματοδότηση των κομμάτων θα απομάκρυνε το πέπλο αδιαφάνειας που υπήρχε, τα ίδια τα γεγονότα δεν επιτρέπουν μια τέτοια εκτίμηση. Η πλέον χαρακτηριστική περίπτωση για τη μετά το 2012 εποχή εντοπίζεται στα όσα έφερε στην επιφάνεια η υπόθεση της Δρομολαξιάς, η οποία κατέληξε στα δικαστήρια. Υπόθεση η οποία προέκυψε λίγους μήνες μετά την πρώτη εκλογή Νίκου Αναστασιάδη το 2013. Σύμφωνα με πηγές κοντά στο Προεδρικό, σε κάποια φάση έπεσε στο τραπέζι το άνοιγμα κομματικών λογαριασμών. Σύμφωνα με τις ίδιες πηγές παράγοντες με δραστηριότητα στην παροχή χρηματοοικονομικών υπηρεσιών ζήτησαν και είδαν τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας στον οποίο μετέφεραν την άποψη πως μια τέτοια εξέλιξη θα άνοιγε το Κουτί της Πανδώρας, όχι μόνο για το κόμμα ή κόμματα αλλά για την Κύπρο. Προτροπή που λήφθηκε σοβαρά υπόψη. Η απροθυμία να κλείσουν τα κενά του σχετικού νόμου εμφανίσθηκε και το 2016 όταν η Βουλή απέρριψε τροποποίηση του ΔΗΚΟ για να τερματισθεί το μελανό σημείο με τις ιδιωτικές εισφορές.

Αλλαγή του νόμου

Πέρα από τον αρχικό θόρυβο που προκλήθηκε από τη δημοσιοποίηση ιδιωτικών εισφορών αιτητών του ΚΕΠ, εκ των πραγμάτων προκύπτει ζήτημα ενίσχυσης του νομοθετικού πλαισίου. Η προοπτική να γίνουν αλλαγές είναι ορατές και πιεστικές, όπως με την αξιολόγηση της Greco το 2011. Ωστόσο, και εδώ φαίνεται να υπάρχει χάσμα απόψεων, τουλάχιστον ανάμεσα στα τρία μεγάλα κόμματα. Ο Δημοκρατικός Συναγερμός απέναντι στην επίθεση του ΑΚΕΛ απαντά με πρόταση για κατάργηση των ιδιωτικών εισφορών, κάτι που ως πρακτική υπάρχει μόνο στο γειτονικό Ισραήλ.

Το ΑΚΕΛ δεν κλείνει την προοπτική αλλαγών, ωστόσο, δεν προσδιορίζει αν αυτές προνοούν κατάργηση των ιδιωτικών εισφορών ή κάποια άλλη διόρθωση του νομοθετικού πλαισίου που θα ενισχύει την οικονομική διαφάνεια των κομμάτων. Την πλήρη κατάργηση υποστηρίζει και το ΔΗΚΟ.

Υπό διωγμό ανώνυμες και από εταιρείες εισφορές

Τα κενά που έχουν προκύψει στο νομοθετικό πλαίσιο για τις ιδιωτικές εισφορές στην Κύπρο αποκαλύπτονται και από την πρακτική που εφαρμόζουν χώρες της Ευρώπης. Ενδιαφέροντα είναι τα στοιχεία που περιέχονται σε σχετική έκθεση που ετοιμάσθηκε στην Ελλάδα με τη συνεργασία του ΟΟΣΑ. Στην έκθεση αναφέρεται πως σε 16 χώρες του ΟΟΣΑ απαγορεύονται όλες οι ανώνυμες ενισχύσεις σε πολιτικά κόμματα, ενώ σε άλλες 15 απαγορεύονται όταν αυτές υπερβαίνουν θεσμοθετημένα όρια. Η έκθεση δίνει το παράδειγμα της Εσθονίας όπου τα πολιτικά κόμματα δεν επιτρέπεται να δέχονται «κεκαλυμμένες ή ανώνυμες οικονομικές ενισχύσεις ή οικονομικές ενισχύσεις προερχόμενες από νομικά πρόσωπα». Σε διαφορετική περίπτωση η εισφορά ή εισφορές θα πρέπει να επιστρέφονται. Εάν δεν γίνει επιστροφή το ποσό μεταφέρεται στον κρατικό προϋπολογισμό και διαμοιράζεται στα πολιτικά κόμματα. Όπως προκύπτει, δωρεές επιτρέπονται μόνο από φυσικά πρόσωπα και όχι από εταιρείες από τις οποίες απαγορεύονται. Όπως φαίνεται και στους δυο πίνακες αρκετές χώρες, κυρίως εκτός Ευρώπης, δεν έχουν όρια στις ιδιωτικές εισφορές τόσο προς πολιτικά κόμματα όσο και υποψήφιους. Το μεγαλύτερο όριο το έχει η Φιλανδία, η Ελλάδα, η Ισπανία και η Γαλλία. Οκτώ χώρες της Ε.Ε. μεταξύ των οποίων και η Γερμανία δεν έχουν μέγιστα όρια ιδιωτικών χρηματοδοτήσεων. Στο κομμάτι του ισοζυγίου μεταξύ κρατικών και ιδιωτικών χρηματοδοτήσεων, φαίνεται πως η πλάστιγγα γέρνει προς την πλευρά της κρατικής χρηματοδότησης των κομμάτων. Εξαίρεση αποτελούν η Μεγάλη Βρετανία και η Ολλανδία όπου το ποσοστό της ιδιωτικής χρηματοδότησης επί των εσόδων είναι πάνω από το 60%.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΥ, γ.γ. ΑΚΕΛ

Πυροτέχνημα και λαϊκισμός η πρόταση ΔΗΣΥ

-Για το ΑΚΕΛ ποια είναι τα ζητήματα που αφήνει πίσω της η ιστορία με τις εισφορές με τον ΔΗΣΥ;

-Κανένα κόμμα δεν μπορεί να λειτουργεί με τη λογική κάνω πολιτική για να εξυπηρετήσω συγκεκριμένα συμφέροντα τα οποία θα με πριμοδοτήσουν. Διότι αυτό συνέβη στην περίπτωση των διαβατηρίων. Λέει ο Συναγερμός «μα δεν είναι παράνομο μας έδωσαν εισφορά». Είναι ερώτημα γιατί υπάρχει το συνεχές μοτίβο μετά από το διαβατήριο να υπάρχει εισφορά στον Συναγερμό και να υπάρχει για μια φορά. Εάν κάποιος είναι μέλος ή υποστηρίζει τον Συναγερμό δεν θα δώσει μόνο μια φορά εισφορά. Το δεύτερο. Το ΑΚΕΛ πάντοτε ήταν, είναι και θα συνεχίσει να είναι ότι για τα οικονομικά των κομμάτων θα πρέπει να υπάρχει διαφάνεια, έλεγχος και λογοδοσία. Πρωταγωνιστήσαμε να γίνουν οι αλλαγές στη νομοθεσία γιατί πρέπει να πούμε πως βελτίωση υπήρξε για να μην μηδενίζουμε τα πάντα. Από το 2012 τα οικονομικά των κομμάτων ελέγχονται και καλώς ελέγχονται και εμείς με τις εκθέσεις του Γενικού Ελεγκτή ειδικά τα τελευταία χρόνια πάντα παίρνουμε την ικανοποίηση του Γενικού Ελεγκτή. Το τρίτο. Στα κόμματα πρέπει να δημιουργούμε τις συνθήκες για να μην εξαρτώνται από μεγάλες χορηγίες από ιδιώτες. Θα πρέπει να υπάρχει μια τέτοια κρατική στήριξη με όρους διαφάνειας, ελέγχου και λογοδοσίας έτσι τα κόμματα να μην έχουν ανάγκη να καταφεύγουν σε χορηγίες και εισφορές.

-Είναι η κατάλληλη στιγμή να ανοίξει θέμα αλλαγής του νόμου για τις εισφορές των κομμάτων;

-Αυτό πρέπει να γίνει οργανωμένα. Όχι σαν αποτέλεσμα ενός πυροτεχνήματος που σκοπό έχει τις εντυπώσεις. Και θεωρώ πως η όποια προεκλογική περίοδος δεν προσφέρεται για μια εξορθολογισμένη, αντικειμενική και νούσιμη συζήτηση σοβαρών και πολύπλοκων ζητημάτων όπως είναι το συγκεκριμένο. Μετά τις εκλογές ασφαλώς μπορούμε να συζητήσουμε μακριά από λαϊκισμούς και στη βάση των πραγματικών δεδομένων.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, βουλευτής ΔΗΣΥ

Πρόταση νόμου την επόμενη εβδομάδα

-Για τον Δημοκρατικό Συναγερμό προκύπτει θέμα αλλαγής του νόμου για τις ιδιωτικές εισφορές τη συγκεκριμένη στιγμή;

-Η δική μας αντίληψη είναι πως ναι. Και αυτή είναι η ξεκάθαρη πρόθεσή μας που θα μεταφραστεί σε κατάθεση πρότασης νόμου στην πρώτη Ολομέλεια της Βουλής, την άλλη βδομάδα. Αυτή τη στιγμή η διαφάνεια που με νόμο υπάρχει από το 2015, που δημοσιοποιούνται οι ιδιωτικές εισφορές, δεν καλύπτει αυτό που σήμερα η κοινωνία και οι πολίτες επιζητούν. Θεωρούμε πως ναι θα πρέπει να καταργηθούν οι ιδιωτικές εισφορές προς τα κόμματα. Τα κόμματα να λαμβάνουν την κρατική χορηγία και τις τακτικές εισφορές από τα μέλη τους και θα πρέπει να καταφέρουμε να λειτουργούμε με τη σημερινή κρατική χορηγία. Δεν θα συναινέσουμε στην αύξηση της κρατικής χορηγίας.

-Τα ζητήματα που εγείρονται σήμερα ήταν δύσκολο να εντοπιστούν το 2012 που νομοθετήθηκε η χρηματοδότηση των κομμάτων και το 2015 που τροποποιήθηκε ο νόμος;

-Εμείς θεωρούμε πως με την διαφάνεια που σήμερα υπάρχει, με τη δημοσιοποίηση των ιδιωτικών εισφορών, θα έπρεπε αυτό να είναι ικανοποιητικό. Βλέπουμε όμως ότι μένουν σκιές. Ότι δημιουργούνται υποψίες και ως εκ τούτου γιατί να υπάρχει και να αιωρείται; Γι' αυτό προχωράμε στο ξεκάθαρο, το ουσιαστικό να τελειώνει μια και καλή αυτή η συζήτηση.

-Κάποια κόμματα εξέλαβαν την πρότασή σας ως πυροτέχνημα..

-Ούτε πυροτέχνημα είναι ούτε λαϊκισμός. Είναι κάτι ξεκάθαρο και πλήρως κατανοητό απ' όλους. Ας κοιτάξουν αυτοί που λένε πως είναι πυροτέχνημα και ζητούν να αυξηθεί η κρατική χορηγία γιατί δεν έμαθαν να περιορίζουν τα έξοδά τους, είτε όταν κυβερνούσαν, είτε στο δικό τους το σπίτι. Εμείς μπορούμε να προσαρμόσουμε τη λειτουργία μας με έσοδα μόνο την υφιστάμενη κρατική χορηγία και τις εισφορές από τα μέλη μας.

ΧΡΥΣΗΣ ΠΑΝΤΕΛΙΔΗΣ, βουλευτής ΔΗΚΟ

Μόνο κρατική χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων

-Προκύπτει ανάγκη τροποποίησης του σχετικού νόμου προκειμένου να καλύπτει και ζητήματα ηθικής φύσεως με τις εισφορές των κομμάτων;

-Η πρόταση του Δημοκρατικού Κόμματος, από το 2016, για απαγόρευση και ποινικοποίηση των εισφορών ιδιωτών, προσώπων και εταιριών, προς τα κόμματα, είναι προφανές ότι καλύπτει και τα ζητήματα ηθικής φύσεως. Από τη στιγμή που δεν θα μπορεί να γίνει οποιαδήποτε εισφορά από ιδιώτες, αποκλείεται εκ των πραγμάτων κάθε ζήτημα ηθικής τάξης, κάθε πιθανότητα διαπλοκής, κάθε ενδεχόμενο διαφθοράς. Και με παράλληλη ενίσχυση και επέκταση του διαχειριστικού ελέγχου που προτείνουμε να γίνεται από την Ελεγκτική Υπηρεσία, για τον τρόπο απορρόφησης και διάθεσης της κρατικής χορηγίας, η οποία είναι, ασφαλώς, απαραίτητη για κάλυψη των εύλογων λειτουργικών εξόδων και ενός λελογισμένου μισθολογίου, θα διασφαλίζεται η αρχή της χρηστής διοίκησης και η ορθολογική οικονομική λειτουργία των κομμάτων.

-Μέχρι σήμερα το θέμα ιδιωτικών εισφορών μπορεί να χαρακτηριστεί και ως η Ιερή Αγελάδα για το πολιτικό σύστημα;

-Δεν θα το έλεγα, καθώς εδώ και μερικά χρόνια υπάρχει συγκεκριμένη Νομοθεσία, η οποία (α) θέτει ανώτατα όρια εισφοράς ανά έτος και ανά φυσικό ή νομικό πρόσωπο, (β) επιβάλλει δημοσιοποίηση όλων των εισφορών και (γ) προβλέπει έλεγχο από την Ελεγκτική Υπηρεσία. Αν ήταν «ιερή αγελάδα», ίσως να μην μαθαίναμε ποτέ για τις εισφορές της FOCUS προς το ΔΗΣΥ και το ΑΚΕΛ στο παρελθόν, ή για τις εισφορές ξένων πολιτογραφηθέντων με «χρυσά διαβατήρια» προς το ΔΗΣΥ. Όμως, αν και επισημαίνουμε τη βελτίωση του νομικού πλαισίου, προτείνουμε από το 2016 την τελειοποίησή του, με την εισήγηση που έχουμε κάνει για απαγόρευση των ιδιωτικών εισφορών. Επομένως, έγιναν βήματα μεν, χρειάζονται και άλλα βήματα, δε.

Ζητούμε συνταγματική αναθεώρηση

Ξεχάστε τις όποιες ονοματολογίες και ελάτε να συζητήσουμε την ουσία λέει στην «Κ» ο πρόεδρος του ΔΗΣΥ Αβέρωφ Νεοφύτου

Συνέντευξη στην
ΟΡΙΑΝΑ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

«Ανοίξαμε τη συζήτηση για θεσμικές μεταρρυθμίσεις μέσα από μια τολμηρή συνταγματική αναθεώρηση, με ευρεία συναίνεση, για ενίσχυση της αποτελεσματικότητας, της διαφάνειας και της λογοδοσίας. Θεωρώ αναγκαιότητα τη συνταγματική αναθεώρηση για να επανέλθουν οι ισορροπίες και οι έλεγχοι στο μεταβατικό στάδιο μέχρι τη λύση του κυπριακού που θα έχουμε ένα νέο Σύνταγμα», δήλωσε στη «Κ» ο πρόεδρος του ΔΗΣΥ και υποψήφιος για την Προεδρία της Δημοκρατίας Αβέρωφ Νεοφύτου. Πρόσθεσε ότι ο οποιοσδήποτε θεσμικός ανεξάρτητος αξιωματούχος προ του τελικού διορισμού πρέπει να τυγχάνει της έγκρισης είτε της Βουλής είτε συγκεκριμένου Σώματος, που θα καθοριστεί από το Σύνταγμα σημειώνοντας την ίδια ώρα ότι η οποιαδήποτε κριτική είναι καλοδεχούμενη, όχι όμως και η υποκρισία.

-Ποιο ήταν το σκεπτικό πίσω από την πρόταση για εκλογή Βοηθού Προέδρου που προκάλεσε ποικίλες αντιδράσεις;

-Ζούμε στο 2022 και βιώνουμε τις δυσλειτουργίες ενός κρατικού μηχανισμού που δημιουργήθηκε το 1960 υπό εντελώς διαφορετικές συνθήκες, με κριτήριο ελέγχου και ισορροπιών τη συμμετοχή και των δύο κοινοτήτων. Το σύγχρονο κράτος που σχεδιάζουμε, αλλά και η Ευρωπαϊκή Ένωση στην οποία λειτουργούμε, δεν έχουν χώρο για τις παθογένειές μας: ούτε για ισοβιότητες, ούτε για αδιαφάνειες ούτε για την απουσία λογοδοσίας. Οι πολίτες μας εκφράζουν τη δυσαρέσκειά τους με όλους τους τρόπους. Ανοίξαμε λοιπόν τη συζήτηση για θεσμικές μεταρρυθμίσεις μέσα από μια τολμηρή συνταγματική αναθεώρηση, με ευρεία συναίνεση, για ενίσχυση της αποτελεσματικότητας, της διαφάνειας και της λογοδοσίας. Κάποιος καταθέτει προτάσεις στο τραπέζι. Αναγνωρίζουμε το πρόβλημα; Ας θέσουμε καλύτερες. Είναι ανάγκη όμως να ανοίξει ο δημοκρατικός διάλογος. Πάντα στην Κύπρο, όταν ανοίγει ένα θέμα ταμπού, αντιμετωπίζεται με καχυποψία. Εγώ δεν είμαι αδραν ής πολιτικός. Είμαι μάχιμος. Είμαι από αυτούς που βγαίνουν μπροστά με τολμηρές προτάσεις και ας τρώω τα πρώτα σκάγια. Να γίνει όμως η συζήτηση για το μέλλον του τόπου.

Καμία συνταγματική αναθεώρηση δεν θα δεχτώ ποτέ να επηρεάσει τη δικοινοτικοτητα του Συντάγματος, κάτι που εμφαντικά τόνισα.

Είμαι από αυτούς που βγαίνουν μπροστά με τολμηρές προτάσεις και ας τρώω τα πρώτα σκάγια.

Η ονοματολογία

-Εντοπίζεται αυτή την ώρα κενό σε σχέση με την εσωτερική διακυβέρνηση και είναι αναγκαία η θέση βοηθού Προέδρου;

-Καλύτερα θα ήταν να αποφευχθεί η όποια ονοματολογία. Να μιλήσουμε για την ουσία. Χρειάζεται ή όχι το 2022 με τη χώρα μέλος της ΕΕ και τις πολλαπλές υποχρεώσεις του Προέδρου της Δημοκρατίας στο ευρωπαϊκό επίπεδο αλλά και στο χειρισμό των μεγάλων εθνικών ζητημάτων, να υπάρχει συνταγματικά ο αρμόδιος για την εποπτεία, τον έλεγχο και συντονισμό της εσωτερικής διακυβέρνησης;

-Πριν την εξαγγελία ζητήσατε νομική άποψη σε σχέση με πιθανή αντισυνταγματικότητα της πρότασης;

-Η αναθεώρηση του Συντάγματος είναι κατ΄εξοχήν πολιτική διαδικασία. Όταν εξαντληθεί ο πολιτικός διάλογος και θα υπάρξει κατάληξη, βεβαιότατα αυτή θα πρέπει να την επεξεργαστούν για να βρουν το σωστό νομικό τρόπο, οι νομικοί και οι συνταγματολόγοι. Και όσον αφορά τον Δημοκρατικό Συναγερμό η αναγκαιότητα για συνταγματική αναθεώρηση επικυρώθηκε στο συνέδριο του κόμματος και είναι μέσα στους 100 άξονες πολιτικής που έχουν εγκριθεί.

-Υπάρχει και άλλος άξονας στην πρότασή σας; Επειδή μιλήσατε για ισορροπίες και ελέγχους…

-Ναι υπάρχει και αφορά όπως είπατε τις ισορροπίες και τους ελέγχους. Και εξηγούμαι. Στο Σύνταγμα του 1960 οι ισορροπίες και οι έλεγχοι ήταν μεταξύ των δυο κοινοτήτων. Από τη στιγμή της αποχώρησης των Τουρκοκυπρίων έπαψαν να υπάρχουν οι ισορροπίες και οι έλεγχοι. Και οποιοσδήποτε εκλέγεται ως Πρόεδρος της Δημοκρατίας έχει τέτοιες εξουσίες που δεν υπάρχει άλλη δημοκρατία στον κόσμο που να τις έχει. Γι' αυτό και θεωρώ αναγκαιότητα τη συνταγματική αναθεώρηση για να επανέλθουν οι ισορροπίες και οι έλεγχοι στο μεταβατικό στάδιο μέχρι τη λύση του κυπριακού που θα έχουμε ένα νέο Σύνταγμα. Γι' αυτό το θέμα έχω συγκεκριμένες εισηγήσεις. Πρώτον, ο οποιοσδήποτε θεσμικός ανεξάρτητος αξιωματούχος προ του τελικού διορισμού πρέπει να τυγχάνει της έγκρισης είτε της Βουλής είτε συγκεκριμένου Σώματος που θα καθοριστεί από το Σύνταγμα. Δεύτερον, πρέπει να υπάρχουν θητείες και τρίτον, πρέπει να συζητηθεί η συλλογικότητα των ανεξάρτητων θεσμών.

-Είναι μία πρόταση που πιθανόν να προκαλέσει την αντίδραση της τουρκοκυπριακής κοινότητας…

-Ξαναλέω ότι σκοπός μας δεν είναι να επηρεαστεί η δικοινοτικότητα του Συντάγματος. Είναι αταλάντευτη η δέσμευσή μας για επίλυση του εθνικού μας θέματος στο υφιστάμενο πλαίσιο ΔΔΟ, η οποία θα φέρει νέο Σύνταγμα για την ενωμένη μας πατρίδα. Δεν μπορούμε όμως μέχρι τότε να περιοριζόμαστε στα ευχολόγια και να μεταθέτουμε τα προβλήματα στο μέλλον. Οι συμπολίτες μας ζουν στο τώρα και αντιμετωπίζουν πραγματικές δυσκολίες την ώρα που μιλάμε. Καμία συνταγματική αναθεώρηση δεν θα δεχτώ ποτέ να επηρεάσει τη δικοινοτικότητα του Συντάγματος, κάτι που εμφαντικά τόνισα.

-Δεχτήκατε βεβαίως έντονη κριτική για την πρόταση αυτή…

-Η οποιαδήποτε κριτική είναι καλοδεχούμενη. Αυτό όμως που θέλω να υπογραμμίσω είναι η υποκρισία. Πολλοί επικρίνουν την ιδέα της συνταγματικής αναθεώρησης γιατί υποστηρίζουν ότι θίγει δικαιώματα των Τουρκοκυπρίων. Κάτι που δεν ισχύει, αλλά αυτό θεωρούν. Την ίδια στιγμή όμως, οι ίδιοι άνθρωποι μου ασκούν κριτική γιατί υποστηρίζω λύση δικοινοτικής Ομοσπονδίας, την οποία χαρακτηρίζουν ρατσιστική. Γι' αυτούς στη μια περίπτωση η δικοινοτικότητα είναι ευλογία και στην άλλη κατάρα. Εκεί βρίσκεται η υποκρισία και αποδεικνύεται ότι στόχος είναι ο Αβέρωφ και όχι να βρεθεί διέξοδος στο πρόβλημα.

-Ποιος είναι τελικός ο στόχος σας με αυτήν την πρόταση;

-Αποκλειστικός μου στόχος είναι δημιουργία ενός σύγχρονου λειτουργικού και αποτελεσματικού ευρωπαϊκού κράτους. Για αυτό χρειάζεται απαραίτητα σοβαρότατη συνταγματική αναθεώρηση. Χωρίς σε καμία περίπτωση να επηρεάσει την δικοινοτικότητα και τα δικαιώματα των Τουρκοκυπρίων. Αυτό είναι το θέμα που θέλω να αναδείξω. Εάν οι πολιτικές δυνάμεις συμφωνούν στο στόχο να μπούμε στο πολιτικό διάλογο για την επίτευξή του. Χωρίς από μένα να μπαίνει οποιοσδήποτε όρος η προϋπόθεση. Ούτως ή άλλως για μια τέτοια αναθεώρηση απαιτείται ευρεία πολιτική συναίνεση και μεγάλη κοινοβουλευτική πλειοψηφία. Ξεχάστε λοιπόν τις όποιες ονοματολογίες και ελάτε να συζητήσουμε την ουσία. Αυτό και μόνο είναι το ζητούμενο.

ΑΡΘΡΟ / *Του Δρα* **ΚΥΠΡΙΑΝΟΥ ΛΟΥΗ**

Οι προκλήσεις για τη Μέση Εκπαίδευση

Η **Διεύθυνση** Μέσης Γενικής Εκπαίδευσης έχει να αντιμετωπίσει σειρά σημαντικών προκλήσεων. Ανάμεσα στις κυριότερες προτεραιότητες δεσπόζει η καθολική εφαρμογή της νομοθεσίας για την αξιολόγηση των μαθητών στο πλαίσιο των τετραμήνων. Κατά το σχολικό έτος 2021-2022, η νομοθεσία για την αξιολόγηση των μαθητών στο πλαίσιο των τετραμήνων εφαρμόστηκε επιτυχώς και στις τρεις τάξεις του λυκειακού κύκλου. Από φέτος, ο θεσμός θα επεκταθεί και στον γυμνασιακό κύκλο. Σημείο αναφοράς θα αποτελέσει η στατιστική και ποιοτική επεξεργασία και ανάλυση των αποτελεσμάτων της αξιολόγησης όπως αυτή εφαρμόστηκε στον λυκειακό κύκλο κατά την περσινή σχολική χρονιά. Η εφαρμογή της νέας μορφής αξιολόγησης αποσκοπεί στην προώθηση της διαμορφωτικής αξιολόγησης, με στόχο τη βελτίωση των μαθησιακών αποτελεσμάτων μέσω της ανατροφοδότησης τόσο προς τον μαθητή όσο και προς τον εκπαιδευτικό.

Επιπλέον, κατά τη σχολική χρονιά 2022-2023 προγραμματίζεται η επέκταση του ολοήμερου Γυμνασίου STEAM (Science, Technology, Engineering, Arts και Mathematics) στο Λανίτειο Γυμνάσιο Λεμεσού. Το καινοτόμο αυτό πρόγραμμα εφαρμόστηκε πιλοτικά κατά τη σχολική χρονιά 2021-2022 στο Παγκύπριο Γυμνάσιο στη Λευκωσία, με μεγάλη επιτυχία και πολύ ενθαρρυντικά αποτελέσματα. Κατά τον πρωινό χρόνο, η φοίτηση ακολουθεί το υφιστάμενο ωρολόγιο πρόγραμμα του Γυμνασίου, ενώ κατά τον απογευματινό χρόνο εφαρμόζεται η διαθεματική, διεπιστημονική και βιωματική προσέγγιση των φυσικών επιστημών και των τεχνών. Η μεθοδολογία αυτή διευκολύνει την ενεργότερη συμμετοχή των μαθητών και συμβάλλει στην επίτευξη των προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων προάγοντας, ανάμεσα σε άλλα, τη δημιουργία συνθηκών ευνοϊκών για την καλλιέργεια κριτικής, δημιουργικής και καινοτομικής σκέψης, την ανάπτυξη δεξιοτήτων επίλυσης προβλήματος και την ενίσχυση δεξιοτήτων επικοινωνίας και συνεργασίας. Η δοκιμαστική λειτουργία του σχολείου τύπου STEAM στο Παγκύπριο Γυμνάσιο της Λευκωσίας και το Λανίτειο Γυμνάσιο της Λεμεσού πρόκειται να αποτελέσει οδοδείκτη για επέκταση της πιλοτικής εφαρμογής σε όλες τις επαρχίες. Πρόκειται για μία καινοτομία, η οποία εμπλουτίζει σημαντικά την προσφορά της Μέσης Εκπαίδευσης, παρέχοντας στους μαθητές τη δυνατότητα να αποκτήσουν κομβικές δεξιότητες τόσο για το επαγγελματικό μέλλον των ιδίων όσο και για την ανάπτυξη της ευρύτερης οικονομίας και κοινωνίας.

Κεντρική στόχευσή μας είναι η βελτιστοποίηση της εφαρμογής της στρατηγικής για την υποδοχή και ένταξη των μαθητών με μεταναστευτική βιογραφία.

Κεντρική στόχευσή μας, επίσης, είναι η βελτιστοποίηση της εφαρμογής της στρατηγικής για την υποδοχή και ένταξη των μαθητών με μεταναστευτική βιογραφία. Ήδη έχει τροχιοδρομηθεί η διαδικασία για τη διενέργεια διαγνωστικής αξιολόγησης του επιπέδου ελληνομάθειας στην Α΄ Τάξη Γυμνασίου, έτσι ώστε οι ανάγκες να εντοπίζονται άμεσα και τα παιδιά αυτά να λαμβάνουν την απαιτούμενη ενίσχυση εκεί όπου χρειάζεται. Η εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας αναμένεται ότι θα συμβάλει ουσιαστικά στη βελτίωση των συνθηκών διδασκαλίας και μάθησης των μαθητών αυτών, όπως και στη μεγιστοποίηση των μαθησιακών αποτελεσμάτων τους.

Ο ψηφιακός μετασχηματισμός στην εκπαίδευση ήδη βρίσκεται σε τροχιά υλοποίησης. Αφενός, αφορά στην αξιοποίηση των σύγχρονων τεχνολογικών μέσων ως εκπαιδευτικών εργαλείων στη μαθησιακή διαδικασία, με στόχο την αναβάθμιση του εκπαιδευτικού περιβάλλοντος. Αφετέρου, η ψηφιακά εμπλουτισμένη μάθηση δίνει τη δυνατότητα στους μαθητές να αναπτύξουν δεξιότητες ψηφιακού και πληροφοριακού γραμματισμού, οι οποίες θεωρούνται από τις πιο καίριες για τον 21ο αιώνα. Επιπλέον, προχωρεί προς υλοποίηση η εισαγωγή της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης στη Δημόσια Εκπαίδευση, η οποία κυρίως περιλαμβάνει τη μηχανογράφηση διαφόρων διαδικασιών, με στόχο τη μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα των Υπηρεσιών του ΥΠΑΝ, την καλύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών και τη συνακόλουθη μείωση της γραφειοκρατίας.

Γενικότερος σκοπός της Διεύθυνσης Μέσης Γενικής Εκπαίδευσης είναι η διασφάλιση του θεμελιώδους δικαιώματος όλων των μαθητών στην ποιοτική εκπαίδευση, η ενδυνάμωσή τους για απόκτηση εγκάρσιων δεξιοτήτων, σύμφωνα με τις απαιτήσεις της σύγχρονης εποχής και του σημερινού σύνθετου και διασυνδεδεμένου κόσμου, καθώς και η προαγωγή της ευημερίας και της ψυχικής υγείας τους. Μέσα στο πλαίσιο αυτό, λοιπόν, επιδιώκεται μία ανθρωποκεντρική προσέγγιση, η οποία αποσκοπεί στην πολυδιάστατη ανάπτυξη των μαθητών μας και στη συνακόλουθη πρόοδο της κοινωνίας μέσα στην οποία ζούμε.

Ο Δρ. Κυπριανός Λούης είναι Διευθυντής Μέσης Γενικής Εκπαίδευσης.

Campaign manager του εαυτού τους

Αβέρωφ Νεοφύτου και Νίκος Χριστοδουλίδης παίρνουν στους ώμους τους όλο τον προεκλογικό τους

Της **ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ**

Είναι αναπόφευκτο ένας υποψήφιος να αναλαμβάνει προσωπικά από την αρχή μέχρι το τέλος την προεκλογική του και να χρίζει τον αυτό του campaign manager ή αποτελεί την συνταγή για την αποτυχία του; Οι απόψεις σε όλο αυτό διίστανται, ωστόσο, το μόνο σίγουρο είναι πως Αβέρωφ Νεοφύτου και Νίκος Χριστοδουλίδης έχουν τον πρώτο και τελευταίο λόγο σε όλα που αφορούν τον προεκλογικό τους. Το πόσο καλό είναι αυτό για τον καθένα είναι λίγο δύσκολο να διαφανεί επί του παρόντος. Σίγουρα, όμως, δεν αποκλείεται να υπάρξουν δυσκολίες αν ληφθεί υπόψη πως ο δρόμος είναι μακρύς, γεμάτος ανατροπές, πολλές δυσκολίες και δεδομένου ότι ο υποψήφιος δεν μπορεί να είναι πανταχού παρών κρύβει πολλές παγίδες, όταν δεν παίζει ομαδικά.

Στο λίκνο του συγκεντρωτισμού

Ο Χριστοδουλίδης ανέλαβε πλήρως χρέη επικοινωνιολόγου εγείροντας ερωτήματα για την ορθότητα της απόφασης

Όποιος κάπκε με τον χυλό φυσάει και το γιαούρτι λέει η λαϊκή ρήση και αυτό φαίνεται να ισχύει για τον Νίκο Χριστοδουλίδη. Μετά το φιάσκο της λογοκλοπής το οποίο φορτώθηκε πλήρως ο επικοινωνιολόγους του Γιώργος Φλέσσας, ο τέως υπουργός Εξωτερικών πήρε πάνω του και τον ρόλο του campaign manager και τον ρόλο του επικοινωνιολόγου. Όπως λέει στο στενό του περίγυρο, τα κατάφερνε μια χαρά να προβάλλεται και να περνά το μήνυμά του στα ΜΜΕ, όλα αυτά τα χρόνια, δεν θα μπορέσει να το κάνει τώρα;

Ο Νίκος Χριστοδουλίδης έχει επικεντρωθεί στο καλό ποσοστό που λαμβάνει στις δημοσκοπήσεις και δεν έχει επί του παρόντος συγκεκριμένο πλάνο για το πώς θα καταστήσει τη χαλαρή ψήφο σε σκληρή.

Οι δυσκολίες

Τώρα βεβαίως τα πράγματα δυσκολεύουν κατά πολύ. Άλλο είναι να υλοποιεί αποφάσεις του Προέδρου- που όπως λέγεται ήταν αρκετά ικανός σε αυτό- άλλο να λαμβάνει όλες τις αποφάσεις μόνος του στον δικό του προεκλογικό. Η μεγάλη αδυναμία και ο κίνδυνος στον προεκλογικό Χριστοδουλίδη είναι η σοβαρή απειρία. Δεν υπάρχουν οι δομές ούτε η γνώση του ιδίου αλλά και του περίγυρου στο πώς διεξάγονται εκλογές. Και κυρίως στο πώς κερδίζονται όταν απέναντι υπάρχουν δύο υποψήφιοι

Ο κίνδυνος του ωραίου περιτυλίγματος, η απουσία οργανωτικού κόκκαλου και δομής και η απειρία στη διεξαγωγή εκλογών.

που στηρίζονται από κόμματα με σοβαρό οργανωτικό κόκκαλο. Αντιθέτως, ο Νίκος Χριστοδουλίδης έχει να διαχειριστεί ένα μωσαϊκό θέσεων αν ληφθούν υπόψη το ποιοι τον στηρίζουν. Δεν είναι καθόλου τυχαίο σύμφωνα με πηγές ότι δυσκολεύεται κατά πολύ να λάβει και τις πιο απλές αποφάσεις σε σύντομο χρονικό διάστημα. Όπως σημειώνεται το προεκλογικό του πρόγραμμα έχει ήδη ετοιμαστεί και αναμένεται να δημοσιοποιηθεί ανά θεματολογία τις επόμενες μέρες. Θα είναι ενδιαφέρον να διαφανεί αν θα υπάρχουν συγκεκριμένες προτάσεις ή αν θα περιοριστεί σε γενικότητες για δύο λόγους:

- Να μην χρειαστεί να έρθει σε σύγκρουση με τις θέσεις των όσων χώρων των υποστηρίζουν.
- Να μην ενοχλήσει ή να απομακρύνει κάποιο μέρος του πολύχρωμου ακροατηρίου του.
- Ήδη υπάρχει το προηγούμενο του Νικόλα Παπαδόπουλου και της νέας στρατηγικής, η οποία πήρε πολύ χρόνο να παρουσιαστεί και είχε σε αρκετά σημεία –όπως στην περίπτωση του πλαισίου λύσης- ασάφειες για να καλύπτει όλους τους συνεργαζόμενους χώρους.

Πρόσωπα και αποστάσεις

Αυτό ακριβώς φαίνεται να ανησυχεί τον Νίκο Χριστοδουλίδη και έχει επιλέξει να κρατά σε αποστάσεις τις ηγεσίες των κομμάτων, αλλά και στελέχη, ούτως ώστε να μην χάσει τη δυναμική αλλά και το αφήγημα πως η υποψηφιότητά του προέρχεται από την κοινωνία των πολιτών. Οι επόμενες δημοσκοπήσεις θα δείξουν κατά πόσο οι τελευταίες προσθήκες (Σιζόπουλος, Θεοχάρους, στήριξη Θεμιστοκλέους-Κόσιη-Κωστάκη Κωνσταντίνου) βοηθούν την δυναμική του ή αν απομακρύνουν ανένταχτους ή δυσαρεστημένους Συναγερμικούς. Στο προβληματικό πάντως της εκστρατείας του, είναι πως δεν κατάφερε μέχρι τώρα και παρά τη διάσπαση που όπως λέγεται έχει προκαλέσει στον ΔΗΣΥ, να κερδίσει μαζί του έστω και ένα πρωτοκλασάτο συναγερμικό στέλεχος.

Ήδη έχει βγάλει, μέσω του τελευταίου του βίντεο, πρόσωπα που δεν προέρχονται από κομματικούς χώρους όπως ο συντονιστής του προεκλογικού προγράμματος Χαράλαμπος Κωνσταντίνου, η Τζόζι Χριστοδούλου, ο Χριστόδουλος Χαραλάμπους, η Μικαέλα Ράσπα και η Γεωργία Ζαβρίδου. Την επικοινωνιακή του ομάδα θα απαρτίζουν οι δημοσιογράφοι Μαριλένα Ευαγγέλου, Κυριάκος Ιακωβίδης, Ανδρέας Γιώρτσιος, ο παραιτηθείς δημοτικός σύμβουλος Πάφου και παραιτηθέν μέλος του Πολιτικού Γραφείου του ΔΗΣΥ Κωνσταντίνος Λετυμβιώτης και ο προερχόμενος από τον χώρο του ΔΗΚΟ και διευθυντικό στέλεχος σε διεθνή συμβουλευτικό οργανισμό Γιάννης Παναγιώτου. Ο συντονισμός επιτελείου και συνεργαζόμενων κομμάτων, γίνεται μεταξύ των Μαριλένας Ευαγγέλου, Μαρίας Παναγιώτου και Γιώργου Γεωργίου από την ΕΔΕΚ και Μιχάλη Δαμιανού και Χρύση Παντελίδη από το ΔΗΚΟ. Αν και στη ΔΗΠΑ υπάρχει πάντως ενόχληση για τις πρωτοβουλίες που λαμβάνει με στελέχη ο Νίκος Χριστοδουλίδης, παραγνωρίζοντας τον ρόλο Καρογιάν, τα υπόλοιπα κόμματα φαίνεται να έχουν αποδεχτεί πως για να έχει πιθανότητες εκλογής ο Νίκος Χριστοδουλίδης θα πρέπει να χαμηλώσουν τους τόνους και να κινηθούν με μετριοπάθεια, δίδοντας άπλετο χώρο στον υποψήφιο.

Ο ίδιος πάντως έχει βασίσει όλο του τον προεκλογικό στις δημοσκοπήσεις και στα υψηλά ποσοστά που λαμβάνει. Αυτό τον βοηθά ιδιαίτερα στο να κερδίζει την παράσταση νίκης αλλά και να προσελκύει κοντά του οικονομικά συμφέροντα. Δεν πέρασε καθόλου απαρατήρητο για παράδειγμα πως μόλις ο Αβέρωφ Νεοφύτου άρχισε να ανακάμπτει ψυχολογικά από το debate και να διαρρέει πως αλλάζει το σκηνικό, με δημοσκόπηση εντός του Αυγούστου, φρόντισε να περάσει το μήνυμα στους ψηφοφόρους του, αλλά και σε εκείνους που προβληματίζονται ακόμα πως κρατά ακόμα την σαφή πρωτιά. Εξαιτίας των καλών ποσοστών, ο Νίκος Χριστοδουλίδης αποφεύγει πλήρως τις δημόσιες εμφανίσεις και τοποθετήσεις καθώς δεν έχει όπως φαίνεται λόγο να ρισκάρει το πολιτικό του απόθεμα. Το ζήτημα βεβαίως είναι πως θα πρέπει να αποσείσει από πάνω του την εικόνα του ωραίου περιτυλίγματος χωρίς περιεχόμενο – το οποίο και ενισχύθηκε μετά την άρνηση να παρευρεθεί στα debate του Σεπτέμβρη- αλλά και να φροντίσει να μετατρέψει τη χαλαρή, όπως όλα δείχνουν ψήφο που έχει, σε σκληρή ούτως ώστε εκείνοι που λένε πως θα ψηφίσουν Νίκο Χριστοδουλίδη να το κάνουν τελικά στην πράξη.

Στον φαύλο κύκλο του πανικού

Η ομάδα του μεγαλώνει θεωρητικά, όμως λίγοι γνωρίζουν τι συμβαίνει τελικά στο μυαλό του Συναγερμικού Προέδρου

Όταν ο περίγυρος του Αβέρωφ Νεοφύτου διάβαζε σε ηλεκτρονικό μέσο την «ανατρεπτική πρότασή» του για εκλογή αντιπροέδρου, λίγο πριν την μεγάλη εκδήλωσή του στο Hilton, πολλοί απόρησαν από πού προήλθε, άλλοι δυσφόρησαν γιατί αντιλήφθηκαν πως εκείνοι θα έβγαζαν για ακόμα μία φορά τα κάστανα από την φωτιά την επόμενη μέρα. Το κόμμα είχε βεβαίως πρόταση για συνταγματική αναθεώρηση, αλλά κανείς πλην του υποψηφίου του δεν συζήτησε θέμα αντιπροέδρου-βοηθού προέδρου. Ήταν συνεπώς μία πρόταση και διαρροή του Αβέρωφ Νεοφύτου που είχε ως στόχο να προκαλέσει συζήτηση. Το αποτέλεσμα βεβαίως ήταν να γυρίσει μπούμερανγκ. Επισκίασε πλήρως μία ομολογουμένως επιτυχημένη εκδήλωση, καθώς νομικοί κύκλοι τον άδειαζαν για το ανέφικτο της θέσης και πολιτικοί κύκλοι ήγειραν ερωτήματα για το αν αυτό αποτελεί την απαρχή της διχοτόμησης και έστειλε το μήνυμα πως ο Αβέρωφ Νεοφύτου λειτουργεί σε καθεστώς πανικού. Αυτό ακριβώς το περιστατικό κατέδειξε πως ο Αβέρωφ Νεοφύτου έχει τον πρώτο και τον τελευταίο λόγο στον προεκλογικό του, αγνοώντας πολλές

Ο ρόλος του Χάρη, η αποχώρηση Λυσανδρίδη, η θολή θέση Πέτρου Δημητρίου και οι μεγάλες δαπάνες.

Ο Αβέρωφ Νεοφύτου, μετά και τις πρόχειρες προτάσεις περί αντιπροέδρου-βοηθού Προέδρου και την άτακτη αναδίπλωση, κινδυνεύει να χάσει το μεγάλο ατού που είχε πως έχει συγκεκριμένο πλάνο διακυβέρνησης.

φορές να ενημερώσει για ουσιώδη ζητήματα την ομάδα του και να διαβουλευθεί μαζί τους για τους ενδεχόμενους κινδύνους.

Οι λόγοι που ο Αβέρωφ Νεοφύτου επέλεξε να είναι στην ουσία επιτελάρχης του εαυτού του ποικίλλουν. Θεωρείτο για χρόνια ο καταλληλότερος στη θέση δεύτερου βιολιού. Όσο δηλαδή ο Νίκος Αναστασιάδης ήταν κομματάρχης, ο Αβέρωφ Νεοφύτου ήταν το πρόσωπο που στο παρασκήνιο χειριζόταν τα κοινοβουλευτικά αλλά και διεκπεραιωτικά ζητήματα, ενώ ως αναπληρωτής πρόεδρος ήταν επικεφαλής των εκλογών. Κατάφερε λοιπόν ως επιτελάρχης του Νίκου Αναστασιάδη και επικεφαλής των εκστρατειών του ΔΗΣΥ να οδηγήσει το κόμμα σε μία σειρά εκλογικών νικών. Με αυτό ως δεδομένο, δεν φάνηκε σε κανέναν περίεργο το ότι ανέλαβε περισσότερα καθήκοντα από τα αναμενόμενα στον προεκλογικό του. Ένα όμως είναι να αναλαμβάνεις περισσότερα από τα αναμενόμενα καθήκοντα, άλλο να έχεις τον πρώτο και τον τελικό λόγο για όλα, στην δική σου εκστρατεία. Υπάρχουν όμως ακόμη δύο λόγοι που έχει τον πρώτο και τελευταίο λόγο στην καμπάνια:

Ο Αβέρωφ Νεοφύτου, ως πολιτικό πρόσωπο, είναι συγκεντρωτικός, ιδιαίτερα όταν νιώθει πως αυτός ο προεκλογικός θα κρίνει την επιβίωσή του ή το πολιτικό του τέλος.

Υπήρξε δυσφορία για τον τρόπο που διαχειριζόταν την καμπάνια ο Χάρης Γεωργιάδης, σε οργανωτικό τουλάχιστον επίπεδο, καθώς έδωσε πλήρως έμφαση στο πολιτικό κομμάτι με τις ομάδες πολιτικής.

Όσο όμως κι αν ο Συναγερμικός Πρόεδρος παίρνει πάνω του περισσότερα από τα αναμενόμενα, στο παρασκήνιο συζητείται παράλληλα πως έχουν ήδη δαπανηθεί ήδη πολλά χρήματα για την υποψηφιότητά του. Οι επικοινωνιολόγοι- κειμενογράφοι του φτάνουν τους τέσσερις, οι δημοσκοπήσεις είναι συνεχείς, ενώ τα όσα ακούγονται στο παρασκήνιο για τα χρήματα που δαπανήθηκαν για το ιδεολογικοπολιτικό συνέδριο προκαλούν αίσθηση. Στην ομάδα του προστίθενται συνεχώς πρόσωπα έστω και αν δεν βρήκε ακόμη εκπρόσωπο Τύπου –ζητήθηκε από τον Λουκά Φουρλά και ακόμα έναν γνωστό δημοσιογράφο, ενώ υπήρξε και η σκέψη να αναλάβει η Φωτεινή Τσιρίδου. Επικεφαλής του επιτελείου Λευκωσίας διορίστηκε ο Γιάννος Πανταζής, γενικός διευθυντής της εταιρείας Leptos, ενώ συντονιστικό ρόλο μαζί του θα έχει η Ειρένα Γεωργιάδου.

Αυτό το οποίο αναμένεται να διαφανεί είναι ο ρόλος του υφυπουργού παρά τω Προέδρω Πέτρου Δημητρίου, που ενώ πολλοί βρίσκουν αρκετά κοινά στον χαρακτήρα του με τον Συναγερμικό Πρόεδρο, έχει ήδη προκαλέσει αντιδράσεις. Είναι από μόνο του εξόχως προβληματικό, ένας αξιωματούχος να ασκεί ρόλο επιτελάρχη, όμως έχει προκαλέσει και δυσφορία στο εσωτερικό του επιτελείου και απορία αν θα επισκιάζει τον Χάρη Γεωργιάδη. Είχε αρχικά παρουσιαστεί ως επιτελάρχης, ωστόσο, αυτό φαίνεται να ερχόταν σε σύγκρουση με τον ρόλο Χάρη Γεωργιάδη. Στη συνέχεια παρουσιάστηκε ο ρόλος του ως η γέφυρα μεταξύ του Προεδρικού και του ΔΗΣΥ, ενώ αυτό που λέγεται πλέον είναι πως θα έχει έναν ρόλο λίγο-πολύ συντονιστικό. Κάποιοι σημειώνουν πως θα αναλάβει την οργάνωση της νεολαίας με δεδομένο ότι το 2018, ως Πρόεδρος της ΝΕΔΗΣΥ, είχε αναλάβει την οργάνωση των νέων ψηφοφόρων. Αυτό που λέγεται, είναι πως θα αναλάβει και κάποια από τα καθήκοντα του προσφάτως παραιτηθέντος διευθυντή του ΔΗΣΥ Γιώργου Λυσανδρίδη καθώς ο Δημήτρης Στυλιανού (Μάος) μπορεί να βρίσκεται ακόμα στο γραφείο του αλλά δεν μπορεί να αναλάβει εξ ολοκλήρου το οργανωτικό μιας εκστρατείας. Εδώ θα διαφανεί αν ο Αβέρωφ Νεοφύτου θα μοιράσει παιχνίδι και ρόλους ή αν θα συνεχίσει να διατηρεί τον ίδιο ρόλο. Μιλώντας πάντως για την παραίτηση του Γιώργου Λυσανδρίδη, πολλοί έχουν ήδη ανησυχήσει για τις προεκτάσεις. Τόσο για την χρονική συγκυρία εν μέσω προεκλογικού όσο και για την ουσία, αν ληφθεί υπόψη ότι είχε υπό την ευθύνη του το οργανωτικό τα τελευταία 15 χρόνια κατά την διάρκεια δύσκολο και απαιτητικών εκλογικών μαχών.

Ο Γιώργος Λυσανδρίδης θέλησε να σβήσει τις σκιές ότι η παραίτησή του σχετίζεται με οποιαδήποτε σύγκρουση μαζί με τον Αβέρωφ Νεοφύτου, προωθώντας συνεχώς φωτογραφίες από το επιτελείο, ωστόσο, στο κόμμα σημειώνουν πως ο Συναγερμικός Πρόεδρος θα μπορούσε να το αποτρέψει αν συζητούσε μαζί του. Η εικόνα που βγαίνει προς τα έξω σίγουρα δεν είναι η καλύτερη. Στα θετικά, ωστόσο, της εκστρατείας είναι ότι ο Αβέρωφ Νεοφύτου έχει καταφέρει να συγκεντρώσει δίπλα του όλα τα πρωτοκλασάτα στελέχη του ΔΗΣΥ και τους υπουργούς του και δεν υπάρχει καμία ηχηρή διαρροή προς το επιτελείο Χριστοδουλίδη. Έχει όμως πολλές φορές κατά τη διάρκεια του προεκλογικού ανεβάσει τους τόνους με διάφορα στελέχη και κλείνεται ανά περιόδους συζητώντας με ένα πολύ μικρό κύκλο προκαλώντας στην ευρύτερη ομάδα δυσφορία.

Το κατά πόσο ο Αβέρωφ Νεοφύτου θα συνεχίσει να κλείνεται στον εαυτό του ή αν θα μοιράσει τελικώς το παιχνίδι στην τελική ευθεία θα διαφανεί στην πορεία. Το σίγουρο είναι πως, σε αντίθεση με τον Νίκο Χριστοδουλίδη, η υποψηφιότητα Νεοφύτου έχει το οργανωτικό κόκκαλο, την πείρα στη διεξαγωγή εκλογών και μία πλειάδα έμπειρων πολιτικών προσώπων. Έχουν συνεπώς την ευχέρεια να προβάλουν κυρίως τις θέσεις και δευτερευόντως τον υποψήφιο που επί του παρόντος συγκεντρώνει αντιδράσεις. Το ζήτημα αν ο Αβέρωφ Νεοφύτου θα αποφύγει άλλα λάθη και ολικές αναδιπλώσεις εντός ωρών, καθώς το μήνυμα που βγαίνει είναι πως εξαιτίας και της συνεχούς παρακολούθησης εσωτερικών δημοσκοπήσεων, έχει καταβληθεί από τον πανικό και κάνει το ένα λάθος μετά το άλλο. Οι τοποθετήσεις του οι οποίες δεν αποτελούν προϊόν διαβούλευσης αλλά πρωτοβουλίες του ίδιου, οδηγούν ή δίδουν και την ευκαιρία σε στελέχη να αποστασιοποιηθούν με τον ίδιο να αναλαμβάνει όλο το μερίδιο της ευθύνης στο ενδεχόμενο ήττας.

Η ΓΕΡΜΑΝΙΔΑ ΥΦΥΠΕΞ ANNA LUHRMANN ΣΤΗΝ «Κ»

Με προοπτική ενίσχυσης οι κυπρογερμανικές σχέσεις

Η Κύπρος είναι ένας στενός και αξιόπιστος συνεργάτης στην Ε.Ε. λέει η Γερμανίδα ΥΦΥΠΕΞ κατά την επίσκεψή της στην Κύπρο

Συνέντευξη στον **ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ**

Η Γερμανίδα υφυπουργός Εξωτερικών, Anna Luhrmann, επισκέφθηκε επισήμως τη Κύπρο και συνομίλησε με την «Κ» για τις τρέχουσες εξελίξεις με φόντο την ανατολική Μεσόγειο και τον πόλεμο στην Ουκρανία. Η κ. Anna Luhrmann δεν παρέλειψε να επαναλάβει την στήριξή της στο ζήτημα της επανέναρξης των συνομιλιών στο Κυπριακό -στη βάση της ΔΔΟ- καθώς και να αναφέρει την ξεκάθαρη άποψη του Βερολίνου προς την Άγκυρα για αποφυγή ενός νέου γύρου εντάσεων με φόντο την ΑΟΖ της Κύπρου.

> *Καλούμε όλες τις πλευρές να συμμετάσχουν εκ νέου εποικοδομητικά στη διαδικασία υπό την αιγίδα του ΟΓΕ, με βάση τις παραμέτρους μιας διζωνικής και δικοινοτικής ομοσπονδιακής λύσης. Δεν υπάρχει άλλος τρόπος.*

Με την επίσκεψή μου θέλησα επίσης να λάβω ορισμένες γνώσεις και ιδέες από πρώτο χέρι σχετικά με περαιτέρω ευκαιρίες για διμερή συνεργασία. Θα μπορούσα να φανταστώ ότι η πράσινη ενέργεια θα μπορούσε να είναι μια τέτοια ευκαιρία, αλλά υπάρχει επίσης δυνατότητα εμβάθυνσης της συνεργασίας για τον πολιτισμό και την εκπαίδευση ή μεταξύ των κοινωνιών των πολιτών μας, λέει στην «Κ» η Anna Luhrmann.

-Καλώς ήρθατε. Κατ' αρχάς, θα ήθελα να σας ρωτήσω για κάτι που απασχολεί όλους αυτή τη στιγμή. Πόσο δύσκολος θα είναι ο χειμώνας για την Ευρωπαϊκή Ένωση; Ποια είναι τα σχόλιά σας, συνολικά, για τη στάση της Γερμανίας στον πόλεμο Ρωσίας-Ουκρανίας και την πρόβλεψή σας σχετικά με την έκβαση του πολέμου;

-«Επιτρέψτε μου κατ΄αρχάς να υπογραμμίσω ότι ο ουκρανικός λαός θα αντιμετωπίσει, πρώτος, έναν χειμώνα σε καιρό πολέμου! Για να διατηρήσουν την κυριαρχία και την εδαφική τους ακεραιότητα, οι Ουκρανοί μάχονται γενναία κατά της ρωσικής εισβολής από τον Φεβρουάριο. Η επιτυχία τους στην αντιμετώπιση των στρατευμάτων εισβολής του Πούτιν οφείλεται επίσης στην άνευ προηγουμένου υποστήριξη από την Ευρωπαϊκή Ένωση και τους διεθνείς εταίρους. Εκτιμούμε τη συμβολή της Κύπρου στο να σταματήσει η Ρωσία από το να συνεχίσει αυτόν τον παράνομο επιθετικό πόλεμο. Η συνέχιση της ενότητας της ΕΕ παραμένει το κλειδί σε αυτό.

Η Γερμανία είναι αποφασισμένη να συνεχίσει την οικονομική, ανθρωπιστική και στρατιωτική υποστήριξή της προς την Ουκρανία, να ενισχύσει την πίεση των κυρώσεων στη Ρωσία και να διαφοροποιήσει τις ενεργειακές της προμήθειες μακριά από τις εισαγωγές ρωσικού φυσικού αερίου το συντομότερο δυνατό. Η κοινή μας στήριξη είναι αποτελεσματική: ο ρωσικός στρατός απέτυχε να επιτύχει τους στόχους του στην Ουκρανία και η ρωσική οικονομία εισήλθε σε απότομη πτωτική τροχιά υπό την πίεση των κυρώσεών μας. Ο καγκελάριος Scholz και η υπουργός Baerbock το έθεσαν ξεκάθαρα: Θα υποστηρίξουμε την εμπόλεμη χώρα όσο χρειαστεί.

-Η ανατολική Μεσόγειος έχει αναβαθμιστεί τα τελευταία χρόνια, γεωπολιτικά, ως ένα νέο περιφερειακό υποσύστημα εξαιρετικής σημασίας. Πώς βλέπετε τον ρόλο της Κυπριακής Δημοκρατίας σε αυτό, δεδομένου ότι στο Κυπριακό Πρόβλημα δεν υπάρχει πραγματική προοπτική επανέναρξης των συνομιλιών;

-Η Κύπρος βρίσκεται σε περίοπτη θέση στην ανατολική Μεσόγειο, η οποία συνδέει την Ευρώπη, την Ασία και την Αφρική. Η ενέργεια μπορεί να είναι ένας παράγοντας που ενώνει και τις τρεις ηπείρους με έναν περιεκτικό και συνεργατικό τρόπο, και εδώ δεν μιλάω τόσο για την εξόρυξη ορυκτών πόρων αλλά για τις μεγάλες δυνατότητες μεταφοράς πράσινης ενέργειας από την Αφρική και τη Μέση Ανατολή στην Ευρώπη μέσω διασυνδέσεων στο εγγύς μέλλον. Όσον αφορά το Κυπριακό, ελπίζω πραγματικά ότι θα μπορέσουμε να ξεπεράσουμε το αδιέξοδο στις συνομιλίες υπό την ηγεσία του ΟΗΕ, καθώς όλες οι πλευρές θα μπορούσαν να επωφεληθούν πάρα πολύ από περισσότερη συνεργασία στην περιοχή – με την ενέργεια να είναι μόνο ένα παράδειγμα.

-Θα ήθελα να μας κάνετε ένα σχόλιο για το πώς το Βερολίνο μπορεί να βοηθήσει στην επανέναρξη του διαλόγου στις συνομιλίες για το Κυπριακό, ειδικά υπό το φως των αναθεωρητικών πολιτικών πρακτικών της Τουρκίας στην περιοχή.

-Η γερμανική κυβέρνηση εργάζεται για την αποκλιμάκωση στην ανατολική Μεσόγειο εδώ και πολλά χρόνια, και θα συνεχίσουμε να το κάνουμε. Καλούμε όλες τις πλευρές να συμμετάσχουν εκ νέου εποικοδομητικά στη διαδικασία υπό την αιγίδα του ΟΓΕ, με βάση τις παραμέτρους μιας διζωνικής και δικοινοτικής ομοσπονδιακής λύσης. Δεν υπάρχει άλλος τρόπος. Σε αυτό το πλαίσιο χαιρετίζω θερμά την ετοιμότητα της Κύπρου να συμμετάσχει σε μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης (ΜΟΕ) μεταξύ των δύο κοινοτήτων.

Θα συνεχίσουμε να ενθαρρύνουμε την αποκλιμάκωση

-Η Κύπρος επανέλαβε πρόσφατα την έρευνά της για υδρογονάνθρακες σε συνδυασμό με μια νέα ανακάλυψη φυσικού αερίου στην ΑΟΖ της. Την ίδια στιγμή, η Τουρκία -μετά από 6 γεωτρήσεις στην περιοχή το 2019-2020, συμπεριλαμβανομένων 3 στην ΑΟΖ της Κύπρου και την υφαλοκρηπίδα- έχει κάνει μια ρεβιζιονιστική επιστροφή, με γεώτρηση, στην Ανατολική Μεσόγειο. Πώς προσεγγίζετε έναν νέο γύρο έντασης στην περιοχή;

-Συνεχίζουμε να παρακολουθούμε στενά την κατάσταση στην ανατολική Μεσόγειο. Θα συνεχίσουμε να ενθαρρύνουμε την αποκλιμάκωση και τον διάλογο για όλα τα ανοικτά θαλάσσια ζητήματα - με βάση το Διεθνές Δίκαιο. Μέχρι στιγμής δεν έχουμε δει νέες τουρκικές γεωτρήσεις σε αμφισβητούμενα ύδατα. Δηλώνουμε ξεκάθαρα στην Άγκυρα ότι είναι σημαντικό να αποφευχθούν νέες προκλήσεις.

-Ποια είναι η τρέχουσα κατάσταση των διμερών σχέσεων Βερολίνου-Λευκωσίας και ποια μέτρα μπορούν να ληφθούν για την περαιτέρω ενίσχυση των σχέσεων μεταξύ Κύπρου και Γερμανίας;

-Η Κύπρος δεν είναι μόνο ένας αγαπημένος προορισμός για πολλούς Γερμανούς τουρίστες, αλλά και ένας στενός και αξιόπιστος συνεργάτης στην ΕΕ. Εκτιμώ τον εποικοδομητικό ρόλο της Κύπρου όσον αφορά την αντιμετώπιση των κοινών ευρωπαϊκών προκλήσεων από τον επιθετικό πόλεμο της Ρωσίας έως την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Με την επίσκεψή μου θέλησα επίσης να λάβω ορισμένες γνώσεις και ιδέες από πρώτο χέρι σχετικά με περαιτέρω ευκαιρίες για διμερή συνεργασία. Θα μπορούσα να φανταστώ ότι η πράσινη ενέργεια θα μπορούσε να είναι μια τέτοια ευκαιρία, αλλά υπάρχει επίσης δυνατότητα εμβάθυνσης της συνεργασίας για τον πολιτισμό και την εκπαίδευση ή μεταξύ των κοινωνιών των πολιτών μας. Ήρθα εδώ για να ενισχύσω τις διμερείς μας σχέσεις και να μάθω περισσότερα για την προοπτική και τις προκλήσεις της Κύπρου επί τόπου.

Είμαστε έτοιμοι να επιδείξουμε απτή αλληλεγγύη στο πλαίσιο αυτού του μηχανισμού αναλαμβάνοντας σημαντικό μερίδιο, λέει στην «Κ» η Γερμανίδα υφυπ. Εξωτερικών.

-Κλείνοντας, θα ήθελα ένα σύντομο σχόλιο σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο η προσφυγική κρίση στην ΕΕ παραμένει βασικό ζήτημα για την Ευρώπη και τις κοινωνίες μας. Η Κύπρος αντιμετωπίζει κύματα παράτυπης μετανάστευσης κυρίως μέσω Τουρκίας. Ποια είναι η βέλτιστη πολιτική πρακτική για την αντιμετώπιση μιας τέτοιας κρίσης, δεδομένου ότι στην Κύπρο έχουμε μια συνεχή συζήτηση σχετικά με αυτό;

-Οι προσπάθειες της Κύπρου για την αντιμετώπιση μεγάλου αριθμού προσφύγων και μεταναστών αξίζουν την εκτίμησή μας. Χαιρετίζουμε τη συνεργασία της Κύπρου με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε αυτό το πλαίσιο. Η Γερμανία έχει προσφέρει συγκεκριμένη διμερή στήριξη στην Κύπρο στο πλαίσιο του Κοινού Σχεδίου Δράσης για τη Διαχείριση της Μετανάστευσης που συμφωνήθηκε τον Δεκέμβριο του 2020. Εκτιμούμε τις κοινές πρωτοβουλίες που δρομολογήθηκαν στο πλαίσιο αυτό, π.χ. στον τομέα των επιστροφών και της διαχείρισης της μετανάστευσης. Ταυτόχρονα, χρειαζόμαστε βιώσιμες λύσεις για τη μεταναστευτική πολιτική της ΕΕ. Χαιρετίζουμε την πρόσφατη επιτυχία της δημιουργίας ενός νέου μηχανισμού αλληλεγγύης για την ελάφρυνση του φόρτου των κρατών μελών πρώτης άφιξης. Είμαστε έτοιμοι να επιδείξουμε απτή αλληλεγγύη στο πλαίσιο αυτού του μηχανισμού αναλαμβάνοντας σημαντικό μερίδιο. Πρόκειται για πραγματική πρόοδο προς μια δίκαιη, αποτελεσματική και ανθεκτική στις κρίσεις μεταρρύθμιση του κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου, η οποία θα πληροί τα ανθρωπιστικά πρότυπα και θα προασπίζει τις θεμελιώδεις ευρωπαϊκές αξίες με βάση την ισορροπία μεταξύ ευθύνης και αλληλεγγύης».

ΑΡΘΡΟ / *Του* **ΜΑΡΙΝΟΥ ΚΛΕΑΝΘΟΥΣ**

Προεδρικές εκλογές: Ανάγκη καθαρού πολιτικού λόγου

Μια αρχαία ρήση αναφέρει πως «ο χρόνος είναι πάντοτε σοφός». Δηλαδή, πριν από μια απόφαση και ενέργεια, είναι καλό να προηγηθεί ώριμος και πλήρης προβληματισμός, τόσο για να καλλιεργηθεί ηρεμία και νηφαλιότητα, όσο και επειδή μπορεί να βγουν στην επιφάνεια νέα θέματα και κρίσιμα γεγονότα που εν τέλει να οδηγήσουν σε ανατροπές.

Στον δρόμο για τις προεδρικές εκλογές, εμείς της ΔΗΠΑ-Συνεργασίας, επιλέξαμε μια διαφορετική από τα άλλα κόμματα προσέγγιση.

Κατ' αρχάς διαφωνήσαμε με την πρόωρη προεκλογική περίοδο. Όταν κάποια κόμματα ξεκινούσαν πριν από τον Ιανουάριο να μιλούν για τις εκλογές, εμείς σταθήκαμε μακριά και επαναλαμβάναμε πως δεν είναι δυνατό την ίδια περίοδο που απαιτείται κλίμα συναινέσεων και συνθέσεων στην Βουλή, για να ψηφιστούν σημαντικά μεταρρυθμιστικά νομοσχέδια, να ξεκινούν οι κομματικές αψιμαχίες για τις προεδρικές εκλογές. Είμαστε ένας μικρός τόπος, άλλωστε, και μια εκστρατεία που διαρκεί 12 και πλέον μήνες είναι κουραστική και ανώφελη, τόσο για τους πολίτες όσο και για την ουσία των διακυβευμάτων.

Όταν, μετά, ωρίμασε το πολιτικό περιβάλλον και ξεκίνησαν οι διαβουλεύσεις των κομμάτων, εμείς δεν προτάξαμε κομματικά συνθήματα, αλλά σταθήκαμε στην ανάγκη υπερβάσεων. Μιλήσαμε και συναντηθήκαμε με όλους. Και θέσαμε μια τολμηρή πρόταση, την οποία πιστεύουμε πως ο τόπος έχει ανάγκη: όλα τα κόμματα να καταλήξουμε σε συγκλίσεις, να συμφωνήσουμε σε βασικές μεταρρυθμίσεις και προγραμματικές θέσεις και να προχωρήσουμε με τη σύσταση κυβέρνησης εθνικής ενότητας και, εάν τούτο δεν είναι εφικτό, σε μια κυβέρνηση ευρύτερης συναίνεσης. Ξέραμε πως το εγχείρημά μας ήταν δύσκολο. Πιστεύαμε, όμως, πως αυτό ήταν το καθήκον και η ιστορική μας υποχρέωση μπροστά στις δύσκολες μέρες και στις πρωτοφανείς κρίσεις, που θα διαχειριστεί από πολλά μέτωπα η επόμενη κυβέρνηση. Αντιλαμβανόμαστε, επίσης, πως αυτό είναι που ζητά η πλειοψηφία των πολιτών: τα κόμματα να υποστείλουν τις κομματικές σημαίες και τις προκαταλήψεις του παρελθόντος. Να αγγίξουμε ρεαλιστικά τα πράγματα και επιτέλους κυβέρνηση και Βουλή να βρίσκονται σε αρμονία προκειμένου να υπερψηφίζονται χωρίς καθυστερήσεις τα νομοσχέδια που θα οδηγήσουν τον τόπο μας στη νέα εποχή. Υπάρχει απογοήτευση και σύγχυση σήμερα στον τόπο μας. Πολλοί νέοι, μπροστά στα αδιέξοδα, προτιμούν να ψάξουν για προοπτική στο εξωτερικό. Γι` αυτό και έχουμε ευθύνη, επιτέλους, ειδικά όσοι έχουμε εμπλοκή με τα κοινά, να πιάσουμε τον παλμό της εποχής. Να αντιληφθούμε πως οι καιροί άλλαξαν, η τεχνολογία μάς αναγκάζει να λειτουργούμε με διαφορετικούς ρυθμούς και η δημοκρατία και οι θεσμοί αντιμετωπίζουν πυρά από παντού.

Μέσα σε αυτό το περιβάλλον, η ΔΗΠΑ-Συνεργασία, η παράταξη του Κέντρου, με αξιοπιστία μπορεί να συζητά τόσο με τον ΔΗΣΥ όσο και με το ΑΚΕΛ, χωρίς αυτό να αποτελεί «έκπληξη». Άλλωστε, η μέχρι σήμερα πολιτική και κοινοβουλευτική μας δράση, δείχνει πως δεν είχαμε ιδεολογικούς φακούς μυωπίας και πως στηρίξαμε προτάσεις, από οποιονδήποτε και αν αυτές προέρχονταν, που θεωρήσαμε πως θα βοηθήσουν τον τόπο μας.

Στον δρόμο για τις εκλογές, η ΔΗΠΑ-Συνεργασία δεν θα επιλέξει τα συνθήματα. Με οποιονδήποτε και εάν τελικά συνεργαστούμε θα απαιτήσουμε καθαρό πολιτικό λόγο και θέσεις, διαφάνεια, προγραμματικές συγκλίσεις που θα δώσουν προοπτική. Για εμάς, όμως, η ανάγκη για πολιτική σταθερότητα, ευρύτερες συνθέσεις και διάλογο παραμένουν βασικές προτεραιότητες. Αυτό, όμως, δεν θα πρέπει να μας οδηγήσει σε καιροσκοπικές, ετερογενείς συμμαχίες, που θα έχουν ως μόνη κοινή συνισταμένη τον πόθο για εξουσία. Απαραίτητη προϋπόθεση για πολιτική σταθερότητα είναι οι συνεργασίες και οι συνεννοήσεις που γίνονται στην βάση καθαρών και συγκεκριμένων θέσεων. Αυτό, δηλαδή, που λέει ο λαός μας πως «οι καλοί λογαριασμοί κάνουν τους καλούς φίλους». Σε αντίθετη περίπτωση, δημιουργούνται καιροσκοπικές συμμαχίες που στην πρώτη κρίση καταρρέουν ως χάρτινοι πύργοι.

Ανεξάρτητα από τις αποφάσεις μας, οι οποίες θα ληφθούν μετά από ώριμη πολιτική σκέψη και χωρίς παρεμβάσεις ή επηρεασμό από δημοσκοπήσεις, ο ρόλος της ΔΗΠΑ θα συνεχίσει να είναι ρόλος ευθύνης, συνδιαμόρφωσης πολιτικής και δημιουργικός σε προτάσεις και θέσεις. Και σίγουρα δεν θα είναι ρόλος κομπάρσου ή εκ των υστέρων χειροκροτητή.

Ο κ. Μαρίνος Κλεάνθους είναι Αντιπρόεδρος ΔΗΠΑ – Συνεργασίας Δημοκρατικών Δυνάμεων

Η ΕΕ πρέπει να είναι εκεί σε συνομιλίες

Ο Μάριο Νάβα αναλύει στην «Κ» πώς η ΕΕ στηρίζει τις προοπτικές λύσης και θεωρεί την ενέργεια κλειδί στις σχέσεις Ε/κ - Τ/κ

Συνέντευξη στον **ΓΙΩΡΓΟ ΚΑΚΟΥΡΗ**

Για το πώς το εμπόριο μεταξύ των κοινοτήτων είναι η μόνη απάντηση στο λαθρεμπόριο, για την πρόοδο στην εφαρμογή του φακέλου για το χαλλούμι και για το ρόλο της ΕΕ σε μελλοντικές συνομιλίες για το Κυπριακό μιλά σε συνέντευξή του στην «Κ» ο Μάριο Νάβα, επικεφαλής της γενικής διεύθυνσης Στήριξης Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων (DG REFORM) της Κομισιόν, η οποία είναι υπεύθυνη για το Πρόγραμμα Βοήθειας για την Τ/κ Κοινότητα αλλά και ευρύτερα για τη στήριξη της ΕΕ στον τελικό στόχο που, όπως υπογράμμισε, παραμένει η επανένωση στη βάση των παραμέτρων των Ηνωμένων Εθνών. Με αφορμή τους σχε-

> *Η ενέργεια είναι ξεκάθαρα ένας τομέας - κλειδί για την Κύπρο και μπορεί δυνητικά να ενδυναμώσει τη σύνδεση των δύο κοινοτήτων.*

διασμούς για δημιουργία δικοινοτικού ηλιακού πάρκου αλλά και την ενεργειακή κρίση, ο κ. Νάβα αναφέρθηκε εκτενώς στα πολλαπλά προγράμματα που ενισχύουν τη συνεργασία σε θέματα περιβάλλοντος και ενέργειας. Ωστόσο, τοποθετήθηκε, προσεκτικά μεν, πολιτικά δε, και για το ότι οι αναφορές της σημερινής τ/κ πολιτικής ηγεσίας σε δύο κράτη είναι απαράδεκτες, καθώς και για το πώς η ΕΕ μπορεί να στηρίξει τους Τ/κ και τις προκλήσεις για την ελευθερία της έκφρασης και του Τύπου στα κατεχόμενα.

Ο κ. Μάριο Νάβα αναφέρθηκε εκτενώς στα πολλαπλά προγράμματα που ενισχύουν τη συνεργασία σε θέματα περιβάλλοντος και ενέργειας.

- Η ενημέρωση που υπάρχει για την ιδέα για ένα δικοινοτικό ηλιακό πάρκο είναι πως γίνονται συζητήσεις για προκαταρκτική μελέτη σκοπιμότητας. Μπορείτε να εξηγήσετε τη διαδικασία και πότε θα έχουμε εξελίξεις;

-Στηρίζουμε βεβαίως τη δημιουργία ενός δικοινοτικού ηλιακού πάρκου για την αύξηση της συνεργασίας μεταξύ των δύο κυπριακών κοινοτήτων και την αύξηση του ποσοστού ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στο ενεργειακό μείγμα της χώρας, κατά τρόπο σύμφωνο με την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία και τους φυσικούς πόρους του νησιού. Συζητούμε με τις δύο κοινότητες και τα Ηνωμένα Έθνη για να ανοίξουμε το δρόμο για προκαταρκτική μελέτη σκοπιμότητας, η οποία θα μπορούσε επίσης να προσφέρει πιθανές λύσεις για τις τεχνικές προδιαγραφές της μονάδας παραγωγής ενέργειας. Και μιλάμε με τα ΗΕ γιατί η νεκρή ζώνη θεωρείται ως πιθανή τοποθεσία. Ωστόσο, η συζήτηση βρίσκεται ακόμα σε εξέλιξη. Είμαστε βεβαίως έτοιμοι να ξεκινήσουμε την προκαταρκτική μελέτη μόλις οι εκπρόσωποι των δύο κοινοτήτων και των ΗΕ συμφωνήσουν στους όρους και τις λεπτομέρειες. Σε αυτό το στάδιο δεν μπορώ να μοιραστώ ένα συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα, όμως οι συζητήσεις συνεχίζονται.

- Ποια είναι κάποια άλλα έργα στον τομέα της ενέργειας που στηρίζει η Κομισιόν;

-Εργαζόμαστε με τις δύο κοινότητες για να αυξήσουμε και να αναπτύξουμε την ανταλλαγή ηλεκτρισμού ανάλογα με τις ανάγκες. Για παράδειγμα, παρείχαμε τα εργαλεία διαχείρισης του δικτύου υψηλής τάσεως στην τουρκοκυπριακή κοινότητα. Αυτό είναι πολύ σημαντικό για τον συγχρονισμό των δύο συστημάτων. Κατά κάποιο τρόπο, το μελλοντικό ηλιακό πάρκο θα χτίσει πάνω στην υπάρχουσα συνεργασία και θα συνεχίσει να τη βελτιώνει. Η ενέργεια είναι ξεκάθαρα ένας τομέας - κλειδί για την Κύπρο και μπορεί δυνητικά να ενδυναμώσει τη σύνδεση των δύο κοινοτήτων.

- Αυτές οι δυνατότητες υπάρχουν και στον τομέα του περιβάλλοντος;

-Το περιβάλλον δεν αναγνωρίζει σύνορα, πόσω μάλλον δεν αναγνωρίζει την πράσινη γραμμή. Γενικά το πρόγραμμά μας έχει επενδύσει πάνω από 185 εκατομμύρια ευρώ για να αντιμετωπίσει τις πιο επείγουσες περιβαλλοντικές ανάγκες στο βόρειο τμήμα της Κύπρου. Αυτές περιλαμβάνουν την απόρριψη ακατέργαστων λυμάτων στη θάλασσα και την καύση οικιακών αποβλήτων. Χρηματοδοτήσαμε τον μόνο χώρο υγειονομικής ταφής απορριμμάτων στην τ/κ κοινότητα. Χρηματοδοτήσαμε την κατασκευή τριών μονάδων διαχείρισης υγρών αποβλήτων τις οποίες επισκέφθηκα, βοηθήσαμε να δημιουργηθεί δίκτυο παρακολούθησης της ποιότητας του αέρα και χρηματοδοτήσαμε ένα μικρό πιλοτικό πάρκο παραγωγής ηλιακής ενέργειας πριν 10 χρόνια. Έχουμε επίσης βοηθήσει να δημιουργηθούν επτά ειδικές προστατευμένες περιοχές για διατήρηση της βιοποικιλότητας, και παρέχουμε συμβουλές, εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση για περιβαλλοντικά θέματα. Έχουμε επίσης προχωρήσει σε έργα σε δικοινοτική βάση, όπως το σχετικά διάσημο σταθμό επεξεργασίας λυμάτων στη Μια Μηλιά/ Haspolat την οποία διαχειρίζονται από κοινού οι τοπικές ε/κ και τ/κ κοινότητες. Ενθαρρύνουμε επίσης τη συμπερίληψη Τ/Κ στα προγράμματα της ΕΕ που εφαρμόζονται στις περιοχές

> *Το πρόγραμμά μας έχει επενδύσει πάνω από 185 εκατομμύρια ευρώ για να αντιμετωπίσει τις πιο επείγουσες περιβαλλοντικές ανάγκες στο βόρειο τμήμα της Κύπρου.*

υπό τον έλεγχο της Κυπριακής Δημοκρατίας και σε χρηματοδοτούμενες από την ΕΕ πρωτοβουλίες όπως το Cyprus Institute. Τα ευρωπαϊκά προγράμματα LIFE στην Κύπρο στηρίζουν επίσης την προστασία ζώων υπό κίνδυνο εξαφάνισης όπως οι χελώνες, οι γύπες και οι σπιζαετοί, που πρέπει να προστατεύονται ανεξάρτητα από το πού φωλιάζουν.

- Πώς βλέπετε τις σχέσεις σας, και το ενδιαφέρον που εκφράζουν οι δύο κοινότητες και η κοινωνία των πολιτών;

- Συνήθως η διάδρασή μας είναι με τους εκπροσώπους που διορίζουν οι δύο κοινότητες. Επίσης προσπαθούμε, και αυτό φαίνεται στο πρόγραμμά μας, να έχουμε σχέσεις με τ/κ οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών. Ειδικά στην τ/κ κοινότητα υπάρχει έντονη στήριξη στα θέματα περιβάλλοντος και αρκετές ενεργές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών. Βλέπω αυξανόμενο ενδιαφέρον και από τις δύο πλευρές. Νομίζω πως το πολύ ζεστό καλοκαίρι που μόλις είχαμε, τα θέματα που αφορούν την ενέργεια και πολλά άλλα αυξάνουν τη σημασία της περιβαλλοντικής διάστασης.

Η επιμονή σε λύση δύο κρατών δεν βοηθά

- Πρόσφατα ορισμένοι Τ/Κ πολιτικοί τοποθετούνται υπέρ μιας λύσης δύο κρατών. Πώς επηρεάζει αυτό τις σχέσεις με την ΕΕ;

-Έχουμε καλές σχέσεις με τους Τ/Κ συνομιλητές μας και μιλώ συχνά με τον Ερσίν Τατάρ και άλλους. Για να είμαι ειλικρινής, αυτές οι δηλώσεις δεν βοηθούν, και λυπούμαστε για την επιμονή στη λύση δύο κρατών καθώς αντίκειται στο πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών και των ψηφισμάτων του Συμβουλίου Ασφαλείας και είναι απαράδεκτο για τα ΗΕ και την ΕΕ. Συνεχίζω να πιστεύω πως μια διζωνική δικοινοτική ομοσπονδία, όπως καταγράφεται στο πλαίσιο του ΟΗΕ, παραμένει η μόνη και καλύτερη λύση. Επίσης, στόχος του προγράμματος στήριξης είναι η διευκόλυνση της επανένωσης. Αυτό είναι ξεκάθαρο. Έχω δει κάποιες πολιτικές προσωπικότητες στην τ/κ κοινότητα να προσπαθούν να υποβαθμίσουν τη σημαντική στήριξη της ΕΕ στην κοινότητα, όμως δεν μπορούν να μειώσουν ένα πρόγραμμα που έχει διαθέσει 623 εκατομμύρια ευρώ προς όφελος της κοινότητας τα τελευταία 15 χρόνια. Το σημαντικό αυτό ποσό έχει φέρει θετικές αλλαγές σε τομείς πέραν της ενέργειας, όπως τον αγροτικό τομέα, την κοινωνία των πολιτών και την παιδεία, όπου έχουμε παράσχει 1800 υποτροφίες για Τ/Κ σε κράτη μέλη της ΕΕ.

Επίσης κατά τη διάρκεια της πανδημίας η οικονομική μας βοήθεια επέστρεψε σε χιλιάδες μικρομεσαίες επιχειρήσεις να επιβιώσουν. Νομίζω πως τα προγράμματά μας έχουν αγγίξει την κοινωνία και οι δράσεις μας είναι ορατές για τους Τ/Κ.

- Η τ/κ κοινωνία των πολιτών και η αντιπολίτευση ζητούν συχνά βοήθεια για θέματα ελευθερίας της έκφρασης και κράτους δικαίου. Πώς μπορεί η ΕΕ να βοηθήσει;

-Μιλώ συχνά με τον κ. Τατάρ, και όπως είπα και σε ανάρτησή μου, σε πρόσφατη συζήτησή μας του ήγειρα το θέμα του οικονομικού πρωτοκόλλου και πως η ελευθερία της έκφρασης, η ελευθερία της συνάθροισης και του συνδικαλισμού, η ελευθερία των ΜΜΕ είναι ουσιαστικές αξίες. Το πρόγραμμα βοήθειας στηρίζει αρκετά έργα στην τ/κ κοινότητα για ενίσχυση αυτών των αρχών, όπως ένα έργο στήριξης της ελεύθερης δημοσιογραφίας που εφαρμόσαμε μαζί με τον σύνδεσμο Τ/κ δημοσιογράφων μέχρι τον Απρίλιο του 2022, καθώς και ένα έργο που βρίσκεται σε εξέλιξη και παρακολουθεί την ελευθερία της έκφρασης.

- Γίνεται μια συζήτηση στην ε/κ κοινότητα για το αν θα πρέπει η ΕΕ να διορίσει και πολιτικό απεσταλμένο για το Κυπριακό, πέρα από τον τεχνοκράτη που διορίζεται από την Κομισιόν στις Καλές Υπηρεσίες του ΟΗΕ. Το θεωρείτε εφικτό;

-Το μόνο που έχω υπόψη είναι αυτό που έχετε και εσείς υπόψη, δηλαδή πως τον Δεκέμβριο του 2021 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο είπε πως θα διορίσει νέο εκπρόσωπο στην αποστολή Καλών Υπηρεσιών των ΗΕ εφόσον ξεκινήσουν επίσημες διαπραγματεύσεις εντός του πλαισίου των Ηνωμένων Εθνών. Πιστεύω πως όταν ξαναρχίσουν οι διαπραγματεύσεις, θα είναι σημαντικό για την ακεραιότητα της διαδικασίας επανένωσης η ΕΕ να είναι παρούσα και να εμπλέκεται από την πρώτη στιγμή. Η Κομισιόν έχει πολύ σχετική εμπειρογνωμοσύνη και μπορεί να διασφαλίσει τη συμμόρφωση της πολιτικής συμφωνίας με τη νομοθεσία της ΕΕ. Είναι επίσης ξεκάθαρο πως στηρίζουμε πλήρως την επανέναρξη των συνομιλιών εντός του πλαισίου των Ηνωμένων Εθνών καθώς και τις προσπάθειες του ΓΓ του ΟΗΕ να αναζητήσει κοινό έδαφος μεταξύ των δύο μερών. Το Πρόγραμμα Βοήθειας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής είναι ένας σημαντικός φορέας στήριξης γιατί οι δραστηριότητες του ενθαρρύνουν την επανέναρξη των συνομιλιών, την επανένωση του νησιού και καλύτερες σχέσεις μεταξύ των δύο κοινοτήτων.

Μπορούμε καλύτερα στην εφαρμογή του Κανονισμού της Πράσινης Γραμμής

- Πώς αξιολογείτε την εφαρμογή του Κανονισμού της Πράσινης Γραμμής σήμερα;. Θεωρείται πως έχει αξιοποιηθεί πλήρως;

-Πρώτα απ' όλα, η ύπαρξη του Κανονισμού της Πράσινης Γραμμής έχει επιτρέψει τις ομαλές εμπορικές συναλλαγές. Από μόνο του αυτό είναι πολύ καλό καθώς υπάρχουν κανονισμοί που επιτρέπουν τη διέλευση αγαθών. Ρωτάτε αν έχει αξιοποιηθεί πλήρως, και ως καλός αξιωματούχος της Κομισιόν είμαι έτοιμος να πω πως μπορούμε και καλύτερα. Το εμπόριο πέρσι ήταν γύρω στα 6 εκατομμύρια ευρώ και αναμένεται να αυξηθεί φέτος, όμως ο όγκος παραμένει μέτριου μεγέθους και θα πρέπει να μεγαλώσει περισσότερο. Όταν ήταν στο νησί τον Ιούλιο, η Επίτροπος Φερέιρα ήγειρε το θέμα με τους συνομιλητές της και στις δύο κοινότητες. Θα καλωσορίζαμε αν Ε/Κ αναζητήσουν ενεργά συνεργασίες με Τ/Κ και το αντίστροφο. Τα δύο εμπορικά επιμελητήρια είναι ενεργά και θα μπορούσαν να γίνουν πιο ενεργά με εμπορικές εκθέσεις και εκδηλώσεις δικτύωσης. Θέλω να υπογραμμίσω πως όλα τα τ/κ προϊόντα που πωλούνται στην ε/κ κοινότητα μέσω της Πράσινης Γραμμής πρέπει να συνάδουν με τα σχετικά πρότυπα της ΕΕ, και αυτό επαληθεύεται τακτικά από τις κυπριακές αρχές.

Ως οικονομολόγος αντιλαμβάνομαι πως το «καλό χρήμα» διώχνει το «κακό χρήμα» - δηλαδή όσο περισσότερο εμπόριο έχουμε μέσω της Πράσινης Γραμμής, τόσο μειώνεται το λαθρεμπόριο. Το ρυθμισμένο εμπόριο εκτοπίζει το λαθρεμπόριο, το οποίο έχει δυστυχώς αυξηθεί τα τελευταία χρόνια λόγω μεταξύ άλλων της ισοτιμίας μεταξύ του ευρώ και της τουρκικής λίρας. Επίσης, καλωσορίζουμε το γεγονός πως έξι επεξεργασμένα τρόφιμα μη ζωικής προέλευσης έχουν αφαιρεθεί από τα απαγορευμένα προϊόντα για εμπορία μέσω της Πράσινης Γραμμής από την Κυπριακή Δημοκρατία. Πρόκειται για έξι προϊόντα, το ελαιόλαδο, τις μαρμελάδες, τα χαρούπια, το χαλβά και το ταχίνι. Αυτό είναι σημαντικό καθώς από το 2018 είχε ζητηθεί η άρση της απαγόρευσης όλων των τροφίμων μη ζωικής προέλευσης. Κινούμαστε στη σωστή κατεύθυνση αν και υπάρχει ακόμα δρόμος, πρόκειται για μόλις έξι τρόφιμα.

- Πού βρίσκεται η εφαρμογή του φακέλου προέλευσης για το χαλλούμι;

-Η πορεία προς τον φάκελο προστατευόμενης ονομασίας προέλευσης ήταν μακρά. Τα τελευταία χρόνια κινηθήκαμε γρηγορότερα και πέρσι, έγινε ένα μεγάλο συμβολικό και ουσιαστικό βήμα. Πρόκειται για ένα προϊόν κρίσιμο για την οικονομία του νησιού, το brand του. Δημιουργούμε μια ομάδα εργασίας με εκπροσώπους των κοινοτήτων και αρχίζουμε σύντομα εργασίες. Επίσης υπάρχει το θέμα των ελέγχων. Έχουμε ήδη δύο Τ/Κ παραγωγούς που έχουν αιτηθεί να ελέγχονται από την Bureau Veritas, ένας τον Φεβρουάριο και ένας τον Ιούνιο.

Οι επιθεωρήσεις δεν έχουν ακόμα ξεκινήσει καθώς πρέπει να διευθετηθούν ορισμένα τεχνικά και νομικά θέματα τα οποία έχοντας μιλήσει με την Bureau Veritas και το Υπουργείο Γεωργίας της Κυπριακής Δημοκρατίας είμαι βέβαιος θα λυθούν σύντομα. Όπως είπαμε, όλα τα προϊόντα που περνούν από την Πράσινη Γραμμή πρέπει να πληρούν τα κτηνοτροφικά και υγειονομικά κριτήρια της ΕΕ, και διερευνούμε με τις αρμόδιες αρχές, δηλαδή το Υπουργείο Γεωργίας, και τη Bureau Veritas αν μπορεί να αναλάβει και αυτούς τους ελέγχους. Την ίδια στιγμή, η Κομισιόν εφαρμόζει σειρά προγραμμάτων για να βοηθήσει Τουρκοκύπριους παραγωγούς να πάρουν καθεστώς προστατευόμενης ονομασίας προέλευσης, να τηρούν τα πρότυπα ασφάλειας τροφίμων και υγείας των ζώων, να εξαλείψουν ασθένειες που πλήττουν τα αιγοπρόβατα και να διαχωρίσουν τις αλυσίδες συλλογής γάλακτος για καλύτερο έλεγχο. Μεταξύ 2021 και 2024 αναμένουμε να ξοδέψουμε 40 εκατομμύρια για αυτό τον σκοπό.

Επιχείρηση ανοιχτή κοινωνία για πανδημία

Ο οδικός χάρτης του Υπουργείου Υγείας για διαχείριση του COVID-19 το φθινόπωρο και τον χειμώνα, τα σενάρια και οι δράσεις

Του **ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ**

Εχοντας κατά νου τις διεθνείς συστάσεις και προειδοποιήσεις πως η πανδημία εξακολουθεί να είναι εδώ, Υπουργείο Υγείας, Μονάδα Επιδημιολογικής Επιτήρησης και Συμβουλευτική Επιτροπή έχουν καθορίσει το στρατηγικό πλάνο διαχείρισης της πανδημίας για τους επόμενους έξι δύσκολους μήνες. Τα βήματα που έχουν αποφασιστεί ουσιαστικά συνιστούν τον οδικό χάρτη, με βάση τον οποίο η Κύπρος θα προχωρήσει το επόμενο διάστημα, στην περίπτωση που επαληθευτούν οι προειδοποιήσεις διεθνών οργανισμών αλλά και τις επιστημονικής κοινότητας που καλούν τα κράτη μέλη να προετοιμαστούν κατάλληλα για την ενίσχυση της δημόσιας υγείας κατά της πανδημίας το επικείμενο φθινόπωρο και χειμώνα. Στις προειδοποιήσεις αυτές αναγνωρίζεται το ενδεχόμενο νέας έξαρσης κρουσμάτων και ανάγκης για μέτρα, ενώ παράλληλα απαιτείται μία νέα προσέγγιση διαχείρισης της πανδημίας, μεταβαίνοντας από την κατάσταση έκτακτης ανάγκης σε έναν πιο βιώσιμο τρόπο διαχείρισης και λαμβάνοντας υπόψη τα επίπεδα ανοσίας του πληθυσμού έναντι του ιού, είτε λόγω νόσησης είτε μέσω εμβολιασμού. Ο οδικός χάρτης που έχει ετοιμασθεί και παρουσιάζει η «Κ» έχει ως στόχο «Μια κοινωνία ανοιχτή». Περιλαμβάνει δράσεις στο πλαίσιο της ετοιμότητας και της ανταπόκρισης, με στόχο την προστασία της δημόσιας υγείας, διατηρώντας παράλληλα την κοινωνία και την οικονομία ανοιχτές και ανθεκτικές.

Οι στόχοι

Ο οδικός χάρτης καθορίζει με σαφήνεια το επιδιωκόμενο των προετοιμασιών που έχουν γίνει. Προς τούτο έχουν καθορισθεί έξι πυλώνες που περιγράφουν τον στόχο αλλά και το πώς θα επιτευχθεί:

-Να κρατηθούν τα κρούσματα από SARS-CoV2 στο χαμηλότερο δυνατό βαθμό. Αυτό θα γίνει με την παρακολούθηση και συνεχή επιτήρηση της δραστηριότητας του ιού.

-Να κρατηθούν οι θάνατοι και η σοβαρή νοσηρότητα από COVID-19 στον ελάχιστο δυνατό βαθμό. Θα επιτευχθεί μέσα από στοχευμένα μέτρα πρόληψης ειδικά για τους πληθυσμούς υψηλού κινδύνου όπως αύξηση εμβολιαστικής κάλυψης, ετοιμότητα για παροχή φαρμάκων, υψηλού επιπέδου ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης και στενότερη επιτήρηση του ιού σε περιοχές και χώρους υψηλού κινδύνου π.χ γηροκομεία, νοσοκομεία και άλλες κλειστές δομές.

-Να επιτηρηθεί η δυναμική του ιού SARS-Co-V2 και η σχέση του με άλλα ιογενή νοσήματα που κυκλοφορούν ταυτόχρονα π.χ. γρίπη. Αυτό θα επιτευχθεί μέσα από την επιτήρηση των ιογενών νοσημάτων που κυκλοφορούν στην κοινότητα καθώς και σε νοσηλευόμενους ασθενείς π.χ. με παρατηρητές νοσηρότητας, στενή και συνεχή παρακολούθηση των περιστατικών με γρίπη ή άλλων ιογενών νοσημάτων αναπνευστικού που νοσηλεύονται στα νοσοκομεία.

-Παρακολούθηση των υποτύπων στελεχών SARS-Co-V2 που κυκλοφορούν στην κοινότητα μέσω γονιδιωματικής επιτήρησης.

-Διατήρηση όσον το δυνατόν καλύτερης οικονομικής και κοινωνικής ζωής. Αυτό θα γίνει με όσον το δυνατόν πιο απλοποιημένη, μικρής διάρκειας αλλά και έγκαιρη εφαρμογή μέτρων σε περιπτώσεις όπου απαιτούνται. Αυτό δεν σημαίνει τη μη λήψη μέτρων, αν αυτό είναι αναγκαίο. Τα μέτρα πρέπει να επιβάλλονται έγκαιρα αλλά να είναι μικρότερης διάρκειας.

-Εφαρμογή καλής επικοινωνιακής στρατηγικής προς το κοινό που βασίζεται στην ειλικρινή, υπεύθυνη και συχνή ενημέρωση του κοινού για τα μέτρα που λαμβάνονται και την εκάστοτε επιδημιολογική κατάσταση.

Ο οδικός χάρτης που έχει ετοιμασθεί μπορεί να θεωρηθεί και ως το «ευαγγέλιο» αντιμετώπισης μιας ενδεχόμενης έξαρσης του ιού τους επόμενους μήνες, με άρση χαλαρώσεων που έχουν αποφασισθεί.

Τα εμβόλια

Στην κατηγοριοποίηση των διαθέσιμων όπλων κατά της πανδημίας τα εμβόλια είναι στην κορυφή της σχετικής λίστας. Στον οδικό χάρτη που έχει ετοιμασθεί τα εμβόλια αποτελούν το απαραίτητο εργαλείο καταπολέμησης του COVID-19. Ιδιαίτερη μνεία γίνεται για τον εμβολιασμών παιδιών από 5 ετών και άνω, κατηγορία στην οποία το ποσοστό εμβολιασμού είναι στο 15%. Στο πνεύμα αυτό οι στόχοι που τίθενται είναι:

-Ενίσχυση των προσπαθειών για εμβολιασμό των μη εμβολιασμένων ή μερικώς εμβολιασμένων ατόμων.

-Ενίσχυση των προσπαθειών για χορήγηση αναμνηστικής δόσης (1ης ενισχυτικής και 3ης δόσης).

-Ενίσχυση των προσπαθειών για χορήγηση 2ης ενισχυτικής και 4ης δόσης.

-Ενίσχυση των προσπαθειών για αύξηση της εμβολιαστικής κάλυψης στα παιδιά πριν την έναρξη της νέας σχολικής χρονιάς.

-Αύξηση της ευαισθητοποίησης σχετικά με τις ετήσιες εκστρατείες εμβολιασμού κατά της εποχικής γρίπης, και ειδικότερα μεταξύ των ευάλωτων ομάδων.

Στην προσπάθεια ευαισθητοποίησης του πληθυσμού για τα εμβόλια, κυρίως στους ενήλικες με την 2η ενισχυτική και 4η δόση έναντι COVID-19, θα κληθούν να συνδράμουν την προσπάθεια προσωπικοί και ειδικοί γιατροί, ο ΠΙΣ και ο ΟΑΥ. Επιπρόσθετα μέσα στο φθινόπωρο προγραμματίζεται η διοργάνωση επιστημονικής ημερίδας για τους εμβολιασμούς, η οποία θα απευθύνεται σε προσωπικούς ιατρούς ενηλίκων και παιδιών, επισκέπτριες υγείας, νοσηλευτικούς λειτουργούς και άλλους επαγγελματίες υγείας με ενδιαφέρον τους εμβολιασμούς.

Το πλάνο δράσης προχωρά σε αξιολόγηση των διαθέσιμων όπλων που υπάρχουν κατά του ιού, με τα εμβόλια και τα φαρμακευτικά σκευάσματα να αποτελούν την αιχμή του δόρατος προκειμένου να μην κλείσουν και πάλι οι κοινωνίες.

ΕΠΑΡΧΙΑ	ΚΕΝΤΡΟ ΕΜΒΟΛΙΑΣΜΟΥ	ΠΛΑΝΟ Α (σήμερα) Σημεία	ΠΛΑΝΟ Α (σήμερα) Εμβολιασμοί	ΠΛΑΝΟ Β Σημεία	ΠΛΑΝΟ Β Εμβολιασμοί	ΠΛΑΝΟ Γ Σημεία	ΠΛΑΝΟ Γ Εμβολιασμοί
ΛΕΥΚΩΣΙΑ	Κρατική Εκθεση	4	600	8	1200	11	1650
ΛΕΜΕΣΟΣ	Κ.Υ. Λινόπετρας & Π.Ν. Λεμεσού	2	300	4	600	6	900
ΛΑΡΝΑΚΑ	Π.Ν. Λάρνακας	2	300	4	600	5	750
ΠΑΦΟΣ	Νοσοκομείο Πάφου	2	300	3	450	4	600
ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΣ	Κ.Υ. Αμμοχώστου	1	150	2	300	3	450
	ΣΥΝΟΛΟ	11	1650	21	3150	29	4350

Εμβολιαστικά κέντρα

Νοουμένου ότι το φθινόπωρο είναι η εποχή όπου το εμβολιαστικό πρόγραμμα, όχι μόνο για COVID-19, είναι ιδιαίτερα επιβαρυμένο, το Υπουργείο Υγείας έχει προχωρήσει σε δυο νέα πλάνα προκειμένου να αυξηθεί ο αριθμός των εμβολιαστικών κέντρων. Όπως φαίνεται στον πίνακα, ανάλογα με τις ανάγκες έχει γίνει σχεδιασμός για τριπλασιασμό τόσο των κέντρων εμβολιασμού όσο και του όγκου εργασίας.

Φαρμακευτικά σκευάσματα

Μετά τα εμβόλια το δεύτερο όπλο για αντιμετώπιση νέων περιστατικών είναι τα φαρμακευτικά σκευάσματα. Η Κύπρος διαθέτει όλα τα αδειοδοτημένα φάρμακα κατά του COVID 19 και χορηγούνται είτε ενδονοσοκομειακά είτε εξωνοσοκομειακά (Paxlovid, Molnupinavir). Αναφορικά με το Evusheld ο αντιπρόσωπος της Astra Zeneca στην Κύπρο έχει αναλάβει όπως προβεί σε σχετική ενημέρωση στην Ad hoc Επιτροπή για τη δημιουργία και την εφαρμογή σχετικών πρωτοκόλλων που αφορούν τη φαρμακευτική αγωγή κατά της νόσου Covid-19. Με βάση τον οδικό χάρτη, οι στρατηγικές για τα φάρμακα είναι:

-Συνέχιση της συμμετοχής στις συμβάσεις κοινής προμήθειας για φάρμακα και εμβόλια.

-Φαρμακοεπαγρύπνηση για ανεπιθύμητες ενέργειες φαρμακευτικών προϊόντων και εμβολίων.

Με βάση τους σχεδιασμούς που έχουν γίνει στα πλαίσια συμμετοχής της Κυπριακής Δημοκρατίας στις ισχύουσες συμβάσεις της ΕΕ για προμήθεια εμβολίων κατά της νόσου Covid-19, προγραμματίζεται η παραλαβή νέων εμβολίων, των εταιρειών Pfizer και Moderna, προσαρμοσμένα στις νέες παραλλαγές μεταξύ Σεπτέμβριου έως Νοέμβριου 2022. Επιπλέον η Κυπριακή Δημοκρατία έχει προβεί σε διμερείς συμφωνίες για εξασφάλιση θεραπειών Molnupinavir και Paxlovid. Επίσης η Κύπρος συμμετέχει στις διαδικασίες για εξασφάλιση των πιο πάνω φαρμάκων μέσω του Joint Procurement, καθώς και του φαρμάκου Remdesivir.

Υγειονομικοί έλεγχοι

Παρά τις χαλαρώσεις που έχουν αποφασιστεί, το κομμάτι των υγειονομικών ελέγχων παραμένει ψηλά στη στρατηγική που έχει εκπονηθεί για το επόμενο διάστημα. Εν προκειμένω, ο οδικός χάρτης καθορίζει τη φύση των ελέγχων τόσο προς την επιδημιολογική πλευρά όσο και μέσα στην κοινωνία. Επιγραμματικά προβλέπεται: Σύστημα επιτήρησης ιών του αναπνευστικού (Σύστημα παρατηρητών νοσηρότητας-sentinel/επιτήρηση σοβαρής Οξείας Λοίμωξης Αναπνευστικού σε νοσοκομεία), Σύστημα γονιδιωματικής επιτήρησης, Σύστημα Επιτήρησης Λυμάτων.

Διαγνωστικοί έλεγχοι

Οι έλεγχοι για τα επίπεδα διασποράς του ιού θα συνεχισθούν με τη γνωστή μέθοδο των τεστ. Ένεκα της θετικής επιδημιολογικής εικόνας, τα τεστ θα λάβουν χαρακτήρα δειγματοληπτικό. Οι δειγματοληψίες θα πραγματοποιούνται σε χώρους συγχρωτισμού πολιτών που δεν θα ανακοινώνονται, όπως για παράδειγμα σε χώρους των υπεραγορών, πολυκαταστημάτων και εμπορικών κέντρων και εβδομαδιαία θα πραγματοποιούνται περίπου 1500-2000 έλεγχοι με δυνατότητα αύξηση του αριθμού των ελέγχων εφόσον κριθεί αναγκαίο. Επίσης, θα συνεχισθεί η στρατηγική ελέγχου του πληθυσμού με τεστ ταχείας ανίχνευσης αντιγόνου (antigen rapid test). Οι δειγματοληψίες θα πραγματοποιούνται κάθε Σάββατο και Κυριακή, σε χώρους οι οποίοι θα ανακοινώνονται από το Υπουργείο Υγείας, σε όλες τις επαρχίες της χώρας και σε αγροτικά κέντρα. Σημαντική χαρακτηρίζεται στον οδικό χάρτη ο στοχευμένος, ο προληπτικός έλεγχος σε χώρους υψηλού κινδύνου και χώρους όπου υπάρχει αυξημένος συγχρωτισμός, ευάλωτες ομάδες πληθυσμού, άτομα που έρχονται σε συχνή επαφή με ευάλωτες ομάδες, εργαζόμενους στον τομέα της υγείας και μακροχρόνιας φροντίδας. Τέτοιοι χώροι καθορίζονται οι στέγες ευγηρίας και οι κλειστές δομές, κέντρα υποδοχής μεταναστών, νοσοκομεία, κυρίως για επισκέπτες.

Οι μάσκες

Στον οδικό χάρτη αναφέρεται ξεκάθαρα πως παρεμβάσεις μη φαρμακευτικού χαρακτήρα στην αντιμετώπιση της πανδημίας όπως η χρήση μάσκας, υγιεινή των χεριών, αερισμός, καθαριότητα, τήρηση φυσικής απόστασης, είναι αποτελεσματικές στην επιβράδυνση της εξάπλωσης του COVID-19. Ως εκ τούτου, ο οδικός χάρτης καθορίζει το πλαίσιο που θα ισχύει σε περίπτωση έξαρσης της πανδημίας με την ακύρωση χαλαρώσεων που έχουν αποφασισθεί:

-Υποχρεωτική χρήση μάσκας σε εσωτερικούς και εξωτερικούς χώρους (συμπεριλαμβανομένων των σχολικών μονάδων) και από ποια ηλικία.

-Υποχρεωτική χρήση του ψηφιακού πιστοποιητικού COVID της ΕΕ.

-Εγκατάσταση συστημάτων εξαερισμού σε σχολεία και άλλα δημόσια κτήρια.

Όπως αναφέρεται στον οδικό χάρτη, μέχρι σήμερα έχουν εγκατασταθεί 66 καθαριστές αέρα εσωτερικού χώρου, που φέρουν φίλτρα ψηλής απόδοσης (HEPA), σε 34 αίθουσες διδασκαλίας. Τα πρώτα αποτελέσματα κατέδειξαν σημαντική μείωση των αιωρούμενων σωματιδίων μικρής διαμέτρου, στα οποία περιλαμβάνονται και τα σωματίδια που απελευθερώνονται από μεταδοτικά άτομα και πιθανώς εμπεριέχουν τον ιό.

Εθνικό Μητρώο ασθενών COVID-19

Ο οδικός χάρτης που έχει ετοιμασθεί περιλαμβάνει και δυο σημαντικά ζητήματα τα οποία θα κληθούν να αντιμετωπίσουν τα συστήματα υγείας των κρατών μετά το τέλος της πανδημίας. Το πρώτο αφορά τις ψυχοκοινωνικές επιπτώσεις της πανδημίας και το δεύτερο το σύνδρομο Long Covid. Στο πρώτο, όπως αναφέρεται, συστάθηκε Ειδική Επιτροπή με Ψυχολόγους, Ψυχιάτρους, Κοινωνιολόγους και Κοινωνικούς Λειτουργούς για την στήριξη της κοινότητας και τη διαφύλαξη της ψυχικής τους υγείας, λόγω των προβλημάτων που προκάλεσε η πανδημία COVID-19. Στο δεύτερο τίθενται οι πυλώνες διαχείρισης των ασθενών με Long Conid:

-Δημιουργία Εθνικού μητρώου καταχώρησης και παρακολούθησης ασθενών με COVID-19. Στο μητρώο θα γίνεται η ανώνυμη καταχώρηση των δεδομένων των ασθενών με παρατεταμένο COVID-19 (post covid και long covid) από τους προσωπικούς ιατρούς, παιδιάτρους, συναφείς ειδικότητες που παρακολουθούν ασθενείς με long covid και προσωπικό των Ιατρείων long covid του ΟΚΥπΥ. Η συστηματική κλινική παρακολούθηση των ασθενών αυτών θα πραγματοποιηθεί σε τρεις φάσεις. Στην πρώτη φάση θα γίνεται η αρχική κλινική εκτίμηση, ο αρχικός εργαστηριακός έλεγχος ή και απεικονιστικός σύμφωνα με τις επιστημονικές οδηγίες των κατευθυντήριων οδηγιών, η αρχική καταχώρηση των δεδομένων στην πλατφόρμα, και η αρχική παραπομπή σε ειδικό/ειδικούς ιατρό/ιατρούς. Κατά την δεύτερη φάση θα πραγματοποιείται συστηματική παρακολούθηση από ειδικούς στο αντικείμενο ιατρούς, η οποία θα γίνεται ανά 2-3 μήνες ανάλογα με την κρίση του ειδικού και σύμφωνα με τις κατευθυντήριες οδηγίες με καταχώρηση της πορείας του ασθενή στην εθνική πλατφόρμα. Η τρίτη φάση προνοεί την δημιουργία Εθνικής Επιτροπής Long COVID-19 Κύπρου. Η σύσταση της Εθνικής Επιτροπής long Covid βρίσκεται σε επίπεδο Υπουργού Υγείας.

ΑΡΘΡΟ / *Του Δρος* **ΜΙΧΑΛΗ ΔΗΜΠΣΘΕΝΟΥΣ**

Ανεπάρκεια μιτροειδούς βαλβίδας. Τι είναι και πώς αντιμετωπίζεται

Η μιτροειδής βαλβίδα είναι μία από τις τέσσερις βαλβίδες της καρδιάς μας και συνδέει τον αριστερό κόλπο με την αριστερή κοιλία. Πήρε το όνομά της από τη μίτρα των καθολικών επισκόπων, αφού στην κλειστή της θέση έχει παρόμοιο σχήμα. Υπό φυσιολογικές συνθήκες, αυτή είναι μια βαλβίδα μονής κατεύθυνσης, που επιτρέπει στο αίμα να πηγαίνει προς τα εμπρός από τον αριστερό κόλπο στην αριστερή κοιλία όταν είναι ανοιχτή. Στη συνέχεια, όταν η αριστερή κοιλία συστέλλεται, η βαλβίδα κλείνει, και το αίμα πάει προς τα εμπρός στην αορτή και από εκεί στα όργανά μας.

Η βαλβίδα αυτή, σε γενικές γραμμές, αποτελείται από δύο γλωχίνες (δύο φύλλα) που συγκρατούνται στη θέση τους από έναν δακτύλιο και χορδές. Οι χορδές λειτουργούν σαν τα σχοινιά, που υπάρχουν στα αλεξίπτωτα, και όταν η αριστερή κοιλία συστέλλεται και ασκεί πίεση στα φύλλα της, αυτές οι χορδές τεντώνουν και τα συγκρατούν στη θέση τους.

Η ανεπάρκεια της μιτροειδούς βαλβίδας μπορεί να οφείλεται σε έναν από τους πιο κάτω λόγους:

• Διάταση του δακτυλίου, που της δίνει το σχήμα της.

• Τρύπημα σε κάποιο από τα δύο φύλλα ή

• Σπάσιμο μιας από τις χορδές.

Σε κάθε μια από αυτές τις περιπτώσεις, η βαλβίδα χάνει τη στεγανότητά της και κάθε φορά που η αριστερή κοιλία συσπάται, ο μισός όγκος αίματος πηγαίνει προς τα πίσω και ο άλλος μισός προς τα εμπρός. Για αυτό και οι ασθενείς με ανεπάρκεια της μιτροειδούς βαλβίδας συχνά έχουν ζαλάδες, δυσκολία στην αναπνοή και κουράζονται εύκολα.

Δεν χρειάζονται όμως όλοι οι ασθενείς με ανεπάρκεια μιτροειδούς χειρουργική αντιμετώπιση.

Η Ευρωπαϊκή Καρδιολογική Εταιρεία και το Αμερικανικό Κολλέγιο Καρδιολογίας έχουν εκδώσει οδηγίες οι οποίες είναι κατευθυντήριες για τους θεράποντες ιατρούς. Με βάση αυτές, για να υπάρχει χειρουργική ένδειξη για κάποιο ασθενή με ανεπάρκεια μιτροειδούς βαλβίδας, αυτή η ανεπάρκεια πρέπει να είναι σοβαρή (όπως καθορίζεται με συγκεκριμένες μετρήσεις από το υπερηχογράφημα καρδιάς) και να πληρούνται κάποια επιπρόσθετα κριτήρια, όπως για παράδειγμα η έκπτωση του λειτουργικού σταδίου του ασθενούς ή της λειτουργίας της καρδιάς. Οι επιλογές για χειρουργική επέμβαση είναι η επιδιόρθωση της βαλβίδας (κυρίως με χρήση τεχνητών χορδών και δακτυλίων) ή αντικατάστασή της με βιοπροσθετική ή με μηχανική βαλβίδα.

Οι χειρουργικές προσεγγίσεις είναι είτε μέσω μέσης στερνοτομής (πρέπει να κόψουμε το στέρνο, με μία τομή 15 εκατοστών) είτε ενδοσκοπικά (με χρήση κάμερας και ειδικών εργαλείων μέσω μικρών δερματικών οπών). Χάρη στο ΓεΣΥ, και οι δυο προσεγγίσεις είναι διαθέσιμες στους ασθενείς. Στο Mediterranean Hospital of Cyprus προτιμούμε την ενδοσκοπική μέθοδο λόγω των αρκετών πλεονεκτημάτων της έναντι της ανοιχτής μεθόδου. Η επέμβαση διαρκεί περίπου τρεις ώρες και γίνεται με γενική αναισθησία. Ακολούθως οι ασθενείς μεταφέρονται στη μονάδα εντατικής παρακολούθησης όπου μένουν συνήθως για ένα βράδυ και μετά μεταφέρονται στο θάλαμο νοσηλείας για άλλες τέσσερις ή πέντε ημέρες, μέχρι την αποδέσμευσή τους από το νοσοκομείο.

Ο Δρ Μιχάλης Δημοσθένους είναι Καρδιοχειρούργος (MD, Ph.D) στο Τμήμα Καρδιάς του νοσοκομείου Mediterranean, με εξειδίκευση στην καρδιοχειρουργική ενηλίκων, από το Πανεπιστήμιο Τορόντο του Καναδα.

Ενός φιάσκου μύρια έπονται

Στην αυτοκαταστροφή

Την Τετάρτη το πρωί, το κύριο θέμα συζήτησης θα μπορούσε να είναι η μαζική παρουσία μελών και φίλων του Αβέρωφ Νεοφύτου στην προεκλογική του συζήτηση. Θα μπορούσε να αποτελεί είδηση η παρουσία της Πρώτης Κυρίας που εδώ και καιρό εφημολογείτο πως στηρίζει υπογείως τον Νίκο Χριστοδουλίδη. Θα μπορούσε να ήταν η παρουσία της Καίτης Κληρίδου ακόμα και του Λούτσιου. Ο Αβέρωφ Νεοφύτου κατάφερε να χύσει την καρδάρα με το γάλα με την διαρροή που έκανε περί «ανατρεπτικής πρότασης» για εκλογή αντιπροέδρου μαζί με την εκλογή Προέδρου.

Η απορία των νομικών

Το ερώτημα πολλών είναι ποιος έβαλε μία τέτοια ιδέα στο μυαλό του Αβέρωφ Νεοφύτου. Δεν βρέθηκε κάποιος εντός του περίγυρού του να τον αποτρέψει; Όπως μαθαίνει η στήλη, μόνος του αποφασίζει, μόνος του υλοποιεί και στη συνέχεια βάζει τους υπόλοιπους να μαζέψουν τα ασυμμάζευτα. Δεν είχε συμβουλευθεί κανένα. Δεν ήταν καθόλου τυχαία η δυσφορία του νομικού συμβούλου του ΔΗΣΥ Κρις Τριανταφυλλίδη. Έντονος ήταν όπως μαθαίνουμε και ο υπουργός Εργασίας Κυριάκος Κούσιος, ενώ ο Αχιλλέας Αιμιλιανίδης ανέφερε στην «Κ» πως για να γίνει κάτι τέτοιο θα πρέπει να αλλάξει πολίτευμα.

Στο μυαλό του Αβέρωφ

Αν βεβαίως αγνοήσουμε το αντισυνταγματικό της υπόθεσης το μεγάλο ερώτημα είναι ποιος θα είναι ο αντιπρόεδρος. Ή, τέλος πάντων, σε ποιον ήθελε να «πουλήσει» αυτή τη θέση. Το ένα σενάριο θέλει να ήταν μία μέθοδος προσέγγισης του Νίκου Χριστοδουλίδη και να πετύχει ένα deal. Όμως, Πάφιε Πρόεδρε, εδώ ο Νίκος Χριστοδουλίδης μουλάρωσε ακόμα και μπροστά στις φοβέρες του Προέδρου και θα αποσυρθεί σήμερα που θεωρείται φαβορί; Το άλλο σενάριο θέλει τον Αβέρωφ Νεοφύτου να κάνει άνοιγμα στον Μάριο Καρογιάν.

Η σπόντα Κλεάνθους

Μιλώντας για Καογιάν, ενδιαφέρον προκαλεί το άρθρο του εκπροσώπου Τύπου της ΔΗΠΑ Μαρίνου Κλεάνθους στην «Κ». Όπως σημειώνει, «με οποιονδήποτε και εάν τελικά συνεργαστούμε θα απαιτήσουμε καθαρό πολιτικό λόγο και θέσεις, διαφάνεια, προγραμματικές συγκλίσεις που θα δώσουν προοπτική. Για εμάς, όμως, η ανάγκη για πολιτική σταθερότητα, ευρύτερες συνθέσεις και διάλογο παραμένουν βασικές προτεραιότητες. Αυτό, όμως, δεν θα πρέπει να μας οδηγήσει σε καιροσκοπικές, ετερογενείς συμμαχίες, που θα έχουν ως μόνη κοινή συνισταμένη τον πόθο για εξουσία. Απαραίτητη προϋπόθεση για πολιτική σταθερότητα είναι οι συνεργασίες και οι συνεννοήσεις που γίνονται στην βάση καθαρών και συγκεκριμένων θέσεων». Αποτελεί καρφί για τις διαφορετικές τάσεις που επικρατούν πέριξ της υποψηφιότητας Νίκου Χριστοδουλίδη και στέλνει σε πολλούς το μήνυμα πως τουλάχιστον ο Μαρίνος Κλεάνθους βλέπει θετικά και την υποψηφιότητα του Συναγερμικού Προέδρου.

Ευθύνη (η) ουσ. [<αρχ. ε θυνα < ε θύνω] Υποχρέωση για λογοδοσία. Άγνωστη η λέξη για όσους επέτρεψαν να γεμίσει το επικίνδυνο πάνω διάζωμα του Τσιρείου στην συναυλία του Αργυρού. Ποιοι είναι; Τελικά δεν μάθαμε ποτέ.

ΗΡΩΣ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

Ελένη Θεοχάρους

Η Πρόεδρος της Αλληλεγγύης Ελένη Θεοχάρους, που μπορεί ως κομματάρχης να μην της βγήκε, αλλά της πιστώνεται η αίσθηση χιούμορ με το τουίτ της προς τον Αβέρωφ : «Κάμνω για βοηθός;»

Σοβαρός λόγος

Το ΑΚΕΛ είναι το αρχαιότερο πολιτικό κόμμα και το δεύτερο μεγαλύτερο. Ως εκ τούτου, έχει βαριά ευθύνη στον πολιτικό λόγο που εκφέρει. Κατά διαστήματα, το κόμμα της Αριστεράς δείχνει σημάδια δημόσιου λόγου που δεν του αρμόζουν. Ωστόσο, δεν μπορεί να προσπεράσει κάποιος τις θέσεις που εκφράζει για σοβαρά ζητήματα του τόπου όπως για τις ιδιωτικές εισφορές τον κομμάτων. Ο λόγος του γ.γ. του κόμματος είναι μεστός, υπεύθυνος και αγγίζει την ουσία του ζητήματος. Ο Στέφανος Στεφάνου δεν έκανε το λάθος να ακολουθήσει την τετριμμένη λογική πολιτικής εκμετάλλευσης ενός ζητήματος που στο κάτω κάτω αφορά το σύνολο των κομμάτων. Χωρίς εξάρσεις και ατάκες έθεσε την άποψη του κόμματός του για τις ευθύνες του ΔΗΣΥ, λέγοντας πως το ΑΚΕΛ είναι ανοιχτό σε θωράκιση του νομοθετικού πλαισίου. Γιατί επί της ουσίας αυτό είναι το ζήτημα.

Γελοιότητες

Παραχώρηση εφάπαξ χορηγίας «Επιστροφή στο Σχολείο» σε οικογένειες με παιδιά ηλικίας 4-18 ετών αποφάσισε το Υπουργικό. Η επιδότηση αφορά από €50 μέχρι €80 ανά τέκνο στη βάση εισοδηματικών κριτηρίων και σύνθεσης της οικογένειας. Σε ποια χώρα ζουν τα μέλη της κυβέρνησης που έλαβε αυτή την απόφαση δεν μπορώ να καταλάβω. Ναι μεν το κάθε ευρώ έχει αξία αλλά ας μην κοροϊδευόμαστε. Η πραγματική στήριξη θα περιελάμβανε ένα σύστημα εκπαίδευσης χωρίς την ανάγκη φροντιστηρίων και ολοήμερα σχολεία με την δυνατότητα ανάπτυξης δεξιοτήτων. Παραχώρηση όλου του σχολικού εξοπλισμού και όχι γονείς με λίστες για τετράδια συγκεκριμένου αριθμού φύλλων και μολύβια με συγκεκριμένο αριθμό σκληρότητας. Πραγματική στήριξη προς τους μαθητές και τις οικογένειές τους είναι ένα κράτος που προσφέρει δωρεάν παιδεία χωρίς υποσημειώσεις και αστερίσκους. Κατά τα άλλα μπήκαν και εισοδηματικά κριτήρια μην τυχόν και πάρουν όλοι το αστρονομικό ποσό των 80 ευρώ.

Χωρίς προσόντα

Στα σχολεία της Κύπρου όπου η παραπαιδεία καλπάζει, τα παιδιά της ειδικής εκπαίδευσης και οι γονείς τους δίνουν καθημερινό αγώνα για τα αυτονόητα και τα αποτελέσματα σε σχέση με το μαθησιακό επίπεδο δεν μας τιμούν σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ασχολούμαστε με τρίχες. Με ένα Υπουργό ακατάλληλο να χειριστεί ακόμη και τα πιο απλά επιλέγοντας να κατηγορεί τους δημοσιογράφους για μεταφορά ψευδών ειδήσεων. Άλλωστε, είναι γνωστό ότι το ψάρι από το κεφάλι βρωμάει, αλλιώς διευθυντές και γενικότερα εκπαιδευτικοί που απλά δεν έχουν τα προσόντα έπρεπε να βρίσκονται εκτός σχολικών αιθουσών. Όμως και όλοι αυτοί που τα έχουν ας αντιδράσουν. Όχι μόνο όταν νιώθουν ότι ξεβολεύονται ή ότι χάνουν τα μισθολογικά τους κεκτημένα να βγαίνουν στους δρόμους. Είναι καιρός να νοιαστούμε για την νέα γενιά. Τους το χρωστάμε.

Γράφει **Ο ΙΑΝΟΣ**

ΑΡΘΡΟ / *Του* **ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ**

Συνταγματική τάξη, θεσμοί και Αντιπρόεδρος της Δημοκρατίας

Η **πρόταση** του Αβέρωφ Νεοφύτου για εκλογή (από τους Ελληνοκυπρίους) Αντιπροέδρου της Δημοκρατίας ή βοηθού του Προέδρου φαίνεται να έσβησε πριν καν διατυπωθεί. Με αφορμή το προεκλογικό αυτό επεισόδιο, είναι καλό και χρήσιμο να ασχοληθούμε με τα σχετικά θέματα συνταγματικής τάξης και το ρόλο των θεσμών σε επίπεδο εκτελεστικής εξουσίας.

Στο άρθρο περιορίζω το θέμα στην πρόταση για εκλογή Αντιπροέδρου, παρά την (τελική;) υποβάθμιση σε βοηθό του Προέδρου. Στο επίπεδο της παρούσας ανάλυσης παρουσιάζουν σχεδόν παρόμοια προβλήματα συσχετισμού ή σύγκρουσης εξουσιών, και τη δικοινοτική διάσταση. Η διάσταση αυτή ενυπάρχει στην κατάταξη στα θεμελιώδη του άρθρου 1 του Συντάγματος (που ορίζει πως ο Πρόεδρος και ο Αντιπρόεδρος ανήκουν αντίστοιχα στην Ελληνική και την Τουρκική κοινότητα, η οποία τους εκλέγει). Το άρθρο 1 δεν μπορεί να αναθεωρηθεί ή να καταργηθεί ακριβώς γιατί είναι βάση της δικοινοτικότητας.

Συζήτηση του θέματος θα μπορούσε να τερματιστεί εδώ, με την υπογράμμιση «με βάση το άρθρο 182 του Συντάγματος δεν μπορεί να τροποποιηθεί το άρθρο 1», άρα δεν έχει νόημα να μιλήσουμε περαιτέρω. Μπορούμε, όμως, και είναι χρήσιμο να εξετάσουμε τους λόγους της πρότασης, που, με βάση την ομιλία του Αβέρωφ Νεοφύτου, εντάσσεται σε «αναθεωρήσεις τους συντάγματος» ώστε «να αναβαθμίσει συνταγματικούς ελέγχους και ισορροπίες».

Πρώτη επισήμανση: Αναθεώρηση συντάγματος παραπέμπει σε αλλαγή πολιτεύματος. Κάτι τέτοιο μπορεί να γίνει είτε μέσω συνταγματικής συνέλευσης είτε με επανάσταση /πραξικόπημα. Στην περίπτωση της ΚΔ, αναθεώρηση προϋποθέτει συμμετοχή των δυο κοινοτήτων και των εγγυητριών, διαδικασία αδύνατη. Απομένει η δεύτερη λύση!

Εγείρεται επίσης το ερώτημα, πώς εκλογή Αντιπροέδρου ή βοηθού του Προέδρου οδηγεί σε ελέγχους και εξισορροπήσεις (αυτόν τον όρο προτιμώ για balances); Πώς η παρουσία νέου αξιωματούχου - ενισχυτή της προεδρικής παρουσίας επιφέρει έλεγχο; Πιο σημαντικό, οι εξισορροπήσεις στο δικοινοτικό σύνταγμα καλύπτουν κατά κύριο λόγο δικαιώματα και συμφέροντα των δυο κοινοτήτων, σε συνδυασμό επίσης με τις τρεις εξουσίες. Μπορεί να υπάρξει εξισορρόπηση με την παρουσία Προέδρου και Αντιπροέδρου από μια κοινότητα σε εξουσία, η οποία είναι ήδη ανεξέλεγκτη;

Το επόμενο στοιχείο είναι ο ρόλος του προταθέντος θεσμού, η «ευθύνη της εποπτείας της εσωτερικής διακυβέρνησης», κατά τον κ. Νεοφύτου.

Αγνοούμε τι εννοεί με τον όρο «εποπτεία εσωτερικής διακυβέρνησης». Ανατρέχοντας στο Σύνταγμα, διαπιστώνουμε πως ουδόλως αναφέρεται εξουσία εποπτείας είτε στη δέσμη εξουσιών του Προέδρου ή του Αντιπροέδρου. Πρόσθετα, ουδείς των δυο έχει εξουσία ελέγχου! Αμφότεροι έχουν εξουσία διορισμού και παραίτησης των υπουργών, μα κυρίως άσκησης βέτο σε αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου σε συγκεκριμένα θέματα. Σε σχέση με τη Βουλή, υπογράφουν τους νόμους, προσφεύγουν ή κάνουν αναφορά στο Δικαστήριο αν διαφωνούν. Οι εξουσίες τους περιορίζονται σε διορισμούς, διαδικαστικά και άλλα δευτερεύοντα σε ό,τι αφορά την εκτελεστική εξουσία θέματα.

Διαφεύγει σε πλείστους το γεγονός ότι η εκτελεστική εξουσία ανήκει στο Υπουργικό Συμβούλιο και ότι η υπερβολική στην πράξη εξουσία του Προέδρου απορρέει από το γεγονός της κατάρρευσης της δικοινοτικότητας. Ουδείς έλεγχος ή αμφισβήτηση μπορεί να προκύψει από το μονοκοινοτικό Υπουργικό και την απουσία Τούρκου αντιπροέδρου.

Από πού προέρχεται αυτή η ρύθμιση; Σύμφωνα με δημόσια παρουσίαση του Γλαύκου Κληρίδη το 1985, που δημοσιεύτηκε, η μετάθεση της εκτελεστικής εξουσίας στο Υπουργικό Συμβούλιο έγινε με πρωτοβουλία της Ελληνικής πλευράς. Ήταν ρύθμιση, κατά την επεξεργασία του Συντάγματος το 1959-60, μέσω της οποίας μείωναν τις εξουσίες του Τούρκου Αντιπροέδρου και τις δυνατότητες του για ευρύτερη χρήση του δικαιώματος αρνησικυρίας /βέτο. Πρόσθετα, οι αποφάσεις στο Υπουργικό, στο οποίο οι Έλληνες υπουργοί πλειοψηφούν, λαμβάνονται με απόλυτη πλειοψηφία, χωρίς κοινοτικά κριτήρια. Αυτό ενίσχυε την εξουσία τους.

Πώς διαμορφώνεται η εκτελεστική εξουσία;

Το άρθρο 46 του Συντάγματος αναφέρει : «Η εκτελεστική εξουσία διασφαλίζεται υπό του Προέδρου και του Αντιπροέδρου της Δημοκρατίας», αλλά η διασφάλιση γίνεται σχεδόν αποκλειστικά από το Υπουργικό Συμβούλιο. Όντως, από όλο το Σύνταγμα, οι όροι διεύθυνση, έλεγχος, εποπτεία, συντονισμός εντοπίζονται μόνο στο άρθρο 54. Σε αυτό καταγράφονται οι εξουσίες του Υπουργικού Συμβουλίου, σχετικά με τη διακυβέρνηση και τη γενική πολιτική, τις δημόσιες υπηρεσίες και την περιουσία της Δημοκρατίας. Μόνο το Υπουργικό ελέγχει, διευθύνει, συντονίζει και εποπτεύει! Επίσης, το Υπουργικό Συμβούλιο λαμβάνει αποφάσεις για εξωτερικές υποθέσεις, για θέματα άμυνας και θέματα ασφάλειας και η μόνη σχετική εξουσία που έχουν Πρόεδρος και Αντιπρόεδρος είναι η αποπομπή για οποιοδήποτε θέμα ή και άσκηση αρνησικυρίας σε αυτά τα τρία.

Στο επόμενο βήμα συναντούμε τις συνταγματικά κατοχυρωμένες εξουσίες των υπουργών, έκαστου υπουργού, που, σύμφωνα με το άρθρο 58, «προΐσταται του υπουργείου αυτού», εκτελεί όσα προνοούν οι νόμοι για τις αρμοδιότητές του και διοικεί το υπουργείο του. Συντάσσει διατάγματα και κανονισμούς που καταθέτει στο Υπουργικό Συμβούλιο και όταν εγκριθούν εκδίδει σχετικές διαταγές και οδηγίες. Οι εξουσίες κάθε υπουργού δεν μπορεί να υπεισέλθουν σε εξουσίες που το Σύνταγμα αποδίδει σε Πρόεδρο/Αντιπρόεδρο ή στο Υπουργικό Συμβούλιο, ενώ είναι σαφές ότι το προεδρικό δεν έχει εξουσία παρέμβασης στις αρμοδιότητες και εξουσίες ενός υπουργού.

Περνώντας σε θέμα σχετικό με εποπτεία και συντονισμό σημειώνουμε τα ακόλουθα: Η υποχρέωση για μεταφορά στο Δίκαιο της Δημοκρατίας της Ευρωπαϊκής οδηγίας 2011/85/ΕΕ που αφορά δημοσιονομικά πλαίσια, έγινε με την ψήφιση του Νόμου 20(Ι)2014, με βάση τον οποίο μέρος εξουσιών για θέματα προϋπολογισμού και δημόσιων οικονομικών αποδίδονται στον Υπουργό Οικονομικών. Για να είναι όμως σύμφωνες με το Σύνταγμα, οι πρόνοιες του Νόμου αυτού σαφώς αποθέτουν τις εκτελεστικές εξουσίες στο Υπουργικό Συμβούλιο, το οποίο συναντούμε σε κάθε βήμα, με τον αποφασιστικό και τελικό ρόλο. Δεν θα ήταν δυνατό να γίνει διαφορετικά, ούτε να υπερκερασθεί το Υπουργικό Συμβούλιο μήτε να υπεισέλθει ο Υπουργός Οικονομικών σε αρμοδιότητες άλλων υπουργείων, έστω και για το σχετικό θέμα του Προϋπολογισμού και των δημόσιων οικονομικών.

Από τα πιο πάνω, είναι σαφές πως ουδεμία εξουσία εκτελεστικής μορφής για έλεγχο, διεύθυνση ή εποπτεία εντοπίζεται στο Προεδρικό. Η πρόταση του Αβέρωφ Νεοφύτου υποδεικνύει τουλάχιστον λειψή γνώση των αρμοδιοτήτων και εξουσιών που το Σύνταγμα αποδίδει στους θεσμούς του Κράτους. Εγείρει σοβαρά θέματα, και προώθησή της θα οδηγούσε σε παρέμβαση του Προεδρικού σε εξουσίες του Υπουργικού Συμβουλίου, όπως επίσης κάθε υπουργείου χωριστά, στοιχεία συνταγματικής εκτροπής. Εξουσίες που το Σύνταγμα στη δικοινοτική του μορφή δεν αποδίδει σε Πρόεδρο και Αντιπρόεδρο, πώς μπορεί να τους αποδίδονται τώρα, που το κράτος έμεινε λειψό λόγω του «δικαίου της ανάγκης», όπου, εξαιτίας της κατάρρευσης της δικοινοτικότητας, ο Πρόεδρος είναι ήδη ανεξέλεγκτος;

Ο κ. Χριστόφορος Χριστοφόρου είναι Πολιτικός αναλυτής.

Το Ιπτάμενό μας τσίρκο

Του **ΧΡΙΣΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΝΟΥ**

Το ιπτάμενο τσίρκο των Monty Python υπήρξε μια από τις πιο επιτυχημένες κωμικές σειρές στην βρετανική τηλεόραση. Ακόμα όμως και αυτοί οι Monty Python θα έμεναν έκπληκτοι με τα όσα συμβαίνουν στην παρούσα προεκλογική περίοδο και θα ένιωθαν πως η πολιτική ζωή στην Κύπρο έρχεται να αντιγράψει την μυθοπλασία τους με κακόγουστο τρόπο. Ο Αβέρωφ Νεοφύτου επιχειρεί να πρωτοτυπήσει και στο τέλος έχει καταλήξει να προσπαθεί να τετραγωνίσει τον κύκλο. Με ανεδαφικές προτάσεις όπως η πρόταση για εκλογή αντιπροέδρου που μέσα σε λίγες ώρες μεταβλήθηκε σε βοηθό Προέδρου της Δημοκρατίας, το μόνο που πετυχαίνει είναι να δείξει πως βρίσκεται σε πανικό. Το χειρότερο είναι η επίκληση του μεταναστευτικού ως του δεύτερου μεγαλύτερου εθνικού προβλήματος. Η επένδυση στα φοβικά σύνδρομα μιας κοινωνίας όπως η Κυπριακή συνδυασμένη με ξενοφοβική ρητορική για άγρα ψήφων θα οδηγήσει σε ακραίες καταστάσεις. Στον ΔΗΣΥ επίσης πρέπει να εξηγήσουν σε κάποια στιγμή πώς ξαφνικά ένας πρώην υπουργός της δικής τους κυβέρνησης, τον οποίο υπερασπίζονταν με πάθος όταν δεχόταν κριτική για τους χειρισμούς της εξωτερικής του πολιτικής, μεταβλήθηκε ξαφνικά σε μαύρο πρόβατο. Εξηγήσεις όμως θα πρέπει να δώσει και ο ίδιος ο πρώην υπουργός Εξωτερικών Νίκος Χριστοδουλίδης : πώς μπορεί να παρουσιάζεται ως αντισυστημικός ενώ υπήρξε για εννέα χρόνια στέλεχος της κυβέρνησης και εκ των στενότερων συνεργατών του νυν Προέδρου της Δημοκρατίας; Επίσης θα πρέπει να μας πει πώς γίνεται να υποστηρίζεται από ένα κόμμα όπως το ΔΗΚΟ το οποίο καταψήφισε τους προϋπολογισμούς του κράτους το 2020, γιατί θεωρούσε την κυβέρνηση ως διεφθαρμένη ενώ ο ίδιος έχει εντελώς αντίθετη άποψη; Όπως και οφείλει να μας πει πώς θα καταφέρει να συγκεράσει το συνονθύλευμα των προσωπικοτήτων που τον υποστηρίζουν, καθώς αυτό δεν είναι πολυσυλλεκτικότητα αλλά περισσότερο μοιάζει με το τέρας του Φρανκενστάιν. Όσον αφορά το ΔΗΚΟ πώς μπορεί να επιζητεί την αλλαγή διακυβέρνησης και να υποστηρίζει ένα υποψήφιο που δηλώνει συναγερμικός και ήταν μέλος υπουργικών συμβουλίων που σύμφωνα με την έκθεση της ελεγκτικής υπηρεσίας φέρουν ευθύνη για το σκάνδαλο των χρυσών διαβατηρίων; Από την άλλη η ΕΔΕΚ θα πρέπει να μας πει πώς γίνεται να δηλώνουν αντίθετοι με την Διζωνική Δικοινοτική Ομοσπονδία αλλά να υποστηρίζουν ένα υποψήφιο πρόεδρο ο οποίος λέει πως θα επιδιώξει λύση Διζωνικής Δικοινοτικής Ομοσπονδίας; Μήπως τελικά η προοπτική της εξουσίας έρχεται πάνω από τις πολιτικές θέσεις; Ερωτήματα πρέπει να απαντήσει και ο τρίτος κύριος υποψήφιος, ο πρώην διαπραγματευτής Ανδρέας Μαυρογιάννης αλλά κυρίως το ΑΚΕΛ. Ο Ανδρέας Μαυρογιάννης δήλωσε πως παραιτήθηκε τρεις φορές από διαπραγματευτής αλλά ανακάλεσε για το καλό του τόπου. Γιατί παρέμεινε στη θέση όμως τα τελευταία 5 χρόνια την στιγμή που δεν υπήρχαν καθόλου εξελίξεις στο Κυπριακό και εκ της θέσεως που κατείχε γνώριζε πως δεν θα υπάρχουν εξελίξεις; Η επιλογή του να μην αναφέρει όσα είπε στο debate την στιγμή που εξελίσσονταν τα γεγονότα είναι επίσης προβληματική. Όπως και ο διαγωνισμός με τον έτερο δελφίνο Νίκο Χριστοδουλίδη για το ποιος πάλεψε περισσότερο στο Γκραν Μοντανά, που ακυρώνει σε μεγάλο βαθμό την κριτική του ΑΚΕΛ προς τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας για του χειρισμούς του στο Κυπριακό. Το ΑΚΕΛ, το οποίο φρόντισε μόνο του να αυτοαναιρεθεί στο Κυπριακό με την επιλογή του υποψηφίου του. Αφού πρώτα σύρθηκε πίσω από τις εξελίξεις και αναλώθηκε για μήνες σε μια αντιπαραγωγική προσπάθεια εξεύρεσης κοινού υποψηφίου με το ΔΗΚΟ. Με το οποίο ΔΗΚΟ η μοναδική τους συμφωνία είναι η αλλαγή διακυβέρνησης, ενώ έχουν θεμελιώδεις διαφωνίες σε κυρία ζητήματα όπως το Κυπριακό και η οικονομία. Το σκηνικό που στήθηκε μέχρι τώρα δεν προδιαθέτει πως η πολιτική ζωή δεν θα θυμίζει Ιπτάμενο Τσίρκο. Ειδικά στους επόμενους μήνες που θα ξεκινήσει να ανεβαίνει η πόλωση και ο κομματικός φανατισμός. Στο βωμό της πολιτικής σκοπιμότητας έχει χαθεί η ουσία, ενώ η αξιοπιστία του πολιτικού συστήματος δέχεται το ένα πλήγμα μετά το άλλο εξ υπαιτιότητας των ίδιων των πρωταγωνιστών. Οπόταν ας μην εκπλαγούν για την προβληματική κατάσταση που θα κληθούν να διαχειριστούν την επόμενη μέρα των εκλογών είτε ανήκουν στους νικητές είτε ανήκουν στους χαμένους.

Ο Χρίστος Κυπριανού είναι πτυχιούχος κοινωνιολογίας, Ma New Media and Society

Η Ελένη Ξένου επανέρχεται δριμύτερη το φθινόπωρο.

EPA/SERGEY KOZLOV

Πολίτες μαζεύονται έξω από το Κάστρο Μπαλμοραλ στη Σκωτία αφήνοντας λουλούδια, λίγο μετά την ανακοίνωση του θανάτου της Βασίλισσας Ελισάβετ.

Της **ΣΑΡΑ ΛΑΪΑΛ, THE NEW YORK TIMES**

Ελισάβετ: έφυγε η «σταθερά» της Βρετανίας σε έναν ασταθή κόσμο

Ο υδέποτε παραπονέθηκε, δήλωσε ασθένεια, εμφάνισε κατάθλιψη, παρέκκλινε από το πρωτόκολλο ή επέτρεψε στα συναισθήματά της να την επηρεάσουν. Οταν ο αγαπημένος σύζυγός της πέθανε, υπάκουσε στους κυβερνητικούς κανόνες και κάθισε μακριά από όλους, φορώντας διπλή μαύρη μάσκα.

Η βασίλισσα Ελισάβετ ήταν μια «αναλογική» διασημότητα στην ψηφιακή εποχή. Διακριτική, προσεκτική και εκ φύσεως επιφυλακτική, εκπροσώπησε τις βρετανικές αξίες και υπήρξε πρότυπο πειθαρχίας και αισθήματος καθήκοντος. Η ζωή της ήταν μακρά, σε οικογένεια γνωστή για τη μακροβιότητά της (η μητέρα της πέθανε σε ηλικία 101 ετών). Με την πάροδο των ετών, η βασίλισσα μετετράπη σε σύμβολο συνέχειας και κοινωνικής σταθερότητας, προσφέροντας νοητό σύνδεσμο σε εξιδανικευμένο παρελθόν.

Βασίλευσε τα τελευταία χρόνια της Βρετανικής Αυτοκρατορίας. Βίωσε την κρίση του Σουέζ, τον Ψυχρό Πόλεμο, τον Πόλεμο των Φόκλαντ, την εργατική αναταραχή της δεκαετίας του 1970 και τις ελλείψεις καυσίμων των πετρελαϊκών κρίσεων. Η βασιλεία της συνέπεσε με τη γέννηση του Διαδικτύου, την κατάρρευση των Δίδυμων Πύργων στη Νέα Υόρκη, το Brexit και την πανδημία του κορωνοϊού. Ορκισε, επίσης, 15 πρωθυπουργούς, με τη Λιζ Τρας να είναι η τελευταία στον μακρύ αυτόν κατάλογο.

Ακόμη και όσοι αμφισβητούσαν ή μέμφονταν τον θεσμό της βασιλείας θαύμαζαν την Ελισάβετ. Η βασίλισσα σπανίως μιλούσε δημόσια, πέρα από τις έτοιμες ομιλίες που εκφωνούσε σε τελετές και υποδοχές ξένων επισήμων. Η Ελισάβετ προχώρησε το 1992 σε σπάνια αναφορά στην προσωπική της ζωή, μετά την πυρκαγιά στα ανάκτορα του Ουίνδσορ ανήμερα την επέτειο του γάμου της και αφού τρία από τα τέσσερα παιδιά της είχαν χωρίσει. Η παραδοχή ότι η χρονιά εκείνη υπήρξε annus horribilis για αυτήν ήταν πρωτοφανής. Αίσθηση είχε προκαλέσει επίσης το μήνυμά της μετά τις επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου 2001, χάρη στην απλότητα και στην ανθρωπιά του.

Βίωσε από την κρίση του Σουέζ και τον Ψυχρό Πόλεμο μέχρι την κατάρρευση των Δίδυμων Πύργων, το Brexit και την πανδημία του κορωνοϊού.

Μετά τον θάνατο της Νταϊάνα, όμως, η εντυπωσιακή ικανότητα της Ελισάβετ για ψυχραιμία και φαινομενική αποστασιοποίηση στράφηκε εναντίον της. Οι εφημερίδες ταμπλόιντ της εποχής έφεραν πρωτοσέλιδους τίτλους, όπως «Δείξε μας ότι νοιάζεσαι!» Κάτω από την αφόρητη πίεση, η Ελισάβετ υποχώρησε, επέστρεψε στο Λονδίνο, διέταξε τις σημαίες των ανακτόρων να κυματίσουν μεσίστιες και συμφώνησε να εκφωνήσει διάγγελμα στην τηλεόραση για θέμα το οποίο θεωρούσε πολύ προσωπικό. Αυτή η επίδειξη ταπεινοφροσύνης και η προσπάθεια επούλωσης του εθνικού τραύματος που προκάλεσε ο θάνατος της πρώην νύφης της, επέτρεψε την αποκατάσταση του κύρους της μοναρχίας στη Βρετανία.

Καθώς η υγεία της μονάρχου άρχισε να χειροτερεύει τα τελευταία χρόνια της ζωής της, φαινόμενο στο οποίο συνέβαλε σίγουρα ο θάνατος του συζύγου της, πρίγκιπα Φιλίππου, το 2021, αίσθημα αβεβαιότητας άρχισε να πλανάται πάνω από τη χώρα, με το κυρίαρχο ερώτημα να είναι: «Τι θα συμβεί με τη Βρετανία τώρα που η Ελισάβετ έφυγε;».

Στις πρώτες δηλώσεις του μετά την ανακοίνωση του θανάτου της βασίλισσας, ο πρώην αρχιεπίσκοπος του Καντέρμπουρι επαίνεσε τη βαθιά καλοσύνη και τον ήπιο και ευγενικό χαρακτήρα της, απευθύνοντας παράλληλα έμμεση προειδοποίηση για το τι έπεται: «Ελπίζω ότι η νέα κυβέρνηση θα διδαχθεί από το παράδειγμα αυταπάρνησης που πρόσφερε η Ελισάβετ και το οποίο μπορεί να αποδειχθεί ιδιαίτερα χρήσιμο για τα μέλη του παρόντος υπουργικού συμβουλίου στις πολύ σκοτεινές ημέρες που μας περιμένουν».

Τα «δεν» της Πινδάρου

Του **ΣΤΑΥΡΟΥ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ**

Τα πρώτα τρία «δεν» φέρουν την υπογραφή του Προέδρου του Νομικού Συμβουλίου και μέλους του Εκτελεστικού Γραφείου του ΔΗΣΥ Κρις Τριανταφυλλίδη: «ΔΕΝ ρωτήθηκα, ΔΕΝ γνώριζα, ΔΕΝ συμφωνώ» (τα κεφαλαία δικά του). Πρόκειται για το πιο ηχηρό «άδειασμα» του Αβέρωφ Νεοφύτου σε σχέση με την περιβόητη αναθεώρηση του Συντάγματος, πρόταση που επιχείρησε να παρουσιάσει ως αιχμή του προεκλογικού του προγράμματος. Η αντιπολίτευση, πάλι, όπως ήταν φυσικό δεν περιορίστηκε στα λακωνικά «δεν» αλλά υπενθύμισε ως όφειλε τα αυτονόητα: ότι δεν αγγίζουμε τις θεμελιώδεις διατάξεις του Συντάγματος, ιδιαιτέρως εάν επηρεάζεται ο δικοινοτικός του χαρακτήρας. Σύμφωνα με το δίκαιο της ανάγκης, που προέκυψε μετά το 1964 ώστε να μπορεί να λειτουργήσει το κράτος χωρίς τους Τουρκοκυπρίους, νομιμοποιούμαστε να κάνουμε μόνο τις απολύτως απαραίτητες τροποποιήσεις στο Σύνταγμα. Η πρόταση που περιλαμβάνει τον θεσμικό ρόλο του Βοηθού Προέδρου, παραβιάζει θεμελιώδη άρθρα του Συντάγματος και επηρεάζει τη θέση του Τουρκοκύπριου Αντιπροέδρου.

«Είμαι ο τελευταίος που θα θέσω ερωτηματικά για τον δικοινοτικό χαρακτήρα της Κύπρου. Και ιδιαίτερα δεν θέλω από αυτούς που μονίμως λένε τα "όχι" σε οτιδήποτε παρουσιάζεται για την εξέλιξη του κυπριακού, να μου κάνουν μαθήματα για την Κυπριακή Δημοκρατία ή για το σεβασμό μου προς τα δικαιώματα των Τουρκοκυπρίων» δήλωσε ο Αβέρωφ Νεοφύτου την περασμένη Πέμπτη, ενώ απέσυρε άρον άρον την ευφάνταστη ιδέα περί Βοηθού Προέδρου ύστερα από τον θόρυβο που προκλήθηκε. Αλλά ακόμα κι αν δεχτούμε τις διαβεβαιώσεις του, προκύπτει μείζον θέμα επιπολαιότητας από έναν υποψήφιο πρόεδρο που διεκδικεί τα ηνία της χώρας. Η επιπολαιότητα, είναι ο ηπιότερος χαρακτηρισμός που μπορώ να σκεφτώ για έναν έμπειρο πολιτικό ο οποίος χρησιμοποιεί το Σύνταγμα ώστε να εξυπηρετήσει κομματικές σκοπιμότητες.

Είπε όμως και κάτι ακόμα ο πρόεδρος του Δημοκρατικού Συναγερμού, το βράδυ της περασμένης Τρίτης, το οποίο έχει τη δική του σημασία: «Οι αλλαγές δεν θα έρθουν από τις παλιές πρακτικές και νοοτροπίες, όποιο προσωπείο κι αν φορέσουν». Να κάτι με το οποίο δύσκολα μπορεί να διαφωνήσει κανείς. Αλλά που μας οδηγεί στο τέταρτο μεγάλο «δεν» («εμείς εν τζιαι», επί το κυπριακότερο) για την υπόθεση των εισφορών στον ΔΗΣΥ από κατόχους χρυσών διαβατηρίων. Να θυμίσουμε ότι μιλάμε για τις αυθόρμητες (sic) εισφορές στα ταμεία του κόμματος (στο σύνολο 265.000 ευρώ) οι οποίες είχαν μια αξιοσημείωτη θα έλεγα «συμπεριφορά». Ένα επαναλαμβανόμενο μοτίβο: πρώτα παίρνει κάποιος το πολυπόθητο διαβατήριο κι έπειτα από ένα μικρό διάστημα εισφέρει, ως Κύπριος πολίτης πλέον, έως 50.000 ευρώ.

Με τους γρήγορους ρυθμούς που κυλά η επικαιρότητα, δεν θα σκαλίζαμε μια «παλιά» υπόθεση (της περασμένης εβδομάδας) εάν ο Αβέρωφ Νεοφύτου δεν σήκωνε προχθές το λάβαρο των ριζοσπαστικών αλλαγών. Όταν ένα κόμμα όμως δεν μπορεί να κατανοήσει τη διαφορά ανάμεσα στο ηθικό και το νόμιμο είναι το λιγότερο προβληματικό. Δεν υπήρξε οποιαδήποτε παρανομία δηλώνει ο Δημοκρατικός Συναγερμός. Δεν ευθυνόμαστε επειδή κάποιοι αποφάσισαν να μας ενισχύσουν οικονομικά. Δεν γνωρίζουμε πώς και από ποιους πείσθηκαν να το πράξουν. Αυτά είναι μερικά μόνο από τα «δεν» που ακούστηκαν - σε ελεύθερη βεβαίως απόδοση. Ενδεχομένως οι μεσάζοντες τους συμβούλευσαν να κάνουν εισφορές για να καλλιεργήσουν σχέσεις στη νέα τους πατρίδα, ήταν μια ενδιαφέρουσα εξήγηση που έδωσε ο Ονούφριος Κουλλάς – και πάλι μεταφέρω το πνεύμα και όχι επί λέξει τη δήλωσή του.

Πολλά «δεν» μαζεύτηκαν στην Πινδάρου και στην προεκλογική φαρέτρα του υποψηφίου για την προεδρία Αβέρωφ Νεοφύτου. Είτε μιλάμε για εξαγγελίες κρότου λάμψης, όπως την αναθεώρηση του Συντάγματος, είτε για μισόλογα που υποβαθμίζουν την ηθική διάσταση της πολιτικής. Οι υποψήφιοι των προεδρικών εκλογών του 2023 όμως οφείλουν να πείσουν για δύο πράγματα: Πρώτον, ότι με σοβαρότητα προσεγγίζουν τα θέματα και έχουν κάτι εποικοδομητικό να προτείνουν ώστε να υπάρξουν καλύτερες μέρες για τον τόπο. Δεύτερον, ότι διαθέτουν την έξωθεν καλή μαρτυρία σε σχέση με το πολιτικό τους παρελθόν κι ότι δεν κουβαλούν βαρίδια από «παλιές πρακτικές και νοοτροπίες». Υπ' αυτό το πρίσμα, η τελευταία βδομάδα μάλλον δεν ήταν η καλύτερη για τον Αβέρωφ Νεοφύτου.

stavros.christodoulou@gmail.com

Η πολιτική ανυποληψία Ούρσουλας-Μισέλ και εμείς

Του **ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ**

Οταν επικρίναμε για πρώτη φορά την Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν για πολιτική ανυποληψία και για χειρισμούς που μόνο ένας ευρωπαίος με αμερικανικούς προσανατολισμούς μπορούσε να κάνει στο Ουκρανικό, κανείς δεν άρθρωνε λέξη. Όλοι, περιλαμβανομένου του Προέδρου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Σαρλ Μισέλ, εξαντλούνταν στην αιτιολόγηση κυρώσεων, οι οποίες αν και απαραίτητες, δεν ήταν δυστυχώς ραμμένες στα μέτρα της Ε.Ε. Και ο πιο επιεικής θα μπορούσε σήμερα να πει ότι η Πρόεδρος της Κομισιόν υπέβαλε σε κυρώσεις τον εγκληματία πολέμου κ. Πούτιν χωρίς προηγουμένως να θωρακίσει την απολύτως εξαρτημένη από τη Ρωσία, Ε.Ε. Η κ. φον ντερ Λάιεν δρομολογούσε πακέτα κυρώσεων εκ μέρους της Ε.Ε, σε συνεννόηση και συντονισμό με τις ΗΠΑ, τη Βρετανία και τον Καναδά, με τη σύμφωνο γνώμη του Όλαφ Σολτς και του Εμανουέλ Μακρόν. Οι άλλοι «εταίροι», περιλαμβανομένου του Προέδρου Αναστασιάδη, ήταν εκτός παιγνιδιού και απλώς καλούνταν να εγκρίνουν τις κυρώσεις, οι οποίες λόγω περιεχομένου, έχουν μέχρι στιγμής δυσμενέστερες επιπτώσεις για τα ίδια τα κράτη-μέλη και ηπιότερες κατά του Ρώσου εισβολέα. Και γι' αυτό έχουν όλοι ευθύνη. Και οι ηθικοί αυτουργοί και οι εκτελεστές και οι απόντες…

Κι έτσι φτάσαμε εδώ που μας έφερε η κ. φον ντερ Λάιεν, εξυπηρετώντας κατά κύριο λόγο τους σχεδιασμούς των Αμερικανών (που μας πωλούν ακριβότερο LNG, σε αντικατάσταση της φτηνότερης ρωσικής ενέργειας) και όχι των Ευρωπαίων. Πέρασαν 147 μέρες για να αντιληφθεί η Πρόεδρος της Κομισιόν ότι ο Πούτιν θα μας ψήσει το ψάρι στα χείλη. Και πρότεινε ημίμετρα, αμφιβόλου μάλιστα αποτελεσματικότητας. Για μείωση κατανάλωσης φυσικού αερίου-ρεύματος σε κρατικά κτίρια, για χρήση τρένων και μετρό, διότι προφανώς η Πρόεδρος της Κομισιόν νομίζει ότι όλες οι χώρες της Ε.Ε. είναι ακριβώς όπως η Γερμανία. Την ίδια ώρα, οι τιμές στην ενέργεια είναι στα ύψη, ο κόσμος δεν θα μπορεί να ζεσταθεί τον χειμώνα, ο πληθωρισμός σπάει το ένα ρεκόρ μετά το άλλο, η Ε.Ε. κινδυνεύει να εισέλθει σε τροχιά ύφεσης και το ευρώ-συγκριτικά και με το δολάριο-αγγίζει το δάπεδο, όπως βεβαίως και η άσκηση πολιτικής από την κ. Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν. Αν μάλιστα στην εξίσωση βάλουμε τα κέρδη της Ρωσίας και του εγκληματία πολέμου, ηγέτη της, ως επίσης και τα τεράστια κέρδη που αποκομίζουν Κίνα και Ινδία που αγοράζουν φτηνή ενέργεια από την Μόσχα, τότε γίνονται αντιληπτές οι «επιτυχίες» της Κομισιόν. Μιας Κομισιόν που γνωρίζει ότι η Τουρκία έχει ακυρώσει τις ευρωπαϊκές κυρώσεις και προσφέρει διέξοδο στον Πούτιν μέσω τουρκικών τραπεζών, αλλά επιλέγει να κλείνει τα μάτια.

Το νέο δε έγγραφο της Κομισιόν για την ενέργεια, εκτιμά αυτό που θα μπορούσε κάποιος να δει με γυμνό μάτι εδώ και μήνες, όταν η κ. φον ντερ Λάιεν πανηγύριζε ότι θα κατατροπώσει τον Πούτιν, από το βήμα της Ευρωβουλής. Ότι οι τιμές στην ενέργεια θα συνεχίσουν την αυξητική τους πορεία, μέχρι και το 2024-2025. Μια εκτίμηση, η οποία καταδεικνύει ότι η πολιτική που έχει εφαρμοστεί από την Πρόεδρο της Κομισιόν, οδηγεί με μαθηματική ακρίβεια την Ε.Ε. σε οικονομική κατάρρευση.

Και ξαφνικά ήρθε ο εξίσου πολιτικά ανυπόληπτος Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Σαρλ Μισέλ, ο οποίος θυμήθηκε επτά σχεδόν μήνες μετά τις άστοχες κυρώσεις και τις επιπτώσεις τους στην ευρωπαϊκή οικονομία, να επιτεθεί στην κ. φον ντερ Λάιεν. «Υπάρχει η αίσθηση ότι η Επιτροπή έχασε χρόνο, και αυτό είναι ατυχές», είπε ο κ. Μισέλ στη «Le Soir», επικρίνοντας την καθυστέρηση υποβολής προτάσεων για την ενέργεια από την Κομισιόν. Ο κ. Μισέλ όμως δεν άργησε μια μέρα. Άργησε πολλούς μήνες και οι επικρίσεις του παραπέμπουν δυστυχώς σε επικήδειο.

Άλλωστε, το επίπεδο των δύο ηγετών της Ε.Ε., φον ντερ Λάιεν και Μισέλ, είναι γνωστό από τα «αποκαλυπτήρια» που τους έκανε ο Ερντογάν, στην κοινή συνάντηση που είχε μαζί τους. Στο γνωστό επεισόδιο του «καναπέ» (sofagate), που είχε καταδείξει ποιοι είναι δυστυχώς οι ηγέτες της Ε.Ε.

Και οι άλλοι όμως που δεν μιλούν, είναι καλύτεροι; Η Κύπρος μπορεί να είναι μικρή, αλλά οφείλει να εκφράσει άποψη. Ο Πρόεδρος Αναστασιάδης δεν έχει κάτι να πει για την Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν (και για τον Μισέλ) που έχει φέρει την Ε.Ε. στο χείλος του γκρεμού;

Ή θα μιλήσουμε αφού γκρεμιστούμε, για να μην εκτεθούμε στα μάτια της γραφειοκρατίας των Βρυξελλών;

xanthoulis.pavlos@gmail.com

Η Αλεξανδρούπολη και το «παζάρι για τρεις»

Του **ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΧΕΛΑ**

Θα έλεγε κανείς πως ο κ. Ερντογάν «έχει φάει κόλλημα» με την Αλεξανδρούπολη. Τον ενοχλεί αφάντα-στα η αμερικανική παρουσία στο στρατηγικό αυτό λιμάνι, το οποίο αντιλαμβάνεται ότι εξυπηρετεί τα αμερικανικά συμφέροντα σε σχέση με τη Ρωσία σε μια κρίσιμη συγκυρία. Θεωρεί όμως ότι η Ελλάδα το αντιμετωπίζει σαν μια εξασφάλιση απέναντι στην τουρκική επιθετικότητα. Καθώς η αμερικανική παρουσία θα διευρύνεται και θα μονιμοποιείται, ο εκνευρισμός θα μεγαλώνει. Και πιθανώς να κλιμακωθεί όταν η Αγκυρα διαπιστώσει ότι θα υπάρχει και συχνός ελλιμενισμός αμερικανικών πολεμικών στην Αλεξανδρούπολη.

Στο θέμα των εξοπλισμών έχει προκύψει ένα νέο δόγμα, το οποίο προς το παρόν συζητείται πίσω από κλειστές πόρτες ανάμεσαστην Αθήνα και στην Ουάσιγκτον.

Καθώς ο κ. Ερντογάν έχει ξεκινήσει το μεγάλο παζάρι με την κυβέρνηση Μπάιντεν, θα ήθελε να βάλει ενδεχομένως και την Αλεξανδρούπολη στο τραπέζι της διαπραγμάτευσης με τις ΗΠΑ. Να πείσει δηλαδή ότι είναι ένας από τους παράγοντες που προκαλούν ένταση στις ελληνοτουρκικές σχέσεις με ευθύνη της αμερικανικής κυβέρνησης. Δεν υπάρχει όμως τέτοια πρόθεση από την πλευρά των ΗΠΑ.

Εν τω μεταξύ, η Τουρκία συνεχίζει να πιέζει για τον εκσυγχρονισμό των F-16 και την αγορά νέων. Οι πρόσφατες εμπρηστικές δηλώσεις Ερντογάν δεν βοηθούν τη σχετική καμπάνια. Αντιθέτως, έχουν κυριολεκτικά τρομάξει όσους ασχολούνται με τις τουρκικές υποθέσεις και την περιοχή μας, τόσο στο Κογκρέσο όσο και στην αμερικανική κυβέρνηση. Εξ ου και οι πιο αυστηρές δηλώσεις του Στέιτ Ντιπάρτμεντ που το έφεραν πιο κοντά στις ευρωπαϊκές δηλώσεις για το ίδιο θέμα.

Επειδή όμως η κυβέρνηση Μπάιντεν θα προσπαθήσει, παρ' όλα αυτά, να προχωρήσει τη συμφωνία για τα F-16, έχει προκύψει ένα νέο δόγμα, το οποίο προς το παρόν συζητείται πίσω από κλειστές πόρτες ανάμεσα στην Αθήνα και στην Ουάσιγκτον. Η ιδέα είναι ότι η Τουρκία θα παίρνει «ό,τι δικαιούται» από πλευράς εξοπλισμών, αλλά οι ΗΠΑ θα διασφαλίσουν πως η Ελλάδα θα προμηθεύεται οπλικά συστήματα που θα της εξασφαλίσουν ένα «ποιοτικό πλεονέκτημα». Θα παίρνουν δηλαδή οι Τούρκοι την αναβάθμιση των F-16 αλλά η Ελλάδα θα προχωράει ένα επίπεδο πιο πάνω ζητώντας ένα σύστημα ή κάποιον συγκεκριμένο τύπο εξοπλισμού που θα θεωρείται πιο προχωρημένος και θα της δίνει ένα τακτικό πλεονέκτημα. Πρόκειται για μια μετεξέλιξη της φόρμουλας 7:10 στην παροχή υλικού προς την Ελλάδα και την Τουρκία που δέχθηκε η Αθήνα για την άρση του εμπάργκο που είχε επιβάλει το Κογκρέσο μετά την εισβολή στην Κύπρο. Η φόρμουλα αυτή μπορεί να ικανοποιήσει τα ελληνικά συμφέροντα –σύμφωνα με έμπειρους αξιωματούχους– αν και πρόκειται για... ακριβή λύση που δεν μοιάζει να μπορεί να καλυφθεί από αμερικανικά κονδύλια, αυτή τη στιγμή.

Σε κάθε περίπτωση το «παζάρι για τρεις» έχει ήδη ξεκινήσει και αναμένεται να δούμε πολλά επεισόδια έως τις τουρκικές εκλογές.

Μια μεγάλη βασίλισσα

Του **ΚΩΣΤΑ ΙΟΡΔΑΝΙΔΗ**

Η τελευταία μεγάλη βασίλισσα της Βρετανίας, Ελισάβετ Β΄, άφησε την τελευταία της πνοή το απόγευμα της Πέμπτης στη Σκωτία, στο κάστρο Μπαλμόραλ. «Μικρό αλλά χαριτωμένο, όπου τα πάντα δείχνουν να ανασαίνουν τον αέρα της ελευθερίας και της ειρήνης και κάνουν κάποιον να ξεχνάει τον κόσμο και τις ταραχές του», έγραψε στο ημερολόγιό της η βασίλισσα Βικτωρία, όταν το πρωτοείδε. Ανήκει στη βασιλική οικογένεια. Οχι στο Στέμμα. Η Ελισάβετ πέθανε στο σπίτι της.

Ηταν στο Μπαλμόραλ, επίσης, που η βασίλισσα Ελισάβετ, 96 χρόνων πια, με κοριτσίστικο χαμόγελο, φορώντας τη σκωτσέζικη φούστα της, με μια τσάντα να κρέμεται από το δεξί της μπράτσο, δέχθηκε με ιδιαίτερη θερμότητα τη νέα ηγέτιδα των Συντηρητικών, Λιζ Τρας, για να της δώσει εντολή σχηματισμού της νέας κυβερνήσεως. Πιστή στο καθήκον έως την τελευταία της στιγμή.

«Ηταν ο βράχος που πάνω σε αυτόν οικοδομήθηκε η σύγχρονη Βρετανία», είπε για τη βασίλισσα Ελισάβετ η Λιζ Τρας, η οποία όταν άρχισε την πολιτική σταδιοδρομία της με το Εργατικό Κόμμα υπήρξε αντιμοναρχική και υπέρμαχος της πολιτειακής μεταβολής.

Αλλά στο «ηγεμονικό αυτό νησί», όπως το ονόμασε ο Σαίξπηρ, μονίμως εξυφαίνεται τάπητας επιτοίχιος (ένα χαλί του Αράς) ενδοδυναστικών συγκρούσεων και ατέρμονης διαδικασίας συνθέσεως σε ενιαίο σύνολο των διαφόρων τάσεων που αναπτύσσονται στην κοινωνία με τον εκάστοτε βασιλικό οίκο. Ως τελευταία επιβεβαίωση αυτού του γεγονότος θα ήταν δυνατό να εκληφθεί η πρώτη και τελευταία συνάντηση της βασίλισσας Ελισάβετ με τη νέα πρωθυπουργό της Βρετανίας.

Οταν η Ελισάβετ ανέβηκε στον θρόνο, το 1953, ο παλαιός κόσμος κατέρρεε τριγύρω της. Η Βρετανία είχε κερδίσει τον Πόλεμο, αλλά είχε χάσει την παγκόσμια ηγεμονία. Ο «άνεμος της αλλαγής» σάρωνε πια τον κόσμο.

Το μέγα επίτευγμα της βασιλείας της ήταν ότι κατάφερε να διατηρήσει ζωντανό το πνεύμα της Κοινοπολιτείας με μία νέα λειτουργική μετάλλαξη –μέχρις ενός σημείου βεβαίως– της παλαιάς αυτοκρατορίας. Αυτός είναι και ο καμβάς επάνω στον οποίο μπορεί να εξυφάνει η Βρετανία μετά την έξοδό της από την Ε.Ε. έναν λειτουργικό δεσμό με τον έξω κόσμο.

Βασιλιάς της Βρετανίας ανακηρύχθηκε ο γιος της Κάρολος Γ΄. Οι δύο προηγούμενοι βασιλείς που έφεραν το όνομα Κάρολος ήταν απόγονοι της βασίλισσας Μαίρης των Σκώτων και ανήκαν στον ηγεμονικό οίκο των Στιούαρτ. Δραματική υπήρξε η ιστορία της δυναστείας εκείνη. Αλλά ήταν στα χρόνια της βασίλισσας Αννας των Στιούαρτ που ενώθηκαν τα Στέμματα της Σκωτίας και της Αγγλίας. Η επιλογή του ονόματος έχει και κάποια σημασία συμβολική, βαρύνουσα ενίοτε.

Η στέψη του Καρόλου θα γίνει αργότερα. Και σε αυτήν τη χώρα, που τίποτε δεν καταργείται, κατά την τελετή της στέψεως ο Κάρολος θα λάβει και το «χρίσμα» ως μια συμβολική ένωση της βασιλείας με το θείο. Αλλά θα βασιλεύσει όπως και η μητέρα του βασίλισσα με τρόπο συνταγματικό, αν και στη Βρετανία ουδέποτε εξεπονήθη γραπτό σύνταγμα. Σε αυτό το «αλλόκοτο» νησί τα πάντα παραμένουν ίδια, αλλάζοντας διαρκώς. Ισως σε αυτό να οφείλεται η διαιώνιση της μοναρχίας.

Μήπως να καταργήσουμε τα Αρχαία;

Του **ΤΑΚΗ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ**

Η Μαργκερίτ Γιουρσενάρ είχε εντοπίσει το πρόβλημα πριν ακόμη τελειώσει ο εικοστός αιώνας. «Τα κλασικά γράμματα ώς τη δική μου γενιά ήταν μέρος της κοινής μας ευαισθησίας. Σήμερα έχουν πέσει στα χέρια των ειδικών». Το πρόβλημα δεν θα μπορούσαν να το εκφράσουν πιο αρμόδια χείλη απ' αυτά της συγγραφέως του «Τα απομνημονεύματα του Αδριανού». Την άποψή της τη μετουσίωσε σε δημιουργία.

Προσγειώνομαι στα καθ' ημάς. Τα «κλασικά γράμματα» έως τη δεκαετία του ογδόντα χονδρικώς αντιμετωπίζονταν παρ' ημίν ως βασική πρωτεΐνη της εγκυκλίου παιδείας μας. Τότε ξεκίνησε το κύμα της αμφισβήτησής τους από μια υποτιθέμενη προοδευτική κοινότητα στην οποία συμμετείχαν και κλασικοί φιλόλογοι, όπως ο Δημήτρης Μαρωνίτης. Είχαν την έξωθεν καλή μαρτυρία ως αριστεροί και η υπονόμευση των κλασικών γραμμάτων αντιμετωπιζόταν ως τμήμα τού εν γένει εκσυγχρονισμού της γλώσσας μας. Πρώτα η καθιέρωση της διδασκαλίας της δημοτικής από τον υπουργό Παιδείας Γεώργιο Ράλλη –στο πλαίσιο της πολιτικής εξευμενισμού της επελαύνουσας πασοκικής Αριστεράς από την κυβερνώσα Κεντροδεξιά– και μετά η καθιέρωση του μονοτονικού, νύχτα στη Βουλή, αν δεν κάνω λάθος ένα από τα πρώτα νομοσχέδια που είχε καταθέσει το ΠΑΣΟΚ με υπουργό Παιδείας τον Πέτρο Μώραλη. Ακολούθησε φυσικώ τω τρόπω η αμφισβήτηση της διδασκαλίας των Αρχαίων Ελληνικών από το πρωτότυπο. Η επιχειρηματολογία ήταν αντίστοιχη με αυτήν του μονοτονικού. Ο έφηβος δεν έχει χρόνο να χάσει με τα πνεύματα και την περισπωμένη και καλύτερο είναι, αντί να αποστηθίζει πρώτους χρόνους, να μπαίνει μέσα στη νοοτροπία της κλασικής σκέψης μέσα από τα μεταφρασμένα κείμενα. Μη με ρωτήσετε τι απέγινε. Ούτε θυμάμαι πόσες εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις έγιναν, πότε καταργώντας τη διδασκαλία των Αρχαίων από το πρωτότυπο στο γυμνάσιο, πότε επαναφέροντάς τη. Απλώς θα ήθελα κάποιος από τους επαΐοντες να μου εξηγήσει μέσα από ποιες διαδρομές η ελληνική εκπαίδευση έχει φτάσει στο σημερινό της επίπεδο. Οπου οι σπουδές των κλασικών γραμμάτων είναι υποβαθμισμένες και όπου, όπως λένε, από τις σχολές ενδέχεται να αποφοιτήσεις χωρίς να έχεις διαβάσει έναν ολόκληρο διάλογο του Πλάτωνα.

Ας μη γελιόμαστε. Από τον καιρό του Κοραή ήδη η σπουδή των κλασικών γραμμάτων για τους σύγχρονους Ελληνες έχει διττή σημασία. Μας δίνει μια πολιτισμική ταυτότητα η οποία μας συνδέει με το χρονικό βάθος της ύπαρξής μας, μας προσφέρει μια διαχρονία, συγχρόνως όμως μας επιτρέπει να συνεννοηθούμε με τον σύγχρονο κόσμο ο οποίος μοιράζεται μαζί μας αυτήν τη διαχρονία. Και εκεί είναι το δίλημμα που αντιμετωπίζουμε εμείς, ως σύγχρονοι Ελληνες, σήμερα. Θα δεχθούμε αυτό που διαπιστώνει η Γιουρσενάρ, ότι τα κλασικά γράμματα δεν είναι πια μέρος της κοινής μας ευαισθησίας; Θα δεχθούμε και τα παρελκόμενα; Τις επιθέσεις της πολιτικής ορθότητας οι οποίες παλεύουν να καταπνίξουν ό,τι μας έχει απομείνει από τις σπίθες του πολιτισμού στον βάλτο της αδράνειας που επιβάλλει ο ναρκισσισμός του παρόντος; Ναι, είμαστε οι εξυπνότεροι, οι ομορφότεροι, οι δεν ξέρω γω τι από όλους τους πολιτισμούς της Ιστορίας. Δεν έχουμε δούλους, οι γυναίκες είναι ίσες με τους άνδρες, αποστρεφόμαστε τις φυλετικές διακρίσεις. Και πολύ καλά κάνουμε. Μήπως όμως θα έπρεπε να αναρωτηθούμε πώς φτάσαμε ώς εδώ; Και αντί να αποστρεφόμαστε τους «αρχαίους» επειδή δεν σκέφτονται όπως εμείς, να αναρωτηθούμε πώς αυτοί φρόντισαν να μας δείξουν τα πνευματικά –ανθρώπινα– εργαλεία για να φτάσουμε εκεί που φτάσαμε;

Ο Πλάτων στην «Πολιτεία» προτείνει διάφορες πολιτικές συνταγές. Δεν ενδιαφέρουν τον σύγχρονο αναγνώστη. Εκείνο που ενδιαφέρει είναι ότι ένας περίεργος τύπος που τον έλεγαν Σωκράτη και έζησε τον 5ο π.Χ. αιώνα άρχισε να αναρωτιέται πώς πρέπει να είναι το δίκαιο πολίτευμα που θα κάνει ευτυχισμένους όλους τους πολίτες του. Το ανθρώπινο σύμπαν ακόμη το αναζητάει.

Οφείλουμε να συνεχίσουμε να διδάσκουμε τους κλασικούς όχι επειδή είναι «επίκαιροι», επειδή δηλαδή λένε αυτά που θέλουμε να ακούσουμε. Οι κλασικοί είναι ανεπίκαιροι, κι ας μιλούν την ίδια γλώσσα με εμάς – γι' αυτό έχει σημασία το πρωτότυπο. Κι επειδή είναι «ανεπίκαιροι», μας επιτρέπουν να πάρουμε τις αποστάσεις από την «επικαιρότητά» μας, την απολυταρχική σκέψη του καιρού μας. Το είχε πει ο Μπουαλό τον 17ο αιώνα. «Πάω στους κλασικούς για να απελευθερωθώ από τις δουλείες του καιρού μου».

ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΜΑΚΡΗ. imakris@kathimerini.gr

Το κατεπείγον

Του **ΧΡΗΣΤΟΥ ΓΙΑΝΝΑΡΑ**

Μας τρομάζει η διαπίστωση, έστω ως πιθανότητα ή σαν χαλκευμένη φήμη, ότι ο τελικός παγκόσμιος πόλεμος έχει ήδη αρχίσει – άρχισε με την ένοπλη σύγκρουση Ρωσίας και ΝΑΤΟ, στην Ουκρανία. «Τελικός» παγκόσμιος πόλεμος σημαίνει τελευταίος, δηλαδή με εξασθενημένους έως ανύπαρκτους τους τρόπους μαζικής εξόντωσης του αντιπάλου. Θα επιστρέψουν οι άνθρωποι αναγκαστικά σε πόλεμο με τις πέτρες, σιδερένια σπαθιά, ξύλινα ακόντια, ο θυμός να εκτονώνεται με τον ξυλοδαρμό, το τυφλό πείσμα, τους μυκηθμούς ή τις ιαχές.

Με τις σημερινές μορφές που έχει πάρει ο πόλεμος, δεν μοιάζει πια να ενδιαφέρει τους ανθρώπους. Τους πολλούς ενδιαφέρει μόνο το θέαμα και το ακρόαμα, όποιο κι αν είναι – στη γειτονιά ή στην άλλη άκρη της γης. Τα ραδιοτηλεοπτικά Δελτία Ειδήσεων αφορούν στον πολίτη μόνο για την ψευδαίσθηση μετοχής του στη φυτική ύπαρξη του εγωκεντρισμού του, τίποτε άλλο. Ο πιο πνιγερός για τον άνθρωπο βασανισμός είναι να υφίσταται καθημερινά, σαν δική του ζωή, τα όσα ευτελή και πανάθλια του σερβίρουν τα εμπορικά κανάλια της διεθνούς «πληροφόρησης».

Λόγος που διακινδυνεύει, επειδή αγαπάει.

Θα τολμούσε κανείς να ισχυριστεί ότι ο μέγιστος βασανισμός με τον οποίο τιμωρείται ο σημερινός άνθρωπος είναι η μοναξιά, η ακοινώνητη ύπαρξη, η χαμένη τελεσίδικα κοινωνία των σχέσεων. Κατά κανόνα, δεν συνειδητοποιούμε αυτή τη στέρηση, ο «πολιτισμός» της νεωτερικότητας οφείλει τη μακροημέρευσή του στην ικανότητά του να παράγει υποκατάστατα των σχέσεων κοινωνίας της ζωής και της ύπαρξης. Ζούμε με υποκατάστατα της αληθινής ζωής: «φίλιες» χωρίς φίλους, στην καλύτερη περίπτωση, ανεκτούς συντρόφους, στη σπουδή, στη δουλειά, κάποια κοινά ενδιαφέροντα, κοινές επιθυμίες.

Η παρακμή του πολιτικού λόγου είναι περισσότερο από φανερή. Ολοι βλέπουμε (έχουμε αισθητή τηλεοπτική εμπειρία) ότι ο πολιτικός λόγος διολισθαίνει, πολύ συχνά, σε προσβλητική και της μέσης νοημοσύνης κενολογία, ατεκμηρίωτη υποσχεσιολογία, παιδαριώδεις κομπασμούς. Οι πολιτικές «θέσεις» και τα κομματικά «προγράμματα» είναι δήθεν θέσεις και δήθεν προγράμματα, μια τεχνική μεθόδευσης εντυπώσεων.

Επομένως, αν υπάρξει καινούργια πολιτική πρόταση, θα έχει έναν κυρίως τρόπο για να αποδείξει ότι είναι καινούργια: να εκφραστεί με γλώσσα διαφορετική, γλώσσα ελευθερωμένη από συνειρμούς ψευδο-θέσεων και ψευδοπρογραμμάτων. Το ακόμα ευκολότερο, ο κομιστής της «καινούργιας» πρότασης να μην παίρνει θέση σε κανένα ζήτημα, η πολιτική του πρόταση να είναι μόνο η «φωτογένεια» και οι χειρονομίες.

Σήμερα, οι απολύτως αναγκαίες για τη χώρα πολιτικές πρωτοβουλίες (εξυγίανσης και πραγματικού εκσυγχρονισμού) είναι αδύνατο να εξαγγελθούν, χωρίς η εξαγγελία τους να συνιστά πολιτική αυτοκτονία του εξαγγέλλοντος. Ποιος πολιτικός θα τολμούσε, έστω υπαινικτικά, να εξαγγείλει απόπειρα απελευθέρωσης της πολιτικής (αλλά και της κοινωνίας και του κράτους) από τη δυναστευτική ισχύ του συνδικαλισμού; Δεν θα έπαιρνε ούτε τις ψήφους των στενών συγγενών του. Το ίδιο κι αν διενοείτο να επαγγελθεί θεσμούς αξιοκρατικού ελέγχου της δημοσιοϋπαλληλίας, πάταξης του χρηματισμού των κηφήνων.

Θεμελιώδης όρος της δημοκρατίας είναι η χρήση της γλώσσας – στον στίβο της γλώσσας κρίνεται το άθλημα της πολιτικής. Το καινούργιο στην πολιτική θα σαρκωθεί σε καινούργια γλώσσα, για να συστήσει καινούργια πράξη. Αν η γλώσσα αποκρύβει την πρόθεση της πράξης, το αποτέλεσμα είναι φασισμός, έστω κι αν η πράξη μοιάζει έξοχη και ευεργετική.

Σίγουρα, η γλώσσα δεν είναι απρόσωπο «μίλημα», είναι πάντοτε έκφραση και φανέρωση της μοναδικότητας ενός προσώπου – της όλης προσωπικότητας του πολιτικού: Θα τον κρίνουμε κενολόγο ή κρυπτολόγο από τη γλώσσα του, θα τον εμπιστευθούμε ή θα τον απορρίψουμε, όχι μόνο από τα νοήματα, αλλά και από το ήθος της γλώσσας του. Το καθεστώς καταδυνάστευσης της κοινωνίας από τα κόμματα, από τον συνδικαλισμό, την αναξιοκρατία, τη φαυλότητα δεν ανατρέπεται με τη φυγή στην αοριστολογία ή στην αποσιώπηση. Θα ανατραπεί με την τόλμη προσωπικού λόγου, που διακινδυνεύει, επειδή αγαπάει.

Αυτό είναι, ίσως, το «καινούργιο», που απεγνωσμένα ζητάμε στην πολιτική.

Ο «νευρικός», ο «άνευρος» και ο «ό,τι να 'ναι»

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ**

Η μέχρι στιγμής διεξαγωγή του προεκλογικού για τις προεδρικές του 2023 έχει αναδείξει ορισμένα ποιοτικά χαρακτηριστικά για τους τρεις εκ των βασικών διεκδικητών της εξουσίας. Στοιχεία τα οποία είναι πρωτοφανή για τον τρόπο που τα τελευταία χρόνια διεξάγονται οι προεκλογικές καμπάνιες στην Κύπρο τόσο σε επίπεδο προγραμματικών θέσεων, όσο και στα επίπεδα της πολιτικής επικοινωνίας και της διάδρασης των υποψηφίων με την δημόσια σφαίρα.

Για τον πρόεδρο του ΔΗΣΥ, Αβέρωφ Νεοφύτου, η νευρικότητα είναι εμφανής. Τόσο τα δέκα χρόνια που το κόμμα παραμένει στην εξουσία όσο και η απειλή εκ δεξιών, από την υποψηφιότητα Χριστοδουλίδη, αλλά και η ταύτιση της διακυβέρνησης Αναστασιάδη με σειρά σκανδάλων και φαινόμενα διαφθοράς έχουν καταστήσει τον βασικό υποψήφιο της Δεξιάς στη Κύπρο επιρρεπή σε γκάφες αλλά και σε προτάσεις που δεν πείθουν: Υπό αυτό το βάρος τόσο η επίσκεψη στο Κονγκό για σκοπούς διαχείρισης του μεταναστευτικού όσο και η πρόταση για την ύπαρξη Αντιπροέδρου μέσω συνταγματικής μεταρρύθμισης αλλά και το ρίξιμο της ένταξης του ΝΑΤΟ στο τραπέζι, αποδεικνύονται προτάσεις άνευ πραγματικής ουσίας πέραν της επικοινωνιακής τους διάστασης. Κι αναδεικνύουν νευρικότητα. Νευρικότητα για γρήγορο επαναπατρισμό των ψηφοφόρων του ΔΗΣΥ που έχουν στραφεί προς τον Χριστοδουλίδη -μιας και η υποψηφιότητα του κ. Νεοφύτου δεν έχει μέχρι στιγμής προσελκύσει την στήριξη κανενός άλλου κόμματος. Στον αντίποδα, η προεκλογική καμπάνια του ΑΚΕΛ και του Ανδρέα Μαυρογιάννη κινείται στον εντελώς αντίθετο άξονα της νευρικότητας. Δείχνει, προς το παρόν, άνευρη χωρίς η συνεργαζόμενη υποψηφιότητα του κ. Μαυρογιάννη να έχει αναδείξει κάποια διακριτά ποιοτικά χαρακτηριστικά που να κάνουν την διαφορά αναδεικνύοντας τα όρια της συμπόρευσης αλλά και το πώς ΑΚΕΛ και υποψήφιός του αλληλοεπιδρούν ή διαφωνούν επιμέρους. Το ΑΚΕΛ παραμένει σταθερά προσηλωμένο στο να επιτίθεται στην κυβέρνηση και τις δύο άλλες δεξιές υποψηφιότητες, χωρίς ωστόσο να κεφαλαιοποιεί -ακόμη- μια υποψηφιότητα που θα μπορούσε να έχει διείσδυση σε βάσεις ανεξάρτητων -ή και δεξιών ακόμη- ακροατηρίων.

Η περίπτωση της υποψηφιότητας Νίκου Χριστοδουλίδη, μεταξύ της νευρικότητας και του άνευρου των άλλων δύο συνυποψηφίων του, δείχνει να ορίζει με πολιτικούς όρους την έννοια του… αχταρμά. Ακριβώς γιατί παρά την προσήλωση επικοινωνιακά στην εικόνα της συζήτησης με την βάση (κοινωνία) δεν έχει αναδείξει, προγραμματικά, κάτι πέραν χιλιοειπωμένων bullets σε χρωματιστά πλαίσια συμψηφίζοντας μάλιστα ένα τεράστιο εύρος πολιτικών δυνάμεων του ενδιάμεσου χώρου - που σε καμιά περίπτωση δεν εκπροσωπούν ούτε το νέο/φρέσκο αλλά ούτε το ανεξάρτητο. Ο κ. Χριστοδουλίδης μάλιστα είναι και ο μόνος υποψήφιος, μέχρι στιγμής, που έχει κατεβάσει από το κανάλι του στο YouTube το διάγγελμά του με την copy-paste ομιλία -δείχνοντας αδυναμία διαχείρισης των σοβαρών επικοινωνιακών σφαλμάτων. Μεταξύ του «νευρικού», του «άνευρου» και του «ό,τι να 'ναι» των βασικών υποψηφίων για την προεδρία της Κυπριακής Δημοκρατίας το 2023 δεν έχουμε δει επίσης ακόμη βασικά πράγματα: Μία ειλικρινή, και πρωτοποριακή προσέγγιση, του πώς θα κινηθούν μεταξύ πρώτου και δεύτερου γύρου. Μια γενναία τοποθέτηση ενός σκιώδους υπουργικού για να ξέρει π.χ. ο μέσος ψηφοφόρος αν ο κ. Νουρής θα παραμείνει υπουργός στην περίπτωση εκλογής του κ. Νεοφύτου, αν το ΑΚΕΛ θα διορίσει ως υπουργό την κ. Σωτηρούλα Χαραλάμπους ή την κ. Άννα Θεολόγου σε περίπτωση εκλογής του κ. Μαυρογιάννη και αν στελέχη του ΔΗΚΟ, της ΕΔΕΚ ή του κόμματος της κ. Θεοχάρους θα συμμετέχουν στο υπουργικό του κ. Χριστοδουλίδη στο σενάριο της δικής του εκλογής.

Οι προεδρικές εκλογές του 2023 έχουν αρκετό ενδιαφέρον για το πώς θα διαμορφωθούν οι προεκλογικές καμπάνιες στο μέλλον και κυρίως μετά την περίοδο 2023-2028. Κι αυτό διότι αναδεικνύουν ενδιαφέρουσες τάσεις τόσο μεταξύ κομμάτων και επιτελείων όσο και σε σχέση με το πώς κινούνται οι υποψήφιοι ως προς τα επικοινωνιακά τους αφηγήματα, την χρήση των Μέσων διεξαγωγής των προεκλογικών τους αγώνων και την διάδρασή τους με την κοινωνία. Το κυριότερο χαρακτηριστικό ωστόσο που αναδύεται είναι πως απέχουν άρδην από τις εκλογές του 2013 και του 2018 όπου ο Πρόεδρος Αναστασιάδης ήταν αδιαμφισβήτητο φαβορί κι επικράτησε χωρίς πρόβλημα.

Επιπλέον το γεγονός πως οι τρεις βασικοί υποψήφιοι (ΔΗΣΥ, ΑΚΕΛ, ενδιάμεσου χώρου προερχόμενος από τον ΔΗΣΥ) έχουν μέχρι στιγμής διάφορα προβλήματα σε σχέση με το πώς κινούνται έναντι των συχνά πολύ καλύτερων ποιοτικά -με όρους καμπάνιας- προεκλογικών των άλλων ανεξαρτήτων υποψηφίων (που ωστόσο δεν έχουν σοβαρές πιθανότητες διεκπεραίωσης στον δεύτερο γύρο) πρέπει να προβληματίσει. Για σειρά λόγων που θα αναλυθούν, ωστόσο, μελλοντικά μέσα από αυτή την στήλη.

ioannoug@kathimerini.com.cy
Twitter: @JohnPikpas

EPA/ALAA BADARNEH

Μαθητές του Λυκείου στη Χιλή διαμαρτύρονται απαιτώντας καλύτερες εκπαιδευτικές συνθήκες και περισσότερες χορηγίες για την εκπαίδευση. Οι διαμαρτυρίες ολοκληρώθηκαν την τρίτη μέρα μετά την βίαιη αστυνομική παρέμβαση.

«Στρατικοποίηση» υπό την σκιά των εκλογών

Του **ΛΑΡΚΟΥ ΛΑΡΚΟΥ**

Οι δηλώσεις Ερντογάν στην Σαμψούντα 3/9 ήταν πρωτοφανείς στην ιστορία των ελληνοτουρκικών (ε/τ) σχέσεων . Δηλώσεις του τύπου «η Ελλάδα θα πληρώσει βαρύ τίμημα αν συνεχίσει να παρενοχλεί τουρκικά αεροσκάφη», συνοδεύτηκαν από τη φράση «μην ξεχνάτε την Σμύρνη». Ο κανόνας είναι γνωστός: ακολουθούν καταγγελίες από την ελληνική κυβέρνηση, αναφορές σε προκλητικές δηλώσεις, ενημέρωση συμμάχων κλπ. Δύσκολη η εξήγηση για την ένταση των πιο πάνω δηλώσεων:

• Στην Συνθήκη της Λοζάνης, άρθρο 13, προνοείται πως «καμμία ναυτική βάση και κανένα οχυρό δεν θα εγκαθιδρυθεί στα νησιά Μυτιλήνη, Χίο, Σάμο και Ικαρία. Ελληνικά πολεμικά δεν θα πετούν πάνω από τις ακτές της Ανατολίας. Αντίστοιχα η τουρκική κυβέρνηση θα απαγορεύσει σε στρατιωτικά της αεροσκάφη να πετούν πάνω από τα προαναφερθέντα νησιά». (Πηγή: «Ίδρυση του νέου ελληνικού κράτους. Κυριώτερες συμφωνίες και συμβάσεις», σελ. 130-έκδοση ελληνικού ΥΠΕΞ, τμήμα ιστορικών αρχείων, εκδόσεις, Καστανιώτης, 1999

• Η Ελλάδα, μετά την εισβολή της Τουρκίας στην Κύπρο, ορθά πράττοντας, στρατικοποίησε τα νησιά, επικαλούμενη το υπέρτερο δικαίωμα στην άμυνα. Αυτή η μερική στρατικοποίηση δούλεψε και έγινε αποδεκτή τόσο από την Τουρκία, όσο και άλλους διεθνείς παίκτες για δεκαετίες.

• Σήμερα η Τουρκία μιλά για άλλου επιπέδου «στρατικοποίηση» των νησιών που συντελείται από την σημερινή κυβέρνηση Κ. Μητσοτάκη. Η Αθήνα απορρίπτει πλήρως αυτή την τουρκική θέση. Δεν υπάρχει ανεξάρτητη, αξιόπιστη διασταύρωση για να επιβεβαιωθεί η ακρίβεια των πραγμάτων.

• Η φράση Ερντογάν «η κατοχή των νησιών δεν μάς αφήνει αδιάφορους. Όταν ο χρόνος έρθει, θα κάνουμε ό,τι είναι αναγκαίο», είναι ιδιαίτερα δύσκολο να ερμηνευτεί. Ο τούρκος πρόεδρος γνωρίζει ότι πολεμική αναμέτρηση στον ενεστώτα χρόνο και χώρο, δεν πρόκειται να υπάρξει-ΗΠΑ, ΝΑΤΟ, ΕΕ, Ουκρανία κλπ. Πιθανή εξήγηση για την ειδικότερη αυτή φράση: α) Ασκεί εντεινόμενη πίεση στην Αθήνα, β) Αυξάνοντας την ένταση, ζητά συζήτηση για την «στρατικοποίηση» στο πλαίσιο του ΝΑΤΟ, γ) Συνδυάζει τον εκλογικό του στόχο (στην προεδρία για τελευταία φορά) με ιστορικές μνήμες και ένταση ως τραχύς παίκτης ειδικευμένος στο πολωτικό κλίμα και τα εκλογικά διλήμματα.

Οι ε/τ σχέσεις βρίσκονται μακράν στο χειρότερο δυνατό σημείο τους. Η επικοινωνία έχει τερματιστεί σε όλα τα επίπεδα και οι καθημερινές δημόσιες δηλώσεις το βεβαιώνουν. Η μεσολάβηση της Γερμανίας έκλεισε τον κύκλο της ανεπιτυχώς.

Οι σχέσεις με την Ελλάδα και η ρητορία Ερντογάν έχουν γίνει τμήμα της συγκυρίας και διασυνδέονται με τις εκλογικές ισορροπίες. Κατά κανόνα, η εκλογική ατμόσφαιρα στην Τουρκία παίζει ρόλο στις εξωτερικές της υποθέσεις-όπως άλλωστε συμβαίνει σχεδόν σε όλες τις χώρες. Συνεπώς το ερώτημα είναι κλασικό: Κερδίζει ή χάνει τις προεδρικές εκλογές του Ιουνίου 2023 ο Τ. Ερντογάν; Η απάντηση στο ερώτημα πριν μερικούς μήνες γύρω από το επικρατέστερο σενάριο ήταν, μάλλον «χάνει». Το σημερινό επικρατέστερο είναι πως όλα είναι ανοικτά, «παίζονται» και τα δύο σενάρια. Η διαχείριση της οικονομίας προκάλεσε κύμα ανατιμήσεων (πληθωρισμός Ιουλίου στο 80%), κάτι που αδυνάτισε το πιο ισχυρό χαρτί της διακυβέρνησης ΚΑΔ με τους παλαιότερους υψηλούς, σχεδόν κινέζικους, ρυθμούς ανάπτυξης. Η ιδεοληψία Ερντογάν με τα χαμηλά επιτόκια έφερε ανακατατάξεις στις εκλογικές προτιμήσεις και έτσι έφερε τους Δημάρχους Κωνσταντινούπολης Ε. Ιμάμογλου και Άγκυρας Μ. Γιαβάς δημοσκοπικά να βρίσκονται πιο μπροστά από τον νυν πρόεδρο.

Ο Τ. Ερντογάν έχει ήδη ανακοινώσει πως θα είναι ο υποψήφιος της «Λαϊκής Συμμαχίας» (ΚΑΔ, ΚΕΔ). Τα έξι κόμματα της αντιπολίτευσης που συγκροτούν την αντίπαλη παράταξη, την «Εθνική Συμμαχία», έχουν συντονιστεί κάτω από το σύνθημα «επιστροφή σε κοινοβουλευτικό σύστημα», κατά συνέπεια κατάργηση του σημερινού ισχυρού προεδρικού συστήματος που καθιέρωσε η διακυβέρνηση του ΚΑΔ. Θα πάνε μαζί στις εκλογές τα κόμματα της «Εθνικής Συμμαχίας»; Αυτό έδειχναν οι πρώτες διαβουλεύσεις. Ωστόσο, με τα νέα δεδομένα η εκλογική μάχη δεν φαίνεται να έχει καθαρό ορίζοντα. Ο ηγέτης του ΡΛΚ Κ. Κιλινστάρογλου τα κολοκυνθίζει με Ιμάμογλου και Γιαβάς (στελέχη του κόμματός του) με καθαρό στόχο να προβληθεί ο ίδιος ως υποψήφιος. Η Μ. Ακσενέρ, ηγέτιδα του κόμματος του Καλού, προσφέρεται να αναλάβει την πρωθυπουργία, που θα προκύψει με ενδεχόμενη επιστροφή στο κοινοβουλευτικό σύστημα. Έτσι κάνει πάσα στον Κ. Κιλινστάρογλου για να τρέξει εκείνος για την προεδρία. Ο Αλί Μπαμπατζιάν, πρώην υπουργός οικονομίας και αντιπρόεδρος στις κυβερνήσεις Ερντογάν, τώρα ηγέτης του κόμματος Deva και της «Εθνικής Συμμαχίας», ανακοίνωσε αυτόνομη υποψηφιότητα. Το σκηνικό λέει πως με υποψηφιότητες των Ερντογάν- Κιλινστάρογλου, η πλάστιγγα γέρνει μάλλον στον πρώτο. Όμως με τους συνδυασμούς Ερντογάν-Ιμάμογλου ή Ερντογάν-Γιαβάς, η πλάστιγγα γέρνει μάλλον προς τους Δημάρχους. Βέβαια, έχουμε ακόμα πολύ δρόμο μέχρι τον Ιούνιο του 2023, συνεπώς τα στοιχεία του χρόνου, της αντοχής και της άσκησης της εξουσίας από τον νυν πρόεδρο, έχουν τη σημασία τους. Το Ουκρανικό έδωσε πόντους στον Ερντογάν-δυνατότητα για επαφές με Πούτιν-Ζελένσκι, επίσκεψη Γκουτέρες στην Κωνσταντινούπολη, συνάντηση Γκουτέρες-Ερντογάν, Ζελένσκι, ρόλος στη μεταφορά σιτηρών από την Ουκρανία σε διάφορους προορισμούς, γέφυρες με διοίκηση Μπάιντεν. Η τουρκική διπλωματία ολοκληρώνει έναν κύκλο επαφών για να ξαναστήσει προβληματικές σχέσεις: Αρμενία, ΗΑΕ, Ισραήλ, Σ. Αραβία, Συρία, Αίγυπτος-εξαίρεση από τον κύκλο η Ελλάδα.

Η διπλωματία έχει την αξία της, αλλά είναι η κατάσταση της τουρκικής οικονομίας που θα ρυθμίσει εν πολλοίς το σκηνικό. Μόνο όταν η αντιπολίτευση επιλέξει τον υποψήφιό της θα έχουμε μια συνολική εικόνα και έτσι να γίνουν οι τελικές κρίσεις. Μέχρι τώρα οι επιλογές της αντιπολίτευσης ήταν φτωχές-φτάνει οι υποψήφιοι να ήταν πολιτικά πιο «κάτω» από τον Κιλινστάρογλου. Μέχρι να αποφασίσει η «Εθνική Συμμαχία», όλα είναι ανοικτά, «παίζονται» και τα δύο σενάρια. Να μια εκλογική μάχη για δυνατούς λύτες...

www.larkoslarkou.org.cy

Αυτογκόλ σε άδειο γήπεδο

Του **ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΚΟΥΡΗ**

Νομικός δεν είμαι, εγνωσμένου κύρους μάλλον όχι, όμως νομίζω πως προκύπτει από την απλή πολιτική λογική που πολλοί πολίτες έχουμε πως δεν μπορεί να υπάρξει αναθεώρηση του Κυπριακού Συντάγματος που να αλλάζει τη δομή του κράτους και να είναι ουδέτερη ως προς το Κυπριακό. Είναι άλλο να επικαιροποιείς το Σύνταγμα με τους καιρούς, και άλλο να παίρνεις ένα θεμελιώδες θέμα όπως τη σύσταση της εκτελεστικής εξουσίας και να της προσθέτεις νέους θεσμούς. Βρήκαμε τον μπελά μας τη δεκαετία του 1960 για το λιγότερο θεμελιώδες ζήτημα των δήμων, οπότε το να προσθέσεις κάτι σαν αντιπρόεδρο στην εκτελεστική εξουσία όταν αυτός ήδη συνταγματικά υπάρχει μάλλον ανοίγει χειρότερες φάλιες.

Ναι, υπεραπλουστεύω την κατάσταση της δεκαετίας του 1960, και αναγνωρίζω τα όριά μου.

Όμως δεν είμαι υποψήφιος, ούτε ο αρχηγός του κυβερνώντος κόμματος, ούτε ο πολιτικός που θεωρείται από τον λαό ο αλουπός της Αργάκας. Το αστείο είναι πως το πυροτέχνημα του κ. Νεοφύτου δεν είναι στην ουσία της η ανακάλυψη της πυρίτιδας: υπάρχει στο υπόλοιπο πολιτικό σύμπαν τη σύγχρονη εποχή. Λέγεται πρωθυπουργός και μπορεί να αναλάβει τα ζητήματα εσωτερικής διακυβέρνησης.

Και μπορεί, εφόσον ισχύει η έγνοια του κ. Νεοφύτου για τη λύση την οποία προβάλλει καθηκόντως για να μη χάσει τη μειοψηφία των Συναγερμικών που ίσως ακόμα ενδιαφέρονται ενεργά (και όχι ρητορικά) για το θέμα, να παρουσιαστεί ως τρόπος απεμπλοκής του θεσμού του κάθε Προέδρου (και Αντιπροέδρου) εάν και εφόσον εξελιχθεί σε ομοσπονδιακό υπερκοινοτικό θεσμό, από τη διακυβέρνηση της κοινότητας από την οποία προέρχεται.

> *Ο κ. Χριστοδουλίδης επενδύει στην ψύχραιμη εικόνα και ετοιμάζει θέσεις και ο κ. Μαυρογιάννης ακόμα γνωρίζει τους ψηφοφόρους αλλά για κάποιο λόγο αποφεύγει να σχολιάσει ένα θέμα στο οποίο έχει τη δυνατότερη πρακτική εμπειρία.*

Αν ο κ. Νεοφύτου ήθελε να προωθήσει μια ουσιαστική μεταρρύθμιση θα έκανε αθόρυβο λόμπινγκ με το άλλο μεγάλο κόμμα, το ΑΚΕΛ, και με τα μικρότερα κόμματα που χρειάζεται για να εξασφαλίσει τα 2/3 των ψήφων.

Όμως ο κ. Νεοφύτου έχει ιστορικό προτάσεων κρότου - λάμψης, όπως η «πρόταση» του 2020 για πρόωρες εκλογές που είχε αποκλειστικό στόχο να εκτεθεί η αντιπολίτευση.

Γιατί επιμένω σε ένα θέμα το οποίο πάει ταχέως να κλείσει και να φύγει από την επικαιρότητα; Ο λόγος είναι πως, αν ο κ. Νεοφύτου πραγματικά εννοεί πως είναι ώρα να ανοίξει αυτή τη συζήτηση, καλό είναι η συζήτηση να συνεχιστεί με αντικείμενο ουσιαστικές, θεμελιώδεις μεταρρυθμίσεις στο Σύνταγμα που να διευκολύνουν την λειτουργία του κράτους και την προώθηση αυτού που κάποτε ο υποψήφιος Πρόεδρος είχε αποκαλέσει τη μεγαλύτερη μεταρρύθμιση, τη λύση του Κυπριακού.

Αν ο στόχος του κ. Νεοφύτου ήταν απλά να φανεί πως προτείνει ριζοσπαστικές λύσεις, επενδύοντας στο σχεδόν βέβαιο ενδεχόμενο πως οι κύριοι αντίπαλοι του, ο κ. Χριστοδουλίδης και ο κ. Μαυρογιάννης, δεν θα σήκωναν το γάντι, τότε έχει βάλει ένα γερό αυτογκόλ κατά της εικόνας που έχει ο κόσμος για αυτόν - πως παρά τη διαφθορά που τον περιτριγυρίζει, και την αντιπάθεια που πολλοί τρέφουν απέναντί του, θεωρείται ικανός να κυβερνήσει.

Μέχρι στιγμής οι κύριοι αντίπαλοι του κ. Νεοφύτου δεν θέλουν να σοβαρέψουν το παιχνίδι και παρακολουθούν τα αυτογκόλ από τις κερκίδες. Ο κ. Χριστοδουλίδης επενδύει στην ψύχραιμη εικόνα και ετοιμάζει θέσεις (τις οποίες θα δούμε μια μέρα, πού θα πάει) και ο κ. Μαυρογιάννης ακόμα γνωρίζει τους ψηφοφόρους αλλά για κάποιο λόγο αποφεύγει να σχολιάσει ένα θέμα στο οποίο έχει τη δυνατότερη πρακτική εμπειρία από τους τρεις.

Είμαστε επιτέλους στη φάση όπου οι υποψήφιοι περνούν από τις γενικολογίες στις συγκεκριμένες προτάσεις; Αν θέλουμε να είμαστε αισιόδοξοι, οι φανταχτερές προτάσεις είναι το ενδιάμεσο στάδιο μεταξύ των δύο αυτών καταστάσεων. Αν από την άλλη θέλουμε να είμαστε ρεαλιστές, οι φανταχτερές προτάσεις που μετά τρέχεις να μαζέψεις είναι χειρότερες από τις γενικολογίες. Καθώς ξεκινά το ουσιαστικό κομμάτι της προεκλογικής εκστρατείας, οι προοδευτικές δυνάμεις δεν έχουν κάτι να πουν πέρα από το να κατηγορούν τους υπόλοιπους, οι συντηρητικές δυνάμεις κρύβονται πίσω από τη σύγχρονη επικοινωνία και τους νέους ηλικιακά υποψήφιους, και η κεντροδεξιά προσπαθεί να εντυπωσιάσει τους πάντες και καταλήγει να μην εντυπωσιάζει κανέναν.

ykakouris@gmail.com

Σινιάλο σωτηρίας με μια βράκα

Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΠΑΡΗ**

Τα λόγια είναι εύκολα, αλλά οι πράξεις είναι αυτές οι οποίες έχουν αξία, σε δύσκολες στιγμές και κυρίως σε ώρες, όπου η ιστορία, το καθήκον και οι ηθικές αξίες, σε καλούν να διαλέξεις ανάμεσα στο καλό και το κακό, χωρίς ποτέ να είσαι σίγουρος ποιο είναι το σωστό και ποιο το λάθος. Οι ανθρώπινες στιγμές, το θάρρος, οι φόβοι, οι κακουχίες, αλλά η τόλμη των αγωνιστών της ΕΟΚΑ 1955-59, έχουν ήδη καταξιώσει στην συνείδηση των νεωτέρων τον αγώνα, ο οποίος πολιτικά, στρατηγικά και στρατιωτικά, αναμένει ακόμη την κρίση της ιστορίας. Στην Ιερά Μονή του Αγίου Παντελεήμοντα στην Αγροκηπιά (Αχερά) με πρωτοβουλία του Αρχιμανδρίτη Βαρνάβα Κουσιάππα, δημιουργήθηκε πρόσφατα ένα μικρό, αλλά πολύ ξεχωριστό μουσείο - τα εγκαίνια του οποίου τελέστηκαν πριν μερικές βδομάδες- για τους αγωνιστές οι οποίοι μετέτρεψαν το μοναστήρι και τις γύρω περιοχές σε κρησφύγετα. Ο Πανοσιολογιότατος κατάφερε να περισώσει προσωπικά αντικείμενα εκείνηw της εποχής, αλλά και μαρτυρίες αγωνιστών, μερικοί από τους οποίους δεν βρίσκονται σήμερα στην ζωή. Ανθρώπων οι οποίοι πολεμούσαν και θυσιάστηκαν, για του Χριστού την Πίστη την Αγία και της Πατρίδος την Ελευθερία. Το μοναστήρι βρίσκεται σε μια στρατηγική θέση, είναι στην ουσία ένα παρατηρητήριο για όλο τον κόλπο της Μόρφου. Τότε το μοναστήρι, ήταν χωρίς μοναχούς και ενοικιάστηκε για τις ανάγκες της Ελληνικής Μεταλλευτικής Εταιρίας, η οποία λειτουργούσε το γειτονικό μεταλλείου του Μιτσερού. Στο χώρο του μοναστηριού λειτουργούσαν τέσσερα κρησφύγετα. Το πρώτο εντός της Μονής, το δεύτερο στα δυτικά και το τρίτο βόρεια της Μονής και το τέταρτο στα νότια, εντός μιας κουφάλας ενός τεράστιου αιωνόβιου πλάτανου. Οι αγωνιστές χρησιμοποιούσαν το χώρο αυτό, είτε για να λάβουν όπλα και πυρομαχικά, τα οποία κατασκευάζονταν στο γειτονικό μηχανουργείο του μεταλλείου, είτε για να προστατευτούν, είτε για να λάβουν τρόφιμα, είτε ακόμη για ξεκούραση και περίθαλψη.

Ο Αρχιμανδρίτης Βαρνάβας, η ψυχή του μουσείου, μας παρέθεσε πολλά στιγμιότυπα από την ζωή των αγωνιστών, ανάμεσά τους και μια τραγελαφική ιστορία. Ο βοσκός, φύλακας του μοναστηριού, αναλάμβανε και χρέη σκοπού παρακολουθώντας τις κινήσεις των βρετανών στρατιωτών, οι οποίοι τότε προσέγγιζαν το μοναστήρι από μονοπάτια, αφού δεν υπήρχαν δρόμοι. Ειδοποιούσε τους αγωνιστές και για σινιάλο, χρησιμοποιούσαν την βράκα του. Κρεμούσε την βράκα σε ένα τέλι, τάχα για να στεγνώσει και οι αγωνιστές οι οποίοι ήταν κρυμμένοι έβλεπαν το ρούχο και κρύβονταν. Όταν η βράκα κατέβαινε από το τέλι, τότε έβγαιναν από τα κρησφύγετά τους. Ήταν η βράκα ένα σινιάλο σωτηρία. Σε μια περίπτωση, ο φύλακας ξέχασε την βράκα για δύο μέρες και οι αγωνιστές έμεναν κρυμμένοι στα λαγούμια των κρησφύγετων. Το σινιάλο για έξοδο στο φως δεν ερχόταν, αλλά και η πείνα δεν αστειευόταν. Την νύκτα οι αγωνιστές κατέβηκαν σιγά- σιγά, στο μοναστήρι για να πάρουν φαγητό και φυσικά την απολογία του βοσκού, ο οποίος υπήρξε ξανά αφηρημένος.

Στο μουσείο φυλάσσονται προσωπικά αντικείμενα των ηρώων Κυριάκου Μάτση, Σάββα Ροτσίδη του τομεάρχη της περιοχής Νίκου Κόση, του Αρχηγού της ΕΟΚΑ Γεωργίου Γρίβα Διγενή και του Κωνσταντίνου Μαγκλή, ο οποίος ήταν τότε γενικός διευθυντής της ΕΜΕ στο μεταλλείο Μιτσερού. Ο Μαγκλής το 1954 έστειλε τον διευθυντή Χαράλαμπο Μαραγκό στη Ρόδο και στην Κω, για τη στρατολόγηση σαμποτέρ. Οι έλληνες νησιώτες ήρθαν στην Κύπρο, εργοδοτήθηκαν στο μεταλλείο και έμαθαν στους υπαλλήλους, οι οποίοι ήταν ενταγμένοι στην ΕΟΚΑ, τον τρόπο κατασκευής εκρηκτικών μηχανισμών, στο μηχανουργείο του μεταλλείου. Επίσης πολλά μυστικά για τον ανταρτοπόλεμο. Στο μουσείο οι επισκέπτες μπορούν να δουν μοναδικά αυτοσχέδια όπλα, εκκλησιαστικά βιβλία με τα οποία προσεύχονταν οι αγωνιστές, αλλά και είδη καθημερινής χρήσης.

Στο προσκήνιο έρχεται για ακόμη μια φορά η ιστορική ομιλία του παπά-Φώτη Καλογήρου, κατηχητή και πνευματικού πατέρα πολλών ηρώων της ΕΟΚΑ, η οποία έγινε πριν μερικά χρόνια στον Ιερό Ναό Παναγίας Φανερωμένης στην Λευκωσία, κατά το μνημόσυνο επτά πεσόντων μελών της ΟΧΕΝ Φανερωμένης. Ο παπά-Φώτης δεν έκρυψε τον προσωπικό του αγώνα και τον δικό του προβληματισμό, για το κήρυγμα κατά των Βρετανών, όταν την ίδια ώρα δίδασκε την αγάπη, στα παιδιά του κατηχητικού. Στάθηκε σε μια επιστολή του Αγίου Αθανασίου προς τον μοναχό Αμούν, ο οποίος δικαιολογούσε τους φόνους κατά τη διάρκεια των πολέμων, οι οποίοι γίνονταν για την προστασία των αμυνομένων από τους επιτιθέμενους. Ο Οικονόμος Φώτιος πρόσθεσε και την αγάπη προς την πατρίδα και τα ελληνοχριστιανικά ιδεώδη. Κατά τα άλλα τελικός κριτής είναι μόνο ο δίκαιος Θεός.

kaparispan@yahoo.gr

Η γαλανόλευκη ψυχή της Γερμανίας

Του **ΑΝΤΡΟΥ Γ. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ**

Με τον φόβο τα γερμανικά νοικοκυριά να παγώσουν κατά τη διάρκεια του βαρετού χειμώνα, η Κυβέρνηση Συνασπισμού στη Γερμανία αποφάσισε την επιστροφή στη χρήση άνθρακα και στη συνέχιση της παραγωγής πυρηνικής ενέργειας. Η αύξηση των τιμών των καυσίμων και η εξάρτηση της Γερμανίας από το ρωσικό φυσικό αέριο οδηγεί τον κυβερνητικό συνασπισμό, με τις ευλογίες της αντιπολίτευσης, των Χριστιανοδημοκρατών και Χριστιανοκοινωνικών CDU/CSU, στη λήψη μέτρων μη φιλικών προς το περιβάλλον.

Η Γερμανία, λοιπόν, η πλουσιότερη χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα βιώσει πιθανόν παρόμοιες καταστάσεις με αυτές του Β Παγκόσμιου Πολέμου, όταν στο κατεστραμμένο Βερολίνο αρκετά νοικοκυριά δεν διέθεταν θέρμανση και ζεστό νερό λόγω της φτώχιας και της ανεργίας.

Η αύξηση στις τιμές των καυσίμων όχι μόνο οδηγεί τη Γερμανική Κυβέρνηση στη λήψη μη φιλικών προς το περιβάλλον αποφάσεων, αλλά, ίσως και να επαναφέρει στο προσκήνιο ακροδεξιές και εξτρεμιστικές οργανώσεις που στρέφονται ενάντια στους ξένους και στις ευάλωτες ομάδες πληθυσμού εκμεταλλευόμενες την ακρίβεια, την ανεργία, την επισιτιστική κρίση και την αύξηση των τιμών των καυσίμων. Αν λάβουμε υπόψη

Αν λάβουμε υπόψη και την τελευταία απόφαση της Κυβέρνησης για ενίσχυση του στρατιωτικού εξοπλισμού, εύκολα θα μπορούσε κάποιος να συμπεράνει ότι η Γερμανία βρίσκεται σε αναβρασμό και ότι ο Κυβερνητικός Συνασπισμός γίνεται ολοένα και πιο συντηρητικός.

και την τελευταία απόφαση της Κυβέρνησης για ενίσχυση του στρατιωτικού εξοπλισμού, εύκολα θα μπορούσε κάποιος να συμπεράνει ότι η Γερμανία βρίσκεται σε αναβρασμό και ότι ο Κυβερνητικός Συνασπισμός γίνεται ολοένα και πιο συντηρητικός.

Αν αναλογιστεί επίσης κάποιος ότι την εξωτερική πολιτική και την πολιτική για την κλιματική αλλαγή την καθορίζουν οι δύο συνπρόεδροι των Πρασίνων, εύκολα γίνεται κατανοητό ότι ακόμα και οι Πράσινοι έχουν κάνει μια πιο συντηρητική στροφή κερδίζοντας συνεχώς την εμπιστοσύνη της αντιπολίτευσης. Ο σοσιαλδημοκράτης SPD καγκελάριος Σολτς δεν ταράζεται από τις δηλώσεις και ενέργειες των δύο Πρασίνων υπερυπουργών του, αφού πιθανόν αυτές να γίνονται με την συγκατάθεσή του.

Η πραγματική αντιπολίτευση φαίνεται να προέρχεται κυρίως από τον παρολίγο υποψήφιο καγκελάριο, Βαυαρό Πρωθυπουργό της Χριστιανοκοινωνικής Ένωσης CSU Ζοέτερ, ο οποίος σε πρόσφατη συνέντευξή του στο γερμανικό περιοδικό Stern τοποθετήθηκε υπέρ των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, φτωχών και ευάλωτων ομάδων πληθυσμού, αναγνωρίζοντας έτσι την απουσία των Σοσιαλδημοκρατών από τη βάση της κοινωνίας των πολιτών.

Ως παραδοσιακός, συντηρητικός πολιτικός ο Βαυαρός Πρωθυπουργός δεν δίστασε να δηλώσει ότι στο ομόσπονδο κρατίδιο της Βαυαρίας, οι άνθρωποι ζουν καλά, έχουν χαμηλή ανεργία και ότι η Κυβέρνηση Συνασπισμού θα πρέπει να μεριμνήσει, ούτως ώστε οι πολίτες να μην γίνουν φτωχότεροι. Κάλεσε επίσης όσους δυσκολεύονται οικονομικά να αγοράσουν σνίτσελ, να γίνουν χορτοφάγοι!

Ο Ζοέτερ, εμμέσως πλην σαφώς, στέλνει μηνύματα στο Βερολίνο ότι θα πρέπει να έχουν την Βαυαρία και την Πρωθυπουργία του ως πρότυπο αν θέλουν να ξεπεράσουν την οικονομική κρίση. Δεν δίστασε επίσης να απευθυνθεί στο κόμμα του Σολτς, τους Σοσιαλδημοκράτες, τονίζοντας ότι το Κόμμα του το CSU, γεμίζει ολάκερες σκηνές με κόσμο για να πιούν την παραδοσιακή μπύρα, ενώ αυτοί μόλις που γεμίζουν ένα τραπέζι!

Η Γερμανία οδεύει λοιπόν προς μια πιο συντηρητική πολιτική πορεία για να ανταπεξέλθει οικονομικά, ενώ ενισχύεται στρατιωτικά και βάζει την όπισθεν στην προστασία του περιβάλλοντος. Η αντιπολίτευση CDU/CSU, αναγνωρίζοντας ότι ο μεγάλος της πολιτικός αντίπαλος είναι οι Πράσινοι και όχι οι αδύνατοι Σοσιαλδημοκράτες του Καγκελάριου Σολτς, άρχισαν να προωθούν πιο φιλικές προς το περιβάλλον πολιτικές, ενώ διατηρούν στενή επαφή με τη βάση των ψηφοφόρων.

Η Παράδοση, δηλαδή τα δερμάτινα γιλέκα, τα κοντά παντελόνια και η γαλανόλευκη σημαία της Βαυαρίας που θέλει να προωθήσει ως πρότυπο και στην υπόλοιπη Γερμανία ο Πρωθυπουργός του ομώνυμου ομοσπονδιακού κρατιδίου, αποτελούν την ψυχή των συντηρητικών. Ποιος θα καταφέρει όμως να αποτρέψει ένα παρόμοιο φαινόμενο με αυτό του «Χειμώνα του μεγάλου λιμού» του 1946-47, όταν οι αρκτικές θερμοκρασίες επέφεραν αρκετούς θανάτους, οι συντηρητικοί που τείνουν να γίνουν πιο πράσινοι ή οι Πράσινοι που γίνονται πιο συντηρητικοί;

Ο κ. Άντρος Γ. Καραγιάννης είναι δήμαρχος Δερύνειας

ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΜΑΚΡΗ. imakris@kathimerini.gr

ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΑ / Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΧΡΙΣΤΙΑ**

«Ο βασιλιάς δεν μπορεί να κάνει κανένα λάθος»

"The King Can Do No Wrong": η αρχή αυτή, όσο κι αν φαίνεται παράξενο, δεν αποτελεί θεμέλιο του χριστιανικού μεσαιωνικού κράτους και της φεουδαρχίας, αλλά αντίθετα τη σταδιακή γέννηση και έλευση του σύγχρονου κυριαρχικού κράτους και του κράτους δικαίου.

Ήδη από τον 14ο αιώνα στην Αγγλία αποτελεί το ορόσημο της μετάβασης από την προσωπική εξουσία του μονάρχη στην απρόσωπη εξουσία του μοναρχικού κράτους. Από μόνη της η αρχή αυτή επιβεβαιώνει την ανεξαρτησία και την απόλυτη κυριαρχία του κράτους έναντι οποιουδήποτε άλλου μορφώματος συλλογικού ή ατομικού χαρακτήρα. Μια σύγκριση με άλλες μορφές κυριαρχίας τυραννικής μορφής θα ήταν ενδεχομένως ενδεικτική της ουσίας του επιχειρήματος. Στην τραγωδία «Οιδίπους τύραννος», όπου τύραννος σημαίνει «βασιλιάς», «ανώτατος άρχοντας» – η λατινική μετάφραση του έργου είναι dipus rex –, η Θήβα πλήττεται από λοιμό λόγω του φόνου που διέπραξε ο βασιλιάς της. Το ανοσιούργημα του Οιδίποδα ως απλού υπηκόου, η Θήβα το πληρώνει όταν εκείνος γίνεται βασιλιάς της. Στην περίπτωση αυτή, κατά την ελληνική αρχαιότητα, ο βασιλιάς ταυτίζεται με τον λαό του. Ο λαός αποτελεί, κατά κάποιον τρόπο, προέκταση του σώματος και της συνείδησης του βασιλιά.

Ο βασιλιάς Οιδίπους τίθεται υπό την εξουσία των μάντεων και των θεών, οι οποίοι αποτελούν και τους πραγματικούς ανώτατους άρχοντες. Αντίθετα, στην Αγγλία του 14ου αιώνα αρχίζει να επικρατεί μια άλλη αντίληψη περί βασιλείας, σύμφωνα με την οποία το πρόσωπο του βασιλιά υπό την πολιτική του ιδιότητα δεν πρέπει να συγχέεται με την ατομική ύπαρξη του εκάστοτε βασιλιά ή της εκάστοτε βασίλισσας. Μέσω του βασιλικού λόγου και έργου εκφράζεται το κράτος και η raison d'État, όχι η ατομική βούληση ή το ατομικό συμφέρον του μονάρχη. Στο πρόσωπο του βασιλιά διαχωρίζεται το κράτος και οι εξουσίες του από την κοινωνία των πολιτών και το δικαίωμά της για καλή διακυβέρνηση.

Στο έργο του «Οι θεσμοί των

Από την δεκαετία του ογδόντα και μετά παρατηρείται ένα νέο φαινόμενο, η μετατροπή των μελών του βασιλικού οίκου σε τηλεπερσόνες της διεθνούς τζετ-σετ.

νόμων της Αγγλίας» (1628), ο Edward Coke (Institutes, 73) σημειώνει: «Είναι ένα αξίωμα του νόμου ότι ο βασιλιάς δεν μπορεί να κάνει κακό». Μια υποσημείωση στη δεύτερη αμερικανική έκδοση (1836) αναφέρει: «Αυτό το αξίωμα δεν πρέπει να νοηθεί ως εάν όλα όσα γίνονται από την κυβέρνηση να ήταν με αυτονόητο τρόπο δίκαια και νόμιμα. Αντίθετα, σημαίνει μόνο δύο πράγματα. Πρώτον, πως ό,τι είναι εξαιρετέο κατά τη διεξαγωγή των δημόσιων υποθέσεων δεν πρέπει να καταλογίζεται στον βασιλιά, ούτε να φέρει ο βασιλιάς προσωπική ευθύνη γι' αυτό απέναντι στον λαό. Και δεύτερον, ότι το προνόμιο του Στέμματος δεν επιβάλλεται για να προκαλέσει ζημία. Έχει δημιουργηθεί προς όφελος του λαού και επομένως δεν μπορεί να ασκηθεί για να τον βλάψει». Στα «Σχόλια» (1765-1769) του Blackstone βρίσκουμε τις εξής εκφράσεις: «Εκτός από την ιδιότητα της κυριαρχίας, ο νόμος αποδίδει επίσης στον βασιλιά με την πολιτική του ιδιότητα την απόλυτη τελειότητα.

Ο βασιλιάς δεν μπορεί να κάνει κανένα λάθος» και «Ο Βασιλιάς, επιπλέον, δεν είναι μόνο ανίκανος να κάνει λάθος, αλλά ακόμη και να σκεφτεί λάθος. Δεν μπορεί ποτέ να διανοηθεί πως θα κάνει κάτι ανάρμοστο. Σε αυτόν δεν υφίσταται ανοησία ή αδυναμία» (βλέπε, Herbert Barry, "The King Can Do No Wrong", Virginia Law Review, Vol. 11, No. 5, Mar. 1925, p. 349-371). Επομένως η απόλυτη τελειότητα αποδίδεται στον βασιλιά με την πολιτική του ιδιότητα. Ο βασιλιάς δεν μπορεί να κάνει λάθος: η φράση αυτή είναι η αρχή του κράτους δικαίου. Η ίδια ακριβώς θεμελιώδης αρχή ισχύει και για το Ανώτατο Δικαστήριο των ΗΠΑ, τη μόνη Δυτική δημοκρατική χώρα που δεν γνώρισε ποτέ αριστοκρατία ούτε φεουδαρχία. Η βασίλισσα Ελισάβετ ΙΙ υπήρξε ο εκφραστής αυτής της «τελειότητας», της απόλυτης ουδετερότητας δηλαδή ενός απρόσωπου κράτους στην υπηρεσία μιας αδυσώπητης raison d'État. Καμία απόφαση, πράξη ή δημόσια παρουσία της δεν υπήρξε «προσωπική».

Το άτομο Ελισάβετ «πέθανε» όταν στέφτηκε η βασίλισσα Ελισάβετ ΙΙ. Όπως διαφαίνεται και από τα χιλιάδες άρθρα και σχόλια στα tabloids και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, όχι μόνο το άτομο Ελισάβετ δεν παρενέβαινε στο έργο της βασίλισσας Ελισάβετ ΙΙ, αντιθέτως, η βασίλισσα παρενέβη αρκετές φορές με αποφασιστικό τρόπο στην ατομική ζωή των μελών του οίκου της για να τους υπενθυμίσει ότι απολαμβάνουν τα προνόμια του βασιλικού οίκου όχι ως ατομικές υπάρξεις, αλλά ως εν ενεργεία ή εν δυνάμει υπηρέτες του βρετανικού λαού. Από την δεκαετία του ογδόντα και μετά παρατηρείται ένα νέο φαινόμενο, η μετατροπή των μελών του βασιλικού οίκου σε τηλεπερσόνες της διεθνούς τζετ-σετ. Οι «εστεμμένοι» αυτοί είναι σφετεριστές της κρατικής εξουσίας, την οποία εκφράζει θεσμικά ο βασιλικός οίκος. Την εξουσία αυτή, οι μέχρι τώρα βασίλισσες και βασιλείς του Ηνωμένου Βασιλείου την έχουν χρησιμοποιήσει τόσο συνετά, ώστε η Αγγλία να είναι η μόνη Ευρωπαϊκή χώρα που δεν γνώρισε ποτέ δικτατορία. Όταν ο Victor Hugo διωκόταν από τη δικτατορία του Ναπολέοντα ΙΙΙ (1851-1870), βρήκε καταφύγιο στην Αγγλία και δεν επέστρεψε στα πάτρια εδάφη πριν την κήρυξη της Τρίτης Γαλλικής Δημοκρατίας. Η βαριά αυτή παρακαταθήκη τίθεται δυστυχώς σε κίνδυνο από δήθεν προσπάθειες «εκδημοκρατισμού» ενός δήθεν «αντιδημοκρατικού» θεσμού, και αυτό από άτομα που χρησιμοποιούν τον βασιλικό οίκο για να προβάλουν το εγώ τους. Σήμερα, μάλλον ισχύει το σκωπτικό σχόλιο του Βρετανού φιλοσόφου Bertrand Russel: Κρατήσαμε την αιτιότητα ως λογική κατηγορία για τον ίδιο λόγο που διατηρήσαμε τη βασίλισσα: πιστεύαμε ότι δεν έκανε κανένα κακό.

Ο κ. Παναγιώτης Χριστιάς είναι αν. καθηγητής πολιτικής και κοινωνικής φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Η κληρονομιά των Μικρασιατών

Τι σημαίνει σήμερα Μικρασιάτης;

Πέντε πρόσωπα, πέντε γενιές μιλούν για τις οικογενειακές μνήμες τους και ορίζουν τη μικρασιατική ταυτότητα

Επιμέλεια: **ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ ΠΟΥΡΝΑΡΑ**

Ζητήσαμε από τους αναγνώστες μας να μας στείλουν φωτογραφίες με τους Μικρασιάτες προγόνους τους. Σε κάποιες από αυτές αντικατοπτρίζονται άθελά τους και οι ίδιοι. Καθώς τράβηξαν τη λήψη αποτύπωσαν και το δικό τους είδωλο πάνω στο τζάμι της κορνίζας με τον παππού, τη γιαγιά, τον θείο, τα ανίψια, τους γείτονες και τους συντοπίτες.

Αυτοί που ζουν και αυτοί που «έφυγαν» μαζί, αξεδιάλυτοι με μαγικό τρόπο στην ίδια εικόνα. Σαν να συνεχίζεται η ιστορία που τελείωσε βίαια στην άλλη όχθη του Αιγαίου, στον Πόντο, στην Ανατολική Θράκη, στην Καππαδοκία.

«Κάτσε μισό λεπτό να κατεβάσω τον πατέρα μου από το κάδρο, να σ' τον φωτογραφίσω», μου είπε συγκινημένη η Ντίνα Συκουτρή για τον Σμυρνιό γονιό της που έγινε ένας από τους καλύτερους λουκουμοποιούς της Σύρας.

Τη φαντάστηκα σβέλτη και ευέλικτη παρά τα 79 της χρόνια να βγάζει τη μορφή του από κάποιο «εικονοστάσι» ενθυμήσεων μέσα στη βιοτεχνία τους. Λες και ο Γιώργης Συκουτρής είναι ακόμα εκεί για να επιβλέπει την τρίτη γενιά στη δουλειά που αυτός ξεκίνησε με τόσο κόπο.

Μικρασιατικά γονίδια δεν έχω ούτε για δείγμα. Ίσως αυτό με κάνει να ανιχνεύω αμέσως τα χούγια όσων προέρχονται από τις παλιές πατρίδες.

Ξέρουν να εκτιμούν την ομορφιά όπου τη βρουν έτοιμη, ξέρουν όμως και να τη δημιουργούν γύρω τους, από το σπίτι και την παρέα μέχρι στο πιάτο φαγητό που θα σου προσφέρουν.

Είναι γενναιόδωροι ψυχικά και υλικά, ίσως γιατί ξέρουν κυτταρικά πως η ζωή έχει τις πίκρες και τις ανατροπές της, είναι μάταιο να κρατάς πράγματα για σένα μόνο.

Είναι φτιαγμένοι από άλλα υλικά, πολύτιμα, που έκαναν και εμάς τους Ελλαδίτες πιο πλούσιους. Η μνήμη της Μικρασίας είναι σπουδαία, είτε έχουμε καταγωγή από εκεί είτε όχι. Και είναι πολύ συγκινητικό να βρίσκει κανείς μικρά σπαράγματά της σε ανθρώπους που συναντάει και με τους οποίους συνδέεται, ανακαλύπτοντας το νήμα ενός χαμένου πια κόσμου.

Η Ελένη Γλύκατζη-Αρβελέρ, όρθια, με τη μητέρα της Καλλιρρόη, που είχε γεννηθεί στα Μουδανιά, τη θεία της Ευτέρπη Ψαλτίδου και τον μικρό της ξάδελφο, στη Ρουμανία, τη δεκαετία του '30.

Ελένη Γλύκατζη-Αρβελέρ, βυζαντινολόγος - ιστορικός

Με το τίποτε έφτιαχναν θαύματα

Γεννήθηκα στον Βύρωνα το 1926, το έκτο παιδί μιας πολύτεκνης οικογένειας προσφύγων και το πρώτο από τα αδέλφια που είδε το φως στην Ελλάδα. Με θεωρούσαν κακορίζικο και γρουσούζικο, γιατί την ημέρα που

ήρθα στον κόσμο στις 30 Αυγούστου, τα δύο καΐκια του πατέρα μου βουλιάξανε στις Φλέβες της Βουλιαγμένης. Ολη η παιδική μου ηλικία ήταν Μικρασία. Ημασταν πάμφτωχοι, αλλά υπερήφανοι για την καταγωγή μας. Τα σπίτια μας τότε συνόρευαν αυλή με αυλή. Οι δικοί μου δεν είχαν χρήματα να αγοράσουν γλάστρες, αλλά φρόντιζαν να φυτεύουν τα παρτέρια. Στο πεζοδρόμιο βάζανε ευκάλυπτους για να μεγαλώσουν γρήγορα και να διώχνουν τα κουνούπια. Εμαθα όλα τα λουλούδια εκείνη την εποχή. Ετσι με το τίποτα έφτιαχναν κήπους.

Με το τίποτα μπορούσαν να κάνουν τα πάντα, ολόκληρα θαύματα. Οταν ήμουν παιδί ήταν, λόγου χάριν, της μόδας τα γιογιό. Λεφτά δεν υπήρχαν για παιχνίδια. Η μάνα μου σκαρφίστηκε τη λύση. Πήρε δύο κουμπιά από παλιά πανωφόρια, ανάμεσα έβαλε ένα σπίρτο και τα έκανε κουβαράκι με κλωστή. Βρέθηκα να έχω το πιο ωραίο γιογιό απ' όλους, χειροποίητο μάλιστα.

Ως τελευταίο παιδί, όλα έρχονταν σε μένα αφού τα είχανε χρησιμοποιήσει οι άλλοι. Τα μακριά παντελόνια του μεγάλου μου αδελφού (είχαμε 17 χρόνια διαφορά) κόβονταν σταδιακά πιο κοντά για να τα φορέσουν τα τρία μικρότερα αγόρια, το μεγαλύτερο κορίτσι και στο τέλος η μάνα μου έφτιαξε με τη ραπτομηχανή από το ύφασμα αυτό μια παιδική φουστίτσα και για μένα.

Με τα μολύβια το ίδιο κακό. Στο κανονικό μέγεθος τα χαιρόταν μόνο ο μεγάλος και στα χέρια μου έφτανε μια μυτούλα. Καθόμουν δίπλα σε ένα αγοράκι στο σχολείο, τον Χρήστο Μενεμενή, που είχε πολλά μολύβια και όλο μου ερχόταν να του κλέψω κανένα, δεν το έκανα βεβαίως ποτέ. Τα πάντα γίνονταν εκ των ενόντων, με ό,τι υπήρχε γύρω μας. Τι έμαθα λοιπόν μέσα από τη στέρηση; Πως η φτώχεια μπορεί να είναι και προνόμιο, αν ξέρεις να τη διαχειριστείς. Διότι πάντα έχεις τη διάθεση να κάνεις κάτι για να γίνεις πιο πλούσιος. Αρα πάντα κάνεις κάτι που θα σε οδηγήσει σε αυτό. Με αυτόν τον όρο δεν εννοώ τα υλικά πλούτη.

Ολα μου τα αδέλφια σπούδασαν, ο ένας δικηγόρος, ο άλλος Ικαρος κ.λπ. Η επιθυμία για μόρφωση ξεκινούσε από τους ίδιους τους γονείς μας. Πίστευαν πως αν γίνουμε καλύτεροι σε αυτό που θέλουμε ήταν ένας σίγουρος τρόπος να επιτύχουμε στη ζωή μας. Είχαν δίκιο. Ο,τι έχω κάνει στη δική μου ζωή είναι Μικρασία.

Τι έμαθα λοιπόν μέσα από τη στέρηση; Πως η φτώχεια μπορεί να είναι και προνόμιο, αν ξέρεις να τη διαχειριστείς.

Εξηγούμαι: Θυμάμαι τον εαυτό μου 9 ετών να είμαι με τη μητέρα μου σε ένα πλοίο για να ταξιδέψουμε έως τη Ρουμανία. Το καράβι έκανε στάση στην Κωνσταντινούπολη κοντά στο Ντολμά Μπαχτσέ. Είδα τη μάνα μου να δακρύζει. Πολύ αργότερα κατάλαβα ότι έκλαιγε γιατί είχε δει την Αγια-Σοφιά.

Οπότε αν έγινα βυζαντινολόγος έγινα χάρις στη Μικρασία. Διότι αυτή ήταν η καρδιά του Βυζαντίου, ενώ την Ελλάδα την αποκαλούσαν «Τα Κατωτικά μέρη». Και ό,τι έγραψα και με ό,τι καταπιάστηκα εκεί πάντοτε αναφερόμουν.

Ντίνα Συκουτρή, ιδιοκτήτρια λουκουμοποιίας στη Σύρο

Ημασταν οικονόμοι και εργατικοί, μάθαμε να μην το βάζουμε κάτω

Βλέπεις το λουκούμι, μια σταλιά πράγμα. Αυτή η τόση δα μπουκίτσα κρύβει μέσα της όλη την ιστορία της προσφυγιάς στη Σύρα. Δεν ήταν μόνη εκείνη του

1922, αλλά και έναν αιώνα πριν, όταν οι κυνηγημένοι από τη Χίο, την Κάσο και άλλα μέρη δημιούργησαν εκ του μηδενός την Ερμούπολη. Πριν από 200 χρόνια, λοιπόν, έφτασε με τους Χιώτες το λουκούμι στο νησί και έτσι οι Μικρασιάτες ήρθαν και «κούμπωσαν» στα εργαστήρια που ήδη υπήρχαν εδώ. Ο πατέρας μου, ο Γιώργης Συκουτρής από τη Σμύρνη, είδε στα 15 του χρόνια να σκοτώνουν μπροστά του τον γονιό του, έχασε τον αδελφό του και ο ίδιος σακατεύτηκε μόνιμα στο πόδι, έμεινε κουτσός. Αλλά χάρις σε έναν Τούρκο, τον Μπελή, κατάφερε να γλιτώσει με τις αδελφές και τον ανιψιό του, μωρό ακόμη. Αυτός ο καλός γείτονας τους έκρυψε στο σπίτι του, τους έβαλε στον αραμπά, σκεπασμένους με ένα πάπλωμα και άχυρα και κατάφερε να τους πάει ώς το λιμάνι.

Μπήκαν στο τελευταίο καράβι, έφτασαν στη Χίο όπου γινόταν το αδιαχώρητο από τους διωγμένους και έτσι κατέληξαν στη Σύρα. Οταν μεγάλωνα, ο πατέρας μου κάθε 14 Σεπτεμβρίου άναβε ένα κεράκι για τον Μπελή, που ρίσκαρε τη ζωή του για μας. Ενας από τους λόγους που σήμερα αισθάνομαι Μικρασιάτισσα είναι η επίγνωση της καλοσύνης, η ευγνωμοσύνη που μένει ανεξίτηλη όταν κάποιος μας ευεργετήσει.

Αυτή την ανθρώπινη αλληλεγγύη την έζησαν και στην Ερμούπολη, όπου ο ένας πρόσφυγας βοηθούσε τον άλλον, έφτασαν να γίνουν 30 - 35 λουκουμοποιίες, αλλά ποτέ δεν θεώρησαν πως είναι ανταγωνιστικές μεταξύ τους επιχειρήσεις. Ισα ίσα, τότε υπήρχε δυσκολία να βρεις τα υλικά και όταν σου έλειπε κάτι στο προμήθευε ο διπλανός σου. Το υστέρημά τους οι Μικρασιάτες το έδιναν σε αυτόν που είχε ανάγκη. Ετσι μεγάλωσαν οι οικογένειες με τα πολλά παιδιά και ορθοπόδησαν. Είχαν έναν θαυμάσιο τρόπο οργάνωσης, ήταν οικονόμοι, φιλάνθρωποι και εργατικοί. Αυτό το κέφι για τη δουλειά που δεν χάνεται ποτέ. Είμαι 75 χρόνων, εργάζομαι από παιδάκι στο εργαστήριο που έφτιαξε ο πατέρας μου και δεν έχω βαρυγκομήσει ούτε μια στιγμή. Ξυπνάω χαρούμενη που θα βρεθώ ανάμεσα στα καζάνια. Καμιά φορά νιώθω ότι ολόκληρη είμαι ένα μικρασιατικό χούι. Γιατί εκτός από την εργασία, οι δικοί μας αγαπούσαν και το γλέντι, την καλή ζωή, τις εκλεκτές γεύσεις. Θα αναρωτηθεί κανείς, πώς μπορούσαν να τα έχουν όλα αυτά, άνθρωποι που είχαν χάσει τα πάντα και ξεκινούσαν από την αρχή;

Το υστέρημά τους οι Μικρασιάτες το έδιναν σε αυτόν που είχε ανάγκη. Ετσι μεγάλωσαν οι οικογένειες με τα πολλά παιδιά και ορθοπόδησαν.

Και όμως, οι νοικοκυρές προσφυγικής καταγωγής, με το τίποτα και με καρυκεύματα (που εκείνες πρώτες χρησιμοποίησαν) έκαναν τρομερά φαγητά, είχαν άλλον αέρα στο τσουκάλι τους που λέμε. Και στους μεζέδες έπρεπε να υπάρχει ποιότητα, να είναι διαλεχτοί. Το ψάρι και τα θαλασσινά τα φτιάχνανε αλλιώς και τα μάθανε και στους υπόλοιπους Συριανούς που ήταν κάθε καρυδιάς καρύδι, από Πελοποννήσιοι και Μακεδόνες μέχρι Κρητικοί. Επίσης όποια δυσκολία και να έρθει στον δρόμο, δεν πτοούμαι με τίποτα. Εμαθα από τον πατέρα μου να μάχομαι, να μην το βάζω κάτω και στο τέλος θα γίνουν όλα, ακόμη και αν αργούν. Κάτι τελευταίο: αν έχει περάσει κανείς τόσα βάσανα και πόνους, τόσες ανατροπές, μαθαίνει να κοιτάει το σημαντικό, το ουσιαστικό, το ειλικρινές. Αυτό το έχω περάσει στα δυο παιδιά μου και τα εγγόνια μου.

Ο πατέρας της Ντίνας Συκουτρή, Γιώργης Συκουτρής, από τη Σμύρνη, στη λουκουμοποιία του στη Σύρο.

Η κληρονομιά των Μικρασιατών

Κρυστάλλη Γλυνιαδάκη, ποιήτρια, μεταφράστρια

Δίψα για μάθηση, περιέργεια κι αγάπη για τον ξένο

Μεγάλωσα με μικρασιατική καταγωγή χωρίς να νιώθω Μικρασιάτισσα. Εντός σπιτιού η συζήτηση τελείωνε γρήγορα: η καταγωγή του μπαμπά ήταν από τα Σφακιά, άλλα μέρη δεν χωρούσαν στο τραπέζι. Κι όταν πήγαινα επίσκεψη στη Μικρασιάτισσα μάνα της μάνας μου, στου Παπάγου, και μαζευόμασταν όλα τα ξαδέρφια κι η αδερφή της η Αναστασία ξεκινούσε δειλά δειλά να λέει ιστορίες από την καταστροφή, ο θείος μου ο Λιδωρικιώτης –«άγια χώματα!»– φρόντιζε πάντα να της κόβει τη διήγηση με σχόλια τύπου: Ασε μας ρε Στάσα με το 1821 κι εσύ. Γελούσαν όλοι.

Κανείς ποτέ δεν πήρε τη Στάσα στα σοβαρά και κανείς δεν ηχογράφησε τα όσα θυμόταν. Και θυμόταν πολλά: ήταν 12 ετών όταν φύγανε με το τελευταίο τρένο από το Αξάρι. Θυμόταν πως κουβαλούσε μέσα από τις φούστες τις λίρες κρεμασμένες σε πουγκιά και της πλήγωναν το δέρμα· θυμόταν πώς ήταν το σπίτι τους – που πήγε και το ξαναβρήκε το 1996 καθοδηγώντας έναν ταξιτζή σε άπταιστα τουρκικά· θυμόταν πως δέσανε τον θείο της τον Δημητρό στην κερασιά του κήπου και τον έκοψαν κομματάκια οι Τσέτες όταν μπήκαν στην αυλή.

Τίποτε απ' όλα αυτά δεν κατεγράφη με τη φωνή της. Μόνο ιστορίες επί ιστοριών που προσπάθησα να κάνω τη μάνα μου να θυμηθεί πολύ αργότερα, όταν ζούσα εγώ η ίδια –για άσχετους λόγους– στην Τουρκία κι αποφάσισα από περιέργεια να δω τι ήταν πια αυτή η θρυλική Μικρασία. Κι είδα χωριά που έχουν χάσει κάθε μνήμη των πανταχού παρόντων ελληνικών σπιτιών τους και χωριά που την έχουν κρατήσει. Κι είδα τη Σμύρνη, του Αιγαίου τη θάλασσα στο Κουσάντασι και στην Ασσο, στη Φώκαια και στον Τσεσμέ. Είδα εκκλησιές μισογκρεμισμένες κι όρθιες, λευκά αρχαιοελληνικά μάρμαρα στο εκτυφλωτικό φως της Ιωνίας. Είδα μια Ελλάδα έξω από την Ελλάδα στη φύση, στις μυρωδιές, στα λουλούδια, στις καλλιέργειες, στα πρόσωπα των ανθρώπων. Μα και στις διηγήσεις τους: άκουσα Τουρκοκρητικούς να μνημονεύουν τα Χανιά· απογόνους μουσουλμάνων προσφύγων από τη Βοσνία ή τον Καύκασο να πηγαίνουν να προσευχηθούν και ν' ανάψουν κεράκια στον «Αγιαγιώργη» και την «Αγιαρήνη».

Ο Δημητρός Βόζογλου και τ' ανίψια του Γιάννης και Ελένη Κουρμουλή (γιαγιά της Κρυστάλλης Γλυνιαδάκη) στο σπίτι τους στο Αξάρι, Ιούλιος 1922.

Είδα απογόνους μουσουλμάνων προσφύγων από τη Βοσνία ή τον Καύκασο να πηγαίνουν να προσευχηθούν και ν' ανάψουν κεράκια στον «Αγιαγιώργη» και την «Αγιαρήνη».

Οι περισσότεροι Ελληνες της δυτικής Μικράς Ασίας δεν είχαν πάνω από τρεις-τέσσερις γενιές σ' εκείνα τα μέρη όταν εκδιώχθηκαν το '14 και το '22: ήταν έμποροι και ταξιδευτές απ' όλο τον ελλαδικό χώρο, διαφορετικοί από τους γηγενείς Ρωμιούς που είχαν συνηθίσει για αιώνες στις αγροτικές εργασίες και τη μονιμότητα της γης. Ο ταξιδευτής για βαλίτσα έχει διηγήσεις· για πασαπόρτι, το ανοιχτό μυαλό του.

Κι εντέλει κατάλαβα τι είναι που μ' έκανε ανέκαθεν Μικρασιάτισσα, σχεδόν γενετικά, χωρίς καν να το ξέρω: η δίψα μου για μάθηση, η έμφυτη περιέργεια και η ανάγκη μου ν' αφηγούμαι ιστορίες. Και κάτι ακόμη: η ενστικτώδης προδιάθεσή μου να βλέπω στον ξένο πρώτα το καλό.

Θωμάς Κοροβίνης, συγγραφέας

Χωρίς τους προγόνους μου θα ήμουν ένας εντελώς άλλος

Ανατολική Θράκη, Σαράντα Εκκλησιές, Ηράκλεια της Προποντίδας, Γανόχωρα, αυτές είναι οι πατρίδες των ανταλλάξιμων προγόνων μου. Κι όταν λέμε Μικρασία λογαριάζουμε μαζί και την Ανατολική Θράκη με τα δικά της πάθη.

Εχω μέσα μου σα σημαία μια δικαιολογημένη οίηση, που μ' ανασταίνει σε στιγμές ψυχικής ανημπόριας. Είναι η περηφάνια της καταγωγής, το αίμα τους που με τραβάει. Με τραβάει και δεν μ' αφήνει να χαλάσω. Οταν έρχονται στα τραπέζια των τα-

βερνοκατανύξεων το ψωμί και οι μεζέδες, τα περνάω χέρι χέρι ή σηκώνομαι και τα μοιράζω σε όλους. Μαζεύω συχνά και τα πιάτα, να βοηθήσω το γκαρσονάκι, αυτά απ' τη γιαγιά. Ανέγγιχτο δεν μ' άφησε ποτέ ο πόνος του άλλου, πενθώ με τους πενθούντες ως πένθος προσωπικό. Απ' τη γιαγιά κι αυτό, στην κηδεία της, στο χωριό, τη μοιρολογούσαν οι ξενομερίτισσες νύφες γιατί έβαζε πόστα στις πεθερές που τις μάλωναν. Απ' αυτήν έμαθα το δίκιο.

Το λαϊκό τραγούδι, κάθε φορά που το ακούω, με ξανασημαδεύει, ακριβώς όπως όταν το πρωτοάκουσα παιδί από γραμμόφωνο. Γιατί κρατάει δροσερή την υγρασία απ' το αιώνιο παράπονο που κουβαλούσαν οι πρόσφυγες, κι έτσι ατόφιο, μ' εκείνο το αρχαίο ρίγος, έχει μουσκέψει και τις ψυχές των απογόνων τους. Ηταν αριστοκράτες χωρίς μέγαρα, πεντακάθαροι χωρίς λουτρά, οικονόμοι χωρίς τσιγγουνιά, ερωτικοί χωρίς ψιμύθια, υπερήφανοι χωρίς ψώρα, τραγουδισταράδες χωρίς ωδεία, σοφοί χωρίς πανεπιστήμια, πατεράδες και μανάδες κι όταν ήταν άτεκνοι. «Κι ο βασιλιάς κι ο Βενιζέλος», έλεγε η γιαγιά, «με πούλησαν για μια δεκάρα». Ναι, αλλά απ' τα σπίτια τους δεν έφευγε άνθρωπος ακέραστος. Ξένος διαβάτης δεν εύρισκε πόρτες σφαλιστές. Απ' αυτούς έμαθα να βλέπω αλλιώς και τον Τούρκο. Τον προαιώνιο εχθρό, τον πρώην Οθωμανό σατράπη, τον διώκτη της Ρωμιοσύνης, τον «βάρβαρο». Πώς αλλιώς; Πρώτα σαν άνθρωπο, ομοούσιό μου, κι ύστερα σαν οτιδήποτε άλλο.

Η γιαγιά του συγγραφέα, Αννα Κοροβίνη, το γένος Καλδή, με τους γονείς Αθανάσιο και Γιαννούλα στο Αυδήμι Γανοχώρων Ανατολικής Θράκης, 1908.

Ακόμη δεν μπορέσαμε ή δεν θελήσαμε να αποτιμήσουμε απόλυτα –λαός και εξουσία– πώς θα ήταν η χώρα μας χωρίς τη σωτήρια ένεση των αποδιωγμένων Ρωμιών.

Ακόμη δεν μπορέσαμε ή δεν θελήσαμε να αποτιμήσουμε απόλυτα –λαός και εξουσία– πώς θα ήταν η χώρα μας χωρίς τη σωτήρια ένεση των αποδιωγμένων Ρωμιών, πρώην Οθωμανών υπηκόων, στο γερασμένο σώμα της παλιάς Ελλάδας, της χαρακωμένης μέσα στα όρια του νεόδμητου κράτους με την τόσο προβληματική λειτουργία, που... ακόμη πληρώνουμε.

Τους χρωστάμε! Οι τόποι τους μας χάρισαν τον Ομηρο, τον Ηράκλειτο, τον Ηρόδοτο, τον Βενέζη, τον Κόντογλου, τον Σεφέρη, τη Διδώ, τον Τούντα και τη Ρόζα. Και το παγκοσμίως, στο πρόσφατο παρελθόν, λαμπρό υπόδειγμα αλλοεθνών, αλλόθρησκων και αλλόδοξων σε μακροβιότατη εναρμόνιση και δημιουργική ώσμωση στην κοσμοπολίτικη Σμύρνη των ονείρων.

Solούρ (Αντώνης Νικολόπουλος), σκιτσογράφος, μεταδιδακτορικός ερευνητής ΤΠΤΕ/Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Αγώνας για επιβίωση με αξιοπρέπεια και κιμπαροσύνη

Εδώ και λίγες βδομάδες ζω στην Καισαριανή. Για πρώτη φορά έχω το σπίτι μου εδώ, μα ξέρω τη γειτονιά από πάντα. Εχω παίξει σ' ετούτους τους δρόμους παιδί, έχω φάει καϊμάκι παγωτό απ' τον πλανόδιο παγωτατζή, έχω χτίσει ολόκληρους κόσμους στην αυλή της γιαγιάς και στη βεράντα της θείας που πλέον βρίσκονται μόνο στα θεμέλια της αντιπαροχής και της μνήμης μου.

Θυμάμαι τον μαύρο γάτο, τον Μπεκίρη, της άλλης γιαγιάς, πέντε τετράγωνα παραπάνω, καθώς μου έλεγε τα μεσημέρια για τότε που βρέθηκε στην προβλήτα της Σμύρνης, σ' εκείνον τον ανθρωποπανικό. Το πώς έπεσε στα ανακατεμένα νερά να πνιγεί, μα ξέροντας κολύμπι, είκοσι χρονών κοπέλα, βγήκε παραέξω κολυμπώντας ανάμεσα σε πτώματα, μέχρι που τη μάζεψε ένα αμερικανικό καράβι.

Επειτα άκουγα για τον παππού του Αντώνη. Σύρθηκε, λέει, φωνή: «Ερχονται οι Τσέτες!» Και φύγανε όλοι στις βάρκες, όπως όπως, μόνο με τα ρούχα που φορούσαν. Και άλλα και άλλα... Δεν τελειώνουν αυτές οι ιστορίες.

Κάπως έτσι προέκυψε, από ανάγκη, το graphic novel «Αϊβαλί». Οχι επειδή έτυχε μια επετειακή χρονιά κι έπρεπε να κάνω ένα κόμικς για το «Εικοσιδυό». Βαθύτερη ανάγκη. Να βρεθεί ο μπούσουλας, να καταλάβω τη ζωή μου, το τότε και το τώρα, να βρεθούν τα πατήματα των δυο παππούδων και των δυο γιαγιάδων μου απ' τη Σμύρνη, το Μπαϊντίρι και τον Τσεσμέ, πριν φτάσουν πρόσφυγες στην Καισαριανή, σ' ετούτες εδώ τις γειτονιές που γεννήθηκαν οι γονείς μου.

Απόγονος Μικρασιατών τρίτης γενιάς. Οχι, δεν κάνω τον πόνο των προγόνων λάβαρο δακρύων, να το κουνώ σε κάθε κουβέντα κι αφορμή. Δεν νοσταλγώ «χαμένες πατρίδες». Ο ανθρώπινος βίος συνεχίζεται με τις δικές μας ζωές και τις ζωές των παιδιών μας στο ποτάμι του χωροχρόνου που παρασέρνει στη ροή του συναισθήματα κι αφηγήσεις σαν φερτά (σχεδόν) άχρηστα υλικά για τ' αυτιά και τα μάτια των γενεών που ακολουθούν.

Είναι οι παραταγμένες γλάστρες ακόμη και σήμερα μπροστά στα παραγκόσπιτα που απέμειναν στις γειτονιές της Καισαριανής, ανάμεσα στις μοντέρνες πολυκατοικίες.

Παρ' όλα αυτά είναι μια αίσθηση που σου μένει –ως προσωπικό, οικογενειακό βίωμα– από τον πόνο εκείνης της τεράστιας, για τον καθένα που την έζησε, απώλειας και προσφυγιάς. Ο αγώνας για την επιβίωση και η αξιοπρέπεια. Εκείνη η αξιοθαύμαστη κιμπαροσύνη πολλών προσφύγων και προσφυγογενών. Οταν έφτανε στο σπίτι μας μάστορας για μερεμέτια, είχε πάντα την καρέκλα του το μεσημέρι στο οικογενειακό τραπέζι. Ομοτράπεζος με τη νοικοκυρά και τον νοικοκύρη. Ομόφτωχοι κι εκείνοι αλλά με τον καλό τον λόγο και κάτι παραπάνω για χαρτζιλίκι.

Είναι οι παραταγμένες γλάστρες ακόμη και σήμερα μπροστά στα παραγκόσπιτα που απέμειναν στις γειτονιές της Καισαριανής, ανάμεσα στις μοντέρνες πολυκατοικίες. Κι εκεί στα πεζοδρόμια με τις καρέκλες τους, κάθονται ακόμα απόγονοι Μικρασιατών, παρέες παρέες, να καλησπερίζουν και να συζητούν για όσα έρχονται και όσα φύγαν. Ετσι, όπως θυμάμαι τις γιαγιάδες μου.

Δεν είναι μόνο οι μνήμες και τα συναισθήματα, οι μυρουδιές απ' τα σουτζουκάκια, το ταχίνι απ' το μπακάλικο του Χειράκη. Είναι πάνω απ' όλα η αξιοπρέπεια που μετέτρεψε εκείνη την τραγωδία και καταστροφή, σε μια πολύτιμη κληρονομιά και μπούσουλα ζωής. Είμαι ευγνώμων.

Φωτογραφία τραβηγμένη γύρω στα 1910. Οι γονείς της γιαγιάς μου Χρυσαυγής (μητέρας της μητέρας μου Ελένης) Αναστάσιος Κρανιάδης και Ελένη Βερτουδάκη με τα τρία τους παιδιά. Η φωτ. σώθηκε στο οικογενειακό αρχείο της θείας μου Τούλας Μαρούδα-Φουστέρη, κόρης της Ευαγγελίας Α. Κρανιάδου.

Παίζει πάλι το «χαρτί» του Πούτιν

Ο Ερντογάν απειλεί να στραφεί στη Μόσχα για προμήθεια μαχητικών αεροσκαφών

EPA / TURKISH PRESIDENT OFFICE

Ο Ταγίπ Ερντογάν στο Teknofest, το μεγαλύτερο φεστιβάλ αεροπορίας, αεροδιαστημικής και τεχνολογίας της Τουρκίας, που φέτος διεξήχθη στη Σαμψούντα, από όπου εξαπέλυσε πρωτοφανείς απειλές προς την Ελλάδα: «Μπορούμε να έρθουμε ξαφνικά ένα βράδυ...».

Του ανταποκριτή μας στην ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ
ΜΑΝΩΛΗ ΚΩΣΤΙΔΗ

Τα μηνύματα που έρχονται από τις Ηνωμένες Πολιτείες με αποδέκτρια την Τουρκία για το πρόγραμμα εκσυγχρονισμού των F-16 και την αγορά 40 F-16 Viper δεν θεωρούνται καθόλου ενθαρρυντικά, έτσι ο Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν μέσα σε μια εβδομάδα απείλησε την Ελλάδα με στρατιωτική επιχείρηση εναντίον των ελληνικών νησιών, αλλά και τις ΗΠΑ, πως σε περίπτωση που το Κογκρέσο δεν εγκρίνει τα αιτήματα της Τουρκίας, τότε η χώρα του θα επιχειρήσει να αγοράσει μαχητικά από άλλες χώρες.

«Ελπίζω οι ΗΠΑ να μη μας οδηγήσουν σε διαφορετικούς δρόμους. Και αυτό που εννοώ διαφορετικούς δρόμους, θέλω να πω πως στον κόσμο δεν είναι μόνο οι Ηνωμένες Πολιτείες αυτές που πουλάνε μαχητικά αεροσκάφη. Πουλάνε η Μεγάλη Βρετανία, η Γαλλία, η Ρωσία, από παντού υπάρχει αυτή η δυνατότητα. Ηδη υπάρχουν κάποιοι που μας κάνουν σήμα», δήλωσε ο Τούρκος πρόεδρος. Πάντως, οι περισσότεροι δημοσιογράφοι που άκουσαν τις δηλώσεις Ερντογάν ερμήνευσαν πως το «σήμα» στο οποίο αναφέρεται έρχεται από την πλευρά της Μόσχας.

Αναλυτές στην Αγκυρα εκτιμούν πως οι Ηνωμένες Πολιτείες έχουν στείλει αρνητικά μηνύματα στην τουρκική κυβέρνηση για τις απειλές του προέδρου της Τουρκίας σχετικά με την κυριαρχία των ελληνικών νησιών, τα οποία χαρακτήρισε πως είναι «υπό κατοχή».

«Μην ξεχνάτε τη Σμύρνη!»

Το περασμένο Σάββατο ο Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν μίλησε εναντίον της Ελλάδας δηλώνοντας ότι «έχουμε μόνο μια πρόταση στην Ελλάδα. Μην ξεχνάτε τη Σμύρνη! Δεν μας ενδιαφέρει αν έχετε εισβάλει στα νησιά κ.τλ. Οταν έρθει η ώρα και η στιγμή θα κάνουμε αυτό που πρέπει. Οπως λέμε, "μπορούμε να έρθουμε ξαφνικά ένα βράδυ"». Ο κ. Ερντογάν επανέλαβε άλλες δύο φορές αυτή την απειλή, κατά τη διάρκεια του ταξιδιού του στα Βαλκάνια, για πιθανή νυχτερινή στρατιωτική επιχείρηση εναντίον της Ελλάδας, με τις Ηνωμένες Πολιτείες να ξεκαθαρίζουν πως δεν μπορεί να αμφισβητείται η κυριαρχία των ελληνικών νησιών.

Μία λεπτομέρεια των δηλώσεων Ερντογάν, που προκάλεσε ιδιαίτερη εντύπωση, ήταν πως η πρώτη ενημέρωση στα κινητά των δημοσιογράφων ήρθε από την τουρκική έκδοση της ρωσικής ιστοσελίδας Sputnik, που δραστηριοποιείται στην Τουρκία. Λίγα χρόνια νωρίτερα, το 2015, όταν η Τουρκία είχε καταρρίψει ρωσικό μαχητικό στα σύνορα της Συρίας και οι σχέσεις των δύο χωρών

> *Την ίδια ώρα, τα καθεστωτικά ΜΜΕ στη γειτονική χώρα καλλιεργούν κλίμα πολεμικής σύγκρουσης με την Ελλάδα και αναρωτιούνται αν θα γίνει «στον Εβρο ή σε κάποιο νησί!».*

είχαν φτάσει στο ναδίρ, η τουρκική κυβέρνηση είχε απαγορεύσει τη λειτουργία της ιστοσελίδας Sputnik, όπως και την πρόσβαση των Τούρκων πολιτών σε αυτή. Λίγα χρόνια μετά άλλαξαν τα δεδομένα. Η Αγκυρα επανέκδωσε την άδεια λειτουργίας της, καθώς η Τουρκία συμμάχησε σε πολλά ζητήματα με τη Μόσχα, αγόρασε το ρωσικό αντιαεροπορικό σύστημα S-400, ενώ η Ρωσία χτίζει τον πρώτο πυρηνικό σταθμό της Τουρκίας στην περιοχή Ακούγιου. Οι σχέσεις των δύο χωρών έχουν φτάσει σε σημείο «συμμαχίας», με τον πρόεδρο της Τουρκίας να κατηγορεί τις «χώρες της Δύσης» και να τονίζει πως ακολουθούν «προκλητική πολιτική» απέναντι στη Ρωσία, ενώ δικαιολόγησε τον Βλαντιμίρ Πούτιν για την απόφασή του να διακόψει τη ροή του φυσικού αερίου στην Ευρώπη, αφού τόνισε πως «του επέβαλαν κυρώσεις κι εκείνος χρησιμοποιεί τις δικές του δυνατότητες».

Εμπειροι δημοσιογράφοι με τους οποίους συνομιλήσαμε παραδέχονται πως αυτός που θα μπορούσε να ικανοποιηθεί ιδιαίτερα από ένα ελληνοτουρκικό «θερμό επεισόδιο» είναι ο Βλαντιμίρ Πούτιν, ο οποίος παρατηρεί ήδη πως υπάρχει ένταση στη νοτιοανατολική πτέρυγα του ΝΑΤΟ.

Στην Τουρκία το κλίμα εναντίον της Αθήνας έχει φτάσει σε σημεία δίχως προηγούμενο, τα τουρκικά μέσα ενημέρωσης έχουν φτάσει να ισχυρίζονται πως «η Ελλάδα θέλει πόλεμο», όπως έγραψε η Yeni Safak, η εφημερίδα Sabah παρομοίασε τον Κυριάκο Μητσοτάκη με τον Βολοντίμιρ Ζελένσκι και δημοσίευσε σκίτσο με τον πρωθυπουργό να φοράει φουστανέλα και την πράσινη φανέλα του προέδρου της Ουκρανίας. Στα τουρκικά τηλεοπτικά δίκτυα συζητούν σενάρια πολέμου και αν η στρατιωτική επιχείρηση που αναφέρθηκε ο Ερντογάν θα γίνει στον Εβρο ή σε κάποιο νησί!

Στην Αγκυρα χτίζεται το αφήγημα μιας «νέας εξωτερικής πολιτικής» και κυκλοφορεί έντονα η άποψη πως υπάρχουν νησιά στα οποία «εισέβαλε η Ελλάδα και βρίσκονται υπό κατοχή» και πως η Ελλάδα με τα στρατιωτικοποιημένα νησιά και τις βάσεις των ΗΠΑ αποτελεί απειλή για την Τουρκία.

Ο πολιτικός αναλυτής της εφημερίδας Hurriyet, Σεντάτ Εργκίν, σε άρθρο του παρατηρεί πως η δήλωση Ερντογάν για «"κατοχή των νησιών" μέχρι σήμερα δεν είχε εκφραστεί επίσημα. Το ζήτημα που θέτει η Τουρκία συνήθως είναι αυτό της αποστρατιωτικοποίησης των νησιών, για το οποίο ο Μεβλούτ Τσαβούσογλου έχει επισημάνει πως η Ελλάδα παραβιάζει τις συνθήκες και έχει τονίσει πως σε περίπτωση που δεν τηρήσει τους όρους, τότε η Τουρκία θα αμφισβητήσει την κυριαρχία τους».

«Μήπως ο κ. Ερντογάν μιλάει για "εισβολή", εννοώντας νησίδες και βραχονησίδες που το καθεστώς τους είναι ακαθόριστο; Ακόμη κι αν είναι έτσι και ο πρόεδρος εννοεί το ζήτημα αυτό και τις προσπάθειες της Ελλάδας για τα νησιά αυτά, θα πρέπει να εκφραστεί ξεκάθαρα», γράφει χαρακτηριστικά.

Στόλτενμπεργκ, Μπλίνκεν

Εν τω μεταξύ, ο γενικός γραμματέας του ΝΑΤΟ Γενς Στόλτενμπεργκ και ο υπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ Αντονι Μπλίνκεν, μετά τη συνάντησή τους στις Βρυξέλλες, κάλεσαν σε διάλογο την Ελλάδα και την Τουρκία για τη μείωση της έντασης. «Οποιεσδήποτε μεταξύ τους διαφορές πρέπει να επιλυθούν με διπλωματικά μέσα. Στο ΝΑΤΟ έχουμε επίσης δημιουργήσει αυτό που ονομάζουμε μηχανισμό αποσυμπίεσης, στον οποίο μπορούν να συμμετέχουν η Τουρκία και η Ελλάδα», δήλωσε ο κ. Στόλτενμπεργκ. Ο κ. Μπλίνκεν, αφού τόνισε πως Ελλάδα και Τουρκία είναι δύο σημαντικοί σύμμαχοι του ΝΑΤΟ, εξέφρασε την επιθυμία του οι δύο πλευρές «να επιλύσουν τις διαφορές τους με εποικοδομητικό πνεύμα και διάλογο. Στο παρελθόν συνέβη αυτό και τώρα περιμένουμε να κάνουν το ίδιο».

Οι απειλές και οι λίγες ψύχραιμες φωνές

Ο πρώην πρέσβης της Τουρκίας στην Αθήνα, Χασάν Γκιογούς, σε άρθρο του στην ιστοσελίδα yetkinreport.com, παρατηρεί πως το νέο σύνθημα της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής είναι «μια νύχτα μπορούμε να έρθουμε ξαφνικά» και παρατηρεί πως «όσα είπε ο πρόεδρος Ερντογάν στο Teknofest για την Ελλάδα, στη διπλωματική γλώσσα είναι τα πιο βαριά λόγια τα οποία μπορούν να ειπωθούν». Πιθανότατα αυτός είναι και ο λόγος που ο πρόεδρος της Τουρκίας κάπως άλλαξε τις θέσεις τις οποίες είχε εκφράσει την περασμένη εβδομάδα.

Κατά τη διάρκεια της επιστροφής του από την περιοδεία του σε χώρες των Βαλκανίων, όταν ρωτήθηκε από τους δημοσιογράφους τι εννοεί με όσα έχει δηλώσει, τόνισε πως «όποια γλώσσα και αν καταλαβαίνουν, ανοίγουμε παρένθεση και μιλάμε σε αυτή τη γλώσσα» και εξέφρασε την ελπίδα να συναντηθεί με τον Τζο Μπάιντεν στη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ στη Νέα Υόρκη για να του μιλήσει για το θέμα των βάσεων στην Ελλάδα.

Ο κ. Ερντογάν κατηγόρησε την Ελλάδα πως «εργάζεται σχεδόν σαν μηχανισμός απειλής, διαμαρτυρόμενη συνεχώς για εμάς στα Ηνωμένα Εθνη, στις ΗΠΑ, στην Ευρωπαϊκή Ενωση, ακόμη και στο ΝΑΤΟ, του οποίου είμαστε ένα από τα ισχυρότερα μέλη», όμως δεν είπε τίποτα για τα νησιά, την κυριαρχία τους, αλλά και το ζήτημα κάποιας στρατιωτικής επιχείρησης.

Στην τουρκική πρωτεύουσα τις τελευταίες ημέρες ακούστηκαν και ψυχραιμότερες εκτιμήσεις, πως σε περίπτωση που η Τουρκία συνεχίσει να απειλεί την Ελλάδα ή προκαλέσει κάποιο θερμό επεισόδιο, τότε θα είναι σχεδόν απίθανη η αγορά νέων F-16, αλλά και ο εκσυγχρονισμός τους. Τονίζουν βέβαια πως ένας σημαντικός παράγοντας που καθορίζει τις αποφάσεις της τουρκικής κυβέρνησης είναι και οι προεδρικές εκλογές. Ακούγονται κάποιες πιθανότητες πρόωρων εκλογών για τον ερχόμενο Νοέμβριο. Το ερώτημα που θέτουν οι αναλυτές είναι αν ο Ταγίπ Ερντογάν θα προτιμήσει την ομαλοποίηση των σχέσεων με ΗΠΑ και Ε.Ε., με την υπόσχεση της παραλαβής των F-16, αλλά και της προσέλκυσης νέων ξένων επενδύσεων ή θα δώσει βάρος στη νίκη στις προεδρικές εκλογές, που θα μπορούσε να του «αποφέρει» μια στρατιωτική επιχείρηση η οποία, όπως δήλωσε ο ίδιος, μπορεί να γίνει «ξαφνικά ένα βράδυ» εναντίον της Ελλάδας.

ΑΠΟΨΗ

Προοίμιο πολέμου ή ακροσφαλής διπλωματία;

Του **ΜΑΝΟΥ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ***

Οι καθημερινές δηλώσεις Τούρκων αξιωματούχων εναντίον της Ελλάδας προκαλούν μια εύλογη ανησυχία. Για πρώτη φορά περιγράφονται τόσο καθαρά στον δημόσιο διάλογο της γειτονικής χώρας οι εδαφικές της διεκδικήσεις στο Αιγαίο. Ταυτόχρονα γίνονται υπαινιγμοί για στρατιωτική κατάληψη ελληνικών νησιών, αν δεν ικανοποιηθούν κάποια αόριστα αιτήματα της Αγκυρας.

Η Τουρκία έχει εισέλθει σε μια ατέρμονη προεκλογική περίοδο, όπου επικρατεί η πόλωση και η καχυποψία. Συχνά λέγεται ότι το καθεστώς Ερντογάν δίνει μια μάχη για την πολιτική του επιβίωση. Παρά τα χαμηλά ποσοστά δημοφιλίας, ο Τούρκος πρόεδρος παραμένει κυρίαρχος στο εσωτερικό της χώρας του. Η αντιπολίτευση είναι κατακερματισμένη και δεν προτείνει ακόμη ένα εναλλακτικό σχέδιο. Με άλλα λόγια, η πολιτική κατάσταση δεν μπορεί να ερμηνεύσει πλήρως την τουρκική επιθετική ρητορική. Πρόκειται, λοιπόν, για ένα προοίμιο πολέμου ή για μια

> *Οι ελληνοτουρκικές διαφορές δεν είναι επιλύσιμες όσο η τουρκική ηγεσία αντιμετωπίζει την Ελλάδα ως χώρα μειωμένης κυριαρχίας.*

ακροσφαλή διπλωματία που επιχειρεί να φοβήσει την Αθήνα;

Η ρωσική εισβολή έδειξε ότι έχουμε μπει σε μια νέα εποχή. Οι σταθερές της φιλελεύθερης τάξης πραγμάτων έχουν αρχίσει να μεταβάλλονται. Πολύ λίγοι πίστευαν ότι ένας μεγάλος διακρατικός πόλεμος θα μπορούσε να ξεσπάσει ξανά στην Ευρώπη. Συνεπώς, κανείς δεν πρέπει να αποκλείει το σενάριο μιας τουρκικής επιθετικής ενέργειας. Εντούτοις, η τουρκική ηγεσία δεν στερείται γνώση και εμπειρία.

Τα τελευταία χρόνια η Ελλάδα έχει αναβαθμιστεί διπλωματικά και κυρίως στρατιωτικά. Η εμβάθυνση των αμυντικών σχέσεων με τις ΗΠΑ, η στενή στρατιωτική συνεργασία με το Ισραήλ και η σύναψη αμυντικής συμφωνίας με τη Γαλλία δημιουργούν μια ομπρέλα προστασίας για την ελληνική πλευρά. Το σημαντικότερο, όμως, είναι ότι το ισοζύγιο στρατιωτικής ισχύος γέρνει σταδιακά υπέρ των ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων.

Στον αέρα, το τεχνολογικό πλεονέκτημα της Πολεμικής Αεροπορίας βάζει τα θεμέλια για την αεροπορική μας κυριαρχία στο Αιγαίο. Στη θάλασσα, το Πολεμικό Ναυτικό εξακολουθεί να υπερτερεί χάρη στα υποβρύχια και στις πυραυλακάτους. Στην ξηρά, το αρματικό δυναμικό, το πυροβολικό και τα συστήματα αεράμυνας είναι σαφώς ανώτερα από εκείνα του αντιπάλου. Επίσης, το ηθικό του στρατεύματος είναι ακμαίο και υπάρχει μεγάλη εγρήγορση. Ολα αυτά είναι γνωστά, λίγο ή πολύ, στην τουρκική ηγεσία.

Καμία ορθολογική ηγεσία δεν θα ξεκινήσει έναν πόλεμο που δεν μπορεί να κερδίσει. Ούτε μπορεί εύκολα να ξεσπάσει ένας πόλεμος από παρανόηση. Μπορούμε να εμπιστευθούμε τη θεωρία επίθεσης - άμυνας του Robert Jervis, που υποστηρίζει ότι ο πόλεμος αποτρέπεται εάν η άμυνα αποκτήσει πλεονέκτημα έναντι της επίθεσης. Κρίσιμη μεταβλητή είναι η τεχνολογία που διαθέτει η κάθε πλευρά. Στα δυνητικά θέατρα επιχειρήσεων της Δυτικής Θράκης και του Ανατολικού Αιγαίου δεν υπάρχουν οι στρατιωτικές συνθήκες για μια επιτυχημένη τουρκική επιχείρηση. Αντικειμενικά, η πιθανότητα ενός ελληνοτουρκικού πολέμου είναι λοιπόν μικρή.

Στην πραγματικότητα, οι δηλώσεις των Τούρκων αξιωματούχων συνιστούν κομμάτι μιας ακροσφαλούς διπλωματίας, που έχει διττή στόχευση. Πρώτον, η Αγκυρα προσπαθεί να εκβιάσει την αμερικανική κυβέρνηση για να αποκομίσει ορισμένα οφέλη (π.χ. απόκτηση F-16, εισβολή στη Συρία). Γνωρίζει ότι η Ουάσιγκτον ανησυχεί σφόδρα για την ενότητα του ΝΑΤΟ, σε μια χρονική συγκυρία που επανέρχεται δραματικά στο προσκήνιο η ρωσική απειλή. Ταυτόχρονα ασκείται μια πίεση προς την Ε.Ε. να αναθεωρήσει την αρνητική στάση της έναντι της Τουρκίας. Δεν είναι τυχαία η πρόσκληση προς την Αγκυρα για συμμετοχή της στην επικείμενη σύνοδο της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Κοινότητας που θα διεξαχθεί στην Πράγα. Οι Βρυξέλλες επιδιώκουν τον κατευνασμό της τουρκικής επιθετικότητας μέσω μιας προσπάθειας ήπιου προσεταιρισμού της Αγκυρας.

Δεύτερον, οι ρητορικές επιθέσεις προς την Ελλάδα δημιουργούν ένα αρνητικό ψυχολογικό υπόβαθρο στους λήπτες αποφάσεων στην Αθήνα. Η ελληνική εξωτερική πολιτική έχει προσαρμοστεί στην ανάγκη αντιμετώπισης της τουρκικής επιθετικότητας, αλλά έτσι στερείται ευκαιριών για περισσότερη εξωστρέφεια. Το χειρότερο είναι ότι δημιουργείται ένας ανομολόγητος φόβος για τη διατήρηση της ειρήνης και της ασφάλειας στην περιοχή μας. Χωρίς να πέσει μια σφαίρα, η τουρκική ηγεσία προσπαθεί να εξαναγκάσει την Αθήνα σε μια διαπραγμάτευση που θα υπονομεύσει τα ελληνικά κυριαρχικά συμφέροντα στο Αιγαίο και στην Ανατολική Μεσόγειο.

Ηρθε η ώρα να δούμε την αλήθεια κατάματα, χωρίς ιδεολογικές ή προσωπικές αγκυλώσεις. Οι ελληνοτουρκικές διαφορές δεν είναι επιλύσιμες, όσο η τουρκική ηγεσία αντιμετωπίζει την Ελλάδα ως χώρα μειωμένης κυριαρχίας. Η αντιπαράθεση με τη γειτονική χώρα δεν είναι μια συγκυριακή εξέλιξη, αλλά έχει αποκτήσει δομικά χαρακτηριστικά. Υπό αυτές τις συνθήκες δεν υπάρχουν πολλές επιλογές για την ελληνική πλευρά.

Σε κάθε περίπτωση, η διακομματική συναίνεση καθίσταται επιτακτική προϋπόθεση για την αποτελεσματική αντιμετώπιση του τουρκικού αναθεωρητισμού. Σε διαφορετική περίπτωση ελλοχεύει ο κίνδυνος να γίνει εργαλειοποίηση της απειλής για εσωτερικούς πολιτικούς λόγους. Σε αυτές τις κρίσιμες στιγμές, κανείς δεν μπορεί να βάζει τον εαυτό του πάνω από την πατρίδα.

* Ο κ. Μάνος Καραγιάννης είναι αναπληρωτής καθηγητής Διεθνούς Ασφάλειας στο King's College London και στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.

Με βρετανική φόρμουλα η νέα ΕΥΠ

Οι επαφές του Μαξίμου με πρώην ηγετικό στέλεχος της Εσωτερικής Υπηρεσίας Πληροφοριών (MI5) και το σχέδιο αναδιάρθρωσης

Του **ΒΑΣΙΛΗ ΝΕΔΟΥ**

Το βρετανικό μοντέλο επιλέγεται από το Μέγαρο Μαξίμου ως το καλύτερο υπόδειγμα για ζητήματα πληροφοριών και εθνικής ασφάλειας, προκειμένου να αλλάξει κατά τρόπο βέλτιστο και κυρίως αποτελεσματικό η Εθνική Υπηρεσία Πληροφοριών (ΕΥΠ). Η υπόθεση της παρακολούθησης του τηλεφώνου του προέδρου του ΠΑΣΟΚ Νίκου Ανδρουλάκη έφερε στην επιφάνεια, όπως υποστηρίζει η κυβέρνηση, δυσλειτουργίες και παθογένειες χρόνων, που πρέπει να επιδιορθωθούν. Πέρα, βέβαια, από το πλήγμα που υπέστη η κυβέρνηση λόγω των ζητημάτων διαφάνειας τα οποία προκύπτουν, είναι επιπλέον πολύ σαφές ότι η ΕΥΠ υπό την παρούσα μορφή και τρόπο λειτουργίας δεν διαδραματίζει τον ρόλο που θα έπρεπε και συνάδει στην αποστολή της. Είναι, δηλαδή, αμφίβολο αν ο υφιστάμενος τρόπος οργάνωσης επιτρέπει στην ΕΥΠ να διεκπεραιώσει πρακτικά το έργο της, που δεν είναι άλλο από την προάσπιση της εθνικής ασφάλειας. Το βρετανικό μοντέλο δεν επελέγη τυχαία, αλλά έπειτα από ενδελεχή έρευνα και επαφές των στενών συνεργατών του πρωθυπουργού Κυριάκου Μητσοτάκη στο Μέγαρο Μαξίμου. Σε αυτή την προσπάθεια αναζήτησης προσώπων κατάλληλων για να συμβουλεύσουν την κυβέρνηση, ο πρωθυπουργός ανέλαβε την πρωτοβουλία και συναντήθηκε με διαπρεπές στέλεχος των υπηρεσιών ασφάλειας και πληροφοριών της Βρετανίας.

Ο Βρετανός ειδικός έχει τεράστια εμπειρία σε ζητήματα καταπολέμησης της τρομοκρατίας, κυβερνοασφάλειας, πληροφοριών και μεταρρυθμίσεων του τομέα ασφάλειας, θεωρείται εκ των προσώπων που ευθύνονται για τις αλλαγές που μετέφεραν τις μυστικές υπηρεσίες του Ηνωμένου Βασιλείου από μια παρωχημένη κατάσταση στον 21ο αιώνα. Πρόκειται, βεβαίως, για ένα πρόσωπο το οποίο ακόμη και σήμερα διαθέτει υψηλό κύρος στο Ηνωμένο Βασίλειο και έχει τιμηθεί με τις ανώτατες διακρίσεις, αξιωματούχο της MI5 που κατά τη διάρκεια των δεκαετιών του '80 και του '90 είχε ασχοληθεί με τις τρομοκρατικές απειλές που πήγαζαν από τις ταραχές στη Βόρεια Ιρλανδία, αλλά και τη διεθνή τρομοκρατία. Η συμβολή του στην αναμόρφωση της MI5 συνδέεται και με τις γενικότερες εξελίξεις στον αντιτρομοκρατικό τομέα, όπως αυτές δρομολογήθηκαν μετά τις επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου του 2001. Παρά το γεγονός ότι έχει αποσυρθεί από την ενεργό δράση, εξακολουθεί να συμβουλεύει άτυπα και τη βρετανική κυβέρνηση.

Ο πρώην αξιωματούχος της MI5 που συναντήθηκε με τον Κυριάκο Μητσοτάκη έχει συμβάλει στην αναμόρφωση της Υπηρεσίας, ενώ εξακολουθεί να συμβουλεύει ατύπως τη βρετανική κυβέρνηση. Στη φωτογραφία, η έδρα της MI5 στο Λονδίνο.

> *Ο άτυπος σύμβουλος είναι βετεράνος της καταπολέμησης της τρομοκρατίας και ειδικός στην κυβερνοασφάλεια.*

Αν και το όνομα του Βρετανού ειδικού κρατείται μυστικό για λόγους που συνδέονται και με το έργο που έχει αναλάβει να παραδώσει στην ελληνική κυβέρνηση, από τη μικρή περιγραφή της εμπειρίας του γίνεται αντιληπτό ότι πρόκειται για αξιωματούχο ο οποίος προέρχεται από τα βάθη της ραχοκοκαλιάς του κράτους του Ηνωμένου Βασιλείου. Παρά το γεγονός ότι το έργο του συνδέεται με την MI5, στο Μέγαρο Μαξίμου επιθυμούν να προχωρήσουν σε λύσεις που θα διαχωρίζουν σαφώς τα ζητήματα εσωτερικής ασφάλειας και τα θέματα εθνικής ασφάλειας, που σχετίζονται δηλαδή με τις πιθανές εξωτερικές απειλές. Υπενθυμίζεται ότι στο Ηνωμένο Βασίλειο η MI5 είναι στραμμένη στην προστασία από την τρομοκρατία στο εσωτερικό, ενώ η Secret Intelligence Service, η γνωστή MI6, ασχολείται με τη συλλογή πληροφοριών από το εξωτερικό.

Κατά τη συνάντηση που είχαν πριν από λίγες ημέρες στην Αθήνα, ο κ. Μητσοτάκης και ο έμπειρος Βρετανός ειδικός συζήτησαν εκτενώς για την υφιστάμενη κατάσταση των ελληνικών μυστικών υπηρεσιών και για τα προβλήματα που αυτές αντιμετωπίζουν. Με βάση τα δεδομένα που παρέλαβε, ο Βρετανός ειδικός θα πραγματοποιήσει μια σύντομη αξιολόγηση του συστήματος πληροφοριών και ασφάλειας στην Ελλάδα, με έμφαση στη διαλειτουργικότητα διαφορετικών υπηρεσιών, και θα υποβάλει προτάσεις για αλλαγές των υπηρεσιών ασφάλειας και πληροφοριών, με έμφαση στην αποτελεσματικότητα, στη λογοδοσία και στη διαφάνεια, στο πλαίσιο της περαιτέρω ενίσχυσης του συστήματος εθνικής ασφάλειας έναντι ασύμμετρων απειλών, αξιοποιώντας το βρετανικό μοντέλο.

Οι τέσσερις άξονες

Πρακτικά ο πρώην ανώτατος αξιωματούχος της MI5 καλείται να κάνει ορισμένες προτάσεις που θα απαντούν στα τέσσερα ζητήματα τα οποία παρουσίασε ο κ. Μητσοτάκης στις 8 Αυγούστου, στη δήλωσή του για το θέμα των επισυνδέσεων της ΕΥΠ, όπως αυτό εκτυλίχθηκε μετά τις αποκαλύψεις για την παρακολούθηση του τηλεφώνου του κ. Ανδρουλάκη. Ουσιαστικά ο κ. Μητσοτάκης τότε προανήγγειλε τέσσερα πεδία αλλαγών. Πρώτον, την ενίσχυση της λογοδοσίας της ΕΥΠ και της εποπτείας του Κοινοβουλίου μέσω της Επιτροπής Θεσμών και Διαφάνειας. Δεύτερον, την αναβάθμιση του ρόλου του Συμβουλίου Εθνικής Ασφάλειας για την καλύτερη αξιοποίηση των πληροφοριών και της ΕΥΠ. Τρίτον, τη θωράκιση του πλαισίου νόμιμων επισυνδέσεων για πολιτικά πρόσωπα. Και τέταρτον, τις αλλαγές στο εσωτερικό της ΕΥΠ για την ενίσχυση του εσωτερικού ελέγχου, της διαφάνειας, της εξωστρέφειας και της εκπαίδευσης του ανθρώπινου δυναμικού της.

Τότε ο κ. Μητσοτάκης είχε επίσης προαναγγείλει ότι αποτελεί πρωτοβουλία της κυβέρνησής του να αναζητήσει βέλτιστες πρακτικές και να ανοίξει ένα διάλογο στον οποίο θα κατατεθούν από όλους προτάσεις για μεταρρυθμίσεις και αλλαγές. Ανάμεσα στα αντικείμενα στα οποία η ΕΥΠ «χωλαίνει» και κατά την κυβέρνηση πρέπει να ενισχυθεί, περιλαμβάνονται οι υβριδικές απειλές, όπως αυτές γίνονται πια ορατές σε ευρωπαϊκό επίπεδο, καθώς τρίτοι παράγοντες επιχειρούν να υπονομεύσουν τη δημοκρατία.

Με ιδιαίτερο ενδιαφέρον αναμένονται από το Μέγαρο Μαξίμου οι προτάσεις του Βρετανού ειδικού και στο ζήτημα της λογοδοσίας και διαφάνειας, τομείς τους οποίους η κυβέρνηση επιθυμεί να ενισχύσει περαιτέρω μέσα από πρωτοβουλίες όπως η δημιουργία μονάδας εσωτερικού ελέγχου στο εσωτερικό της ΕΥΠ.

Μετά την Ελισάβετ

Ενα κερί συντροφεύει το πορτρέτο της Ελισάβετ Β΄ στο παρεκκλήσι του Αγίου Ιωάννη στο Ουίνδσορ. Γενεές Βρετανών δεν γνώρισαν άλλη βασίλισσα. Τώρα πρέπει να μάθουν να ζουν χωρίς την αγαπημένη τους «Λίλιμπετ».

Η Βρετανία χωρίς την άγκυρά της

Η επόμενη μέρα βρίσκει τη χώρα σε περιδίνηση εξαιτίας της δύσκολης οικονομικής και πολιτικής συγκυρίας

Της **ΞΕΝΙΑΣ ΚΟΥΝΑΛΑΚΗ**

Κατά την ενθρόνισή της, το καλοκαίρι του 1953, η Ελισάβετ Β΄ συστήθηκε στον λαό της σαν ένα σύμβολο ελπίδας. Μόλις 27 ετών, μια νέα γυναίκα χωρίς ιδιαίτερες εξουσίες αποτέλεσε κυρίως αυτό επί επτά συναπτές δεκαετίες: ένα φωτεινό σύμβολο, γύρω από το οποίο μπορούσαν να συσπειρωθούν οι Βρετανοί σε χαλεπούς καιρούς και παγκόσμιες κρίσεις. Από τον Ψυχρό Πόλεμο μέχρι την πανδημία και τη σημερινή ενεργειακή κρίση, η βασίλισσα ήταν «ο βράχος» σταθερότητας, όπως εύστοχα την αποκάλεσε η νεοδιορισθείσα πρωθυπουργός Λιζ Τρας, ένας από τους τελευταίους ανθρώπους που τη συνάντησε όρθια. Ο θάνατός της βρίσκει τώρα τη χώρα αποκομμένη από την Ευρώπη ελέω Brexit, αντιμέτωπη με μια δυσοίωνη οικονομική συγκυρία και πολιτική πόλωση, καθώς και βαθιές κοινωνικές ανισότητες.

Μαζί με την περιδίνηση της Βρετανίας, εισέρχεται σε φάση αμφισβήτησης η ίδια η μοναρχία. Η κρίση είναι παράλληλα οικονομική, κοινωνική, πολιτική αλλά και συνταγματική. Μπορεί να συνεχίσει να υπάρχει ένας βασιλικός οίκος που κάνει ελάχιστα και στοιχίζει πολλά στους φορολογουμένους, χωρίς μάλιστα να εκπροσωπείται πλέον από κάποια λαμπερή φυσιογνωμία αλλά από τον μάλλον μουντό Κάρολο;

Οι περισσότεροι πολίτες της χώρας δεν έχουν γνωρίσει άλλο μονάρχη, έχουν ταυτίσει το στέμμα με το πρόσωπο της Ελισάβετ. Θα πρέπει κανείς να είναι άνω των 75 ετών για να θυμάται τη βασιλεία του Γεωργίου ΣΤ΄, πατέρα της Ελισάβετ. Η κόρη του πέτυχε μέσα από τη δημοφιλία της να διατηρήσει ζωντανό έναν απαρχαιωμένο θεσμό και το έκανε με απλό τρόπο, λίγα ζεστά λόγια και κάποιες συμβολικές κινήσεις. Η σπαρακτική φωτογραφία με τη μοναχική της φιγούρα στην κηδεία του συζύγου της, Φιλίππου, σε αντίστιξη με τα ξέφρενα πάρτι που διεξάγονταν στην Ντάουνινγκ Στριτ επί πρωθυπουργίας Μπόρις Τζόνσον στη διάρκεια των αυστηρών lockdowns, αποτέλεσαν ίσως την πιο ενδιαφέρουσα παρακαταθήκη για την υστεροφημία της. Απάλυνε εν μέρει τις αλγεινές εντυπώσεις που είχε αφήσει η βασιλεία της σε άλλες ιστορικές περιόδους, όπως η πολιτική του Λονδίνου στη διάρκεια της αποικιοκρατίας, που βασίστηκε στη βία και στον ρατσισμό εις βάρος των αποικιών στην Ασία και στην Αφρική και για την οποία, σημειωτέον, ουδέποτε η ίδια ζήτησε συγγνώμη.

Το μεγάλο ερώτημα είναι κατά πόσον ο νέος βασιλιάς μπορεί να εκσυγχρονίσει τον θεσμό, αν έχει το απαραίτητο χάρισμα να δώσει συνταγματική υπόσταση στον θρόνο ή αν θα είναι η αρχή του τέλους για τη μοναρχία στη χώρα. Προς το παρόν το όραμά του είναι πεζό. Ο Κάρολος Γ΄ έχει, π.χ., δεσμευτεί ότι θα αποδείξει εμπράκτως τη διάθεσή του για περικοπές στο προσωπικό του παλατιού κι έναν πιο λιτό τρόπο ζωής για τη βασιλική οικογένεια. Είναι νωπές όμως οι μνήμες από τα αλλεπάλληλα σκάνδαλα, με πιο πρόσφατα το σεξουαλικό εις βάρος του πρίγκιπα Ανδρέα και αυτό της εξαγοράς τίτλου ευγενείας από Σαουδάραβα επιχειρηματία με αντάλλαγμα μια γενναία δωρεά στο ίδρυμά του. Ο στόμφος και το πομπώδες μάρκετινγκ του οίκου των Ουίνδσορ είναι ένας από τους λόγους που εμπνέει σεβασμό και κύρος. Μπορεί να επιβιώσει χωρίς αυτά τα στοιχεία; Με την επικείμενη ενθρόνιση του Καρόλου η Βρετανία περνάει σε φάση αναστοχασμού και ενδοσκόπησης.

Παγκόσμια συγκίνηση

Η απήχηση της «αιώνιας βασίλισσας» ξεπερνάει τα όρια του Ηνωμένου Βασιλείου κι ο θάνατός της συγκίνησε τον πλανήτη. Εχει υπολογιστεί ότι στη διάρκεια της ζωής της διήνυσε πάνω από ένα εκατομμύριο μίλια και επισκέφθηκε 117 χώρες. Σύσσωμη η διεθνής κοινή γνώμη ένευσε αντίο στη «Λίλιμπετ». Από πού πηγάζει όλη αυτή η οικειότητα; Γιατί μπορεί όλος ο κόσμος να συνταράσσεται στο άκουσμα μιας είδησης, θεωρώντας ότι έχασε έναν άνθρωπο που γνώριζε καλά, τον οποίο προσφωνεί με το χαϊδευτικό του; Ο ρόλος της μαζικής κουλτούρας υπήρξε καίριος. Από την τηλεοπτική σειρά «The Crown» μέχρι τον αποδομητικό ύμνο των Sex Pistols, «God save the queen», η ίδια η Ελισάβετ ήξερε να ενσωματώνει ταυτόχρονα τη λατρεία των πιστών υπηκόων της αλλά και την απέχθεια των αμφισβητιών του θεσμού. Η αρετή αυτή είναι έκδηλη τις τελευταίες μέρες στην πάνδημη θλίψη ή έστω στον απεριόριστο σεβασμό. Οπως είχε πει κι η ίδια μετά την 11η Σεπτεμβρίου του 2001, σε μια από τις αξιομνημόνευτες ρήσεις της: «Το πένθος είναι το τίμημα που πληρώνουμε για την αγάπη».

Οκτώ ιστορικές στιγμές της βασιλείας της

Του **ΑΝΤΩΝΗ ΚΛΑΨΗ***

70 χρόνια και 214 ημέρες. Τόσο διήρκεσε η βασιλεία της Ελισάβετ Β΄, η οποία υπήρξε η μακροβιότερη μονάρχης του Ηνωμένου Βασιλείου. Σε αυτό το μακρύ χρονικό διάστημα, η ίδια βρέθηκε στο επίκεντρο μειζόνων ιστορικών γεγονότων, πολλά από τα οποία είχαν σημαντική διεθνή διάσταση.

1953: Στις 2 Ιουνίου πραγματοποιήθηκε στο Αβαείο του Ουεστμίνστερ η στέψη της βασίλισσας Ελισάβετ, η οποία είχε ανέλθει στον βρετανικό θρόνο τον Φεβρουάριο του προηγούμενου έτους, αμέσως μετά τον θάνατο του πατέρα της, Γεωργίου ΣΤ΄. Την τελετή παρακολούθησαν μέσω τηλεόρασης εκατομμύρια άνθρωποι όχι μόνο στο Ηνωμένο Βασίλειο, αλλά σε ολόκληρο τον πλανήτη. Ηταν η πρώτη διεθνής τηλεοπτική αναμετάδοση ενός σημαντικού γεγονότος, η οποία άνοιξε μια νέα σελίδα στην ιστορία της τηλεόρασης.

1953-1954: Η Ελισάβετ κάνει το πρώτο της επίσημο ταξίδι στο εξωτερικό ως αρχηγός του βρετανικού κράτους. Κατά τη διάρκεια της περιοδείας της επισκέφθηκε συνολικά 13 κράτη, ανάμεσά τους την Αυστραλία και τη Νέα Ζηλανδία. Ηταν η πρώτη φορά που Βρετανός μονάρχης μετέβη σε αυτές τις δύο χώρες, επί των οποίων τυπικά βασίλευε. Εκτοτε η Ελισάβετ πραγματοποίησε εκατοντάδες επίσημες επισκέψεις σχεδόν σε όλα τα κράτη του κόσμου, αναδεικνυόμενη σε πολύτιμο παράγοντα άσκησης της βρετανικής διπλωματίας.

1956: Στις 10 Μαΐου απαγχονίστηκαν στη Λευκωσία οι αγωνιστές της ΕΟΚΑ Μιχαλάκης Καραολής και Ανδρέας Δημητρίου. Παρά τις εκκλήσεις που της απευθύνθηκαν, η Ελισάβετ δεν τους χορήγησε χάρη ώστε να μην εκτελεστούν οι θανατικές καταδίκες που τους είχαν επιβληθεί. Αυτή της η στάση δημιούργησε κύμα αντιπάθειας απέναντι στο πρόσωπό της στην ελληνική (ελλαδική και κυπριακή) κοινή γνώμη. Μέσα στους επόμενους δέκα μήνες, ακόμη επτά μέλη της ΕΟΚΑ θα οδηγηθούν στην αγχόνη.

1956: Τον Οκτώβριο, η Βρετανία, η Γαλλία και το Ισραήλ εισέβαλαν στην Αίγυπτο με σκοπό να θέσουν υπό τον έλεγχό τους τη διώρυγα του Σουέζ, την οποία δύο μήνες νωρίτερα είχε εθνικοποιήσει ο ηγέτης της Αιγύπτου Γκαμάλ Αμπντέλ Νάσερ. Η επιχείρηση δεν επιτυγχάνει τον αντικειμενικό της στόχο, καθώς κατόπιν ισχυρότατων διεθνών πιέσεων οι εισβολείς αναγκάστηκαν τελικά να αποσυρθούν. Αργότερα, ο λόρδος Μαουντμπάτεν υποστήριξε ότι η Ελισάβετ είχε διατυπώσει ενστάσεις ενώπιον του Βρετανού πρωθυπουργού Αντονι Ιντεν αναφορικά με τη σκοπιμότητα της στρατιωτικής επιχείρησης στο Σουέζ.

1965: Τον Μάιο, ακριβώς 20 χρόνια μετά το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου στην Ευρώπη, η Ελισάβετ πραγματοποίησε επίσημη επίσκεψη στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, την πρώτη Βρετανού μονάρχη σε γερμανικό έδαφος από το 1913. Ηταν μια συμβολική κίνηση, η οποία σηματοδοτούσε τη βρετανογερμανική συμφιλίωση και υπογράμμιζε την ανάγκη υπέρβασης των πικρών αναμνήσεων που είχε συσσωρεύσει η αιματηρή σύγκρουση Βρετανών και Γερμανών όχι σε έναν, αλλά σε δύο παγκοσμίους πολέμους.

1982: Στις 28 Μαΐου ο Πάπας Ιωάννης Παύλος Β΄ επισκέφθηκε επισήμως το Ηνωμένο Βασίλειο. Ηταν ένα ταξίδι με ιστορικό χαρακτήρα, καθώς ποτέ στο παρελθόν ένας ποντίφικας δεν είχε βρεθεί στη Βρετανία. Κατά τη διάρκεια της επίσκεψης ο Ιωάννης Παύλος Β΄ συναντήθηκε με την Ελισάβετ. Δεν επρόκειτο για τη συνάντηση μόνο δύο αρχηγών κρατών, αλλά ταυτόχρονα και των επικεφαλής δύο Εκκλησιών, της καθολικής και της αγγλικανικής. Προκειμένου να κρατήσει τις ισορροπίες, τον επόμενο μήνα ο Πάπας επισκέφθηκε την Αργεντινή, η οποία βρισκόταν σε εμπόλεμη κατάσταση με τη Βρετανία λόγω της κατάληψης των βρετανικών νησιών Φόκλαντ στον νότιο Ατλαντικό.

1986: Τον Οκτώβριο η Ελισάβετ επισκέφθηκε επισήμως τη Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας. Ηταν η πρώτη φορά που κάτοχος του βρετανικού θρόνου βρέθηκε σε κινεζικό έδαφος. Η επίσκεψη είχε κι ένα βαθύτερο διπλωματικό νόημα. Επιβεβαίωσε την απόφαση του Λονδίνου να εφαρμόσει την κοινή βρετανοκινεζική δήλωση της 19ης Δεκεμβρίου 1984, βάσει της οποίας η Βρετανία είχε υποσχεθεί να επιστρέψει στην Κίνα το Χονγκ Κονγκ, που βρισκόταν στα χέρια των Βρετανών από το 1841. Οπως προβλεπόταν από την κοινή δήλωση, η παράδοση του Χονγκ Κονγκ από τη Βρετανία στην Κίνα ολοκληρώθηκε τα μεσάνυχτα της 30ής Ιουνίου προς 1η Ιουλίου 1997.

2011: Τον Μάιο, η Ελισάβετ πραγματοποίησε επίσημη επίσκεψη στη Δημοκρατία της Ιρλανδίας, κάτι που κανένας προκάτοχός της δεν είχε κάνει από τη στιγμή που η Ιρλανδία απέκτησε την ανεξαρτησία της από τη Μεγάλη Βρετανία το 1921. Κατά τη διάρκεια της παραμονής της στην Ιρλανδία, η Ελισάβετ εξέφρασε «το ειλικρινές ενδιαφέρον και τη βαθιά συμπόνια» της για τα θύματα της πολύχρονης ιρλανδοβρετανικής διένεξης. Η επίσκεψη θεωρήθηκε ένα σημαντικό βήμα προς την κατεύθυνση της συμφιλίωσης ανάμεσα σε Βρετανούς και Ιρλανδούς.

* Ο κ. Αντώνης Κλάψης είναι επ. καθηγητής στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου.

Μετά την Ελισάβετ

Στιγμές της πορείας της μέσα από πρωτοσέλιδα της «Κ»

1936: Ο βασιλιάς Εδουάρδος Η΄ παραιτείται του θρόνου υπέρ του αδελφού του, μετέπειτα Γεωργίου ΣΤ΄. Η δεκάχρονη Ελισάβετ γίνεται διάδοχος στον θρόνο.

1947: Ανακοινώνεται ο αρραβώνας της με τον γεννημένο στην Κέρκυρα και με δύσκολο οικογενειακό ιστορικό πρίγκιπα Φίλιππο, με τον οποίο αλληλογραφούσε από το 1939.

1950: Η Ελισάβετ επισκέπτεται -ανεπίσημα- για πρώτη και τελευταία φορά την Ελλάδα. Μαζί με τον πρίγκιπα Φίλιππο, έκανε βόλτα στην Αθήνα συνοδεία έφιππων αξιωματικών.

1952 (6 Φεβρουαρίου): Ο βασιλιάς Γεώργιος ΣΤ΄ πεθαίνει έπειτα από μακρά ασθένεια. Η 26χρονη Ελισάβετ, που βρίσκεται σε επίσημη επίσκεψη στην Κένυα, επιστρέφει στο Λονδίνο.

1952 (8 Φεβρουαρίου): Η τελετή της αναρρήσεώς της στον θρόνο. Η «Κ» αναφέρει: «Η νεαρά Βασίλισσα διήλθεν ίσως την δραματικωτέραν ημέραν της ζωής της».

1953: Στο Αββαείο του Ουεστμίνστερ γίνεται η μεγαλοπρεπής τελετή της στέψης της Ελισάβετ Β΄. Για πρώτη φορά επιτρέπονται κάμερες και γίνεται απευθείας τηλεοπτική μετάδοση.

Η αρχή του τέλους για τη μοναρχία;

Ενας θεσμός αιώνων, τον οποίο υπηρέτησε με επιτυχία η Ελισάβετ, αλλά είναι αμφίβολο εάν ο Κάρολος θα καταφέρει το ίδιο

Του **ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ***

Στις 6 Σεπτεμβρίου το Ηνωμένο Βασίλειο απέκτησε καινούργια πρωθυπουργό, και δύο μέρες αργότερα καινούργιο αρχηγό κράτους. Η καινούργια πρωθυπουργός δεν εξελέγη από τους πολίτες του Ηνωμένου Βασιλείου, αλλά από τα περίπου 200.000 μέλη του Συντηρητικού Κόμματος που της έδωσαν την αρχηγία. Ο καινούργιος αρχηγός κράτους δεν εξελέγη από κανέναν – ήταν ο διάδοχος στον θρόνο, και με τον θάνατο της μητέρας του Ελισάβετ έγινε αυτομάτως βασιλιάς.

Ίσως να ακούγονται παράξενα όλα αυτά για ένα σύγχρονο δυτικό κράτος, και είναι. Οι θεσμοί που κυβερνούν μία από τις παλαιότερες κοινοβουλευτικές δημοκρατίες στον πλανήτη δεν κρύβουν το γεγονός ότι είναι προϊόντα άλλων αιώνων. Ομως οι θεσμοί, οι τελετές, και οι παραδόσεις, είναι ιερά πράγματα για τους Βρετανούς. Αυτός είναι ίσως και ο λόγος για τον οποίο οι πολίτες του Ηνωμένου Βασιλείου αγάπησαν τόσο πολύ τη βασίλισσα Ελισάβετ Β΄, αλλά και γιατί ο θάνατός της προμηνύει την αρχή του τέλους της μοναρχίας. Οι θεσμοί λειτουργούν μόνον όταν υπάρχουν οι άνθρωποι που είναι διατεθειμένοι να τους υπηρετήσουν.

«Σας δηλώνω, μπροστά σας, πως σε όλη μου τη ζωή, είτε είναι μακρά είτε σύντομη, θα σας υπηρετώ με αφοσίωση, όπως και τη μεγάλη αυτοκρατορική οικογένεια, στην οποία όλοι ανήκουμε». Αυτά ήταν τα λόγια της Ελισάβετ όταν έγινε 21 ετών, σε μια ομιλία που έδωσε από το ραδιόφωνο 4 μόλις χρόνια πριν γίνει βασίλισσα. Λίγοι θα έλεγαν πως δεν τήρησε την υπόσχεσή της. Υπηρέτησε τα καθήκοντά της μέχρι το τέλος, χρίζοντας την τελευταία πρωθυπουργό της θητείας της (15 στο σύνολο, με πρώτο τον Τσώρτσιλ) δύο μέρες πριν από τον θάνατό της. Αυτή η αίσθηση του καθήκοντος, και της αυταπάρνησης που συνεπάγεται, ήταν, κατά κοινή ομολογία, ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά της.

«Απρόσωπη»

Ενα άλλο βασικό χαρακτηριστικό της ήταν πως ήταν σχετικά απρόσωπη, παρά το γεγονός πως η εικόνα της ήταν μία από τις πιο αναγνωρίσιμες διεθνώς. Η βασίλισσα Ελισάβετ ήταν αγαπητή όχι παρά το γεγονός πως ο κόσμος δεν γνώριζε πολλά γι' αυτήν, αλλά επειδή δεν γνώριζε πολλά γι' αυτήν. Κατάφερε όλα αυτά τα χρόνια να κρατήσει την προσωπική της ζωή και τις προσωπικές πολιτικές της πεποιθήσεις μακριά από τη δημοσιότητα. Σε μια εποχή που οι περισσότεροι χτίζουμε μια persona βασισμένη στη δημοσιοποίηση των πεποιθήσεών μας και των προσωπικών μας στιγμών στα κοινωνικά δίκτυα, η Ελισάβετ ήταν ένα παράδειγμα ιδιωτικότητας, παρότι ήταν ένα από τα πιο δημόσια πρόσωπα στον πλανήτη. Αυτή η σχετική ουδετερότητα και «ανωνυμία» της επέτρεψε να λειτουργήσει ως το σύμβολο ενότητας και συνέχειας της χώρας εν μέσω πολιτικών ταραχών, που άλλωστε είναι και ο σύγχρονος ρόλος ενός μονάρχη - αρχηγού κράτους.

Οι θεσμοί, σχεδόν εξ ορισμού, υπάρχουν για να υπερβαίνουν τα πρόσωπα. Είναι οι κανόνες, γραπτοί και άγραφοι, που ρυθμίζουν τους ρόλους που καλούμαστε να υποδυθούμε στην επαγγελματική, κοινωνική, ακόμη και οικογενειακή ζωή μας. Κάθε τέτοιος ρόλος απαιτεί, σε κάποιον βαθμό, την προσαρμογή του εαυτού μας, ακόμη και την καταπίεση στοιχείων της προσωπικότητάς μας.

Η σχετική ουδετερότητα και «ανωνυμία» της επέτρεψαν να λειτουργήσει ως σύμβολο ενότητας και συνέχειας της χώρας εν μέσω πολιτικών ταραχών.

Ο θεσμός του Βρετανού μονάρχη το απαιτεί αυτό στον ύψιστο βαθμό, και η Ελισάβετ αναγνωρίζοντάς το, υπηρέτησε τον ρόλο. Το ίδιο όμως δεν ισχύει για τον διάδοχό της.

Ο Κάρολος δεν απολαμβάνει την ευρεία αποδοχή της μητέρας του, και ένας από τους κύριους λόγους είναι πως δεν έχει κρατήσει ιδιωτικές ούτε την προσωπική του ζωή ούτε τις πολιτικές του πεποιθήσεις. Το διαζύγιο με την Νταϊάνα και η πολύχρονη σχέση του με την Καμίλα είναι τα προφανή παραδείγματα, αλλά και οι συχνές παρεμβάσεις του στο πολιτικό και κοινωνικό γίγνεσθαι, με έντονες απόψεις κυρίως για το περιβάλλον και την κλιματική αλλαγή. Ο τρόπος με τον οποίο τοποθετείται πάνω σε τέτοια ζητήματα πηγαίνουν κόντρα στον πολιτικά ουδέτερο ρόλο που υποτίθεται πρέπει να παίζει ο μονάρχης. Ο Κάρολος επιπλέον έχει και ένα άλλο μειονέκτημα – στην εποχή της ισότητας μεταξύ των φύλων, ένας βασιλιάς με δημόσιες τοποθετήσεις έχει μια ιδιαίτερα πατριαρχική χροιά που ίσως αποξενώσει τον κόσμο.

Το παράδοξο των θεσμών όπως η μοναρχία είναι πως η επιτυχία τους βασίζεται στην ικανότητά τους να υπερβαίνουν τα πρόσωπα που τους υπηρετούν, όμως η σωστή τους λειτουργία εξαρτάται από τα ίδια αυτά πρόσωπα. Η Ελισάβετ Β΄ διαχειρίστηκε αυτό το παράδοξο επιτυχώς, και κέρδισε την αποδοχή του κόσμου. Είναι αμφίβολο αν ο διάδοχός της θα καταφέρει το ίδιο.

* Ο κ. Αλέξης Παπάζογλου είναι συντάκτης στο περιοδικό του Institute of Art and Ideas στο Λονδίνο, παρουσιαστής του podcast The Philosopher & The News και συγγραφέας του βιβλίου «Καθημερινή φιλοσοφία: Πέντε μαθήματα για την εποχή μας».

A.P. PHOTO

Στιγμιότυπο από την επιτυχημένη σειρά «The Crown» του Netflix: η βασιλική οικογένεια και τα διάφορα μέλη της επιχειρούν να «εκσυγχρονίσουν» ένα θεσμό που δεν μπορεί να εκσυγχρονιστεί γιατί τότε θα αυτοκαταργηθεί. Η Ελισάβετ γίνεται μια τραγική ηρωίδα.

Είδωλο στην εποχή της πτώσης των ειδώλων

Του **ΒΑΣΙΛΗ ΒΑΜΒΑΚΑ***

Η βασιλεία και η κατάργησή της, ως γνωστόν, αποτέλεσε κομβικό θέμα για το πέρασμα από τον προνεωτερικό στον νεωτερικό κόσμο. Σε χώρες όπως η Μεγάλη Βρετανία αυτό το πέρασμα έγινε χωρίς την κατάργηση αλλά την ανατοποθέτηση της βασιλείας σε ένα θρόνο χωρίς εξουσίες και μόνο συμβολική ισχύ εθνικής ενότητας και συνέχειας. Η βασίλισσα Ελισάβετ ένα τέτοιο ρόλο κληρονόμησε. Εξαιτίας της μακρόχρονης βασιλείας της, έγινε επίσης ένα σύμβολο σταθερής αναφοράς τόσο στη Μεγάλη Βρετανία, που έπαψε να είναι όσο μεγάλη ήταν όταν ανέλαβε τα καθήκοντά της, όσο και διεθνώς σε μια εποχή που σφραγίστηκε από τεράστιες αλλαγές και μεγάλη ρευστότητα όσον αφορά αξίες, πίστεις, πολιτικές και τεχνολογικές εξελίξεις.

Η βασίλισσα Ελισάβετ κατάφερε να ενσαρκώσει ένα σταθερό σημείο αναφοράς παρά το γεγονός ότι η ίδια και η βασιλική οικογένεια μπήκαν στην εποχή της ρευστότητας και επηρεάστηκαν από αυτή. Η τηλεοπτική σειρά «The Crown» του Netflix στηρίζει την επιτυχία της σε σημαντικό βαθμό στο ότι καταφέρνει να αφηγηθεί την ιστορία ενός απαρχαιωμένου και «διακοσμητικού» θεσμού, ο οποίος, από τη μια πλευρά, παρακολουθεί τις εθνικές και παγκόσμιες εξελίξεις του 20ού αιώνα με ελάχιστα περιθώρια επιρροής και, από την άλλη, επηρεάζεται διαρκώς και έντονα από όσα συμβαίνουν στον γύρω κόσμο, έξω από το παλάτι. Αγαπημένο θέμα της ταμπλόιντ δημοσιογραφίας και, ειδικά μετά τον θάνατο της πριγκίπισσας Νταϊάνα, πολλών ταινιών και ντοκιμαντέρ, η βασιλεία της Ελισάβετ μπαίνει στο μικροσκόπιο και αναδεικνύονται όλες οι εντάσεις εντός της βασιλικής οικογένειας που η ίδια προσπάθησε να διαχειριστεί ή να κρύψει (όπως βλέπουμε στην ταινία «The Queen»).

Οπως δείχνει και το «The Crown», η βασιλική οικογένεια και τα διάφορα μέλη της επιχειρούν να «εκσυγχρονίσουν» έναν θεσμό που δεν μπορεί να εκσυγχρονιστεί γιατί τότε θα αυτοκαταργηθεί. Η Ελισάβετ γίνεται μια τραγική ηρωίδα που προσπαθεί να ισορροπήσει ανάμεσα στις δυνάμεις των μοντέρνων επιθυμιών και ιδεών και ενός υπερβατικού-συλλογικού καθήκοντος. Γνωρίζει ότι ο ιδιωτικός βίος της βασιλικής οικογένειας είναι αναγκαστικά δημόσιος και επιχειρεί να κάνει και τους γύρω της να το συνειδητοποιήσουν άλλοτε ήπια άλλοτε πιο δυναμικά. Η Ελισάβετ προσπαθεί να μη γίνει ο θεσμός της βασιλείας υποχείριο της μεταμοντέρνας εποχής της διασημότητας, αλλά δεν το καταφέρνει απολύτως. Αλλωστε και η ίδια γίνεται εικονικό σύμβολο ενός συντηρητικού θεσμού και μιας αποδυναμωμένης αλλά ευγενούς γυναικείας εξουσίας. Η ίδια άλλωστε δίνει το 1953 στην τηλεόραση τη δυνατότητα να αναμεταδώσει τη στέψη της και τη μεταμορφώνει στο πρώτο μεγάλο διεθνές «media event».

Προσπαθεί να ισορροπήσει ανάμεσα στις δυνάμεις των μοντέρνων επιθυμιών και ιδεών και ενός υπερβατικού-συλλογικού καθήκοντος.

Εντούτοις, η φυσιογνωμία της Ελισάβετ θα μείνει ταυτόσημη με την προσπάθεια να διατηρήσει την αίγλη ενός ξεχωριστού συμβόλου, ενώ το άμεσο περιβάλλον της παρασύρεται λιγότερο ή περισσότερο σε όλα τα προβλήματα και πάθη του «καθημερινού λαού», που άλλωστε είναι και ο πιο πιστός οπαδός της βασιλείας της. Ο Θεός μπορεί να έσωσε τη βασίλισσα κατά τον γνωστό στίχο του βρετανικού ύμνου, δεν είναι καθόλου σίγουρο όμως ότι θα διασώσει τον βασιλικό θεσμό από τη βασική πια απειλή του, που είναι κυρίως η απόλυτη ταύτισή του με τους φανατικούς θαυμαστές του. Ο εκπεσμός του δηλαδή σε ένα ακόμη μικροβασίλειο των celebrities.

* Ο κ. Βασίλης Βαμβακάς είναι αναπληρωτής καθηγητής της Κοινωνιολογίας της Επικοινωνίας στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο.

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ: ΤΙΤΙΝΑ ΧΑΛΜΑΤΖΗ

Αλκηστη Πρωτοψάλτη, τραγουδίστρια

Οι σταθμοί της

1962
Η οικογένειά της ξεριζώνεται από την Αλεξάνδρεια.

1984-85
«Λεωφόρος Α΄», η πρώτη σκηνοθετημένη παράσταση στο τραγούδι, από τον Ανδρέα Βουτσινά, με Σταμάτη Κραουνάκη και Λίνα Νικολακοπούλου.

1993
«Ο καιρός των Τσιγγάνων» του Μπρέγκοβιτς στο Zoom στην Πλάκα.

1996-97
Δημοτικό Θέατρο Πειραιά με τα τραγούδια του Νίκου Αντύπα σε σκηνοθεσία Δημήτρη Παπαϊωάννου.

2004
Τρέχει ως λαμπαδηδρόμος με την ολυμπιακή φλόγα και εμφανίζεται στην τελετή λήξης των Αγώνων.

2007
Συναυλία στο Πεκίνο, στο άβατο της Απαγορευμένης Πόλης.

2015
Φεύγει από τη ζωή η αγαπημένη της μητέρα Μαρίκα. Γίνεται υπηρεσιακή υπουργός Τουρισμού.

2017
Επισκέπτεται την Κένυα για να τραγουδήσει στο ορφανοτροφείο «Μακάριος».

2020
Τραγουδάει πάνω σε ένα φορτηγό για να δώσει χαρά στους Αθηναίους που ήταν «έγκλειστοι» λόγω πανδημίας.

Οι κοιλιακοί δεν σε κάνουν τραγουδιστή

Είμαι αισιόδοξη για τις αντοχές του καλού τραγουδιού – Δεν σιγομουρμουρίζουμε για πολύ καιρό, κάτι που δεν αξίζει

Της **ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΣ ΠΟΥΡΝΑΡΑ**

«Μήπως να μην κάτσουμε εδώ; Αισθάνομαι ένα ρεύμα αέρα να με περιτριγυρίζει και πάντοτε φοβάμαι μην κρυώσω. Εχω τη συναυλία στο Ηρώδειο σε λίγες ημέρες», μου λέει η Αλκηστη Πρωτοψάλτη, για να βολευτούμε τελικά σε ένα απάγκιο τραπέζι σε ένα ωραίο στέκι ψαροφάγων στο Καβούρι. Με την ευγενική της παράκληση, με έκανε να συνειδητοποιήσω πως οι τραγουδιστές είναι σαν τους πρωταθλητές. Η διαφορά είναι πως δεν αποχωρούν στα 30, αλλά όταν πια η φωνή τους το υπαγορεύσει. Ως τότε είναι σχεδόν αναγκασμένοι να «προπονούνται» και να προσέχουν τις χορδές, ως εύθραυστο γυάλινο βάζο που κουβαλούν συνεχώς εντός τους.

«Ευτυχώς, αυτό ήταν κάτι που δεν με καταπίεσε ποτέ», μου λέει λες και μάντεψε την ερώτησή μου: «Αθλήτρια ούσα, ήμουν δρομέας στα εμπόδια στον Πανιώνιο και έτσι δεν έπινα, δεν κάπνιζα και δεν ξενυχτούσα ούτε στα νιάτα μου. Και σήμερα ξυπνάω νωρίς, γυμνάζομαι, κάνω βόλτες στο βουνό ή κολύμπι, μια και μένω εκτός Αθηνών. Νιώθω ότι με διαπερνάει η ίδια διάθεση για ζωή και παιχνίδι που είχα όταν ήμουν 7-8 χρονών και η μάνα μου δεινοπαθούσε να με μαζέψει. Το μόνο που με περιορίζει είναι η υπευθυνότητα που νιώθω για τη δουλειά μου».

Η αλήθεια είναι πως η Πρωτοψάλτη εκπέμπει και εκ του σύνεγγυς την ακαταπόνητη ενέργεια που έχει επί σκηνής, αυτήν που χαίρονται οι θεατές των ζωντανών της εμφανίσεων. Δεν έχει χάσει δράμι από την ικμάδα της. Ισως να «φταίει» και το κράμα των καταγωγών της. Γεννημένη στην Αλεξάνδρεια με γονείς από τη Μικρασία, τη Χίο, την Κάσο και το Καστελλόριζο, θεωρεί ότι είναι ένα ανθεκτικό ελληνικό μείγμα.

Τι της έχει μείνει από την Αίγυπτο από την οποία έφυγε διωγμένη η οικογένειά της λόγω Νάσερ; «Αν υπήρχαν μπουκαλάκια με τα αρώματα των πόλεων, θα έβρισκα αυτό της Αλεξάνδρειας με κλειστά μάτια, κάτι μεταξύ θάλασσας, υγρασίας, άμμου, ανθρώπων και φαλάφελ. Στην ανατροφή μου υπήρχε η λεπτότητα, η ευγένεια των Αιγυπτιωτών και μια παθιασμένη αγάπη και νοσταλγία για την πατρίδα».

Και πότε συνειδητοποίησε ότι θα ακολουθούσε τον δρόμο της μουσικής; «Θυμάμαι τη μάνα μου να τραγουδάει στο σπίτι, είχε καλύτερη φωνή από εμένα. Αρχισα να καταλαβαίνω πως τη διέθετα και εγώ επειδή στο δημοτικό στην Καλλιθέα (όπου γράφτηκα όταν ήρθαμε Ελλάδα), αλλά και αργότερα στην Ευαγγελική Σχολή της Νέας Σμύρνης, με έβαζαν και έλεγα την προσευχή. Είχα και μια κιθάρα και τη γρατζούναγα στις εκδρομές, αλλά μέχρι που με ανακάλυψε ο Δήμος Μούτσης ήμουν σίγουρη πως ο στίβος με τραβούσε από τον γιακά. Οταν εκείνος μου πρότεινε να τραγουδήσω στον δίσκο του την περίφημη "Τετραλογία" το "Απολείπειν ο Θεός Αντώνιον" του Καβάφη. Τότε πια έγειρε η πλάστιγγα».

Από το 1975, όταν και έκανε την πρώτη της εμφάνιση στη δισκογραφία έως σήμερα, πέρασαν 47 χρόνια. Ολόκληρη η μεταπολίτευση και οι κοσμογονίες της. Το τραγούδι μεταμορφώθηκε, η μουσική βιομηχανία μεταλλάχθηκε: από τη μελοποίηση σπουδαίων ποιητών και τους δίσκους - σταθμούς, πήγαμε στα «κατεβάσματα» τραγουδιών, στον ΛΕΞ και σε νεαρούς που πιστεύουν ότι θα βγουν στο πεντάγραμμο μετά το γυμναστήριο. Πώς βλέπει τα πράγματα με την πείρα όλων αυτών των ετών; «Νομίζω ότι ζούμε σε μια εποχή με ακραία –καμιά φορά– φαινόμενα. Πολλοί λ.χ. πιστεύουν ότι αν έχουν κοιλιακούς θα γίνουν καλοί τραγουδιστές. Ομως, είναι μια μόδα και θα περάσει. Το τραγούδι είναι ένα πολύ βαθύ πράγμα, διότι συντροφεύει με μουσική και στίχους τις πιο αξιομνημόνευτες στιγμές στη ζωή. Χωρισμούς, έρωτες, γλέντια, χαρές, λύπες, κοινωνικές αναταραχές, συλλογικούς πόθους.

Από ένα τραγούδι μπορεί να ξεκινήσει μια επανάσταση ή ένας έρωτας, να πάρει κανείς μια σπουδαία απόφαση. Αναγκαστικά πρέπει να έχει ουσία και ποιότητα για να εγγραφεί μέσα μας, αλλιώς σβήνει, το καταπίνει ο χρόνος. Δεν σιγομουρμουρίζουμε για πολύ καιρό κάτι που δεν αξίζει. Από το κόσκινο της ψυχής των ανθρώπων, το σιγομουρμούρισμα που λέω εγώ, περνάνε όλα και στο τέλος αξιολογούνται όπως πρέπει. Δεν είναι τυχαίο ότι αγαπάμε τα παλιά τραγούδια και ξαναγυρίζουμε σ' αυτά».

Κάνουμε μια παύση, ακούγεται το κύμα στο βάθος. «Θα εξηγήσω γιατί είμαι αισιόδοξη για τις αντοχές του καλού τραγουδιού», επανέρχεται. «Αυτό που διαπίστωσα στον κόσμο φέτος το καλοκαίρι με συγκίνησε βαθιά. Μου θύμισε πραγματικά παλιές περιόδους. Γύρισα πολλά μέρη της Ελλάδας και είδα στις συναυλίες μου ανθρώπους από δέκα ετών μέχρι ενενήντα. Η πιο ωραία στιγμή είναι όταν ρώτησε κάποιος ένα κοριτσάκι μπροστά μου: "Που είναι η μαμά σου;". Και εκείνο είπε: "Πίσω με τη γιαγιά". Ηρθαν δηλαδή τρεις γενιές μαζί. Για εμένα ήταν η μεγαλύτερή μου ανταμοιβή. Και κάτι άλλο: έβλεπα εφήβους να τραγουδάνε μαζί μου. Και καμιά φορά που δεν ήξεραν όλους τους στίχους. Τους παρακολουθούσα από τη σκηνή να τα ψάχνουν στις οθόνες των κινητών τους στο google για το "Δικαίωμα" ή την "Εξοδο κινδύνου". Πώς να μη χαρείς; Μεγάλη τιμή. Μετά είχαν μια άλλη εφαρμογή στο κινητό. Μου έστρεφαν την οθόνη στη σκηνή για να δω μηνύματα με τεράστια γράμματα που περνούσαν συνεχόμενα σαν φωτεινή επιγραφή. Με εμψύχωναν, μου έλεγαν λόγια αγάπης και μου έκαναν παραγγελιές, από το "Θα σε ξανάβρω στους μπαξέδες" του Ανδριόπουλου, του 1978 –που σίγουρα ήταν αγέννητα τότε– μέχρι το "Πάμε Χαβάη". Ηταν εμπειρία αξέχαστη».

ΝΙΚΟΣ ΚΟΚΚΑΛΙΑΣ

«Χαίρομαι που όλοι μας ξανοιγόμαστε πάλι στη ζωή σοφότεροι. Μόλις ετοιμάσαμε το πρόγραμμα της συναυλίας στο Ηρώδειο στις 14 Σεπτεμβρίου για την Ενωση "Μαζί για το Παιδί", για τα παιδιά και τους γονείς τους που δίνουν μάχες. Χαίρομαι που συμβάλλω με τον τρόπο μου...».

> *Αν υπήρχαν μπουκαλάκια με τα αρώματα των πόλεων, θα έβρισκα αυτό της Αλεξάνδρειας με κλειστά μάτια – Στην ανατροφή μου υπήρχε η λεπτότητα, η ευγένεια των Αιγυπτιωτών.*

> *Ο,τι κάνεις για τα παιδιά το παίρνεις πίσω πολλαπλώς, γεμίζει αγαλλίαση η καρδιά σου. Το πιο σπουδαίο είναι αυτό.*

Η συνάντηση

Γευματίσαμε ένα μεσημέρι στο εστιατόριο «Γαρμπής» στο Καβούρι πλάι στο κύμα. Το πιο γνωστό του πιάτο είναι η βελουτέ ψαρόσουπα με πετρόψαρα. Ηταν τόσο νόστιμη, που δελεάστηκε ακόμη και ο φωτογράφος μας Νίκος Κοκκαλιάς –που με συνοδεύει εδώ και χρόνια στα Γεύματα, αλλά δεν τρώει ποτέ– να πάρει ένα πιάτο. Πήραμε μια δροσερή σαλάτα, καρπάτσιο ψαριού και ένα καλαμάρι ψητό, όλα λαχταριστά. Βρήκα την ευκαιρία να τη ρωτήσω για την αγάπη της στο ψαροντούφεκο και αν τρώει χταπόδια: «Εχω σταματήσει να ψαρεύω. Ασε που είδα το ντοκιμαντέρ με το χταπόδι και με 'πιάσαν τα κλάματα...», μου είπε. Στο τέλος του γεύματος η ιδιοκτήτρια Αγγελική Γαρμπή, «ψυχή» του εστιατορίου, δεν δέχτηκε με τίποτε να πληρώσουμε τον λογαριασμό.

Επαθα σοκ

Πώς είναι άραγε να πέφτει μια μικρή, αλλά μανιασμένη μερίδα του κοινού να σε κατασπαράξει; Αφορμή ήταν η «συναυλία» που έδωσε πάνω στο φορτηγό στους δρόμους της Αθήνας για την πανδημία, στην οποία δόθηκε, κακώς, πολιτικό χρώμα: «Για μένα ήταν πρωτόγνωρο. Ηξερα τι θα πει η οργανωμένη στοχοποίηση, αλλά δεν την είχα ζήσει ποτέ. Και έπαθα σοκ. Μέσα μου είχα καθαρή την ψυχή μου, ότι το έκανα για τους ανθρώπους που είχαν κλειστεί στα σπίτια τους και ζούσαν δύσκολα, αλλά και ως ευχαριστώ στους γιατρούς και σε όλους όσοι ήταν στην πρώτη γραμμή για να μας φροντίζουν. Στην επίθεση που δέχθηκα είχα αλεξίσφαιρο αγάπης από τον κόσμο. Και έτσι αναχαιτίστηκε το κύμα αυτό. Αυτό το γεγονός μ' έκανε πιο δυνατή, η σιωπή είναι πιο ηχηρή από το να απαντάς. Στο τέλος, ο καθένας βλέπει και κατηγορεί τον άλλον για ό,τι έχει ο ίδιος μέσα του».

Ανακάλυψα μιαν άλλη Αλκηστη μέσα στην καραντίνα

Αυτή την εκρηκτική δίψα του κόσμου για το τραγούδι, την αποδίδει στην πανδημία: «Ηταν σαν ξερό ποτάμι που με τις πρώτες νότες ξαφνικά γέμιζε με ορμητικό νερό και ζωντάνευε. Η μουσική δεν είναι μια προσωπική υπόθεση με τα κινητά και τα ακουστικά στα αυτιά, αλλά συλλογική. Θες να σταθείς πλάι στους άλλους και να τραγουδήσετε μαζί, να ενωθείτε στη συγκίνηση, να μοιραστείτε συναισθήματα, να δημιουργήσετε κοινές αναμνήσεις.

Οπως λείψαμε εμείς οι τραγουδιστές στο κοινό, έτσι μας έλειψαν και εμάς οι ακροατές στη διάρκεια της καραντίνας. Θα εξομολογηθώ όμως κάτι: για πρώτη φορά σε όλη μου τη ζωή αισθάνθηκα ότι είχα χρόνο για τον εαυτό μου, ξεκουράστηκα, έκανα πράγματα για μένα δίχως τύψεις. Ξαφνικά σταμάτησε να χτυπάει το τηλέφωνό μου για δουλειές, υπήρξε σιγή, έκανα ανέμελες βόλτες, διάβασα, άκουσα μουσικές, ξαναβρήκα χρόνο να μιλήσω σε φίλους με το σωτήριο skype. Ζωγράφισα. Μπήκα σε προσωπικό απολογισμό. Ανακάλυψα μια διαφορετική Αλκηστη και πως υπάρχουν τόσα άλλα πράγματα που αγγίζουν την καρδιά μου, που κόντευα να τα ξεχάσω».

Και τώρα; «Χαίρομαι που όλοι μας ξανοιγόμαστε πάλι στη ζωή σοφότεροι. Μόλις ετοιμάσαμε το πρόγραμμα της συναυλίας στο Ηρώδειο στις 14 Σεπτεμβρίου για την Ενωση "Μαζί για το Παιδί", για τα παιδιά και τους γονείς τους που δίνουν μάχες. Εχω απεριόριστη εκτίμηση για τους επιτελείς και τις οργανώσεις υπό την ομπρέλα της Ενωσης και χαίρομαι που συμβάλλω με τον τρόπο μου. Η συναυλία του Ηρωδείου θα είναι αφιερωμένη στη Μελίνα Μερκούρη, που είχα γνωρίσει από κοντά και είχαμε περάσει μοναδικές στιγμές τραγουδώντας μαζί στο σπίτι της. Ηταν ένας άνθρωπος τόσο λαμπερός που πλάταινε τη ζωή για να τη χωρέσει. Θα πούμε τα τραγούδια της από τον κινηματογράφο, το θέατρο και από την επαναστατική της δράση, από Ξαρχάκο και Χατζιδάκι - Θεοδωράκη μέχρι Μαρκόπουλο και Ζορζ Μουστακί.

Πάντως, από όλες τις συναυλίες που έχω δώσει στη ζωή μου ξεχωρίζω εκείνη στο ορφανοτροφείο "Μακάριος" του Ιδρύματος Σοφία στην Κένυα. Είχαν προηγηθεί συναυλίες μου στην Κύπρο όπου τα έσοδα είχαν διατεθεί υπέρ του φορέα. Τα παιδιά που ήταν τρόφιμοι, 120 τον αριθμό, από τα βάθη της αφρικανικής χώρας, για να με ευχαριστήσουν έμαθαν στα ελληνικά το "Σωτηρία της ψυχής" και το έστειλαν σε βίντεο. Τρελάθηκα. Αποφάσισα να τα βρω και να τους τραγουδήσω από κοντά με τρεις μουσικούς και ένα υποτυπώδες ηχητικό σύστημα. Οταν έφτασα, είχαν μάθει τα άτιμα τον "Αγγελο" απ' έξω και με υποδέχθηκαν έτσι. Δεν θα το ξεχάσω ποτέ. Ο,τι κάνεις για τα παιδιά, το παίρνεις πίσω πολλαπλώς, γεμίζει αγαλλίαση η καρδιά σου. Το πιο σπουδαίο είναι αυτό».

#AKAMASCLEANUP

ΚΥΡΙΑΚΗ 18 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ

AKAMAS CLEAN UP

Η Εφημερίδα «Καθημερινή» και οι υπεραγορές «ΑΛΦΑΜΕΓΑ» διοργανώνουν τον 7ο μαζικό εθελοντικό καθαρισμό των παραλιών του ΑΚΑΜΑ.

ΜΠΛΟΥ ΛΑΓΚΟΥΝ | ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ | ΑΚΤΗ ΑΡΝΑΟΥΤΗ | ΦΟΝΤΑΝΑ ΑΜΟΡΟΖΑ

2022

POWERED BY

DEEJAY 93.5 RADIO

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

αλφαμεγα

LATCHI WATERSPORTS CENTRE

Stoiximan

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ
ΚΥΡΙΑΚΗ 11 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2022

Stoiximan

Αυξήθηκαν οι «μνηστήρες»

Από την κυριαρχία του ΑΠΟΕΛ, την περασμένη δεκαετία, οχτώ ομάδες ορέγονται πρωτάθλημα

Του **ΠΑΝΙΚΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ**

Ο κόσμος αλλάζει. Δεν μπορούμε να το αντιληφθούμε στη ρουτίνα της καθημερινότητάς μας αλλά είναι κάτι που δεν επιδέχεται αμφισβήτησης. Δεν έχει σημασία αν είναι προς το καλύτερο για τον άνθρωπο ή προς το χειρότερο, αλλάζει… Είναι σχήμα οξύμωρο ως μέρος της κοινωνίας και μοιραία λόγω και των επιρροών που δέχεται με τόση συχνότητα, να πιστεύει κάποιος ότι οι αλλαγές θα άφηναν ανεπηρέαστο το δικό μας ποδόσφαιρο. Συνεκτιμώντας όλες αυτές τις διαφοροποιήσεις, δε θα πρέπει να μας φαίνεται περίεργο που οχτώ ομάδες το καλοκαίρι του 2022 εκδήλωσαν άμεσα ή έμμεσα φιλοδοξίες για την κατάκτηση του τίτλου. Πρωτόγνωρο! Καμιά άλλη Ευρωπαϊκή χώρα δεν μπορεί να ισχυριστεί κάτι τέτοιο. Βρισκόμαστε σε ένα χρονικό σημείο που οι παραδοσιακές ομάδες δεν είναι σε θέση να επιβληθούν κάποιων νεοφανών ή νεόπλουτων ομάδων.

Προφανώς το Κυπριακό πρωτάθλημα δεν είναι το ποιοτικότερο στην Ευρώπη. Πολλές ομάδες εμφανίζονται σχεδόν ισοδύναμες και σε κάθε αγωνιστική δημιουργείται αβεβαιότητα για το τελικό αποτέλεσμα. Θα είναι όμως το ανταγωνιστικότερο; Ποιες είναι οι οχτώ ομάδες, άλλες με περισσότερες και άλλες με λιγότερες πιθανότητες, που ορέγονται το φετινό τίτλο; Πρόκειται για τις πολυνίκες ΑΠΟΕΛ, Ομόνοια και Ανόρθωση, τον περσινό πρωταθλητή Απόλλωνα, την ΑΕΚ η οποία στις τελευταίες επτά διοργανώσεις κατέλαβε πέντε φορές τη δεύτερη θέση, την ΑΕΛ που έχει δημιουργήσει το μεγαλύτερο προϋπολογισμό στην ιστορία της, τον Ευρωπαίο Άρη και την μαχητική Πάφο. Δεν έχει σημασία αν ήδη έχουν περάσει δύο αγωνιστικές, διότι υπάρχουν άλλες 34. Ωστόσο, παρόμοιο σκηνικό κανείς δεν μπορούσε να το διανοηθεί πριν 5-6 χρόνια.

Πώς φτάσαμε όμως από την αδιαμφισβήτητη κυριαρχία του ΑΠΟΕΛ τα πρόσφατα χρόνια, να συζητάμε περί σχεδόν μιας δεκάδας ομάδων ότι ερίζουν για τον τίτλο; Για να σχηματίσουμε καλύτερη εικόνα, παραμένουμε στους βασικούς σταθμούς από τον 21ο αιώνα και έπειτα. Το 2000 κλείνει με την κυριαρχία της Ανόρθωσης η οποία κερδίζει πέντε πρωταθλήματα τα προηγούμενα έξι χρόνια.

Η εκπληκτική σεζόν από τον Απόλλωνα που κατέκτησε τον τίτλο αήττητος, η επιστροφή του Κετσπάγια στην Ανόρθωση ως προπονητή, η δεκαετία 2000-2010 έκλεισε με τον ΑΠΟΕΛ να κατακτά τέσσερεις τίτλους.

Η Ομόνοια, που ήταν στην πρώτη θέση όταν διακόπηκε το πρωτάθλημα, την επόμενη το κατακτά παλεύοντας με Απόλλωνα και ΑΕΛ την ώρα που ο ΑΠΟΕΛ πέφτει στο δεύτερο γκρουπ δυναμικότητας.

2000-2010

Το 2000 οι ομάδες της Λευκωσίας (Ομόνοια, ΑΠΟΕΛ, Ολυμπιακός) μετακομίζουν στο νεόχτιστο ΓΣΠ. Μεγαλύτερη προσέλευση και περισσότερα έσοδα. Ο ΑΠΟΕΛ είχε δημιουργήσει ποδοσφαιρική εταιρεία από τη σεζόν 1996-97 η οποία τον απάλλαξε από παλαιές οφειλές. Μαζί με την Ομόνοια σιγά, σιγά αυξάνουν τα εισιτήρια τους με τους γαλαζοκίτρινους να σταθεροποιούνται μετά τα πρώτα χρόνια πέραν των 100.000 και τους πράσινους να ξεπερνούν τρεις φορές μέσα στη δεκαετία τις 140.000. Οι δύο της Λευκωσίας κατακτούν από δύο τίτλους τα επόμενα τέσσερα χρόνια, ενώ και ο Ολυμπιακός είναι διεκδικητής του τίτλου. Η επιστροφή του Κετσπάγια στην Ανόρθωση ως προπονητή και μια εκπληκτική σεζόν από τον Απόλλωνα που κατέκτησε τον τίτλο αήττητος, η δεκαετία έκλεισε με τον ΑΠΟΕΛ να κατακτά τέσσερεις τίτλους, την Ομόνοια με τρεις, την Ανόρθωση με δύο και τον Απόλλωνα με ένα. Η Ανόρθωση είχε την ευκαιρία το 2009 όταν προκρίθηκε σε ομίλους του Τσάμπιονς Λιγκ να γίνει πανίσχυρη οικονομικά και αγωνιστικά, ωστόσο, ο «διοικητικός εμφύλιος» δημιούργησε σοβαρά προβλήματα με τον πρόεδρο Ανδρέα Παντελή να κατηγορείται για διασπάθιση χρημάτων και τον Κετσπάγια να αποχωρεί λίγους μήνες αργότερα από τη θέση του.

Κυριαρχία ΑΠΟΕΛ

Αυτό που αλλάζει την επόμενη δεκαετία και εδραιώνει τον ΑΠΟΕΛ στην κορυφή του Κυπριακού πρωταθλήματος με επτά συνεχόμενες κατακτήσεις από το 2013 μέχρι το 2019 είναι τα έσοδα από τις επιτυχίες του στην Ευρώπη. Το 2009 κατακτά τον τίτλο και την επόμενη σεζόν προκρίνεται στους ομίλους του Τσάμπιονς Λιγκ. Η Ανόρθωση συνεχίζει να ταλαιπωρείται με τα εσωτερικά της προβλήματα, και ο τίτλος (2010) θα καταλήξει την Ομόνοια η οποία όμως τα επόμενα χρόνια λόγω των οικονομικών υπερβολών της τότε διοίκησης σε 2-3 χρόνια δημιουργεί τεράστιο χρέος.

Την ώρα που παραδοσιακοί αντίπαλοι του ΑΠΟΕΛ καταρρέουν οικονομικά, θα προκριθεί ξανά (2011) στους ομίλους του Τσάμπιονς Λιγκ. Το 2012 η ΑΕΛ θα κατακτήσει τον τίτλο εκμεταλλευόμενη και την κούραση από πορεία του ΑΠΟΕΛ στους «8» του Τσάμπιονς Λιγκ μέχρι τον Απρίλιο. Ωστόσο, τα έσοδα που αντλεί από τις Ευρωπαϊκές του πορείες του επιτρέπουν να ανεβάσει τον προϋπολογισμό του, πλεονεκτώντας έναντι των αντίπαλων του.

Οργάνωση υπολοίπων

Εκείνη την περίοδο που ο ΑΠΟΕΛ κατακτά για επτά συναπτά χρόνια τους τίτλους, συμβαίνουν παράλληλα και κάποιες αλλαγές οι οποίες έφεραν το σημερινό αποτέλεσμα.

Το 2012 οι μέτοχοι του Απόλλωνα εξουσιοδοτούν το Νίκο Κίρζη να διαχειρίζεται το ποδοσφαιρικό τμήμα, το οποίο αναβαθμίζεται και οργανώνεται πλήρως επαγγελματικά.

Το 2014 η Ανόρθωση μετατρέπεται σε εταιρεία σε μια προσπάθειά της να «σωθεί» οικονομικά. Μεγαλομέτοχος πλέον είναι ο Χρίστος Πουλλαΐδης ο οποίος προσφέρει την απαραίτητη ρευστότητα στο σύλλογο. Την ίδια σεζόν, νέος πρόεδρος αναλαμβάνει στην ΑΕΚ ο Ανδρέας Καραπατάκης, ενώ το 2016 δημιουργεί δικό της γήπεδο. Το 2017 η Πάφος επιστρέφει στην Α' κατηγορία. Τη διοίκηση της εταιρείας αναλαμβάνουν οι Ρώσοι επενδυτές, Σεργκέϊ Λομάκιν και Ρόμαν Ντουπόφ, προσφέροντας σταθερότητα και δημιουργώντας νέα δυναμική. Ένα χρόνο αργότερα, υπό το βάρος δυσβάστακτου χρέους η Ομόνοια προχωράει στη δημιουργία ποδοσφαιρικής εταιρείας. Ο Σταύρος Παπασταύρου αρχίζει να πληρώνει παλαιές οφειλές και παράλληλα ανεβάζει τον προϋπολογισμό ισχυροποιώντας την ποδοσφαιρικά. Επίσης η Ανόρθωση προσλαμβάνει τον Τιμούρ Κετσπάγια στην τεχνική ηγεσία.

Ο ΑΠΟΕΛ το 2019 πανηγυρίζει τον συνεχόμενο 7ο τίτλο, όμως η αποτυχία του να εξασφαλίσει θέση σε Ευρωπαϊκό όμιλο του επιδεινώνει το οικονομικό πρόβλημα. Ο προϋπολογισμός του εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τα έσοδα της ΟΥΕΦΑ. Το επόμενο πρωτάθλημα (2019-20) διακόπτεται λόγω Πανδημίας και τα έσοδα των ομάδων είναι ελάχιστα. Το χρέος του ΑΠΟΕΛ πλέον ανεβαίνει άνω των 20 εκ. ευρώ και σήμερα ανέρχεται κοντά στα 30 εκ. ευρώ.

Η Ομόνοια, που ήταν στην πρώτη θέση όταν διακόπηκε το πρωτάθλημα, την επόμενη το κατακτά παλεύοντας με Απόλλωνα και ΑΕΛ την ώρα που ο ΑΠΟΕΛ που ταλαιπωρήθηκε αφάντασα από τον κορωνοιό, πέφτει στο δεύτερο γκρουπ δυναμικότητας.

Το 2020 μια νέα ποδοσφαιρική δύναμη εμφανίζεται. Η κρίση του 2013, επιτρέπει σε αρκετές εταιρείες με έδρα την πρώην Σοβιετική Ένωση να έρθουν στην Κύπρο. Ένας από αυτούς που αποφασίζει σε αυτό το διάστημα να δραστηριοποιηθεί επαγγελματικά είναι ο Λευκορώσος Νικολάϊ, ο οποίος αναλαμβάνει το 2020 το ποδοσφαιρικό τμήμα του Άρη. Το Μάιο του 2021 ο Άρης εξασφαλίζει για πρώτη φορά έξοδο στην Ευρώπη ενώ ο Απόλλωνας είναι πρωταθλητής. Στη φετινή σεζόν υπήρξε άλλη μια εξέλιξη που ευνοεί την ανταγωνιστικότητα.

Οχτώ για τον τίτλο

Μετά το στραπάτσο της 8ης θέσης στο πρωτάθλημα 2021-2022 και την ισχυροποίηση οικονομικά αρκετών άλλων ομάδων, ο πρόεδρος της ΑΕΛ Ανδρέας Σοφοκλέους αποφασίζει να αυξήσει τον προϋπολογισμό της έχοντας και την προοπτική του νέου γηπέδου. Πλέον οι υποψήφιοι πρωταθλητές αυξάνονται στους οχτώ. Λόγω και της εισαγωγής του VAR και της καθόδου ξένων διαιτητών θεσμοί που ευνοούν την ισονομία, δίνεται η ευκαιρία στις οχτώ οικονομικά ισχυρότερες ομάδες να ερίζουν για τον τίτλο.

ΑΠΟΨΕΙΣ

Ο κόσμος επέστρεψε

Του **ΠΕΤΡΟΥ ΠΑΠΑΓΙΩΡΓΗ**

Σύμφωνα με ανακοίνωση της ΚΟΠ στην πρώτη αγωνιστική του πρωταθλήματος Α' Κατηγορία διατέθηκαν συνολικά 24.752 εισιτήρια, που είναι αριθμός ρεκόρ για τα τελευταία δώδεκα χρόνια. Όντως, ο πολύ ψηλός αυτός αριθμός των εισιτηρίων αποτελεί ένα εντυπωσιακό γεγονός σε ένα νησί με αριθμό κατοίκων κάτω από ένα εκατομμύριο. Σημειώνεται ακόμη ότι με βάση εκτίμηση τα εισιτήρια της δεύτερης αγωνιστικής του πρωταθλήματος, ενδεχομένως, να ήταν περισσότερα, αφού έγιναν εκείνη την αγωνιστική τα ματς Ομόνοια-ΑΕΚ και Ανόρθωση – ΑΠΟΕΛ. Στο πρώτο εκ των δυο, που δημοσιεύτηκαν στοιχεία, διατέθηκαν 8.022 εισιτήρια.

Η μαζικότητα της παρουσίας του φίλαθλου κοινού είναι άλλη μια απόδειξη της μεγάλης αγάπης του Κύπριου για το ποδόσφαιρο. Μια αγάπη που πολλάκις γίνεται υπερβολική. Και εκφράζεται με λάθος τρόπους. Αυτό το αφήνουμε μέχρι εκεί, γιατί δεν αποτελεί αντικείμενο του παρόντος.

Πέραν της απόδειξης περί της αγάπης του κόσμου ο αριθμός αυτός αποτελεί και απόδειξη της επιστροφής του κόσμου στα γήπεδα. Οι δημιουργηθείσες καταστάσεις κατά τα τελευταία χρόνια λόγω της έκδοσης της κάρτας φίλαθλου και της πανδημίας-αναφερόμαστε χρονικά στα δυο θέματα και όχι από άποψη σημασίας- δεν υφίστανται τώρα και δεν υπάρχουν εμπόδια για την προσέλευση του κόσμου.

Ακριβώς στη δίψα του κόσμου για ποδόσφαιρο μετά τη στέρηση λόγω της πανδημίας αλλά και τη στέρηση λόγω της έκδοσης της κάρτας-αυτό ισχύει γι΄ αυτούς που δεν πήγαιναν στο γήπεδο λόγω διαφωνίας με το μέτρο- εδράζεται η παρουσία του κόσμου στο γήπεδο. Δεν είναι μόνο η δίψα –που σαφώς είναι το κυριότερο – αλλά και η σφοδρή επιθυμία του κόσμου να …ξεδώσει μετά από όλη αυτήν την έντονα καταπιεστική ατμόσφαιρα, αλλά και την ατμόσφαιρα φόβου που έζησε λόγω της πανδημίας, που ήταν μια συγκλονιστική και πρωτόγνωρη εμπειρία.

Η μαζική παρουσία του κόσμου στο γήπεδο οφείλεται και στις ψηλές προσδοκίες που δημιούργησαν κάποιες ομάδες λόγω των ψηλών σε κόστος μετεγγραφών που έκαναν. Ο κόσμος επέστρεψε στα γήπεδα και χαίρεται το άθλημα που αγαπά. Ένα άθλημα που, θυμίζουμε, ότι συνεχώς προοδεύει σε συλλογικό επίπεδο. Στην τρέχουσα σεζόν τρεις Κυπριακές ομάδες - ΑΕΚ, Απόλλωνας, Ομόνοια - αγωνίζονται σε όμιλο Ευρωπαϊκής διοργάνωσης.

Στη χώρα του εγώ εν τζιε…

Του **ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΟΓΙΔΗ**

Περίμενε κανείς, πως θα βγάζαμε άκρη, ως προς την παρουσία κόσμου στο Τσίρειο στάδιο είτε για συναυλία, είτε για ποδόσφαιρο; Περίμενε κανείς, πως θα έβγαινε κάποιος αρμόδιος και να έδινε μια ξεκάθαρη απάντηση; Και αχρείαστο το ρητορικό έστω ερώτημα, αν ανέμενε κανείς από κάποιον να αναλάβει την ευθύνη, είτε για λάθος να διατεθούν εισιτήρια στο μέγιστο αριθμό χωρητικότητας, είτε για την απόφαση που ισχύει από το ξεκίνημα του φετινού πρωταθλήματος και περιορίζει στο μισό την προσέλευση κόσμου στο πάνω διάζωμα των κερκίδων του Τσιρείου.

Μια συναυλία διοργανώθηκε, προφανώς έχοντας εξασφαλίσει τις σχετικές άδειες από τους αρμόδιους φορείς, σ' ένα στάδιο το οποίο είναι επικίνδυνο, ως ένα βαθμό, για την ασφάλεια των θεατών – φιλάθλων, με βάση μελέτες και αποφάσεις ειδικών επιστημόνων και κυρίως μιας αρμόδιας Αρχής Αδειοδότησης, τα μέλη της οποίας διορίζονται από την εκάστοτε κυβέρνηση. Μετά την πάροδο κάποιων ημερών, σημασία δεν έχει πλέον το γιατί και πώς η κερκίδα ήταν ασφυκτικά γεμάτη και ενώ τρεις μέρες νωρίτερα και τρεις μετά, η παρουσία κόσμου σε τέτοιο αριθμό θεωρείτο επικίνδυνη για την ασφάλειά τους. Σημασία έχει πως ΚΑΝΕΙΣ σ' αυτό τον τόπο δεν έχει παρέμβει. Κανένας αρμόδιος υπουργός, αξιωματούχος ή λειτουργός δεν έχει ευαισθητοποιηθεί. Έγινε ή δεν έγινε κάτι παράνομο; Ασκεί ή όχι σε αυτή τη χώρα κάποιος ένα εποπτικό ρόλο, προκειμένου αν προκύπτει παραβίαση Νόμων ή κρατικών αποφάσεων να αποδίδεται ευθύνη, μια λέξη άγνωστη συνήθως στη χώρα μας, Οι αρχές του σταδίου παραπέμπουν στη διοργανώτρια εταιρία, αυτή δηλώνει άγνοια περί περιορισμών, η Αρχή Αδειοδότησης Σταδίων έχει δικαιοδοσία μόνο για αθλητικές διοργανώσεις και ο Δήμος Λεμεσού τονίζει πως πάνω απ' όλα είναι η ασφάλεια του κόσμου, αλλά μέχρι εκεί! Και το παιγνίδι πιγκ – πογκ για τις ευθύνες, πιθανότατα θα καταλήξει σε ένα ακόμη κενό της Νομοθεσίας.

Ευθύνη, ωστόσο, είναι δεδομένο πως κάπου υπάρχει και με διαφορετικό το μέγεθός της. Γιατί αν το λάθος είναι οι περιορισμοί που έχουν επιβληθεί, ως προς τη χωρητικότητα του άνου διαζώματος, μένει η ταλαιπωρία του κόσμου και των ομάδων. Αν το λάθος είναι η διάθεση εισιτηρίων για τη συναυλία, σε αριθμούς που μια ασφυκτικά γεμάτη κερκίδα μπορούσε να θέσει σε κίνδυνο ανθρώπινες ζωές, η σκέψη και μόνο για το τι θα συζητούσαμε σήμερα, σ' ένα τέτοιο ενδεχόμενο, απλά τρομάζει…

ΠΑΡΑΣΚΗΝΙΑ

Περί επενδυτών

Νωρίς ακόμη, το πρώτο δείγμα, ωστόσο, για Καρμιώτισσα και Ακρίτα και σε σχέση με την παρουσία επενδυτών στις δύο αυτές ομάδες, δεν είναι τόσο ενθαρρυντικό. Πιο απλά, με βάση το πρώτο αυτό δείγμα, επιβεβαιώνεται η εκτίμηση πως στο ποδόσφαιρο δεν αρκεί μόνο να ξοδεύεις κάποια λεφτά. Από μόνα τους τα ψηλά συμβόλαια δεν εξασφαλίζουν την επιτυχία. Έχει αποδειχθεί πολλές φορές, πως πέρα από λεφτά απαιτείται και η κατάλληλη προεργασία σε θέματα σχεδιασμού, σκάουτιγκ και τελικής επιλογής στόχων. Ό,τι δηλαδή ισχύει στον Άρη από πέρσι!

Ζόρζε Σίλας

Με δύο επίσημα παιγνίδια, δύσκολο να εξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα για μια ομάδα και ένα προπονητή. Πολύ περισσότερο όταν μιλάμε για μια ομάδα φτιαγμένη σχεδόν από την αρχή, με πολλές αλλαγές και ένα νεοφερμένο προπονητή. Αν η διοίκηση της ΑΕΛ εμπιστεύεται τον Ζόρζε Σίλας θα πρέπει να δείξει εμπιστοσύνη και κυρίως να δώσει πίστωση χρόνου σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό και καλά κάνει να το ξεκαθαρίσει στον κόσμο της ομάδας. Διαφορετικά, αν κάθε ένα από τα επόμενα παιγνίδια θα είναι το κριτήριο, αργά ή γρήγορα θα προκύψει και το… διαζύγιο!

Δεν υπάρχει θέμα

Ομόνοια και ΓΣΠ μόλις πρόσφατα υπέγραψαν τη συμφωνία που έπρεπε να υπογραφεί από πέρυσι. Τώρα γιατί δεν υπογράφηκε όταν έπρεπε δεν μπορούμε να σας απαντήσουμε. Ολιγωρία, ανευθυνότητα, κουτοπονηριές, ή τζάμπα μαγκιές; Τέλος πάντων. Τώρα δεν υπάρχει θέμα.

Ψηλές οι τιμές για τα Ευρωπαϊκά

Καθόλου δεν άρεσαν στον κόσμο οι τιμές των μεμονωμένων εισιτηρίων αλλά και των πακέτων για τα Ευρωπαϊκά ματς της Ομόνοιας, Όπως και οι τιμές των ταξιδιών που οργανώνει η ομάδα. Με τις ψηλές τιμές είναι πολύ πιθανό τα πακέτα που θα διατεθούν να είναι αρκετά λιγότερα από το αναμενόμενο.

ΑΠΟΕΛ: Απορία

Γιατί σε κάθε ματς του ΑΠΟΕΛ εντός έδρας, είτε για το Κυπριακό πρωτάθλημα, είτε για την Ευρώπη, τα εισιτήρια που ανακοινώνονται ότι διατέθηκαν είναι πάντοτε λιγότερα από αυτά που επισήμως λέει το ΑΠΟΕΛ ότι διέθεσε πριν το κάθε ματς;

Κούμας, παραδοχή και πρόβλημα

Κατά την παρουσίαση του Τιμούρ Κετσπάγια, ο Γιώργος Κούμας παραδέχθηκε ότι έγιναν λανθασμένες επιλογές προπονητών. Είναι προς τιμήν του η πράξη, αλλά είναι σαφές ότι το πρόβλημα του αντιπροσωπευτικού μας συγκροτήματος είναι ευρύτερο. Και λέγεται, ανταγωνιστικότητα ποδοσφαιριστών.

EUROBANK Cyprus

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ

ΚΥΡΙΑΚΗ 11 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2022

EUROBANK Cyprus

Μεταβολές εβδομάδας		Dow Jones	Nasdaq	Nikkei	Dax	FTSE 100		Πετρέλαιο	€/$
Χ.Α.Κ. 1,81%	Χ.Α. -0,34%	2,40%	3,79%	2,15%	2,17%	1,59%		-3,14%	1,12%

ΣΕΟ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ
Πλήρωσαν εκατομμύρια για διακοπές με σούπερ γιοτ
Σελ. 9

ΔΙΑΒΑΣΤΕ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ

Αποθηκεύουν LNG σε δεξαμενόπλοια

Με τους τερματικούς σταθμούς της Ευρώπης για εισαγωγή και αποθήκευση LNG υπερπλήρεις, εταιρείες κοινής ωφελείας αναγκάζονται να αποθηκεύουν το καύσιμο σε δεξαμενές πλοίων. Πληρώνουν τα πλοία για να παραμένουν έξω από τις ακτές, ώστε να έχουν εύκολη πρόσβαση στο καύσιμο. **Σελ. 10**

ΕΛΛΑΔΑ

Εκπτώσεις σε όσους εξοικονομούν ενέργεια

Η κυβέρνηση της Ελλάδας προωθεί εκπτώσεις σε όσους μειώνουν την κατανάλωση ρεύματος. Επίσης, θα διαθέσει περισσότερους πόρους για επίδομα θέρμανσης, ως κίνητρο για να τεθούν και πάλι σε λειτουργία φέτος τον χειμώνα οι καυστήρες αντί τα ακριβότερα αιρκοντίσιον. **Σελ. 6**

ΑΥΞΗΜΕΝΗ ΖΗΤΗΣΗ

Πόλος έλξης τα «χρυσά ακίνητα» της Ελλάδας

Υπερπολυτελείς κατοικίες σε μαγευτικές παραθαλάσσιες περιοχές της Ελλάδας μαγνητίζουν το ενδιαφέρον της διεθνούς αγοράς real estate και όχι μόνο. Η διαρκώς αυξανόμενη ζήτηση εξακολουθεί να είναι δύσκολο να ικανοποιηθεί, με αποτέλεσμα τη διαρκή κλιμάκωση των τιμών. **Σελ. 12**

Οι εξελίξεις καθορίζουν τον Προϋπολογισμό

Διαμορφώνεται στη βάση των οικονομικών δεδομένων και θα είναι έτοιμος στα τέλη Σεπτεμβρίου

Στο τελικό στάδιο βρίσκεται η ετοιμασία του Προϋπολογισμού του 2023. Διαμορφώνεται με βάση τις στρατηγικές επιδιώξεις, τις γεωπολιτικές εξελίξεις και τα παγκόσμια οικονομικά δεδομένα. Συγκεκριμένα, θα λαμβάνει υπόψη τις διαφοροποιημένες ανάγκες και προτεραιότητες της χώρας, κυρίως όπως αυτές έχουν διαμορφωθεί μέσα από τις πρόσφατες υγειονομικές και γεωπολιτικές εξελίξεις, τις συστάσεις και δεσμεύσεις της Κυπριακής Δημοκρατίας έναντι της ΕΕ, καθώς και έναντι των Ηνωμένων Εθνών (σε σχέση με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης.

Όπως δήλωσε στην «Κ» ο γενικός διευθυντής του Υπουργείου Οικονομικών, Γιώργος Παντελή, ο Προϋπολογισμός του 2023 θα φτάσει στη Βουλή στα τέλη Σεπτεμβρίου και από εκεί και πέρα η Επιτροπή Οικονομικών αναμένεται να αρχίσει να τον εξετάζει μέχρι που θα οδηγηθεί στην Ολομέλεια για ψήφιση πριν από την περίοδο των Χριστουγέννων. Σύμφωνα με το προσχέδιο που συνόδευε τον Προϋπολογισμό του 2022 και υπήρχαν εκτιμήσεις και για το 2023, το σύνολο της ομάδας των λογαριασμών εκτιμάται ότι θα είναι γύρω στα 10,2 δισ. ευρώ. Ωστόσο, οι εξελίξεις έχουν ανατρέψει σίγουρα τα δεδομένα. **Σελ. 3**

Οχυρώνονται ενεργειακά Κέντρα δεδομένων και τράπεζες

Υπό τον φόβο των παρατεταμένων διακοπών στην ηλεκτροδότηση, ευρωπαϊκές τράπεζες, εταιρείες τηλεπικοινωνιών, κέντρα δεδομένων και γενικότερα ενεργοβόρες εταιρείες σπεύδουν να θωρακιστούν ενεργειακά: εγκαθιστούν γεννήτριες και μειώνουν τον φωτισμό ή συγκεντρώνουν ντίζελ ως απόθεμα ενέργειας για τον χειμώνα. Σε ό,τι αφορά ειδικότερα τις τράπεζες, έχουν επιστρατεύσει μηχανισμούς με τους οποίους μετρούν την αντοχή τους σε διακοπές ρεύματος και εγκαθιστούν γεννήτριες, ώστε να διασφαλίσουν ότι δεν θα σβήσουν πρωτίστως οι ΑΤΜ. **Σελ. 11**

Η διολίσθηση ευρώ συντηρεί τον πληθωρισμό

Αύξηση κόστους ενέργειας

Η διολίσθηση του ευρώ συντηρεί τις πληθωριστικές τάσεις και στην Κύπρο. Η Κύπρος επηρεάζεται άμεσα από το αυξημένο κόστος της ενέργειας, το οποίο επιτείνεται λόγω της διολίσθησης του ευρώ αφού οι τιμές στις διεθνείς αγορές είναι σε δολάρια. Θα επηρεασθούν επιχειρήσεις που πωλούν προϊόντα και υπηρεσίες, γι' αυτό εκτιμάται ότι θα έρθουν χαμηλοί ρυθμοί ανάπτυξης. **Σελ. 4**

Σχέδια δράσης για άνεργους στην Ελλάδα

Κίνητρα για προσλήψεις

Δράσεις για τη μείωση της ανεργίας περιλαμβάνουν τα νέα προγράμματα της Δημόσιας Υπηρεσίας Απασχόλησης στην Ελλάδα. Για τους μακροχρόνια άνεργους προβλέπεται ατομικό σχέδιο δράσης για επανένταξή τους στην αγορά εργασίας. Στο πλαίσιο αυτό θα επιχορηγηθούν επιχειρήσεις για πρόσληψη 10.000 ανέργων. **Σελ. 7**

Απόδοση δεκαετών ομολόγων

	Απόδοση	Εβδομαδιαία αλλαγή
Κύπρος	**3,24%**	**0,00%**
Γερμανία	1,71%	0,15%
Γαλλία	2,26%	0,12%
Ιταλία	3,95%	0,41%
Ισπανία	2,83%	0,08%
Ιρλανδία	2,28%	0,16%
Ελλάδα	4,20%	0,04%
Ην. Βασίλειο	3,14%	0,27%

Βαθμολογία από οίκους αξιολόγησης

Οίκος Αξιολόγησης	Μακροπρόθεσμο Χρέος	Βραχυπρόθεσμο Χρέος
DBRS	BBB (low)	R-2 (middle)
Fitch	BBB-	F3
Moody's	Bal	NP
S&P	BBB-	A-3

ΑΝΑΛΥΣΗ / *Του* **ΑΓΓΕΛΟΥ ΧΡΥΣΟΓΕΛΟΥ***

Αδιέξοδος Συντηρητισμός

Εκλέγοντας τη Λιζ Τρας ως νέο πρωθυπουργό της Μεγάλης Βρετανίας, το Συντηρητικό Κόμμα έχει αλλάξει πια τέσσερις αρχηγούς στα έξι χρόνια που έχουν περάσει από το δημοψήφισμα για την παραμονή στην Ε.Ε. το 2016. Ο εμπνευστής του δημοψηφίσματος Ντέιβιντ Κάμερον παραιτήθηκε την επομένη της ψήφου υπέρ της εξόδου από την Ε.Ε., η διάδοχός του Τερέζα Μέι απέτυχε να διαπραγματευθεί μια συμφωνία με την Ε.Ε. που θα είχε την υποστήριξη του κόμματός της, και ο Μπόρις Τζόνσον δεν μπόρεσε ποτέ να ξεπεράσει το χαοτικό του στυλ διακυβέρνησης και τα σκάνδαλα. Η Τρας καλείται πλέον να οδηγήσει τη χώρα μέσα από έναν μαρτυρικό χειμώνα, με τις τιμές ενέργειας και τον πληθωρισμό να εκτοξεύονται. Οι φίλοι του Συντηρητικού Κόμματος ισχυρίζονταν πάντα ότι η εκλογική κυριαρχία του οφείλεται στην ικανότητα του κόμματος να προσαρμόζεται σε νέες εποχές και αιτήματα, να επιλέγει δηλαδή τι θα «συντηρεί», ενώ παράλληλα αποδέχεται τις αλλαγές που λαμβάνουν χώρα στην κοινωνία. Κάποιος θα μπορούσε να πει επομένως ότι και η νέα αλλαγή ηγεσίας, με την τρίτη γυναίκα πρωθυπουργό της Βρετανίας που προέρχεται από το Συντηρητικό Κόμμα μάλιστα, αναδεικνύει την προσαρμοστικότητά του σε έναν κόσμο σε μόνιμη κατάσταση κρίσης. Στην πραγματικότητα, όμως, οι συνεχείς αλλαγές ηγεσίας αποτυπώνουν πια μια συνολική κρίση ταυτότητας του βρετανικού Συντηρητισμού.

Στην προεκλογική εκστρατεία της η Τρας υιοθέτησε τον ρόλο μιας «νέας Θάτσερ», υποσχόμενη φοροαπαλλαγές και απορρίπτοντας μέτρα κρατικής παρέμβασης παρά την επερχόμενη οικονομική κρίση. Ως η πιο δεξιά από τους υποψηφίους για την αρχηγία, εξελέγη με τη φανερή υποστήριξη του απερχόμενου πρωθυπουργού Μπόρις Τζόνσον. Η οικονομική της πλατφόρμα όμως είναι εντελώς αντίθετη από αυτήν του Τζόνσον, ο οποίος ταυτίστηκε με μια ατζέντα αναδιανομής, ενίσχυσης των αδύναμων περιφερειών και βοήθειας προς τους μη προνομιούχους της εργατικής τάξης που είχαν στηρίξει το Brexit. Το οποίο Brexit, παρά τις υποσχέσεις, δεν αποτέλεσε ευκαιρία μεταρρύθμισης των αδικιών του Θατσερισμού, αλλά έχει μετατραπεί σε ανούσιο σύνθημα που εκφράζει μια ασαφή επιθυμία «εθνικής κυριαρχίας».

Είναι σαφές ότι οι υπερ-φιλελεύθερες θέσεις της Τρας στην οικονομία είναι αναντίστοιχες με το μέγεθος της επερχόμενης οικονομικής και ενεργειακής κρίσης. Η ίδια η πραγματικότητα θα αναγκάσει τη νέα πρωθυπουργό να εγκαταλείψει γρήγορα τις νεοθατσερικές υποσχέσεις της και να εγκρίνει μέτρα στήριξης της οικονομίας. Αναλυτές εκτιμούν ότι ίσως χρειαστεί ακόμα και μερική εθνικοποίηση των εταιρειών ενέργειας. Ο κίνδυνος για την Τρας είναι ότι οποιαδήποτε προσπάθεια υπαναχώρησης από τις αρχικές θέσεις της θα την αποξενώσει από τη μικρή, αλλά πανίσχυρη σκληρή δεξιά πτέρυγα του Συντηρητικού Κόμματος, από την οποία ξεκίνησαν οι κινήσεις αμφισβήτησης που κατέληξαν στην εκπαραθύρωση των προηγούμενων τριών πρωθυπουργών. Αυτό για το οποίο κανένας δεν είναι σίγουρος επομένως είναι αν η Τρας τελικά θα οδηγήσει τους Συντηρητικούς στις επόμενες εκλογές, σε δυόμισι χρόνια από τώρα. Αν μη τι άλλο, ένα πράγμα που το κόμμα ξέρει να κάνει καλά είναι να αλλάζει τους αρχηγούς του.

* Αναπληρωτής καθηγητής Διεθνών Σχέσεων στο London Metropolitan University και εταίρος στο Chatham House.

pwc

PwC webcast
Deep dive in Cyprus Transfer Pricing Local File documentation requirements
13 September 2022, 15:00

ΑΝΑΛΥΣΗ

Της ΛΙΖΑ ΤΖΟΥΚΑ / REUTERS BREAKINGVIEWS

Μονόδρομος η μείωση κατανάλωσης της ενέργειας

Το κλείσιμο του αγωγού φυσικού αερίου Nord Stream 1 ωθεί την Ευρώπη προς ένα χειμώνα με έλλειμμα σε φυσικό αέριο. Αυτό καθιστά την εισαγωγή μέτρων για περιορισμό της χρήσης ενέργειας αναπόφευκτη. Η γρήγορη δράση μπορεί να βοηθήσει την Ευρωζώνη να αποφύγει μια επιτακτική παροχή ενέργειας με

Το χαμήλωμα του θερμοστάτη έως ένα βαθμό μπορεί να εξοικονομήσει 10 δισ. κ.μ. αερίου στην Ε.Ε.

δελτίο, ωστόσο ορισμένες χώρες φαίνεται πως είναι πιο γρήγορα προετοιμασμένες σε σύγκριση με άλλες. Από τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία η Ευρώπη έσπευσε να αντικαταστήσει τις ετήσιες ροές ρωσικού αερίου που φθάνουν στα 140 δισ. κυβικά μέτρα. Ωστόσο δεν κάνει πολλά ακόμη προς την κατεύθυνση της μείωσης της ζήτησης για φυσικό αέριο.

Οι δε κυβερνητικές ενισχύσεις για τους καταναλωτές, οι οποίες αγγίζουν τα 300 δισ. ευρώ, μπορεί να λειτούργησαν προς την αντίθετη κατεύθυνση. Η παύση λειτουργίας του Nord Stream 1 μπορεί να οδηγήσει σε έλλειμμα ευρωπαϊκού φυσικού αερίου κοντά στο 20% κατά τη φετινή χρονιά, σύμφωνα με εκτιμήσεις της RBC. Σε περίπτωση που οι ροές από τη Ρωσία διακοπούν τελείως, τότε θα οδηγηθούμε σε μια χαοτική παροχή ενέργειας με δελτίο, ακόμη και σε συρρίκνωση κατά 2% του ΑΕΠ στην Ευρώπη την επόμενη χρονιά, αναφέρουν αναλυτές της Amundi. Η Ευρώπη έχει όπλα για να αντιμετωπίσει αυτή τη δύσκολη κατάσταση. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκτιμά πως η Ευρωζώνη, η οποία έχει ενισχύσει τα αποθέματά της σε φυσικό αέριο, θα μπορούσε να μειώσει την κατανάλωση κατά 15% ή 45 δισ. κυβικά μέτρα, μέσα από στοχευμένα μέτρα ενεργειακής εξοικονόμησης. Το χαμήλωμα του θερμοστάτη έως ένα βαθμό Κελσίου σε δημόσια κτίρια και νοικοκυριά θα μπορούσε να εξοικονομήσει στην περιοχή 10 δισ. κυβικά μέτρα φυσικού αερίου κάθε χρόνο, ήτοι το 7% των εισαγωγών σε ρωσικό φυσικό αέριο.

Επίσης θα μειώσει τους λογαριασμούς ενέργειας των καταναλωτών. Οι εταιρείες θα πρέπει επίσης να περιορίσουν τη ζήτηση. Η Κομισιόν υπολογίζει πως περίπου 15 δισ. κυβικά μέτρα θα μπορούσαν να εξοικονομηθούν μέσα από τη στροφή σε άλλες πηγές ενέργειας ή μέσα από τη χρήση του φυσικού αερίου με πιο αποτελεσματικό τρόπο. Ωστόσο, οι κυβερνήσεις θα μπορούσαν να ενθαρρύνουν τα αποθέματα μέσα από την προσφορά οικονομικής αποζημίωσης σε επιχειρήσεις που εθελοντικά αποφάσισαν να περιορίσουν την κατανάλωση αερίου. Κάτι τέτοιο θα εξοικονομούσε επιπλέον 20 δισ. κυβικά μέτρα φυσικό αέριο. Η Ιστορία έχει δείξει πως μέτρα εξοικονόμησης μπορούν να εφαρμοστούν πολύ γρήγορα σε περίπτωση που υπάρχουν σοκ. Ωστόσο, κάποιες ευρωπαϊκές χώρες θα δυσκολευθούν περισσότερο από κάποιες άλλες. Αυτή είναι η περίπτωση της Ιταλίας, η οποία χρησιμοποιεί 40% περισσότερο αέριο από την παραγωγή της – 26% και 16% η Γερμανία και η Γαλλία αντίστοιχα.

ΔΗΚΤΗΣ

diktis@kathimerini.com.cy

Διχασμένες προσεγγίσεις

Η ΕΕ βρίσκεται αντιμέτωπη με την μεγαλύτερη ενεργειακή κρίση στην ιστορία της. Προς αυτή την κατεύθυνση οι υπουργοί Ενέργειας των κρατών μελών βρίσκονται σε συνεχή διαβούλευση και εγρήγορση προκειμένου να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις ενόψει του χειμώνα. Η πρόεδρος της Κομισιόν με την σειρά της εισηγήθηκε πέντε προτάσεις για άμεση διόρθωση της κατάστασης. Τα μέτρα περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, και την επιβολή πλαφόν στο ρωσικό φυσικό αέριο που εισάγεται στην ΕΕ, υπάρχουν φωνές να συμπεριληφθούν ποσότητες και από άλλους προορισμούς. Άμεση και η αντίδραση του Ρώσου προέδρου στην πρόταση λέγοντας χαρακτηριστικά ότι αν αυτή η ιδέα προχωρήσει η Ευρώπη θα παγώσει. Προς το παρόν οι χώρες μέλη παρουσιάστηκαν διχασμένες έναντι των συγκεκριμένων προτάσεων εκφράζοντας επιφυλάξεις και έπεται συνέχεια.

Ουσιαστικό πλαφόν

Προτάσεις για αντιμετώπιση της κατάστασης στο μέτωπο της ενέργειας ετοιμάζει και η νέα Βρετανή πρωθυπουργός Λιζ Τρας. Σε αυτές περιλαμβάνεται πλαφόν στους λογισμούς και όχι στις τιμές των καυσίμων στοχεύοντας στον περιορισμό της ετήσιας δαπάνης για το μέσο νοικοκυριό στις 2.500 στερλίνες. Η διαφορά που θα προκύψει στους λογαριασμούς αναμένεται πως θα καλυφθεί από την κυβέρνηση με συνολικό κόστος 100 δισ. στερλίνες. Η αντιπολίτευση υποστηρίζει ότι το κόστος θα μπορεί να καλυφθεί με μεγαλύτερη φορολόγηση των κερδών που αυτή την περίοδο πραγματοποιούν οι εταιρίες ενέργειας. Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρέθεσαν εργατικοί βουλευτές, τα επιπλέον κέρδη αναμένεται πως την επόμενη διετία θα προσεγγίσουν τα 170 δισ. στερλίνες.

Μετωπική σύγκρουση

Επιβεβαιώνοντας τις πιο ακραίες προβλέψεις η ΕΚΤ ξανά-αιφνιδίασε, το είχε πράξει τον Ιούνιο με αιφνιδιαστική αύξηση 0,5%, ανεβάζοντας τα επιτόκια βάσης του ευρώ κατά 0,75%. Με αυτή την απόφαση τα επιτόκια στο ευρώ βρίσκονται πλέον στο +1,25% σε διάστημα λιγότερο των 3 μηνών όταν για περίπου 11 χρόνια παρέμεναν καθηλωμένα στο μηδέν. Η απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου συνοδεύεται και από την πρόθεση για περαιτέρω αυξήσεις καθώς η μάχη κατά της ακρίβειας είναι πλέον άνευ όρων και στηρίζεται στην μείωση της ζήτησης για προϊόντα και υπηρεσίες. Η απόφαση για αύξηση των επιτοκίων βάσης του ευρώ στηρίχθηκε στα πρόσφατα στοιχεία

Ο δανεισμός δεν αποτελεί πλέον την εύκολη λύση για επενδυτές και καταναλωτές, γεγονός που θα επηρεάσει και την οικονομία.

Αυγούστου για τον πληθωρισμό που σκαρφάλωσε στο 9,1%. Με βάση τα προβλεπτικά μοντέλα της τράπεζας ο πληθωρισμός για φέτος θα ανέλθει στο 8,1% και 5,5% του χρόνου.

Πριν παγιωθούν

Στο ίδιο μήκος κύματος και η FED στην άλλη πλευρά του Ατλαντικού με τον επικεφαλής Jerome Powell να δηλώνει την ισχυρή προσωπική δέσμευσή του για αντιμετώπιση του πληθωρισμού. Είναι σημαντικό, δήλωσε, άμεσα να αντιμετωπίσουμε το πρόβλημα πριν παγιωθούν οι ψηλές τιμές στις συνειδήσεις των καταναλωτών. Οι προσδοκίες, σημείωσε, παίζουν πάντα σημαντικό ρόλο και αυτές τις προσδοκίες είναι που πρέπει να αλλάξουμε προς την κατεύθυνση της προσμονής ενός χαμηλότερου ύψους πληθωρισμού. Υπενθυμίζουμε ότι η FED έχει προχωρήσει σε τέσσερις απανωτές αυξήσεις των επιτοκίων φέτος, ενώ η ΕΚΤ «μετρά» μόλις δύο, διαμορφώνοντας τα βασικά επιτόκια του δολαρίου στο εύρος 2,25% έως 2,50%.

Οχι πανικός

Η άνοδος των επιτοκίων προφανώς και ξυπνά μνήμες ενός νέου κύματος μεγέθυνσης των Μη Εξυπηρετούμενων Χορηγήσεων. Καθησυχαστικός προς τους επενδυτές εμφανίστηκε ο επικεφαλής του γερμανικού κολοσσού Commerzbank λέγοντας ότι οι τράπεζες βρίσκονται πλέον σε πολύ καλύτερη κατάσταση να αντιμετωπίσουν ένα τέτοιο ενδεχόμενο από ότι πριν. Προσπαθώντας να δώσει περιεχόμενο στην διαπίστωση του αυτή ο Γερμανός τραπεζίτης ανέφερε ότι οι τράπεζες είναι πιο έτοιμες να δώσουν λύσεις στους δανειολήπτες προσφέροντας βοήθεια και στήριξη. Αναφερόμενος στην κατάσταση της οικονομίας δεν απέκλεισε το ενδεχόμενο του σεναρίου της ύφεσης σημειώνοντας όμως ότι δεν συντρέχουν λόγοι για πανικό.

Η ΛΕΞΗ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑΣ

Εξυγίανση Πιστωτικού Ιδρύματος

Εξυγίανση καλείται η διαδικασία κατά την οποία η αρχή εξυγίανσης προχωρεί σε αναδιάρθρωση ενός πιστωτικού ιδρύματος μέσω μεθόδων εξυγίανσης, έτσι ώστε να διασφαλιστεί η συνέχιση των βασικών λειτουργιών του ιδρύματος, η ενίσχυση της σταθερότητας και εμπιστοσύνης στο χρηματοπιστωτικό τομέα, και ο περιορισμός της επιβάρυνσης των φορολογούμενων, έχοντας ως απώτερο σκοπό τη διασφάλιση του δημόσιου συμφέροντος.

Μάριος Χαραλαμπίδης
Καθηγητής Διοίκησης και Οικονομικών
Cyprus Institute of Marketing / The Cyprus Business School

Η Ευρώπη θυσιάζει τα δάση της για ενέργεια

Η καύση υποπροϊόντων ξυλείας έχει αρνητική επίπτωση στην ατμόσφαιρα, ενισχύοντας την έκλυση διοξειδίου του άνθρακα

Της ΣΑΡΑ ΧΟΥΡΤΕΣ

Οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις εκτιμούν ότι η καύση ξυλείας δεν επιβαρύνει το περιβάλλον, παρότι πρόσφατες μελέτες έδειξαν ότι είναι εξίσου βλαβερή με την καύση άνθρακα. Δάση σε Φινλανδία και Εσθονία ξυλεύονται αδιάκοπα, ενώ στην Ουγγαρία η κυβέρνηση ήρε κανόνες για την προστασία των δασών προκειμένου να επι-

Τα κράτη της Κεντρικής Ευρώπης και της Σκανδιναβίας πιέζουν ασφυκτικά προκειμένου να διατηρηθούν οι επιδοτήσεις στην υλοτομία και στη βιομηχανία του ξύλου.

τρέψει την υλοτομία σε αρχαία δάση.

«Οσοι αγοράζουν πέλετ ξύλου πιστεύουν ότι προστατεύουν το περιβάλλον. Στην πραγματικότητα συντελούν στην καταστροφή των τελευταίων προαιώνιων δασών της Ευρώπης», λέει ο Ντέιβιντ Γκελ, μέλος αμερικανικού ερευνητικού ινστιτούτου που έχει μελετήσει τα δάση της Κεντρικής Ευρώπης. Η βιομηχανία ξυλείας έχει μεγαλώσει τόσο που ακόμη και οι ευρωπαϊκές υπηρεσίες αδυνατούσαν να εντοπίσουν την προέλευση 120 εκατ. τόνων ξυλείας, που χρησιμοποιήθηκαν για θέρμανση και παραγωγή ηλεκτρικού το 2020.

Την ερχόμενη εβδομάδα το Ευρωκοινοβούλιο πρόκειται να ψηφίσει νομοσχέδιο, το οποίο θα απαγορεύει τη μετατροπή ολόκληρων δέντρων σε καυσόξυλα. Μόνο η καύση υποπροϊόντων ξυλείας, όπως τα ροκανίδια, θα θεωρούνται ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Πολλές ευρωπαϊκές κυβερνήσεις, όμως, αναφέρουν ότι η ώρα είναι ακατάλληλη για μεταρρύθμιση της ενεργειακής βιομηχανίας, την ώρα που η προοπτική της έλλειψης καυσίμων βρίσκεται προ των πυλών.

Τα κράτη της Κεντρικής Ευρώπης και της Σκανδιναβίας πιέζουν την ίδια ώρα ασφυκτικά προκειμένου να διατηρηθούν οι επιδοτήσεις στην υλοτομία και τη βιομηχανία του ξύλου. Η αντιπαράθεση δείχνει τι πρόκειται να αντιμετωπίσουν οι κυβερνήσεις, που καλούνται να εξισορροπήσουν τον κίνδυνο της κλιματικής αλλαγής με την κοινωνική πολιτική και την οικονομική ανάπτυξη. Σε εσωτερικά έγγραφα στις Βρυξέλλες, η Εσθονία εμφανίζεται να προειδοποιεί για δεινές συνέπειες στην εθνική οικονομία, ενώ η Δανία υποστηρίζει ότι οι αποφάσεις αυτές θα έπρεπε να λαμβάνονται από τις εθνικές κυβερνήσεις και όχι από τη γραφειοκρατία στις Βρυξέλλες. Παρά την ύπαρξη αυστηρών ευρωπαϊκών κανονισμών, η ήδη σημαντική ζήτηση για σφαιρίδια ξύλου, που αναμένεται να κορυφωθεί στην Ευρώπη τους ερχόμενους δύο με τρεις μήνες, θα δυσχεράνει τις προσπάθειες αντιμετώπισης της ατμοσφαιρικής ρύπανσης. Η ανάγκη των κυβερνήσεων να διατηρήσουν την κοινωνική ειρήνη αυτόν τον χειμώνα σημαίνει ότι κάθε περιβαλλοντική πρωτοβουλία θα πρέπει να περιμένει το τέλος του πολέμου.

Η ανάγκη των κυβερνήσεων να διατηρήσουν την κοινωνική ειρήνη αυτόν τον χειμώνα σημαίνει ότι κάθε περιβαλλοντική πρωτοβουλία θα πρέπει να περιμένει το τέλος του πολέμου, ενώ η σημαντική ζήτηση για πέλετ θα δυσχεράνει τις προσπάθειες αντιμετώπισης της ατμοσφαιρικής ρύπανσης.

Για να έχουν έστω και μια ελάχιστη πιθανότητα να αντιμετωπίσουν την κλιματική αλλαγή, οι χώρες σε όλο τον κόσμο πρέπει να περιορίσουν τον όγκο διοξειδίου του άνθρακα που εκπέμπουν στην ατμόσφαιρα. Αυτό θα απαιτήσει τη σταδιακή εγκατάλειψη των ορυκτών καυσίμων. Η ξυλεία θεωρείται, όμως, ανανεώσιμη πηγή ενέργειας, καθώς τα δάση φυτρώνουν και πάλι μετά την ξύλευσή τους.

Το 2018, στην τελευταία ψηφοφορία για τις ευρωπαϊκές επιδοτήσεις, περισσότεροι από 800 επιστήμονες ζήτησαν σε ανοικτή επιστολή τους από την Ε.Ε. την οριστική διακοπή της υλοτομίας για καυσόξυλα. Παρότι τα δέντρα ξαναφυτρώνουν, απαιτούνται γενιές για την απορρόφηση του διοξειδίου που παράγεται από την καύση ξύλων. Ενας από τους συντάκτες της επιστολής, ο καθηγητής Τιμ Σέρτσινγκερ, είπε ότι οι Ευρωπαίοι νομοθέτες, που δικαίως αναζητούσαν πράσινη ενεργειακή πηγή, έκαναν το σφάλμα να εντάξουν την καύση ξύλων στις ανανεώσιμες πηγές.

Σήμερα, ειδικοί της ευρωπαϊκής υπηρεσίας περιβάλλοντος επισκέπτονται τα αρχέγονα δάση της Ευρώπης, τοποθετώντας αισθητήρες σε κορμούς δέντρων. Με αυτόν τον τρόπο οι υπηρεσίες κατέγραψαν με ακρίβεια τη διαδρομή ενός κορμού από εθνικό δρυμό σε εργοστάσιο ξυλείας και από εκεί σε μονάδα κοπής και συσκευασίας πέλετ. Η καταλήστευση των αρχέγονων δασών για πέλετ έχει καταστεί κοινή πρακτική στην Κεντρική Ευρώπη.

Η εταιρεία Ameco είναι μία από τις μεγαλύτερες κατασκευάστριες σφαιριδίων ξύλου (πέλετ) στην Ευρώπη. «Η παραγωγή πέλετ επιτρέπει την αξιοποίηση υποπροϊόντων γεωργίας και υλοτομίας», αναφέρει η εταιρεία στην ιστοσελίδα της. Η εταιρεία αρνήθηκε κάθε εμπλοκή σε παράνομη υλοτομία, παρά το ρεπορτάζ των Times, που αποτυπώνουν την κοπή αρχέγονου δάσους στη Ρουμανία και τη μεταφορά των κορμών σε εργοστάσιο επεξεργασίας της εταιρείας.

Οι ιδιοκτήτες –ή διαχειριστές– των δασικών εκτάσεων οφείλουν να αντικαθιστούν τα κομμένα δέντρα με νέα, εντός δύο ετών από την αρχική κοπή, προκειμένου να αποκατασταθεί η ισορροπία εκπομπών καυσαερίων. Αυτό, ωστόσο, σπάνια τηρείται, με μεγάλες εκτάσεις δάσους να παραμένουν ακάλυπτες, ευνοώντας την αποσάθρωση του εδάφους και τις κατολισθήσεις. Ακόμη, όμως, και αν η Ευρωβουλή ψηφίσει αυστηρή νομοθεσία, η εφαρμογή της θα εξαρτάται από τις κατά τόπους εθνικές κυβερνήσεις, οι οποίες αναμένεται να αποδειχθούν ανεκτικές φέτος, εν μέσω ενεργειακής κρίσης και πιθανής έλλειψης καυσίμων.

Στην τελική ευθεία για τον Προϋπολογισμό 2023

Διαμορφώνεται με τις στρατηγικές επιδιώξεις, τις γεωπολιτικές εξελίξεις και τα παγκόσμια οικονομικά δεδομένα

Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ**

Στην τελική ευθεία βρίσκεται η ετοιμασία του Προϋπολογισμού του 2023, ο οποίος μέχρι το τέλος Σεπτεμβρίου θα πρέπει να φτάσει στα χέρια της Βουλής των Αντιπροσώπων. Προφανώς τα οικονομικά δεδομένα που τον συνοδεύουν θα γνωστοποιηθούν όταν θα είναι στην τελική του μορφή περί τα τέλη Σεπτεμβρίου. Ωστόσο, σύμφωνα με το προσχέδιο που συνόδευε τον Προϋπολογισμό του 2022 και υπήρχαν εκτιμήσεις και για το 2023, το σύνολο της ομάδας των λογαριασμών εκτιμάται ότι θα είναι γύρω στα 10,2 δισ. ευρώ. Οι δαπάνες του προσωπικού, σύμφωνα με τις τότε εκτιμήσεις, θα είναι στα 3,24 δισ. ευρώ, οι λειτουργικές δαπάνες στα 1,09 δισ. ευρώ, οι μεταβιβάσεις στα 3,01 δισ. ευρώ, άλλα συγχρηματοδοτούμενα έργα και σχέδια στα 337 εκατ. ευρώ, άλλα έσοδα και έξοδα στα 399 εκατ. ευρώ, τα πάγια στα 147,8 εκατ. ευρώ, τα έργα υπό κατασκευή στα 461 εκατ. ευρώ και τα δάνεια στα 1,51 δισ. ευρώ. Στο μεσοδιάστημα έχει προηγηθεί ένας πόλεμος που ξεκίνησε η Ρωσία στην Ουκρανία, μεγάλη ακρίβεια, πληθωριστικές τάσεις και κυρώσεις ανατολής και δύσης που έχουν ανατρέψει σίγουρα τα δεδομένα. Οι συμπληρωματικοί προϋπολογισμοί εξάλλου για το 2022 μέχρι στιγμής έφτασαν λίγο πάνω από τα 270 εκατ. ευρώ, αφού χρειάστηκε δύο φορές να εγκρίνει η Βουλή πρόσθετες πιστώσεις μέχρι και τον Ιούνιο του 2022. Οι συμπληρωματικοί προϋπολογισμοί -100 και 170 εκατ. ευρώ αντίστοιχα- προέκυψαν λόγω συνέχισης της πανδημίας του κορωνοϊού κατά τους πρώτους μήνες του 2022. Επίσης προέκυψαν και έκτακτες δαπάνες συνεπεία του πολέμου στην Ουκρανία. Συνεχίζοντας για τις αναπτυξιακές δαπάνες όπως ήταν οι εκτιμήσεις μέσα στον Προϋπολογισμό του 2022 για τα δεδομένα μέχρι και το 2024, τα σχέδια και οι επιχορηγήσεις για το 2023 θα ανέλθουν στα 256 εκατ. ευρώ, για τα συγχρηματοδοτούμενα έργα και σχέδια 332 εκατ. ευρώ, για αγορά παγίων 133 εκατ. ευρώ, για δρόμους 147 εκατ. ευρώ, για ανέγερση κτηρίων και έργων υποδομής 311 εκατ. ευρώ και για «άλλα», 65 εκατ. ευρώ. Συνολικά, οι αναπτυξιακές δαπάνες του 2023, βάσει των προβλέψεων που υπήρχαν στον προϋπολογισμό του 2022, θα ανέλθουν στα 1,24 δισ. ευρώ. Στο πλαίσιο γενικότερων εκτιμήσεων, οι σημαντικές δαπάνες κατά την τριετία 2022 – 2024 αναλύονται ως εξής: για κοινωνικές παροχές θα δοθούν 4,9 δισ. ευρώ, για έργα υπό κατασκευή 1,2 δισ. ευρώ, για συγχρηματοδοτούμενα έργα 1,05 δισ, ευρώ, για το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας 719 εκατ. ευρώ, για πράσινη ανάπτυξη άλλα 717 εκατ. ευρώ και για έργα ψηφιακού μετασχηματισμού 169 εκατ. ευρώ.

Οι συμπληρωματικοί προϋπολογισμοί για το 2022 έφτασαν λίγο πάνω από τα 270 εκατ. ευρώ, αφού χρειάστηκε δύο φορές να εγκρίνει η Βουλή πρόσθετες πιστώσεις μέχρι και τον Ιούνιο του 2022 για πανδημία και πόλεμο.

Σύμφωνα με το προσχέδιο που συνόδευε τον Προϋπολογισμό του 2022 και υπήρχαν εκτιμήσεις και για το 2023, το σύνολο της ομάδας των λογαριασμών εκτιμάται ότι θα είναι γύρω στα 10,2 δισ. ευρώ.

Μιλώντας στην «Κ» ο γενικός διευθυντής τους Υπουργείου Οικονομικών, Γιώργος Παντελή, αρκέστηκε να αναφέρει ότι στο τέλος Σεπτεμβρίου ο Προϋπολογισμός του 2023 θα φτάσει στη Βουλή και από εκεί και πέρα η Επιτροπή Οικονομικών αναμένεται να αρχίσει να τον εξετάζει μέχρι που θα οδηγηθεί στην Ολομέλεια πριν από την περίοδο των Χριστουγέννων για ψήφιση. Όσον αφορά στα χαρακτηριστικά του δεν σημείωσε το οτιδήποτε, λέγοντας πως είναι ακόμα στη διαδικασία ετοιμασίας.

Στρατηγικές κατευθύνσεις

Σύμφωνα με τις επιδιώξεις του Στρατηγικού Πλαισίου Δημοσιονομικής Πολιτικής 2023-2025, για την αντιμετώπιση των προκλήσεων της κυπριακής οικονομίας, είναι απαραίτητο όπως τα Στρατηγικά Σχέδια των Κρατικών Υπηρεσιών και ο Κρατικός Προϋπολογισμός, αντικατοπτρίζουν τις στρατηγικές κατευθύνσεις της Κυβέρνησης, όπως αυτές έχουν καθοριστεί στη βάση των προγραμματικών δηλώσεων του Προέδρου της Δημοκρατίας και έχουν στη συνέχεια επικαιροποιηθεί, ώστε να λαμβάνουν υπόψη τις διαφοροποιημένες ανάγκες και προτεραιότητες της χώρας, κυρίως όπως αυτές έχουν διαμορφωθεί μέσα από τις πρόσφατες υγειονομικές και γεωπολιτικές εξελίξεις, τις συστάσεις και δεσμεύσεις της Κυπριακής Δημοκρατίας έναντι της ΕΕ, καθώς και έναντι των Ηνωμένων Εθνών (ΗΕ) σε σχέση με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης.

Στην ίδια έκθεση, τονίζεται πως, ενόψει της επικείμενης εφαρμογής του νέου μηχανογραφικού συστήματος «ERP», στη δημόσια υπηρεσία έχει αποφασιστεί όπως ο Προϋπολογισμός του 2023 και το Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό Πλαίσιο (ΜΔΠ) 2023-2025, ετοιμαστεί στη βάση δραστηριοτήτων (ΠΒΔ). Λόγω της δυναμικής φύσης της εν λόγω μεταρρύθμισης και της ανάγκης για ομαλή μετάβαση στα νέα δεδομένα, κρίθηκε αναγκαία η ύπαρξη εναλλακτικής επιλογής και η διατήρηση της απαιτούμενης ευελιξίας, ώστε να διασφαλιστεί η κατάθεση του κρατικού Προϋπολογισμού στη Βουλή των Αντιπροσώπων, εντός των καθορισμένων από το Σύνταγμα χρονικών πλαισίων. Ως εκ τούτου, παράλληλα με τη διαδικασία ετοιμασίας του ΠΒΔ αποφασίστηκε και η ετοιμασία της παραδοσιακής μορφής του Προϋπολογισμού 2023 και ΜΔΠ 2023-2025, για να μπορούν να αντιμετωπιστούν οποιεσδήποτε απρόβλεπτες καταστάσεις τεχνικής φύσεως. Η κύρια διαφορά στη μορφή του ΠΒΔ σε σχέση με τον υφιστάμενο Προϋπολογισμό, είναι η εισαγωγή μιας τρίτης διάστασης, της προγραμματικής (στόχοι, δραστηριότητες, έργα κλπ.), πέραν των υφιστάμενων διαστάσεων της οργανωτικής δομής (Υπουργεία, Υφυπουργεία, Τμήματα, υποδιαιρέσεις Τμημάτων) και της οικονομικής ανάλυσης (ομάδες άρθρων, υποομάδες άρθρων, άρθρα κλπ.). Επισημαίνεται ότι, στο πλαίσιο της νέας μορφής του προϋπολογισμού, έχει ετοιμαστεί νέο Σχέδιο Λογαριασμών (Chart of Accounts) και διαφοροποιείται η κωδικοποίηση της οργανωτικής δομής. Βασική φιλοσοφία του ΠΒΔ είναι ότι όλες οι δαπάνες πρέπει να κατανέμονται κάτω από συγκεκριμένους στόχους, δραστηριότητες και κατ' επέκταση σε συγκεκριμένα έργα/εργασίες.

Ανώτατη οροφή για τα αιτήματα

Λαμβάνοντας υπόψη τις εκτιμήσεις των εσόδων που περιλαμβάνονται στο Στρατηγικό Πλαίσιο Δημοσιονομικής Πολιτικής 2023-2025, καθώς και τους δημοσιονομικούς στόχους, το συνολικό ανώτατο όριο δαπανών για την κεντρική κυβέρνηση καθορίζεται στα €8,425 εκ., €8,562 εκ. και €8,659 εκ. για το 2023, το 2024 και το 2025 αντίστοιχα. Τονίζεται πως κατά τη διάρκεια του έτους θα πρέπει να καταβληθεί κάθε προσπάθεια ώστε να μην υποβάλλονται νέες προτάσεις πολιτικής προς το Υπουργικό Συμβούλιο που συνεπάγονται πρόσθετο δημοσιονομικό κόστος. Η υποβολή νέων προτάσεων από τα Υπουργεία/Υφυπουργεία/Τμήματα/Ανεξάρτητες Υπηρεσίες θα πρέπει να εντάσσεται στη διαδικασία κατάρτισης του προϋπολογισμού και εντός των καθορισμένων ανώτατων οροφών.

Κατά τη διάρκεια του έτους θα πρέπει να καταβληθεί κάθε προσπάθεια ώστε να μην υποβάλλονται νέες προτάσεις πολιτικής προς το Υπουργικό Συμβούλιο που συνεπάγονται πρόσθετο δημοσιονομικό κόστος.

Ζητούν να παραμείνει πάση θυσία το ΦΠΑ 5% για ακίνητα

Μέσα στο κουβάρι για την επιβολή μειωμένου συντελεστή ΦΠΑ 5% στην παράδοση ή ανέγερση κατοικίας έως 350.000 ευρώ που έχει δημιουργηθεί, ο παγκύπριος σύνδεσμος επιχειρηματιών ανάπτυξης γης και οικοδομών (ντιβέλοπερς) επικεντρώνεται στο να «κερδίσει» τουλάχιστον την αρχή της αναλογικότητας. Τη Δευτέρα, με την επιστροφή των βουλευτών στη δράση μετά τις θερινές διακοπές, δεν φάνηκε «φως στο τούνελ» με το νομοσχέδιο του «περί Φόρου Προστιθέμενης Αξίας Τροποποιητικός Νόμος του 2022», νομοσχέδιο που υπενθυμίζεται πως θα πρέπει να βρεθεί λύση αφού η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πιέζει να διορθώσει η Κύπρος τη στρέβλωση που υπήρχε μέχρι πρότινος. Πέρα από τις διαφωνίες μεταξύ βουλευτών, Υπουργείου Οικονομικών και φορέων του real estate για διαχωρισμό μεταξύ κατοικιών και διαμερισμάτων, ύπαρξης ορίου σε τ.μ. ή σε αξία ανά τ.μ. και εφαρμογής μειωμένου συντελεστή για μονάδες σε συγκεκριμένης αξίας ακίνητα, σε εκείνο που φαίνεται να δίνουν ειδικό βάρος είναι η αρχή της αναλογικότητας για το ποσό που θα υπερβαίνει την παραπάνω αξία. Δηλαδή, αν η αξία για κατοικία/διαμέρισμα ανέρχεται σε Χ ποσό, τότε θα επωφελείται ο αγοραστής/ιδιοκτήτης με μειωμένο συντελεστή ΦΠΑ ύψους 5%. Από Χ ποσό +1 αξίας, θα ισχύει ο κανονικός συντελεστής ΦΠΑ ύψους 19%. Όπως δηλαδή εφαρμόζεται η αναλογικότητα στην προσωπική φορολογία.

Τη Δευτέρα με την επιστροφή των βουλευτών στη δράση μετά τις θερινές διακοπές δεν φάνηκε «φως στο τούνελ».

Με βάση τα ευρήματα της Ελεγκτικής Υπηρεσίας της Κύπρου η Κυπριακή Δημοκρατία έχει απωλέσει έσοδα της τάξης των 200 εκατ. ευρώ από ξένους επενδυτές οι οποίοι συμμετείχαν στο πρόγραμμα των διαβατηρίων και έγιναν λήπτες του κοινωνικού μέτρου του μειωμένου συντελεστή ΦΠΑ 5%.

Σημειώνεται πως το τελευταίο αναθεωρημένο νομοσχέδιο για την τροποποίηση του περί Φόρου Προστιθέμενης Αξίας Νόμου, προνοεί επιβολή μειωμένου συντελεστή ΦΠΑ ύψους 5% στην παράδοση ή ανέγερση κατοικίας, που θα καλύπτει μόνο τα πρώτα 170 τ.μ. της κατοικίας με συνολικό εμβαδόν τα 220 τ.μ. και μέγιστη αξία τις 350.000 ευρώ και 90 τ.μ. διαμερίσματος με συνολικό εμβαδόν τα 110 τ.μ. και μέγιστη αξία τις 200.000 ευρώ.

Το παραπάνω μέτρο του 5% είχε κοινωνικό χαρακτήρα και έτσι έπρεπε να λειτουργεί. Ωστόσο, με βάση τα ευρήματα της Ελεγκτικής Υπηρεσίας της Κύπρου η Κυπριακή Δημοκρατία έχει απωλέσει έσοδα της τάξης των 200 εκατομμυρίων ευρώ από ξένους επενδυτές οι οποίοι συμμετείχαν στο πρόγραμμα των διαβατηρίων και έγιναν λήπτες του κοινωνικού μέτρου του μειωμένου συντελεστή ΦΠΑ 5%. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει απειλήσει με πρόστιμο την Κυπριακή Δημοκρατία για τους κακούς χειρισμούς του μέτρου αυτού και επιζητά τη διόρθωσή του.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΡΟΥΓΚΑΛΑΣ

ΑΝΑΛΥΣΗ / *Του* **ΠΟΛ ΚΡΟΥΓΚΜΑΝ / THE NEW YORK TIMES**

Σημάδια αποδυνάμωσης της παγκοσμιοποίησης

Θυμάστε τους εμπορικούς πολέμους του κ. Τραμπ; Στην πραγματικότητα πολλοί από τους δασμούς που επέβαλε ο Ντόναλντ Τραμπ ισχύουν ακόμη και σήμερα – κι αυτό όχι τόσο, όπως υποψιάζομαι, επειδή ο Τζο Μπάιντεν τους θεωρεί δικαιολογημένους, αλλά κυρίως επειδή η παροχή στους Ρεπουμπλικανούς μιας αφορμής για να κατηγορήσουν την κυβέρνησή του ότι είναι ήπια έναντι της Κίνας, δεν φαίνεται να είναι καλή ιδέα. Τα εμπορικά, ωστόσο, θέματα επισκιάζονται αυτή τη στιγμή από οτιδήποτε αφορά τον πληθωρισμό μέχρι τον πόλεμο στην Ουκρανία. Χωρίς όμως να γίνει ιδιαίτερα αντιληπτό, κάποια από αυτά που ο Τραμπ ήθελε να κάνει και στα οποία απέτυχε, όπως η επιστροφή της μεταποίησης στις ΗΠΑ, μπορεί να πραγματοποιηθούν από τον διάδοχό του. Πρόσφατη ανάλυση του Bloomberg δείχνει αύξηση της τάσης επιστροφής της παραγωγής ή των επιχειρηματικών διαδικασιών ή της μεταφοράς τους σε κοντινή χώρα. Ολα αυτά αποτελούν ενδείξεις για σχέδια παραγωγής στις ΗΠΑ (ή πιθανόν σε γειτονικές χώρες) απ' ό,τι στην Ασία. Υπάρχει επίσης ένας αριθμός εκθέσεων με αλλοπρόσαλλα στοιχεία, που καταδεικνύουν πως οι εταιρείες πράγματι χτίζουν νέες μονάδες μεταποίησης στις ΗΠΑ, καθώς και σε άλλες χώρες με υψηλά εισοδήματα. Οπότε μπορεί να δούμε κάποιες πρώιμες ενδείξεις μιας μερικής αποδυνάμωσης της παγκοσμιοποίησης. Αυτό δεν είναι αναγκαστικά καλό πράγμα, αλλά είναι άλλο ζήτημα. Τώρα, ελάτε να συζητήσουμε γιατί μπορεί να συμβαίνει κάτι τέτοιο. Το πρώτο πράγμα που πρέπει να γνωρίζετε είναι ότι εάν δούμε κάποια μείωση στο παγκόσμιο εμπόριο τα χρόνια που έρχονται, δεν θα είναι η πρώτη φορά που συμβαίνει κάτι τέτοιο. Μπορούμε να εκτιμήσουμε πως ο κόσμος ενδεχομένως γίνεται μικρότερος, ή πως η διεθνής αλληλεξάρτηση αποτελεί αναπόφευκτη τάση. Αλλά η Ιστορία λέει τα πράγματα αλλιώς. Από την αρχή του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου μέχρι και τις επιπτώσεις του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, υπήρξε μεγάλη μείωση του εμπορίου. Η ανάκαμψη πήρε αρκετό καιρό: το 1980 το εμπόριο ήταν μεγαλύτερο συγκριτικά και με την παγκόσμια οικονομία, σε σχέση με αυτό που ήταν στο τέλος της Εδουαρδιανής εποχής. Αυτό που αργότερα ακολούθησε ήταν πράγματι μία απροσδόκητη αύξηση στο εμπόριο, η οποία ονομάζεται «υπερπαγκοσμιοποίηση». Στην πραγματικότητα, η υπερπαγκοσμιοποίηση σκάλωσε κάπου γύρω στο 2008. Το διεθνές εμπόριο ως μερίδιο της παγκόσμιας οικονομίας, λίγο πολύ παρέμεινε σταθερό για 14 χρόνια. Υπάρχουν 3 λόγοι για να πιστέψει κανείς ότι η παγκοσμιοποίηση τα επόμενα χρόνια θα μειωθεί. Ο πρώτος αφορά την άνοδο των ρομπότ, με τα οποία εννοώ τη χρήση τεχνολογίας για την αντικατάσταση του εργατικού δυναμικού γενικώς. Ο δεύτερος, λιγότερο καλός λόγος για τη μείωση της παγκοσμιοποίησης, είναι η αυξημένη συνειδητοποίηση πως ο κόσμος είναι επικίνδυνος. Τέλος, πρέπει να ομολογήσουμε: τώρα που η Αμερική κάνει κάτι για την κλιματική αλλαγή, ορισμένες πολιτικές που εφαρμόζει θα είναι, έστω σε μικρό βαθμό, μέτρα προστατευτισμού.

Διαπιστώνεται μια τάση επιστροφής της παραγωγής στις ΗΠΑ ή σε κοντινή χώρα.

Το χαμηλό ευρώ συντηρεί τον πληθωρισμό

Η ΕΚΤ ακολουθεί μια στρατηγική επιτοκίων που θα οδηγήσει την Ευρωζώνη σε χαμηλούς ρυθμούς ανάπτυξης

Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ**

Το ευρώ που διολισθαίνει συντηρεί τις πληθωριστικές τάσεις και στην Κύπρο. Η Κύπρος επηρεάζεται άμεσα από το αυξημένο κόστος της ενέργειας, το οποίο επιτείνεται λόγω της διολίσθησης του ευρώ αφού οι τιμές στις διεθνείς αγορές είναι σε δολάρια. Η Κύπριος επηρεάζεται έμμεσα από την ενδεχόμενη στασιμότητα στην Ευρωζώνη, την αύξηση των επιτοκίων, και λόγω της αβεβαιότητας που επικρατεί σε σχέση με πιθανή κρίση χρέους μεσοπρόθεσμα. Σύμφωνα με διεθνείς αναλυτές το ευρώ πέφτει διότι γίνεται αντιληπτό ότι η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) ακολουθεί μια στρατηγική επιτοκίων που θα οδηγήσει την Ευρωζώνη σε χαμηλούς ρυθμούς ανάπτυξης, ακόμα και σε ύφεση.

Όπως δήλωσαν οι αξιωματούχοι της ΕΚΤ, θα κάνουν τα πάντα για να καταπολεμήσουν τον πληθωρισμό, ωστόσο η ΕΚΤ ανεβάζοντας τα επιτόκια «χτυπά» συγχρόνως τη ζήτηση για προϊόντα και υπηρεσίες. Όπως γίνεται αντιληπτό, είναι κακό για επιχειρήσεις εκτός αλλά και εντός Κύπρου που πωλούν προϊόντα και υπηρεσίες, γι' αυτό κιόλας εκτιμάται ότι θα έρθουν χαμηλοί ρυθμοί ανάπτυξης. Μέσα από αυτή όμως την κίνηση για τα επιτόκια, εκτός από την αξία του ευρώ, μειώνεται η αξία των ομολόγων, μετοχών και των ακινήτων (assets). Αν η ευρωπαϊκή οικονομία χάσει την ανταγωνιστικότητα έναντι των ανταγωνιστικών οικονομιών (Αμερική – Ασία), θα βλέπουμε την αξία του ευρώ να συνεχίσει να υποτιμάται σε σύγκριση με τα άλλα νομίσματα. Και η σύγκριση γίνεται διότι πάντα πρέπει να γίνεται σύγκριση με άλλα νομίσματα (Pair, καθώς από μόνο του το ευρώ δεν έχει αξία). Την ίδια ώρα, αυτό που βλέπουν οι αγορές είναι ότι η Ευρώπη έχει χάσει πόντους ανταγωνιστικότητας και εκτιμούν ότι οι άλλες αγορές (π.χ. Αμερική) θα κάνει μια πιο γρήγορη ανάκαμψη.

Αυτό που βλέπουν οι αγορές είναι ότι η Ευρώπη αντιμετωπίζει συνδυασμό προβλημάτων, ενεργειακή κρίση, μείωση του πληθωρισμού, αυστηρή νομισματική πολιτική που την καθιστούν περισσότερο ευάλωτη.

Το εμπορικό ισοζύγιο για παράδειγμα, δεν αποτελεί τον καθοριστικότερο ρόλο στις συναλλαγματικές ισοτιμίες. Αυτό που επηρεάζει περισσότερο είναι οι κεφαλαιακές ροές.

Όπως αναφέρει η ΕΚΤ σε σχετικό της δελτίο επεξήγησης των κινήσεων για αύξηση των επιτοκίων, όταν οι επιχειρήσεις και οι πολίτες θέλουν να πραγματοποιήσουν δαπάνες και επενδύσεις, αλλά δεν μπορούν να βρουν εύκολα επαρκείς πιστώσεις, τα επιτόκια τείνουν να αυξάνονται, επειδή υπάρχουν λιγότερες διαθέσιμες πιστώσεις. «Με άλλα λόγια, ο δανεισμός γίνεται ακριβότερος», σημειώνει χαρακτηριστικά η ΕΚΤ.

Μιλώντας στην «Κ» ο Διευθυντής της Υπηρεσίας Οικονομικών Ερευνών της Τράπεζας Κύπρου, Ιωάννης Τιρκίδης, είπε ότι οι συναλλαγματικές διακυμάνσεις είναι ένα περίπλοκο ζήτημα, και πολυπαραγοντικό.

«Το εμπορικό ισοζύγιο για παράδειγμα, δεν αποτελεί τον καθοριστικότερο ρόλο στις συναλλαγματικές ισοτιμίες. Αυτό που επηρεάζει περισσότερο είναι οι κεφαλαιακές ροές. Έτσι η επιθετικότητα της ομοσπονδιακής τράπεζας των Ηνωμένων Πολιτειών στην αύξηση των επιτοκίων, νωρίτερα και με γρηγορότερους ρυθμούς, αποτέλεσε ένα παράγοντα, αλλά και πάλι, αυτό δεν μπορεί να ερμηνεύσει πλήρως τη συναλλαγματική διακύμανση ευρώ-δολαρίου αφού το δολάριο ανατιμάται εδώ και καιρό. Υπάρχουν ασφαλώς και άλλοι παράγοντες. Η αμερικάνικη οικονομία είναι πιο δυνατή οικονομία σε σχέση με την Ευρωζώνη.

Επιπλέον η Ευρωζώνη αντιμετωπίζει τα δικά της ιδιάζοντα προβλήματα. Αντιμετωπίζει προβλήματα αρχιτεκτονικής. Ούτε η δημοσιονομική ένωση αλλά ούτε και η τραπεζική ένωση έχουν ολοκληρωθεί. Αυτό καθιστά την ΕΕ περισσότερο ευάλωτη σε εξωγενείς επιδράσεις. Ακόμα, οι ΗΠΑ έχουν σαφώς μικρότερη εξάρτηση από τις εξαγωγές σε σχέση με την ΕΕ. Αυτό αποτελεί αρνητικό παράγοντα σε μια εποχή όπου οι τάσεις της παγκοσμιοποίησης αναστρέφονται σε κάποιο βαθμό», σημείωσε χαρακτηριστικά.

Ενδεχομένως να περιορίσει το 75 μ.β.

Ερωτηθείς σχετικά με την πρόσφατη αύξηση των επιτοκίων κατά 75 μονάδες βάσης και το πώς θα επηρεάσει το ευρώ, ο κ. Τιρκίδης σημείωσε ότι ενώ αυτό ενδεχομένως να περιορίσει σε κάποιο βαθμό τις εκροές προς το δολάριο, δε θα είναι ανατρεπτικό της ευρύτερης τάσης ενίσχυσης του δολαρίου. Η ΕΕ αντιμετωπίζει ένα συνδυασμό κρίσεων, την ενεργειακή κρίση που επιτείνεται λόγω του πολέμου στην Ουκρανία και των κυρώσεων, και την κρίση του πληθωρισμού. «Η ΕΚΤ δίνει πια προτεραιότητα σε μια ομαλοποίηση της νομισματικής της πολιτικής, ακόμη και με τον κίνδυνο να πυροδοτήσει μια ύφεση. Έτσι, όλος ο συνδυασμός αυτών των πραγμάτων ενεργειακή κρίση, μείωση του πληθωρισμού, αυστηρή νομισματική πολιτική και ούτω καθεξής, θα μπορούσε να έχει δυνητικά δυσμενείς επιπτώσεις για τις πιο ευάλωτες δημοσιονομικά χώρες. Όχι τόσο η Ελλάδα σε αυτή την περίπτωση όσο η Ιταλία, που παρουσιάζει στάσιμη ανάπτυξη, το δεύτερο μεγαλύτερο δημόσιο χρέος στην Ευρωζώνη και το υψηλότερο κόστος εξυπηρέτησης του. Έχουμε ήδη δει αποκλίσεις στα επιτόκια. Και επιπλέον, πλησιάζουν εκλογές στην Ιταλία, οι οποίες θα προσθέσουν τους δικούς τους κινδύνους. Οπότε αυτό αποτελεί πράγματι πηγή μεγάλης ανησυχίας», κατέληξε.

Η ενίσχυση του δολαρίου πιέζει τις ανεπτυγμένες οικονομίες

Σε υψηλά 20 ετών η ισοτιμία του με άλλα ισχυρά νομίσματα που το ανταγωνίζονται - Επιβραδύνεται η ανάπτυξη

Η εκτόξευση του δολαρίου σε ρεκόρ πολλών δεκαετιών πλήττει πλέον τις ανεπτυγμένες οικονομίες, έτσι όπως έπληττε ώς τώρα τις αναδυόμενες αγορές. Παίρνοντας συνεχή ώθηση από την επιθετική στροφή της Federal Reserve σε περιοριστική νομισματική πολιτική, το νόμισμα της υπερδύναμης ασκεί πιέσεις στα άλλα ισχυρά νομίσματα που το ανταγωνίζονται, αυξάνοντας το κόστος των εισαγωγών, επιβάλλοντας αυστηρότερους όρους χρηματοδότησης και τροφοδοτώντας τον πληθωρισμό σε άλλες οικονομίες.

Εντείνει, έτσι, την πίεση στις άλλες κεντρικές τράπεζες, αναγκάζοντάς τες να αυξήσουν τα επιτόκια σε μια στιγμή που η ενεργειακή κρίση και ο διαρκώς επιταχυνόμενος πληθωρισμός υπονομεύουν τις οικονομίες της Ευρώπης, ενώ το αυξανόμενο κόστος του δανεισμού «παγώνει» τις αγορές στέγης σε Αυστραλία, Καναδά και Νέα Ζηλανδία.

Οι επιπτώσεις είναι αισθητές τόσο στην Ευρώπη όσο και σε Αυστραλία, Καναδά, Βρετανία και Ιαπωνία.

Οι επιπτώσεις που έχει σε παγκόσμιο επίπεδο η νομισματική πολιτική της Federal Reserve δεν είναι κάτι καινούργιο. Είναι, όμως, η πρώτη φορά τα τελευταία χρόνια που η σημαντική αυτή ενίσχυση του δολαρίου γίνεται περισσότερο αισθητή στα νομίσματα των ανεπτυγμένων οικονομιών και λιγότερο στις οικονομίες των αναδυόμενων αγορών. Από τη στιγμή που κατέστη σαφές πως η Fed θα κάνει στροφή σε περιοριστική νομισματική πολιτική, περίπου πριν από έναν χρόνο, τα νομίσματα των ανεπτυγμένων οικονομιών υφίστανται τουλάχιστον τις ίδιες πιέσεις με εκείνα των αναδυόμενων αγορών. Ο δείκτης του δολαρίου έναντι των νομισμάτων των ανεπτυγμένων οικονομιών έχει εκτοξευθεί φέτος κατά 10%, σημειώνοντας τα υψηλότερα επίπεδα των τελευταίων 20 ετών. Την ίδια στιγμή η ενίσχυσή του έναντι των νομισμάτων των αναδυόμενων αγορών είναι πολύ μικρότερη και συγκεκριμένα 3,7%. Το Bloomberg παρακολούθησε τις 31 σημαντικότερες ισοτιμίες του δολαρίου και διαπίστωσε πως τέσσερα νομίσματα ανεπτυγμένων οικονομιών ήταν ανάμεσα στα 10 με τη χειρότερη πτώση και μόνον ένα, το δολάριο Καναδά, ήταν ανάμεσα στα 10 με τη μεγαλύτερη άνοδο. «Η ενίσχυση του δολαρίου γενικά συνοδεύεται με αυξήσεις επιτοκίων στις ΗΠΑ ή με πιέσεις στις διεθνείς αγορές και στροφή των επενδυτικών κεφαλαίων στην ασφάλεια του αμερικανικού νομίσματος», τονίζει ο Μορίς Ομπστφελντ, στέλεχος του Ινστιτούτου Peterson για τη διεθνή οικονομία. Και καταλήγει, πως «αυτές οι δυσχερέστερες συνθήκες χρηματοδότησης οδηγούν σε επιβράδυνση τις αναπτυγμένες οικονομίες».

Οι πιέσεις που ασκεί το ισχυρό δολάριο στις ανεπτυγμένες οικονομίες θα φανούν σήμερα και στη συνεδρίαση της ΕΚΤ, που αναμένεται να αυξήσει τα επιτόκια κατά 75 μονάδες βάσης, καθώς αντιμετωπίζει πληθωρισμό ρεκόρ και το ευρώ βρίσκεται κάτω από την ένα προς ένα ισοτιμία ως προς το δολάριο.

Οι πιέσεις που ασκεί το ισχυρό δολάριο στις ανεπτυγμένες οικονομίες θα φανούν σήμερα και στη συνεδρίαση της ΕΚΤ, που αναμένεται να αυξήσει τα επιτόκια κατά 75 μονάδες βάσης, καθώς αντιμετωπίζει πληθωρισμό ρεκόρ και το ευρώ βρίσκεται κάτω από την ένα προς ένα ισοτιμία ως προς το δολάριο. Για την ΕΚΤ, το νόμισμα της οποίας ανταλλάσσεται με το δολάριο περισσότερο από οποιοδήποτε άλλο νόμισμα, η ενεργειακή κρίση έχει θυμίσει στα στελέχη της τον ρόλο που παίζει το ευρώ στην πορεία του πληθωρισμού. Μιλώντας προ ημερών στο Reuters η Ιζαμπέλ Σνάμπελ, στέλεχος της ΕΚΤ, δήλωσε πως «στην παρούσα συγκυρία της ενεργειακής κρίσης θα έλεγα πως η ισοτιμία του ευρώ έχει μεγαλύτερη σημασία». Εξάλλου, η Τράπεζα του Καναδά αναμένεται να προχωρήσει σε αύξηση των δικών της επιτοκίων, επίσης κατά 75 μ.β. ενώ η Τράπεζα της Αυστραλίας μόλις αύξησε τα επιτόκια κατά μισή εκατοστιαία μονάδα. Σε ό,τι αφορά τη Βρετανία, που σύμφωνα με επιχειρηματικά λόμπι είναι ήδη σε ύφεση, η Τράπεζα της Αγγλίας αναμένεται να προχωρήσει σε νέα αύξηση του κόστους δανεισμού στις 15 Σεπτεμβρίου, καθώς φαίνεται να έχει χάσει την εμπιστοσύνη των επενδυτών που έχουν οδηγήσει τη στερλίνα στα χαμηλότερα επίπεδά της από το 1985.

Την ίδια στιγμή η Τράπεζα της Ιαπωνίας υφίσταται επίσης πιέσεις. Η ισοτιμία του γιεν έχει υποχωρήσει πέραν των 143 γιεν ως προς το δολάριο και απέχει λίγο από το επίπεδο των 146 γιεν, που το 1998 οδήγησε την Ιαπωνία σε κοινή παρέμβαση με την Ουάσιγκτον για τη στήριξη του ιαπωνικού νομίσματος. Οσο βρίσκεται, άλλωστε, σε αυτά τα χαμηλά επίπεδα τροφοδοτεί τον πληθωρισμό, που έχει φτάσει στο 3%. Η μεγαλύτερη ανησυχία των ιθυνόντων σε πολλές οικονομίες είναι πως η αύξηση των δικών τους επιτοκίων δεν θα μπορέσει να στηρίξει τα νομίσματά τους, καθώς οι οικονομίες τους φαίνονται πιο εύθραυστες από την αμερικανική. Η βρετανική στερλίνα τείνει να υποχωρήσει περισσότερο από τα χαμηλά επίπεδα που σημείωσε εν μέσω του πρώτου κύματος της πανδημίας τον Μάρτιο του 2020.

Στο μεταξύ, αυτή τη φορά οι περισσότερες αναδυόμενες αγορές έχουν αντιμετωπίσει την άνοδο του δολαρίου πολύ καλύτερα από παλαιότερες ανάλογες συγκυρίες. Ορισμένες, όπως η Κίνα και η Ινδία, έχουν παρέμβει στην αγορά για να στηρίξουν τα νομίσματά τους, αλλά κάτι τέτοιο είναι από πολιτικής απόψεως δύσκολο να συμβεί στις ανεπτυγμένες οικονομίες.

BLOOMBERG

“Ανάπτυξη Διασυνοριακού Δικτύου Προώθησης Αειφόρου Παράκτιου Τουρισμού” Cross-Coastal-Net

Προχωρά με γοργά βήματα η διασυνοριακή συνεργασία Ελλάδας – Κύπρου σε θέματα αειφόρων μορφών παράκτιου τουρισμού.

Μέσα στα πλαίσια του Άξονα Προτεραιότητας 3 «Διατήρηση και προστασία του περιβάλλοντος και πρόληψη κινδύνων» του Προγράμματος συνεργασίας INTERREG V-A ΕΛΛΑΔΑ-ΚΥΠΡΟΣ 2014-2020, υλοποιείται το Έργο (Πράξη) με τίτλο “Ανάπτυξη Διασυνοριακού Δικτύου Προώθησης Αειφόρου Παράκτιου Τουρισμού “ και ακρωνύμιο: “CROSS-COASTAL-NET”.

Στο έργο CROSS-COASTAL-NET συμμετέχουν, από πλευράς Κύπρου, το ΕΒΕ Πάφου, το Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου και το Κοινοτικό Συμβούλιο Ίνειας ενώ από πλευράς Ελλάδας, το ΕΒΕ Χανίων, ο Δήμος Κισσάμου και το Πολυτεχνείο Κρήτης.

Οι λόγοι υλοποίησης του συγκεκριμένου έργου είναι προφανείς καθότι ο τουρισμός αποτελεί την σημαντικότερη οικονομική δραστηριότητα στην κοινή διασυνοριακή περιοχή Ελλάδας – Κύπρου και ως εκ τούτου έχει πολύ σημαντικό θετικό αντίκτυπο στις τοπικές οικονομίες της Π.Ε Χανίων και της Επαρχίας Πάφου. Κάθε χρόνο οι δύο ανωτέρω χωρικές ενότητες προσελκύουν εκατοντάδες χιλιάδες ημεδαπούς και αλλοδαπούς επισκέπτες, με το 90% αυτών να συγκεντρώνονται άναρχα στις παράκτιες περιοχές, λόγω της ύπαρξης ενός πολύ μεγάλου αριθμού παράκτιων περιοχών με ιδιαίτερο φυσικό κάλλος.

Βέβαια, το γεγονός αυτό επιφέρει ήδη αρνητικές επιπτώσεις στους τοπικούς φυσικούς πόρους, με αποτέλεσμα την υποβάθμιση και αντίστοιχη μείωση της ελκυστικότητας των παράκτιων αυτών περιοχών, πολλές από τις οποίες περιλαμβάνουν υπο-περιοχές ενταγμένες στο δίκτυο Natura 2000, όπως η Λιμνοθάλασσα Μπάλου στην Π.Ε Χανίων και η Χερσόνησος Ακάμα στην Επαρχία Πάφου.

Παράλληλα, τίθεται σε σοβαρό κίνδυνο η βιοποικιλότητα των περιοχών αυτών. Η ανάπτυξη λοιπόν αειφόρων μορφών παράκτιου τουρισμού, αποτελεί κοινή πρόκληση για τις εθνικές και περιφερειακές στρατηγικές στην κοινή Διασυνοριακή Περιοχή Ελλάδας – Κύπρου, και συνεπώς, απαιτείται η διασυνοριακή συνεργασία φορέων και από τις δύο χώρες για την αντιμετώπιση της, μέσα από την δικτύωση και την συνεργασίας τους.

Κύριος λοιπόν σκοπός του έργου CROSS-COASTAL-NET, είναι η ίδρυση ενός Δικτύου Προώθησης Αειφόρων Μορφών Παράκτιου Τουρισμού, με σκοπό την μεταφορά και ανταλλαγή καλών πρακτικών και τεχνογνωσίας με απώτερο στόχο την προστασία και ανάδειξη των ευαίσθητων περιβαλλοντικά παράκτιων περιοχών της κοινής διασυνοριακής περιοχής ΕΛΛΑΔΑ – ΚΥΠΡΟΥ, που δέχονται τεράστιες πιέσεις από τον μαζικό τουρισμό.

Παράλληλα, οι επιμέρους στόχοι του έργου, οι κύριες εκροές του έργου, τα αναμενόμενα αποτελέσματα από την υλοποίηση αυτής της πράξης καθώς επίσης και οι κύριοι ωφελούμενοι του έργου αναλύονται πιο κάτω:

Επιμέρους στόχοι:

- Η προώθηση της δικτύωσης μεταξύ των εμπλεκόμενων με τον τουρισμό και το περιβάλλον φορέων της Π.Ε. Χανίων και της Επαρχίας Πάφου.
- Η προστασία και ανάδειξη του φυσικού πλούτου και της βιοποικιλότητας ευαίσθητων παράκτιων περιοχών Natura 2000 της Περιφερειακής Ενότητας Χανίων και της Επαρχίας Πάφου.
- Η ανάδειξη νέων εναλλακτικών τουριστικών προορισμών πέριξ των προαναφερόμενων παράκτιων περιοχών Natura 2000.
- Η χρήση ΤΠΕ εφαρμογών για την προώθηση της δικτύωσης μεταξύ των ενδιαφερομένων μερών και την προβολή των νέων “πράσινων” τουριστικών πακέτων/προορισμών.
- Η προώθηση φιλικών προς το περιβάλλον τουριστικών και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων .
- Η επέκταση της τουριστικής περιόδου.
- Η ευαισθητοποίηση των κατοίκων και επισκεπτών και η ενίσχυση της διαχειριστικής ικανότητας των τοπικών κοινοτήτων σε θέματα προστασίας και ανάδειξης των φυσικών πόρων.

Κύριες εκροές:

- Ανάπτυξη πρότυπου μοντέλου και δεικτών μέτρησης της τουριστικής χωρητικότητας σε ευαίσθητες παράκτιες περιοχές, με βάση το μοντέλο της φέρουσας ικανότητας, Εκπόνηση Τοπικών Σχεδίων Διαχείρισης της Αειφόρου Τουριστικής Ανάπτυξης στις δύο προαναφερόμενες περιοχές.
- Σχεδίαση αειφόρων τουριστικών διαδρομών/πακέτων.
- Δημιουργία δύο Παρατηρητηρίων/Κέντρων Πληροφόρησης, με σκοπό την παρακολούθηση των δεικτών αειφόρου τουριστικής χωρητικότητας των δύο περιοχών και την παροχή σχετικής πληροφόρησης.
- Κατασκευή μίας e-networking/promotion πλατφόρμας, με σκοπό την πληροφόρηση επί αειφόρων μορφών τουρισμού – τη δικτύωση μεταξύ των ενδιαφερομένων μερών, αλλά και την προώθηση των τουριστικών πακέτων/διαδρομών.
- Διοργάνωση δύο μεγάλων εκδηλώσεων προβολής των νέων εναλλακτικών τουριστικών προορισμών σε Κρήτη και Κύπρο.

Αναμενόμενα αποτελέσματα:

- Ενδυνάμωση των αρμόδιων, με τον τουρισμό και το περιβάλλον, τοπικών και περιφερειακών δημόσιων αρχών και οργανισμών σε θέματα διατήρησης και ανάδειξης του φυσικού πλούτου των περιοχών ευθύνης τους.
- Βελτίωση του βαθμού γνώσης και χρήσης σύγχρονων μοντέλων φέρουσας ικανότητας και αειφόρου διαχείρισης του τουριστικού προϊόντος.
- Ενίσχυση της ανθεκτικότητας των ευάλωτων παράκτιων περιοχών Natura 2000 από τις περιβαλλοντικές πιέσεις που ασκεί η ανάπτυξη του μαζικού παράκτιου τουρισμού.
- Επέκταση της τουριστικής περιόδου, μέσα από τον εμπλουτισμό του παρεχόμενου τουριστικού προϊόντος, με δράσεις και υπηρεσίες που δεν σχετίζονται αποκλειστικά με τα 3S (Sea –Sun – Sand).
- Βελτίωση της ελκυστικότητας των παράκτιων περιοχών ιδιαίτερου φυσικού ενδιαφέροντος.
- Προώθηση της χρήσης ΤΠΕ μέσω της ανάπτυξης της e-networking/promotion πλατφόρμας.
- Αύξηση του επιπέδου διασυνοριακής συνεργασίας και δικτύωσης σε θέματα αειφόρου τουριστικής διαχείρισης και προβολής παράκτιων περιοχών.
- Προστασία και ανάδειξη του φυσικού πλούτου και βιοποικιλότητας των παράκτιων περιοχών Natura 2000.
- Αύξηση της αποδοτικότητας και βιωσιμότητας των τοπικών τουριστικών πόρων.
- Ενίσχυση της ευαισθητοποίησης των κατοίκων και επισκεπτών σε θέματα προστασίας και ανάδειξης.

Κύριοι ωφελούμενοι:

- Οι αρμόδιες Τοπικές & Περιφερειακές δημόσιες Αρχές και Φορείς Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών.
- Τα συναφή τμήματα των Πανεπιστημίων.
- Επιμελητήρια και λοιποί κοινωνικό-οικονομικοί φορείς των παραπάνω περιοχών.
- Φορείς της κοινωνίας των πολιτών.

Συναντήσεις Εταίρων του Έργου:

Την Πέμπτη 30/09/2021 , πραγματοποιήθηκε στο Επιμελητήριο Χανίων η εναρκτήρια εκδήλωση του Ευρωπαϊκού έργου «Ανάπτυξη Διασυνοριακού Δικτύου Προώθησης Αειφόρου Παράκτιου Τουρισμού». Την εκδήλωση συνδιοργάνωσε το Επιμελητήριο Χανίων, ως ο επικεφαλής εταίρος του έργου, μαζί με το Εργαστήριο Ανανεώσιμων και Βιώσιμων Ενεργειακών Συστημάτων της Σχολής Χημικών Μηχανικών και Περιβάλλοντος του Πολυτεχνείου Κρήτης, η οποία εκπροσωπήθηκε από τον καθηγητή Θεοχάρη Τσούτσο.

Την εναρκτήρια εκδήλωση τίμησαν με την παρουσία τους όλοι οι θεσμικοί εκπρόσωποι του πολυδιάστατου εταιρικού σχήματος του πρωτοποριακού έργου: ο Δήμαρχος Κισσάμου κ. Γιώργος Μυλωνάκης, ο Γραμματέας/ Διευθυντής του Εμπορικού & Βιομηχανικού Επιμελητηρίου της Πάφου κ. Μαρίνος Στυλιανού, ο καθηγητής κ. Πέτρος Κοσμάς του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου της Κύπρου και ο Πρόεδρος της Κοινότητας της Ίνειας κ. Γιάγκος Τσίβικος. Οι Εταίροι του έργου είχαν την ευκαιρία να παρουσιάσουν τη δομή και τον τρόπο λειτουργίας του φορέα τους καθώς επίσης και με αναλυτικές παρουσιάσεις, να καθορίσουν τις διάφορες δράσεις του έργου που πρέπει να πραγματοποιηθούν, λαμβάνοντας υπόψιν τις αναλύσεις των παραδοτέων όλων των Εταίρων. Παράλληλα, πραγματοποιήθηκαν εποικοδομητικές επισκέψεις στο Επιμελητήριο Χανίων, στον Δήμο Κισσάμου, και οι συμμετέχοντες είχαν την ευκαιρία να ζήσουν μια πρωτόγνωρη εμπειρία στον παρθένο παράδεισο της λιμνοθάλασσας του Μπάλου με επιτόπια επίσκεψη στην ευρύτερη περιοχή.

Στις 11/04/2022 και 12/04/2022 πραγματοποιήθηκε στη Λεμεσό η 1η Τεχνική Συνάντηση του έργου “Ανάπτυξη Διασυνοριακού Δικτύου Προώθησης Αειφόρου Παράκτιου Τουρισμού | Ακάμας-Μπάλος”. Στη διήμερη αυτή συνάντηση συμμετείχε όλο το εταιρικό σχήμα του έργου, και συντονιστής της εκδήλωσης ήταν το Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου. Οι Εταίροι του έργου είχαν την ευκαιρία να συζητήσουν τις διάφορες δράσεις του έργου που πρέπει να πραγματοποιηθούν, λαμβάνοντας υπόψιν τις αναλύσεις των παραδοτέων όλων των Εταίρων, κάνοντας παράλληλα και ανασκόπηση της μέχρι τώρα πορείας του έργου. Πιο συγκεκριμένα, η ατζέντα περιλάμβανε τα πιο κάτω:

- Πρόοδο υλοποίησης των παραδοτέων του ΠΕ3: “Εργαλεία & Μοντέλα Αειφόρου Τουριστικής Διαχείρισης” από το Πολυτεχνείο Κρήτης και ΤΕΠΑΚ
- Συζήτηση επί των δράσεων του ΠΕ4 “Δικτύωση” υπό τον συντονισμό του ΚΔ (Επιμελητήριο Χανίων)
- Συζήτηση θεμάτων που αφορούν την Διαχείριση και Συντονισμό του Έργου υπό τον συντονισμό του ΚΔ (Επιμελητήριο Χανίων).
- Παρουσίαση του Σχεδίου Επικοινωνίας και της Ιστοσελίδας του Έργου από το Εμπορικό & Βιομηχανικό επιμελητήριο Πάφου.

Παράλληλα, πραγματοποιήθηκε μια πολύ εποικοδομητική επίσκεψη στο Κοινοτικό Συμβούλιο Ίνειας, και οι συμμετέχοντες είχαν την ευκαιρία να ζήσουν μια πρωτόγνωρη εμπειρία στην πανέμορφη χερσόνησο του Ακάμα με επιτόπια επίσκεψη στην ευρύτερη περιοχή. Από τη συνάντηση έχουν εξαχθεί τα βασικά συμπεράσματα του έργου, έχουν τροχοδρομηθεί οι επόμενες ενέργειες από όλους τους Εταίρους και έχει καθοριστεί η επόμενη συνάντηση που θα πραγματοποιηθεί στα Χανιά. Τέλος, για όσους ενδιαφέρονται, για περισσότερη πληροφόρηση επί του έργου μπορούν να επισκεφτούν την ιστοσελίδα του έργου που έχει δημιουργήσει το Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο Πάφου στην παρακάτω διεύθυνση: https://cross-coastal-net.eu/

Στέφανος Χατζηιωάννου
Λειτουργός Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων ΕΒΕ Πάφου

Εκπτώσεις σε όσους μειώνουν την κατανάλωση ρεύματος

Τέλος οι οριζόντιες επιδοτήσεις λογαριασμών – Αύξηση επιδόματος θέρμανσης

Των **ΕΙΡΗΝΗΣ ΧΡΥΣΟΛΩΡΑ** *και* **ΠΡΟΚΟΠΗ ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ**

Την περαιτέρω μείωση των λογαριασμών του ηλεκτρικού ρεύματος για όσους εξοικονομούν ενέργεια σχεδιάζει το οικονομικό επιτελείο για το 2023, ενώ ταυτόχρονα τις επόμενες ημέρες αναμένεται να ανακοινωθούν τα κίνητρα προκειμένου να αυξηθεί η χρήση πετρελαίου θέρμανσης αντί του ρεύματος μέσω του επιδόματος που δίνεται ετησίως.

Σύμφωνα με πληροφορίες, ο σχεδιασμός της κυβέρνησης αλλάζει άρδην το 2023, ώστε να μπορέσει ο προϋπολογισμός να καλύψει τις ανάγκες κυρίως των νοικοκυριών από την ενεργειακή κρίση. Αυτό που παραμένει σε εκκρεμότητα αφορά τις 700.000 νοικοκυριά που χρησιμοποιούν φυσικό αέριο, καθώς είναι αδύνατον να επιστρέψουν στο πετρέλαιο θέρμανσης. Επί της ουσίας η κυβέρνηση δεν έχει ανοίξει τα χαρτιά της για τον τρόπο με τον οποίο θα βοηθήσει όσους θερμαίνονται με φυσικό αέριο. Με βάση λοιπόν τον σχεδιασμό της κυβέρνησης:

1. Τελειώνουν οι οριζόντιες μειώσεις στους λογαριασμούς του ηλεκτρικού ρεύματος. Η επιδότηση θα προκύπτει με βάση την κατανάλωση. Επίσης, όσοι εξοικονομούν ηλεκτρική ενέργεια θα έχουν μεγαλύτερη επιδότηση σε σύγκριση με τους υπόλοιπους καταναλωτές. Οπως αναφέρουν από το οικονομικό επιτελείο, ουσιαστικά τελειώνουν οι υψηλές κρατικές επιδοτήσεις το 2023 που κάλυψαν μέχρι σήμερα το 85% έως 94% των αυξήσεων στην ηλεκτρική ενέργεια. Σημειώνεται ότι με την κάλυψη έως 94% των αυξήσεων φθάσαμε στο σημείο αρκετά νοικοκυριά να είχαν μηδενικούς λογαριασμούς, ενώ άλλα διαπίστωσαν και μικρές επιστροφές. Και αυτό καθώς η κρατική τιμή-επιδότηση υπερκάλυψε την τιμή του παρόχου.

2. Σχεδιάζονται κίνητρα για την επιστροφή στο πετρέλαιο μέσω του επιδόματος θέρμανσης. Παράλληλα φαίνεται να έχουν αποφασισθεί η αύξηση του ποσού του επιδόματος και η διεύρυνση των εισοδηματικών κριτηρίων, ώστε να είναι περισσότεροι οι δικαιούχοι του επιδόματος θέρμανσης. Σύμφωνα με πληροφορίες, ένα από τα σενάρια που έχει πέσει στο τραπέζι προβλέπει την αύξηση 20%-30 του κονδυλίου που θα διατεθεί φέτος για επίδομα θέρμανσης σε σχέση με την περυσινή σεζόν, και ταυτόχρονα τη διεύρυνση του αριθμού των δικαιούχων με αύξηση των εισοδηματικών ορίων στην περιοχή των 40.000 έως 45.000 ευρώ, ανάλογα με τον αριθμό των μελών της οικογένειας, όπως ισχύει σήμερα για το επίδομα καυσίμων (fuel pass). Το περυσινό επίδομα θέρμανσης είχαν λάβει 827.575 δικαιούχοι, στους οποίους καταβλήθηκαν 168 εκατ. ευρώ περίπου, με τη μέση επιδότηση να ανέρχεται στα 200 ευρώ. Στον σχεδιασμό είναι να αυξηθεί τόσο το κατώτερο όσο και το ανώτερο ποσό της επιδότησης που σήμερα βρίσκεται στα 100 ευρώ και 750 ευρώ αντίστοιχα. Εξετάζεται, επίσης, η πλατφόρμα myΘέρμανση της ΑΑΔΕ για την υποβολή των αιτήσεων από τους δικαιούχους να ανοίξει νωρίτερα, ώστε το επίδομα να έχει δοθεί προκαταβολικά μέχρι το τέλος Νοεμβρίου / αρχές Δεκεμβρίου. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις στελεχών της αγοράς, η τιμή του πετρελαίου θέρμανσης που θα ξεκινήσει να διατίθεται από τις 15 Οκτωβρίου θα είναι 50%-55% υψηλότερη από πέρυσι, καθώς προβλέπεται να κυμανθεί στο 1,6-1,7 ευρώ το λίτρο στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη, από 1,10 ευρώ πέρυσι. Με βάση το ισχύον καθεστώς, το επίδομα λαμβάνουν όσοι χρησιμοποιούν πετρέλαιο θέρμανσης και φυσικό αέριο, ενώ επιδοτούνται και τα νοικοκυριά που κατοικούν σε οικισμούς μέχρι 2.500 κατοίκους και ζεσταίνονται με καυσόξυλα και pellet. Δικαιούχοι σήμερα είναι:

- Αγαμοι φορολογούμενοι ή έγγαμοι σε κατάσταση χηρείας ή εν διαστάσει οι οποίοι κατά το προηγούμενο έτος είχαν ετήσιο συνολικό εισόδημα μέχρι 14.000 ευρώ και κατείχαν την 1η Ιανουαρίου του τρέχοντος έτους κτίσματα και εντός σχεδίου πόλεως οικόπεδα συνολικής αντικειμενικής αξίας μέχρι 180.000 ευρώ.
- Εγγαμοι και συνάψαντες σύμφωνα συμβίωσης φορολογούμενοι οι οποίοι το προηγούμενο έτος είχαν ετήσιο συνολικό οικογενειακό εισόδημα μέχρι 20.000 ευρώ και την 1η Ιανουαρίου του τρέχοντος έτους κατείχαν κτίσματα και εντός σχεδίου πόλεως οικόπεδα αντικειμενικής αξίας μέχρι 300.000 ευρώ. Τα όρια προσαυξάνονται για κάθε εξαρτώμενο τέκνο κατά 3.000 ευρώ, τα οποία αν δεν αναπροσαρμοστούν θα έχουν ως εξής:
- 23.000 ευρώ για οικογένεια με ένα τέκνο.
- 26.000 ευρώ για οικογένεια με δύο τέκνα.
- 29.000 ευρώ για οικογένεια με τρία τέκνα.

Αυτό που παραμένει σε εκκρεμότητα αφορά τις 700.000 νοικοκυριά που χρησιμοποιούν φυσικό αέριο.

Κόστος ενέργειας σε ευρωπαϊκές πόλεις

	ΗΛΕΚΤΡΙΚΟ ΡΕΥΜΑ (λεπτά του ευρώ)	ΦΥΣΙΚΟ ΑΕΡΙΟ (λεπτά του ευρώ)
Λονδίνο	64,2	18,4
Κοπεγχάγη	54,5	31,3
Ρώμη	54,4	15,3
Αμστερνταμ	51,1	34,1
Βερολίνο	44,6	22,2
Πράγα	41,1	19,7
Βιέννη	38,4	20
Δουβλίνο	35,3	11,1
Στοκχόλμη	32,6	23,6
Μαδρίτη	29,5	18,3
ΑΘΗΝΑ	29,2	21,5
Παρίσι	25	11,4
Βέρνη	22,5	17,6
Βαρσοβία	18,7	5,5

ΠΗΓΗ: BLOOMBERG

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Νέο «Ταμείο» στην Ε.Ε. για κοινή έκδοση χρέους προτείνει το ΔΝΤ

Της **ΕΙΡΗΝΗΣ ΧΡΥΣΟΛΩΡΑ**

Μια θετική και μια αυστηρή πρόταση για υπερχρεωμένες χώρες, όπως η Ελλάδα, περιλαμβάνει η εισήγηση του ΔΝΤ για την αναμόρφωση του δημοσιονομικού πλαισίου της Ε.Ε., ξεκινώντας ένα διάλογο ο οποίος θα συνεχιστεί τους επόμενους μήνες στο πλαίσιο της Ε.Ε.

Η θετική πρόταση αφορά τη δημιουργία μιας δημοσιονομικής «ικανότητας» στα πρότυπα του Ταμείου Ανάκαμψης, με δυνατότητα έκδοσης κοινού χρέους. Ενα «ταμπού», μέχρι πρότινος, στην Ε.Ε., που αρχίζει, όμως, σιγά σιγά να σπάει, και το Ταμείο φυσικά δεν έχει κανέναν ενδοιασμό να το εισηγηθεί. Υποστηρίζει ότι μια τέτοια δυνατότητα θα ενισχύσει την ανθεκτικότητα των ευρωπαϊκών οικονομιών. Ο ρόλος της θα είναι διπλός.

Πρώτον, στις περιόδους καθόδου του οικονομικού κύκλου θα συμβάλλει στην αποτροπή περικοπών αναπτυξιακών δαπανών, μέσω ενός μακροοικονομικού εργαλείου σταθερότητας. Δεύτερον, θα εξασφαλίζει την παροχή δημόσιων αγαθών, περιλαμβάνοντας, μεταξύ άλλων, ένα Ταμείο Κλιματικής Αλλαγής. Οι αναλυτές του Ταμείου κάνουν αναφορά και στις κοινές ανησυχίες στον τομέα της ασφάλειας, που θα μπορούσαν να απαντηθούν από ένα τέτοιο νέο «Ταμείο». Με αυτόν τον τρόπο, υποστηρίζουν, η νέα αυτή «διευκόλυνση» θα βοηθήσει στην καλύτερη εφαρμογή των δημοσιονομικών κανόνων.

Η αυστηρή πρόταση προβλέπει ότι η ταχύτητα και η ένταση της δημοσιονομικής προσαρμογής σε κάθε χώρα θα εξαρτώνται από τους δημοσιονομικούς κινδύνους που αντιμετωπίζει, όπως αυτοί αντανακλώνται στην ανάλυση βιωσιμότητας του χρέους της. Αυτό σημαίνει ότι υπερχρεωμένες χώρες, όπως η Ελλάδα, θα κληθούν να ισοσκελίσουν τους προϋπολογισμούς τους ή να εμφανίσουν πλεόνασμα σε μεσοπρόθεσμο ορίζονται 3-5 ετών. Σημειώνεται ότι η Ελλάδα είχε έλλειμμα 7,4% του ΑΕΠ της το 2021 και 10,2% του ΑΕΠ της το 2020, αλλά είχε πλεόνασμα 1,1% του ΑΕΠ το 2019, προ COVID. Η μέθοδος που προτείνει το ΔΝΤ είναι η οροφή δαπανών. Οι υφιστάμενοι κανόνες για σημεία αναφοράς στο έλλειμμα το 3% του ΑΕΠ και στο χρέος το 60% του ΑΕΠ δεν προτείνεται να αλλάξουν.

Ομως απορρίπτεται η εφαρμογή του κανόνα για μείωση ετησίως του χρέους κατά 1/20 του υπερβάλλοντος του 60% του ΑΕΠ, που ισχύει σήμερα (αλλά δεν εφαρμόζεται). Ετσι προτείνεται να κληθούν τα κράτη-μέλη να εφαρμόσουν μεσοπρόθεσμα δημοσιονομικά πλαίσια για να συγκλίνουν σε μια δημοσιονομική ισορροπία, θέτοντας οροφές δαπανών.

Το Ταμείο προτείνει, επίσης, ενίσχυση των ρόλων των εθνικών δημοσιονομικών συμβουλίων για να παρακολουθούν την εφαρμογή αυτών των κανόνων.

Σημειώνεται ότι οι κανόνες της Ε.Ε. έχουν τεθεί σε αναστολή έως και το τέλος του 2023, καθώς την πανδημία ακολούθησε ο πόλεμος στην Ουκρανία.

Δεν «βλέπει» ρωσικό αέριο έως το τέλος του 2022 η Fitch

Οριστικό «στοπ» στις ροές φυσικού αερίου προς την Ευρώπη για το υπόλοιπο του 2022 βλέπει η Fitch, έπειτα και από τις απειλές της Μόσχας, ενώ προειδοποιεί πως αυξάνεται πλέον ακόμη περισσότερο η πιθανότητα ύφεσης στην Ευρωζώνη το τρέχον εξάμηνο.

Η Ρωσία δεν αναμένεται να ξαναρχίσει τις ροές μέχρι να αρθούν οι κυρώσεις της «συλλογικής Δύσης» εναντίον της χώρας λόγω της εισβολής στην Ουκρανία, σημειώνει ο οίκος σε νέα ανάλυσή του. Πριν, ο αγωγός Nord Stream 1 λειτουργούσε στο μόλις 20% της χωρητικότητας, ενώ η πλήρης διακοπή ήρθε τέσσερις μήνες νωρίτερα από ό,τι είχε υποθέσει η Fitch. Ωστόσο, το σχέδιο της Κομισιόν που υποστηρίζεται από τις αυξήσεις στις εναλλακτικές προμήθειες φυσικού αερίου, ιδίως τις εισαγωγές LNG και τη μειωμένη χρήση φυσικού αερίου κατά 15% το 2023 σε σύγκριση με το 2021, αναμένεται να συμβάλει στην αποφυγή έντονων ελλείψεων, όπως εκτιμά.

«Τώρα υποθέτουμε ότι δεν θα υπάρχουν ρωσικές ροές φυσικού αερίου το διάστημα Σεπτεμβρίου - Δεκεμβρίου 2022, σε σύγκριση με τα εξαιρετικά μειωμένα επίπεδα που αναμέναμε πριν», τονίζει η Fitch. Αν και αυτό δεν έχει ουσιώδη αντίκτυπο στην εκτίμησή της για τα ισοζύγια της αγοράς φυσικού αερίου, μπορεί να αυξήσει τους κινδύνους, αν και εν μέρει αντισταθμίζεται από την αποθήκευση της Γερμανίας, που ξεπερνάει το 85%.

Ωστόσο, η αβεβαιότητα σχετικά με τις θερμοκρασίες του επερχόμενου χειμώνα (ένας κρύος χειμώνας θα μπορούσε να αυξήσει τη ζήτηση κατά 5%), η έγκαιρη παράδοση LNG, η ικανότητα των κρατών-μελών της Ε.Ε. να συντονίσουν τις προσπάθειες για να ξεπεραστούν τα σημεία συμφόρησης στις υποδομές και η εξέλιξη του πολέμου στην Ουκρανία θα μπορούσαν να επηρεάσουν τον εφοδιασμό με φυσικό αέριο και τη ζήτηση στην περιοχή, προειδοποιεί ο οίκος.

Η έκθεση στη διακοπή του ρωσικού αερίου ποικίλλει μεταξύ των χωρών της Ε.Ε. Οσες χώρες έχουν μεγάλη εξάρτηση από τις προμήθειες του Nord Stream 1 και χαμηλές άμεσες επιλογές διαφοροποίησης των πηγών αερίου, όπως η Γερμανία, έχουν περιορισμένο περιθώριο ελιγμών.

Η Ευρωζώνη είναι πολύ πιθανό να εισέλθει σε ύφεση εντός του εξαμήνου, εκτιμά ο διεθνής οίκος.

Ωστόσο, η Γερμανία έχει ήδη επιτύχει μείωση της ζήτησης φυσικού αερίου κατά 13%.

Η τρέχουσα εκτίμηση της Fitch είναι ότι μια πλήρης διακοπή θα μείωνε το επίπεδο του ΑΕΠ της Ευρωζώνης το 2023 κατά 1,5-2%, με μείωση περίπου 3% στη Γερμανία και 2,5% στην Ιταλία. Συνεπώς, μια ύφεση στην Ευρωζώνη εντός του β΄ εξαμήνου του 2022 είναι όλο και πιο πιθανή, σημειώνει ο οίκος.

Λιγότερες προσλήψεις σε ενεργειακά σπάταλους φορείς του Δημοσίου

Της **ΤΑΝΙΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΠΟΥΛΟΥ**

Κίνητρα και αντικίνητρα στους φορείς του Δημοσίου για εξοικονόμηση ενέργειας προβλέπει εγκύκλιος. Η εγκύκλιος δεν περιλαμβάνει «ποινές» που αφορούν τη μείωση του προϋπολογισμού για τον φορέα που δεν θα επιτύχει τον στόχο του 10% της εξοικονόμησης. Ωστόσο, η επίτευξη της εξοικονόμησης ενέργειας θα συνδέεται με την έγκριση των αιτημάτων πρόσληψης που θα υποβάλλει ο φορέας, με την έννοια ότι η εξοικονόμηση ενέργειας σημαίνει και εξοικονόμηση χρημάτων.

Ο υπουργός Εσωτερικών Μάκης Βορίδης, μιλώντας κατά τη διάρκεια της παρουσίασης του σχεδίου εξοικονόμησης ενέργεια στο Δημόσιο, ξεκαθάρισε τη στάση του υπουργείου Εσωτερικών – που είναι αρμόδιο για όλο τον δημόσιο τομέα: «Εάν υπάρχει μια εξοικονόμηση από πλευράς ενέργειας, τότε προφανώς να υπάρχει μια ανταμοιβή για αυτόν ο οποίος κατάφερε να μειώσει και να εξοικονομήσει στον προϋπολογισμό του αυτά τα ποσά. Οπως αντιστοίχως, εάν κάποιος αδιαφορεί, προφανώς δεν μπορεί να μην έχει κάποια συνέπεια, δηλαδή να προσπαθήσει να αναζητήσει πόρους από αλλού, από τον προϋπολογισμό του προκειμένου να καλύψει το ποσό αυτό». Μάλιστα, ο υπουργός σημείωσε ότι η δημόσια διοίκηση είναι υποχρεωμένη να εφαρμόζει τις οριζόντιες πολιτικές που αποφασίζονται. «Το υπουργείο Εσωτερικών, λοιπόν, θα συμπράξει και θα συμβάλει έτσι ώστε το μήνυμα να περάσει, οι ενέργειες να γίνουν και να παρακολουθήσουμε την εκτέλεση αυτών των πολιτικών στους φορείς του Δημοσίου», τόνισε.

Σύμφωνα με όσα προβλέπονται, κάθε φορέας του Δημοσίου (υπολογίζεται ότι υπάρχουν 2.200 φορείς) θα πρέπει να ορίσει έναν ενεργειακό και έναν διοικητικό υπεύθυνο για την επίτευξη του στόχου εξοικονόμησης που έχει οριστεί. Οι δύο υπεύθυνοι κάθε φορέα θα περνούν σε πλατφόρμα τα στοιχεία κατανάλωσης ενέργειας για κάθε φορέα, έτσι ώστε να υπάρχει σαφές πλαίσιο μέσα στο οποίο θα επιτυγχάνονται μετρήσιμοι στόχοι.

«Υπάρχουν σημεία όπου η παρέμβασή μας μπορεί να είναι οριακή, υπάρχουν όμως και παρεμβάσεις σε άλλα σημεία που μπορούν να κάνουν τη διαφορά», τόνισε ο υπουργός Εσωτερικών Μάκης Βορίδης μιλώντας στην «Κ». Ο υπουργός δείχνει τα κτίρια γραφείων των υπουργείων και των άλλων φορέων ως τους μεγάλους καταναλωτές του Δημοσίου, όπου μπορεί να επιτευχθεί εξοικονόμηση αν κάποιος είναι υπεύθυνος να σβήνει τα φώτα, τα κλιματιστικά και τα καλοριφέρ.

Οσον αφορά τους δήμους, ο υπουργός σημείωσε ότι ο οδοφωτισμός μπορεί να κάνει τη διαφορά. «Δεν λέμε να σκοτεινιάσουν οι πόλεις. Μπορούμε όμως να φροντίζουμε να μη μένουν αναμμένα τα φώτα μια ώρα μετά το ξημέρωμα. Καταλαβαίνω ότι είναι δύσκολο, αλλά πρέπει να γίνει», κατέληξε.

Η επίτευξη της εξοικονόμησης ενέργειας θα συνδέεται με την έγκριση των αιτημάτων πρόσληψης.

SHUTTERSTOCK

Ο υπουργός Εσωτερικών Μάκης Βορίδης, αναφερόμενος στους δήμους, σημείωσε ότι ο οδοφωτισμός μπορεί να κάνει τη διαφορά. «Δεν λέμε να σκοτεινιάσουν οι πόλεις. Μπορούμε όμως να φροντίζουμε να μη μένουν αναμμένα τα φώτα μια ώρα μετά το ξημέρωμα».

Ατομικό σχέδιο δράσης για μακροχρόνια ανέργους

Επιχορήγηση επιχειρήσεων για την πρόσληψη 10.000 ανέργων άνω των 45 ετών

Νέα προγράμματα «ανοικτού πλαισίου», δηλαδή διαθέσιμες δράσεις στις οποίες, κατά περίπτωση, θα προωθούνται άνεργοι με βάση τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους, καθώς και στενή συνεργασία και δημιουργία συμπράξεων μεταξύ του υπουργείου Εργασίας, της νέας Δημόσιας Υπηρεσίας Απασχόλησης (ΔΥΠΑ) και των υπόλοιπων αρμόδιων υπηρεσιών και των παραγωγικών φορέων, εργοδοτών και επιχειρήσεων περιλαμβάνονται στην εθνική στρατηγική για την απασχόληση. Ήδη, άλλωστε, «τρέχουν» οι ημερομηνίες για τέτοιες στοχευμένες δράσεις, όπως η επανένταξη στην αγορά εργασίας ανέργων που επλήγησαν από την απολιγνιτοποίηση, ή η επιδότηση επιχειρήσεων ακόμη και με το 80% του μισθού για την πρόσληψη ατόμων ηλικίας έως 45 ετών, κυρίως μακροχρόνια ανέργων, σε περιοχές-θύλακες ανεργίας, ενώ το επόμενο διάστημα, στο πλαίσιο και της λειτουργίας του νέου ΟΑΕΔ - ΔΥΠΑ, θα ενεργοποιηθούν και άλλες.

Ειδικά με στόχο τη μείωση της μακροχρόνιας ανεργίας έχει επιλεγεί η εφαρμογή του μοντέλου ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης «ανοικτού πλαισίου» με βάση τα χαρακτηριστικά των τοπικών αγορών εργασίας και με έμφαση στους ανέργους για πάνω από 12 μήνες. Στην πράξη θα γίνεται εμπεριστατωμένη ατομική αξιολόγηση του ανέργου, μέσω της δημιουργίας του ατομικού σχεδίου δράσης. Ετσι θα επιτυγχάνεται η διάγνωση των αναγκών και θα επιδιώκεται η ενίσχυση των δεξιοτήτων του, μέσω είτε προγραμμάτων επιδοτούμενης απασχόλησης είτε «ανοικτών» προγραμμάτων για μακροχρόνια ανέργους, με δράσεις συμβουλευτικής, κατάρτισης και ένταξης σε επιδοτούμενη θέση απασχόλησης ή επιδότησης της δημιουργίας επιχείρησης ή άσκησης επαγγέλματος.

ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Στόχοι εθνικής στρατηγικής

	2021	ΣΤΟΧΟΣ 2025	ΣΤΟΧΟΣ 2030
Ανεργία	14,7%	11,0%	8,0%
Μακροχρόνια άνεργοι	9,2%	7,0%	5,0%
Ανεργία γυναικών	19,0%	14,0%	9,0%
Μείωση του χάσματος φύλων στην απασχόληση	19,8%	14,5%	10,0%

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Οι άνεργοι θα λάβουν 951 ευρώ για 18 μήνες και ο μισθός τους θα επιδοτηθεί από τη ΔΥΠΑ μέχρι και 80%.

Σε αυτό το πλαίσιο εντάσσονται άλλωστε και ειδικές δράσεις σε τοπικό επίπεδο, σε συνεργασία με τοπικούς φορείς, για την ανάδειξη των δυνατοτήτων που παρέχει η εγγραφή στο μητρώο της ΔΥΠΑ και η παροχή εξατομικευμένων υπηρεσιών, με στόχο την προσέλκυση μη εγγεγραμμένων ανέργων.

Βαρύτητα θα δίνεται και στην ανάπτυξη των υπηρεσιών για τους εργοδότες, όπως ο έλεγχος των κενών θέσεων εργασίας, η υποστήριξη πρόσληψης, η καθοδήγηση και κατάρτιση στον χώρο εργασίας, και η στήριξη μετά την πρόσληψη για τη διευκόλυνση της επαγγελματικής επανένταξης των εγγεγραμμένων μακροχρόνια ανέργων.

Ήδη έχει εγκριθεί σχετικό πρόγραμμα επιχορήγησης επιχειρήσεων για την απασχόληση 10.000 ανέργων ηλικίας 45 ετών και άνω, σε περιοχές-θυλάκους υψηλής ανεργίας, ιδιαίτερα για τους μακροχρόνια ανέργους, των οποίων η διαρκής και επί μακρόν απομάκρυνση από την εργασία δυσχεραίνει την πιθανότητα επανένταξής τους στην αγορά εργασίας.

Βάσει του προγράμματος, οι άνεργοι θα λάβουν 951 ευρώ για 18 μήνες και ο μισθός τους θα επιδοτηθεί από τη ΔΥΠΑ μέχρι και το 80%.

Αντικείμενο της δράσης είναι η δημιουργία 10.000 νέων θέσεων εργασίας, πλήρους απασχόλησης, με την πρόσληψη μακροχρόνια ανέργων, εγγεγραμμένων στο μητρώο ανεργίας της Δημόσιας Υπηρεσίας Απασχόλησης (ΔΥΠΑ), ηλικίας 45 ετών και άνω, σε περιοχές-θύλακες υψηλής ανεργίας της χώρας με προτεραιότητα στις Περιφέρειες Δυτικής Μακεδονίας, Δυτικής Ελλάδας, Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, Θεσσαλίας, Στερεάς Ελλάδας, Κεντρικής Μακεδονίας και Ηπείρου. Η δράση απευθύνεται σε ιδιωτικές επιχειρήσεις και γενικά εργοδότες του ιδιωτικού τομέα που ασκούν τακτική οικονομική δραστηριότητα, με προτεραιότητα στις παραπάνω περιφέρειες.

Επιδότηση 14.800 ευρώ για νέες επιχειρήσεις στην ψηφιακή οικονομία

Ο προϋπολογισμός του προγράμματος ανέρχεται σε 45 εκατ. ευρώ.

Τα νέα προγράμματα απασχόλησης θα δώσουν έμφαση σε επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στους τομείς της πράσινης και ψηφιακής οικονομίας. Η Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης (ΔΥΠΑ) προωθεί νέο πρόγραμμα, επιχορήγησης επιχειρηματικών πρωτοβουλιών απασχόλησης 3.000 νέων ελεύθερων επαγγελματιών ηλικίας 18 έως 29 ετών, με έμφαση στην ψηφιακή οικονομία, συνολικού προϋπολογισμού 45 εκατ. ευρώ. Το συνολικό ποσό της επιδότησης ανέρχεται σε 14.800 ευρώ, με βασικό στόχο την προώθηση στην απασχόληση ανέργων μέσω της ενίσχυσής τους για τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων.

Συγκεκριμένα, αντικείμενο της δράσης είναι, όπως αναφέρει η προκήρυξη του προγράμματος, η προώθηση στην αυτοαπασχόληση 3.000 ανέργων ηλικίας 18 έως 29 ετών με έμφαση στις επιχειρήσεις που θα δραστηριοποιηθούν στην ψηφιακή οικονομία, που περιλαμβάνει ενδεικτικά υπηρεσίες τηλεπικοινωνιών (σταθερή - κινητή - διαδικτυακή τηλεφωνία), υπηρεσίες Η/Υ, λογισμικό (συμβουλευτικές υπηρεσίες για εξοπλισμό, συμβουλευτικές υπηρεσίες για λογισμικό, εργασίες σε βάση δεδομένων, συντήρηση και επιδιόρθωση Η/Υ κ.λπ.), παροχή υπηρεσιών μέσω Διαδικτύου, ευρυζωνικές υπηρεσίες, συστήματα αυτοματισμού γραφείου, εφαρμογές τηλεματικής, δορυφορικές υπηρεσίες, ψηφιακή τηλεόραση, παροχή λύσεων ασφαλείας ηλεκτρονικών συστημάτων, κατασκευή εξοπλισμού RFID, διαχείριση ηλεκτρονικών προμηθειών, ηλεκτρονικό εμπόριο, ηλεκτρονικό επιχειρείν, τηλεκπαίδευση, σχεδιασμό ιστοσελίδων, ψηφιακές εκτυπώσεις, ψυχαγωγία με ψηφιακά μέσα κ.λπ.

Πρόγραμμα απασχόλησης 3.000 νέων ελεύθερων επαγγελματιών ηλικίας 18 έως 29 ετών.

Τέλος, την ερχόμενη Τετάρτη 14 Σεπτεμβρίου λήγει η προθεσμία για την υποβολή ηλεκτρονικών αιτήσεων των επιχειρήσεων για τον πρώτο κύκλο του προγράμματος επιδότησης της εργασίας για την πρόσληψη 3.400 ανέργων, πρώην εργαζομένων σε επιχειρήσεις των περιφερειών Δυτικής Μακεδονίας και Πελοποννήσου που επλήγησαν από τις επιπτώσεις της απολιγνιτοποίησης.

Αυξάνονται τα επιτόκια, πιέζονται οι δανειολήπτες

Εως το τέλος του έτους για ένα στεγαστικό δάνειο 100.000 ευρώ, θα πληρώνουν 100 ευρώ επιπλέον κάθε μήνα

Της **ΕΥΓΕΝΙΑΣ ΤΖΩΡΤΖΗ**

Στα 50 ευρώ τον μήνα υπολογίζεται η αύξηση της δόσης που πληρώνουν επιπλέον τα νοικοκυριά με στεγαστικό δάνειο σε κυμαινόμενο επιτόκιο, λόγω της ανόδου του euribor 3μήνου στο 0,816%, προεξοφλώντας την άνοδο κατά 75 μονάδες βάσης επιπλέον, στο βασικό της επιτόκιο που ανακοίνωσε χθες η ΕΚΤ. Η αυξημένη δόση προκύπτει σε σχέση με αυτή που πλήρωναν τα νοικοκυριά όταν το euribor ήταν σε μηδενικά επίπεδα, δηλαδή από τα μέσα Ιουλίου και μετά, οπότε και η ΕΚΤ ανακοίνωσε την πρώτη άνοδο των επιτοκίων κατά 50 μονάδες βάσης.

Από τότε το euribor 3μήνου με βάση το οποίο τιμολογείται η πλειοψηφία τόσο των στεγαστικών όσο και των επιχειρηματικών δανείων, αυξάνεται σταθερά, φθάνοντας χθες το 0,816%.

Με δεδομένο μάλιστα ότι οι προβλέψεις ανεβάζουν το euribor 3μήνου πάνω από το 2% έως τα τέλη του χρόνου –σύμφωνα με τις εκτιμήσεις θα διαμορφωθεί στο 2,05%– η επιβάρυνση της μηνιαίας δόσης για ένα μέσο στεγαστικό δάνειο π.χ. 100.000 ευρώ και με αρχικό επιτόκιο 3%, αναμένεται να ξεπεράσει τα 100 ευρώ και ανάλογα με τη διάρκεια αποπληρωμής να φθάσει έως και τα 110 ευρώ σε σχέση με τη δόση που πλήρωναν τον Ιούλιο.

Πρόκειται για δάνεια που έχουν συναφθεί την τελευταία πενταετία, για τα οποία το μεγαλύτερο μέρος της δόσης είναι τόκοι, με συνέπεια οι δανειολήπτες αυτοί να είναι οι μεγάλοι χαμένοι της σημερινής ανόδου των επιτοκίων.

Για τις μικρές επιχειρήσεις η αύξηση του euribor 3μήνου από τα μέσα Ιουλίου μεταφράζεται σε επιβάρυνση της τάξης των 80 ευρώ τον μήνα για ένα μέσο δάνειο 200.000 ευρώ με αρχικό επιτόκιο 5,50%, η οποία όμως θα ξεπεράσει τα 200 ευρώ, εφόσον το euribor φτάσει το 2%, όπως λένε οι προβλέψεις. Μια ακόμη μεγαλύτερη άνοδος έως και 2,50%, που αποτελεί την πρόβλεψη για το επόμενο έτος, σημαίνει ότι η αύξηση της μηνιαίας δόσης για το ίδιο δάνειο μεταφράζεται σε περίπου 260 ευρώ και αποτελεί μια σημαντική επιβάρυνση για μια μικρή επιχείρηση, που αντιμετωπίζει ήδη αυξημένο κόστος λειτουργίας.

Τα νοικοκυριά ήδη πληρώνουν επιπλέον 50 ευρώ εξαιτίας της ανόδου του euribor 3μήνου στο 0,816%.

Οπως έχει γράψει η «Κ», η επιβάρυνση από την άνοδο των επιτοκίων είναι προς το παρόν ελεγχόμενη για τα νοικοκυριά που φέρουν δάνεια από το παρελθόν, π.χ. από το 2005-2008, και ήταν όλα τα τελευταία χρόνια συνεπή στις υποχρεώσεις τους. Αυτοί οι δανειολήπτες έχουν αποφύγει τη ρύθμιση των δανείων τους και συνεπώς και την επιμήκυνση της διάρκειας αποπληρωμής των οφειλών τους. Τα δάνεια αυτά έχουν κλείσει την περίοδο τοκοφορίας και έτσι οι δανειολήπτες αποπληρώνουν πλέον κυρίως κεφάλαιο και λιγότερο τόκους και είναι οι μεγάλοι ωφελημένοι της περιόδου των χαμηλών επιτοκίων, αφού έχουν πάρει δάνειο με μηδενικό επιτόκιο και χαμηλό spread και σήμερα δεν επηρεάζονται από την άνοδο των επιτοκίων. Αυτός είναι και ο λόγος που παρά την ανησυχία που υπάρχει, δεν διαπιστώνεται κύμα μετατροπής αυτών των δανείων από συμβάσεις κυμαινόμενου επιτοκίου σε σταθερό.

Εκτός από τους δανειολήπτες που έχουν πάρει δάνειο με κυμαινόμενο επιτόκιο την τελευταία πενταετία και οι οποίοι επιβαρύνονται στο ακέραιο την αύξηση των επιτοκίων, μεγάλοι χαμένοι είναι και αυτοί, τα δάνεια των οποίων έχουν μεταβιβαστεί σε funds.

Η πλειοψηφία αυτών των δανείων είναι σε βαθιά καθυστέρηση και έτσι οι ρυθμίσεις που έχουν γίνει κατά καιρούς είτε από τις τράπεζες είτε από τις εταιρείες διαχείρισης, έχουν οδηγήσει σε σημαντική αύξηση της διάρκειας αποπληρωμής τους, επιμηκύνοντας και την τοκοφόρο περίοδο.

Το σύνολο αυτών των δανείων είναι με κυμαινόμενο επιτόκιο και με δεδομένο ότι έχουν ρυθμιστεί δύο και τρεις φορές μέχρι σήμερα, έχουν επιμηκύνει τη διάρκεια αποπληρωμής των οφειλών τους έως και τα 30 ή ακόμη και τα 40 χρόνια, χάνοντας έτσι το πλεονέκτημα να έχουν αφήσει πίσω τους την τοκοφόρο περίοδο του δανείου τους. Ετσι η επιβάρυνση που θα υποστούν από την άνοδο των επιτοκίων, θα αυξήσει περαιτέρω το κόστος εξυπηρέτησής τους, επιδεινώνοντας την ούτως ή άλλως δεινή οικονομική θέση στην οποία κατά τεκμήριο βρίσκονται αυτά τα νοικοκυριά και οι επιχειρήσεις.

Να σημειωθεί ότι τα δάνεια που έχουν πουληθεί σε funds ανέρχονται σε περίπου 89 δισ. ευρώ από τα οποία τα 25 δισ. ευρώ είναι στεγαστικά δάνεια, άλλα 19 δισ. ευρώ είναι περίπου τα καταναλωτικά δάνεια, 33 δισ. ευρώ είναι τα επιχειρηματικά δάνεια και 12 δισ. ευρώ τα δάνεια των ελεύθερων επαγγελματιών και των ατομικών επιχειρήσεων. Η επαναδιαπραγμάτευση αυτών των δανείων θα θέσει αυτούς τους δανειολήπτες σε δυσμενέστερη θέση μετά την άνοδο των επιτοκίων και ο κίνδυνος υποτροπής σε νέες καθυστερήσεις είναι ορατός.

Μεγάλοι χαμένοι είναι οι καταθέτες, οι οποίοι βλέπουν την πραγματική αξία των αποταμιεύσεών τους να εξανεμίζεται λόγω του υψηλού πληθωρισμού, αλλά και των εξαιρετικά χαμηλών αποδόσεων στις προθεσμιακές καταθέσεις.

Το μέσο επιτόκιο στις προθεσμιακές καταθέσεις διαμορφώνεται κοντά στο 0,10% και ο υψηλός πληθωρισμός που κινείται με ρυθμό 11,1%, οδηγεί σε διάβρωση των εισοδημάτων των νοικοκυριών.

Οι τράπεζες έχουν ανακοινώσει ότι θα περάσουν το μισό περίπου της αύξησης που έκανε χθες η ΕΚΤ, καθώς η υπερβάλλουσα ρευστότητα που υπάρχει στο τραπεζικό σύστημα –η αύξηση των καταθέσεων αθροίζει τα 41,7 δισ. ευρώ από τον Ιανουάριο του 2020 μέχρι σήμερα– δεν δημιουργεί πιέσεις για το κυνήγι καταθέσεων, περιορίζοντας τα οφέλη για τους καταθέτες.

Παράδειγμα στεγαστικού δανείου
100.000 ευρώ

	Αύξηση Euribor	ΕΠΙΤΟΚΙΟ	Δόση για δάνειο 15 ετών	ΠΡΟΣΘΕΤΗ ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΒΑΡΥΝΣΗ	Δόση για δάνειο 20 ετών	ΠΡΟΣΘΕΤΗ ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΒΑΡΥΝΣΗ
14 Ιουλίου	0%	3,00%	696,37 €		560,62 €	
1 Αυγούστου	0,25%	3,25%	708,52 €	12,15 €	573,30 €	12,68 €
25 Αυγούστου	0,50%	3,50%	720,79 €	24,42 €	586,14 €	25,52 €
2 Σεπτεμβρίου	0,75%	3,75%	733,19 €	36,82 €	599,15 €	38,53 €
Πρόβλεψη	1,00%	4,00%	745,72 €	49,35 €	612,32 €	51,70 €
	1,25%	4,25%	758,37 €	62,00 €	625,65 €	65,03 €
	1,50%	4,50%	771,14 €	74,77 €	639,15 €	78,52 €
	1,75%	4,75%	784,04 €	87,67 €	652,80 €	92,17 €
	2,00%	5,00%	797,06 €	100,69 €	666,60 €	105,98 €
	2,25%	5,25%	810,20 €	113,83 €	680,57 €	119,94 €
	2,50%	5,50%	823,47 €	127,10 €	694,68 €	134,06 €

Παράδειγμα επιχειρηματικού δανείου
200.000 ευρώ με διάρκεια 10 έτη

	Αύξηση Euribor	ΕΠΙΤΟΚΙΟ	Δόση	ΠΡΟΣΘΕΤΗ ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΒΑΡΥΝΣΗ
14 Ιουλίου	0%	5,50%	2.230,47 €	
1 Αυγούστου	0,25%	5,75%	2.255,73 €	25,26 €
25 Αυγούστου	0,50%	6,00%	2.281,15 €	50,68 €
2 Σεπτεμβρίου	0,75%	6,25%	2.306,74 €	76,27 €
Πρόβλεψη	1,00%	6,50%	2.332,49 €	102,02 €
	1,25%	6,75%	2.358,41 €	127,94 €
	1,50%	7,00%	2.384,49 €	154,02 €
	1,75%	7,25%	2.410,73 €	180,26 €
	2,00%	7,50%	2.437,13 €	206,67 €
	2,25%	7,75%	2.463,70 €	233,23 €
	2,50%	8,00%	2.490,42 €	259,96 €

Η δόση έχει υπολογιστεί με το τελικό επιτόκιο (ονομαστικό επιτόκιο πλέον Ν.128/75 0,60% για επιχειρηματικά δάνεια ή 0,12% για στεγαστικά δάνεια).

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Η άνοδος των επιτοκίων θα συνεχισθεί, τονίζει η Κριστίν Λαγκάρντ

Της **ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΚΟΥΡΤΑΛΗ**

Στη μεγαλύτερη αύξηση των επιτοκίων από τον Ιανουάριο του 1999 και τη «γέννηση» του ευρώ προχώρησε η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, σε μια ιστορική και ομόφωνη απόφαση για να μειώσει τον πληθωρισμό, παρόλο που η ύφεση στην Ευρωζώνη είναι τώρα όλο και πιο πιθανή λόγω των «παιχνιδιών» και των απειλών της Ρωσίας με το φυσικό αέριο. Παράλληλα, δεσμεύτηκε να συνεχίσει τις αυξήσεις επιτοκίων και να κινηθεί εμπροσθοβαρώς στις επόμενες συνεδριάσεις.

Το διοικητικό συμβούλιο αποφάσισε να αυξήσει τα τρία βασικά επιτόκια της ΕΚΤ κατά 75 μονάδες βάσης, φέρνοντας το επιτόκιο καταθέσεων στο 0,75%, το επιτόκιο των πράξεων κύριας αναχρηματοδότησης στο 1,25% –το υψηλότερο επίπεδο από το 2011– καθώς και τα επιτόκια της διευκόλυνσης οριακής χρηματοδότησης στο 1,50%.

Σύμφωνα με την ανακοίνωση της ΕΚΤ, «στη διάρκεια των επόμενων συνεδριάσεων το διοικητικό συμβούλιο αναμένει ότι θα αυξήσει τα επιτόκια περαιτέρω προκειμένου να μετριάσει τη ζήτηση και να αποτρέψει τον κίνδυνο επίμονης μετατόπισης προς τα πάνω των προσδοκιών για τον πληθωρισμό», εξηγώντας πως ο πληθωρισμός εξακολουθεί να είναι υπερβολικά υψηλός και είναι πιθανόν να παραμείνει σε επίπεδα πάνω από τον στόχο (2%) για παρατεταμένη χρονική περίοδο.

Κατά τη διάρκεια της συνέντευξης Τύπου, η πρόεδρος της ΕΚΤ Κριστίν Λαγκάρντ επισήμανε, επίσης, ότι τα επιτόκια δεν βρίσκονται ακόμη στο «ουδέτερο» επίπεδο, ενώ τόνισε πως στις επόμενες δύο, τρεις ή τέσσερις συνεδριάσεις οι αυξήσεις θα συνεχιστούν, συμπληρώνοντας πως το διοικητικό συμβούλιο θα επαναξιολογεί τακτικά τη νομισματική πολιτική με βάση τα εισερχόμενα στοιχεία και τις προοπτικές για τον πληθωρισμό.

Πάνω ο πληθωρισμός

Η κίνηση έρχεται ύστερα από εβδομάδες αλλεπάλληλων δηλώσεων από τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής, με την πλειοψηφία να υποστηρίζει μια αύξηση 75 μονάδων βάσης. Η μεγάλη αύξηση έρχεται επίσης μετά και την ανοδική αναθεώρηση των προβλέψεων της ίδιας της ΕΚΤ. Σύμφωνα με τις νέες προβλέψεις της, ο πληθωρισμός αναμένεται πλέον να διαμορφωθεί κατά μέσον όρο σε 8,1% το 2022 (έναντι 6,8% κατά την πρόβλεψη του Ιουνίου), σε 5,5% το 2023 (από 3,5% πριν) και σε 2,3% το 2024 (από 2,1%).

Εάν υπάρξει πλήρης διακοπή του ρωσικού αερίου, η Ευρωζώνη θα σημειώσει ύφεση 0,9% το 2023, εκτιμά στο δυσμενές σενάριο η ΕΚΤ.

Κάτω η ανάπτυξη

Η ΕΚΤ προχώρησε και σε σημαντική αναθεώρηση προς τα κάτω των εκτιμήσεών της για την ανάπτυξη για το υπόλοιπο διάστημα του τρέχοντος έτους και σε όλη τη διάρκεια του 2023. Οπως τόνισε, έπειτα από ανάκαμψη το πρώτο εξάμηνο του 2022, πρόσφατα στοιχεία υποδηλώνουν ότι η οικονομική ανάπτυξη στη Ζώνη του Ευρώ επιβραδύνεται σημαντικά και η οικονομία αναμένεται να παραμείνει στάσιμη αργότερα εντός του έτους και το πρώτο τρίμηνο του 2023.

Η δυσμενής γεωπολιτική κατάσταση, ιδίως η αδικαιολόγητη επίθεση της Ρωσίας ενάντια στην Ουκρανία, επιδρά αρνητικά στην εμπιστοσύνη των επιχειρήσεων και των καταναλωτών. Ετσι αναμένει τώρα ότι η οικονομία θα αναπτυχθεί με ρυθμό 3,1% το 2022 (από 2,8%) λόγω του ισχυρότερου πρώτου εξαμήνου, αλλά το 2023 θα κινηθεί στο 0,9% (από 2,1%) και το 2024 στο 1,9% (από 2,1%).

Ωστόσο, σύμφωνα με το δυσμενές σενάριο της ΕΚΤ, όπου υπάρχει πλήρης διακοπή των ρωσικών ροών φυσικού αερίου, η Ευρωζώνη αναμένεται να σημειώσει ύφεση 0,9% το 2023 και ο πληθωρισμός θα κινηθεί στο 6,9%.

Σύμφωνα με αναλυτές, η ΕΚΤ δεν είχε πολλές επιλογές. Οτιδήποτε άλλο εκτός από μια μεγάλη κίνηση στα επιτόκια θα σήμαινε ότι η ΕΚΤ δεν ήταν «σοβαρή» όσον αφορά την εντολή της για την καταπολέμηση του πληθωρισμού. Αυτό κινδύνευε να αυξήσει τις ήδη υψηλές μακροπρόθεσμες προσδοκίες για τον πληθωρισμό, γεγονός που θα σήμαινε απώλεια εμπιστοσύνης στην ΕΚΤ.

Οι προβλέψεις

Η Pimco εκτιμά πως η ΕΚΤ θα αυξήσει τα επιτόκια κατά 50 μονάδες βάσης σε κάθε μία από τις συνεδριάσεις του Οκτωβρίου και του Δεκεμβρίου. «Πιστεύουμε ότι η ΕΚΤ θα επιδιώξει να φέρει τα επιτόκια πολιτικής της σε ουδέτερη περιοχή πολύ γρήγορα, ενώ το 2023 θα μειώσει το ύψος των αυξήσεων σε 25 μονάδες βάσης», όπως σημειώνει ο διαχειριστής κεφαλαίων του οίκου, Κονσταντίν Βέιτ. Η Citigroup από την πλευρά της εκτιμά πως η ΕΚΤ θα προχωρήσει σε νέα «γεννάια» αύξηση επιτοκίων κατά 75 μονάδες βάσης και τον Οκτώβριο, ακολουθούμενη από αύξηση 50 μ.β. τον Δεκέμβριο, προτού η εξασθένηση της οικονομίας σταματήσει τον κύκλο αύξησης των επιτοκίων στο 2%.

«Με την απόφαση αυτή είναι πλέον ξεκάθαρο ότι η ΕΚΤ έχει εγκαταλείψει τη στόχευση και τις προβλέψεις για τον πληθωρισμό και έχει ενταχθεί στην ομάδα των κεντρικών τραπεζών που επικεντρώνονται στη μείωση του πληθωρισμού», σημειώνει ο Κάρστεν Μπρζέσκι, επικεφαλής οικονομολόγος της ING. «Ακόμη ωστόσο δεν μπορούμε να δούμε πώς η νομισματική πολιτική μπορεί να μειώσει τον πληθωρισμό που οφείλεται κυρίως σε (εξωτερικούς) παράγοντες από την πλευρά της προσφοράς», τονίζει χαρακτηριστικά.

Παράλληλα, η ΕΚΤ ανακοίνωσε ότι θα αρχίσει να «αποζημιώνει» για τις κρατικές καταθέσεις στις εθνικές κεντρικές τράπεζες, σε μια προσπάθεια να αποτρέψει τον κίνδυνο αυτά τα ποσά να επιστρέψουν στην αγορά που ήδη διαθέτει άφθονη ρευστότητα. Ετσι, πλέον και έως τον Απρίλιο του 2023, τα ταμειακά διαθέσιμα των κρατών της Ευρωζώνης στις εθνικές κεντρικές τράπεζες θα λαμβάνουν ως αποζημίωση το επιτόκιο καταθέσεων της ΕΚΤ, το οποίο αυξήθηκε στο 0,75%. Αυτό θα βοηθήσει στην υποστήριξη της αγοράς στις συμφωνίες επαναγοράς (repo), όπου τα μετρητά ανταλλάσσονται με ομόλογα. Η αγορά αυτή έχει διαταραχθεί από τις τεράστιες αγορές χρέους της ίδιας της ΕΚΤ, οι οποίες έχουν καταστήσει δύσκολο να βρεθούν ασφαλή κρατικά ομόλογα, ενώ υπάρχει πλεονάζουσα προσφορά μετρητών.

Η μεγαλύτερη αύξηση επιτοκίων στην ιστορία της Ευρωζώνης

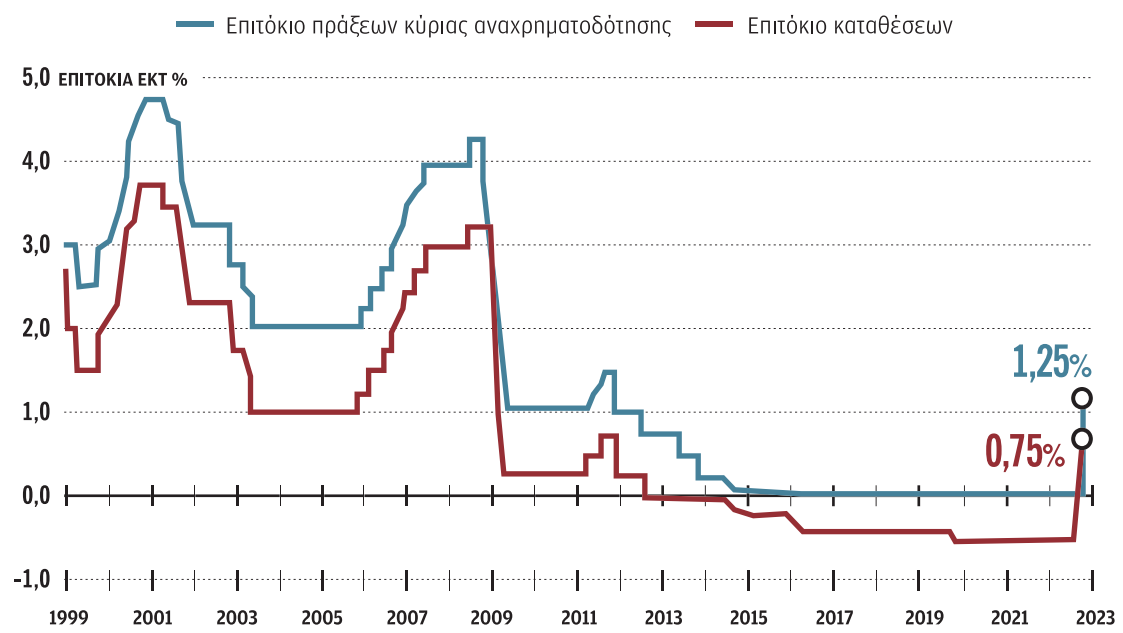

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Οι CEO «ψηφίζουν» διακοπές με σούπερ γιοτ

Κορυφαία στελέχη επιχειρήσεων και τραπεζίτες ξόδεψαν εκατομμύρια δολάρια το καλοκαίρι για κρουαζιέρες μιας εβδομάδας

Το καλοκαίρι ήταν για τη Στέισι Φίσερ-Ρόζενταλ και την 30μελή ομάδα της αρκετά έντονο ενοικιάζοντας ιδιωτικές θαλαμηγούς σε εκπροσώπους των τραπεζών, σε κορυφαία στελέχη επιχειρήσεων και άλλους εύπορους και επιτυχημένους, που πλέον έχουν απελευθερωθεί από τους περιορισμούς του κορωνοϊού και είναι διατεθειμένοι να πληρώσουν εκατομμύρια δολάρια για πολυτελείς κρουαζιέρες μιας εβδομάδας. Οι κρατήσεις για σούπερ γιοτ μέσα από τη Fischer Travel Enterprises, στην οποία η Φίσερ-Ρόζενταλ είναι πρόεδρος, σημείωσαν αύξηση 20% κατά τη φετινή χρονιά, σε σύγκριση με τα υψηλότερα επίπεδα του 2021, τάση που καταγράφεται και από άλλες εταιρείες οι οποίες νοικιάζουν πολυτελή σκάφη. «Οι ενοικιάσεις γιοτ είναι ιδιαίτερα δημοφιλείς γιατί οι πελάτες μας θέλουν την ιδιωτικότητα, την ασφάλεια αλλά και την ευελιξία που τους παρέχουν», αναφέρει η Φίσερ-Ρόζενταλ. Η εταιρεία της χρεώνει 150.000 δολάρια μόνο για την εγγραφή στην υπηρεσία της, που είναι αποκλειστικά για μέλη, μέσω της οποίας μπορούν να ενοικιαστούν μεγάλες θαλαμηγοί οπουδήποτε στον κόσμο. Οι Αμερικανοί αποτελούν βασικούς πελάτες, καλύπτοντας έτσι το κενό που έχουν αφήσει πλούσιοι Ρώσοι οι οποίοι δεν ταξιδεύουν πλέον στον ίδιο βαθμό λόγω των περιορισμών που έχουν επιβληθεί από τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία. Ενδεικτικά, η Φίσερ-Ρόζενταλ ανέφερε πως ένα ζευγάρι από την Αμερική απόλαυσε τόσο πολύ την κρουαζιέρα στην Ελλάδα και στην Τουρκία τον περασμένο Ιούλιο, που έκανε σχεδόν αμέσως μετά κράτηση για να πάει στην Ιταλία, προσκαλώντας και την παρέα του. Η Fisher-Yachts η οποία πουλάει, διαχειρίζεται σούπερ γιοτ και κανονίζει charters, έχει νοικιάσει κατά το πρώτο εξάμηνο περίπου 500 ιδιωτικές θαλαμηγούς, σύμφωνα με τον διευθυντή μάρκετινγκ και ανάπτυξης της επιχείρησης Μαρκ Ντούνκαν. Οι κρατήσεις σημείωσαν άνοδο 32% σε σύγκριση με πέρυσι, ενώ το μεγαλύτερο μέρος της αύξησης προέρχεται από Αμερικανούς, αρκετοί εκ των οποίων, σύμφωνα με τον ίδιο, νοικιάζουν γιοτ για πρώτη φορά. Σημειώνεται πως, σύμφωνα με την εταιρεία Spectrem Group, ο αριθμός των Αμερικανών με περιουσία από 1 έως και 5 εκατομμύρια αυξήθηκε το 2021 κατά 8% και αφορά πλέον πάνω από 12 εκατ. νοικοκυριά, ενώ ο αριθμός όσων έχουν περιουσία αξίας 25 εκατ. και άνω αυξήθηκε κατά 18%. «Οι πελάτες μας είναι άτομα με υψηλά εισοδήματα τα οποία διευθύνουν τράπεζες και hedge funds», επισήμανε η Φίσερ-Ρόζενταλ. «Έχουν βγάλει αρκετά χρήματα τα τελευταία χρόνια. Τώρα επιθυμούν να ταξιδέψουν ξανά και θέλουν το καλύτερο». Σύμφωνα με τον κ. Ντούνκαν, πλέον οι πελάτες είναι και μικρότερης ηλικίας, καθώς ο μέσος όρος είναι κοντά στα 50, όταν τις τελευταίες δύο δεκαετίες κινούνταν στα 60-65 έτη. Φέτος, περίπου το 35% των πελατών ήταν καινούργιοι, ποσοστό που προηγουμένως κινούνταν κοντά στο 15%.

Μεγάλη αύξηση των κρατήσεων για θαλαμηγούς σε σύγκριση με τα υψηλότερα επίπεδα του 2021.

SHUTTERSTOCK

Η Fisher-Yachts, η οποία πουλάει, διαχειρίζεται σούπερ γιοτ και κανονίζει charters, είχε νοικιάσει κατά το πρώτο εξάμηνο περίπου 500 ιδιωτικές θαλαμηγούς, σύμφωνα με τον διευθυντή μάρκετινγκ και ανάπτυξης της επιχείρησης, Μαρκ Ντούνκαν. Οι κρατήσεις σημείωσαν άνοδο 32% σε σύγκριση με πέρυσι, ενώ το μεγαλύτερο μέρος της αύξησης προέρχεται από Αμερικανούς.

Οι κρουαζιέρες στις οποίες ταξιδεύουν και διάφορες γενιές που ανήκουν στην ίδια οικογένεια είναι επίσης ιδιαίτερα δημοφιλείς. «Κατά τη διάρκεια της πανδημίας δεν μπορούσε ο κόσμος να είναι με την οικογένειά του», τόνισε ο κ. Ντούνκαν. «Τα γιοτ είναι αρκετά μεγάλα για όλους ώστε να είναι μαζί. Αντίθετα δηλαδή με το σπίτι, εδώ δεν είσαι κολλημένος σε ένα μόνο σημείο, ενώ μπορείς να ελέγξεις το περιβάλλον αλλά και να κάνεις τεστ κορωνοϊού σε όλους, εάν υπάρχει ανησυχία», συμπλήρωσε.

BLOOMBERG

Ρεκόρ παραγωγής ηλεκτρισμού από ηλιακά φωτοβολταϊκά πλαίσια

Τα ηλιακά φωτοβολταϊκά πλαίσια συνεισέφεραν αυτό το καλοκαίρι το 12% του ηλεκτρισμού που κατανάλωσε η Ευρωπαϊκή Ενωση, επίπεδο-ρεκόρ που επέτρεψε στην ήπειρο να αποφύγει την εισαγωγή 20 δισεκατομμυρίων κυβικών μέτρων φυσικού αερίου έναντι δυνητικού τιμήματος 29 δισ. ευρώ, σύμφωνα με έκθεση του κέντρου μελετών Ember που δόθηκε χθες στη δημοσιότητα.

Μεταξύ του Μαΐου και του Αυγούστου, η παραγωγή ηλεκτρισμού από τα φωτοβολταϊκά συστήματα ανήλθε σε 99,4 τεραβατώρες (TWh), σύμφωνα με το κέντρο μελετών που ειδικεύεται σε ενεργειακά ζητήματα

Οπως αναφέρει στη σχετική έκθεσή του, οι 18 από τις 27 χώρες-μέλη της Ε.Ε. κατέγραψαν αυτό το καλοκαίρι ρεκόρ παραγωγής ηλεκτρισμού με τη μετατροπή της ηλιακής ενέργειας σε ηλεκτρική. Ειδικότερα, η Ολλανδία παρήγαγε το 23% του ενεργειακού μείγματος, η Γερμανία το 19% και η Ισπανία το 17%. Η Γαλλία αντίθετα βρίσκεται κάτω από τον μέσο όρο της Ε.Ε., με μόλις το 7,7% της παραγωγής ηλεκτρισμού στη χώρα να προέρχεται από φωτοβολταϊκά συστήματα αυτό το καλοκαίρι. Σύμφωνα πάντα με το Ember, το οποίο άντλησε δεδομένα από το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Διαχειριστών Συστημάτων Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας (ΕΔΔΣΜΗΕ), η ισχυρότερη αύξηση της παραγωγής ηλεκτρισμού με αυτόν τον τρόπο καταγράφηκε στην Πολωνία, όπου 26πλασιάστηκε. Ακολουθούν η Φινλανδία και η Ουγγαρία, που επίσης πενταπλασίασαν την παραγωγή από φωτοβολταϊκά.

Χωρίς αυτή την παραγωγή, η Ε.Ε. θα ήταν υποχρεωμένη να εισαγάγει 20 δισ. κυβικά μέτρα αερίου επιπλέον, υπολόγισαν οι αναλυτές, έναντι τιμήματος 29 δισ. ευρώ στις τιμές που καταγράφονταν από τον Μάιο έως τον Αύγουστο. Η άνοδος της παραγωγής από το καλοκαίρι του 2021 έως το καλοκαίρι του 2022 (22 TWh) επέτρεψε να εξοικονομηθούν σε τέσσερις μήνες 4 δισ. κυβικά μέτρα αερίου, αξίας 6 και πλέον δισ. ευρώ. Παρ' όλα αυτά, και παρά το γεγονός ότι επιταχύνεται διαρκώς η παραγωγή από φωτοβολταϊκά συστήματα, η ανάπτυξή τους κρίνεται ακόμη ανεπαρκής. Σύμφωνα με τις προβλέψεις του Ember, τα χρόνια που έρχονται η Γηραιά Ηπειρος θα έχει εγκατεστημένα λιγότερα από τα μισά φωτοβολταϊκά από αυτά που χρειάζεται για να εκπληρώσει τους ενεργειακούς και κλιματικούς στόχους που έχει θέσει η Ε.Ε. με ορίζοντα το 2030.

ΡΙΚ 1

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΒΡΑΔΙΑ

Η εκπομπή που μας χαρίζει τα πιο όμορφα βράδια Κυριακής, επιστρέφει ανανεωμένη για να μας προσφέρει ακόμα περισσότερη διασκέδαση. Με τραγούδι, χορό και τσιαττιστά, η εκπομπή προβάλλει την παράδοση και τον πολιτισμό της Κύπρου.

Έρευνα – Μουσική επιμέλεια
Μιχάλης Χατζημιχαήλ

Παρουσίαση
Άντρη Καραντώνη

Κυριακή
9.30 μ.μ.
ΡΙΚ 1

ΡΙΚ 1

ΤΡΙΚΥΜΙΑ

Δραματική σειρά εποχής, η οποία εκτυλίσσεται σ' ένα παραθαλάσσιο χωριό στην επαρχία Λάρνακας κατά την περίοδο της τουρκοκρατίας στην Κύπρο. Ένας Τούρκος πλούσιος γαιοκτήμονας και διοικητικός αξιωματούχος της περιοχής έχει ως ασχολία την επίβλεψη των εργασιών στα χωράφια του, στα οποία εργάζονται εξαθλιωμένοι από τη φτώχεια εργάτες. Η περιοχή είναι γεμάτη από επικίνδυνους ληστές και ο κόσμος φοβάται να κυκλοφορεί. Η Κύπρος υποφέρει από μεγάλη ανομβρία και η φτώχεια μαστίζει τον κόσμο.

Πρωταγωνιστούν
Ανδρέας Τσουρής, Αντρούλα Ηρακλέους, Νεοκλής Νεοκλέους, Ζωή Κυπριανού, Σίμος Τσιάκκας, Κύνθια Παυλίδου, Στέλιος Καλλιστράτης, Χριστόφορος Χριστοφόρου, Γιώργος Αναγιωτός, Νίκη Δραγούμη, ΕλεάναΠαπαδοπούλου, Παναγιώτης Κυριάκου, Αθηνά Σάββα, Βάρσια Αδάμου, Κρίστιαν Βλαντέσκου, Σταύρος Ππατσιάς κ.α.

Επιμέλεια σεναρίου – Εποπτεία παραγωγής
Κόριννα Αβρααμίδου

Σενάριο
Σοφία Σοφοκλέους, Δέσποινα Πυρκεττή, Γιάννης Κόκκινος

Σκηνοθεσία
Ναστάζια Χριστοδούλου, Ανδρέας Σεπτάνης

Σκηνικά – Κοστούμια
Λάκης Γενεθλής

Δευτέρα - Παρασκευή
9.00 μ.μ.
ΡΙΚ 1

ΑΝΑΛΥΣΗ

Δυσοίωνες προβλέψεις για τη βρετανική λίρα

Των **ΤΟΜΙ ΓΟΥΙΛΚΣ** και **ΝΤΑΡΑ ΡΑΝΑΣΙΝΓΚ / REUTERS**

Η υποτίμηση της στερλίνας έναντι του δολαρίου σε επίπεδα που έχουμε να δούμε από το 1985 έχει ανοίξει τη συζήτηση για μια δραματική πτώση, η οποία καταλήγει σε συντριβή της εμπιστοσύνης για τα περιουσιακά στοιχεία της Βρετανίας και σε μια κρίση στο ισοζύγιο πληρωμών.

Οι διαχειριστές επενδυτικών κεφαλαίων, οι αναλυτές, αλλά και οι πρώην επικεφαλής χάραξης νομισματικής πολιτικής εκτιμούν πως ένα τέτοιο σενάριο είναι απίθανο. Το νόμισμα έπεφτε στο 1,14 δολ. καθώς οι επενδυτές έχουν αρχίσει να τρομάζουν για την προοπτική της οικονομίας. Η βρετανική λίρα έχει απολέσει σχεδόν το 10% της αξίας της από τις αρχές Ιουνίου – πρόκειται για μεγάλη πτώση,

Το νόμισμα έχει απολέσει σχεδόν το 10% της αξίας του από τις αρχές Ιουνίου.

για μία από τις μεγάλες οικονομίες ισχυρών νομισμάτων. Η δε Goldman Sachs αναμένει πως η βρετανική οικονομία θα συρρικνωθεί κατά 0,6% το 2023.

Οι κινήσεις της νέας πρωθυπουργού Λιζ Τρας ελέγχονται προσεκτικά, καθώς ετοιμάζεται να μειώσει τους φόρους και να χρησιμοποιήσει πολλά δισ., τα οποία θα είναι επιπλέον δανεικά, για να χρηματοδοτήσει το «πάγωμα» στους λογαριασμούς ρεύματος. «Η αγορά κινείται πολύ γρήγορα και πολύ μακριά τις τελευταίες εβδομάδες, παρόλο που η οικονομική προοπτική είναι ζοφερή. Αυτό σημαίνει ότι επέρχεται ύφεση, η οποία θα είναι εντονότερη στη Βρετανία», ανέφερε ο Τσαρλς Ντίμπελ, επικεφαλής στη Mediolanum Asset Management, που στοιχηματίζει στην πτώση της λίρας. Σημειώνεται πως η Βρετανία έχει έρθει αντιμέτωπη με επιβράδυνση της οικονομικής ανάπτυξης, ενώ θα αντιμετωπίσει τον επόμενο χρόνο έναν πληθωρισμό πολύ πιο επίμονο απ' ό,τι σε κάποια άλλη μεγάλη οικονομία, προέβλεψε το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. «Το νόμισμα είναι φθηνό, αλλά ίσως χρειάζεται να γίνει ακόμη πιο φθηνό, υπογραμμίζει ο Ντίμπελ. Αρκετοί οικονομολόγοι, ανάμεσα στους οποίους και ο Μοχάμεντ ελ Εριάν, προβλέπουν πως η βρετανική λίρα θα διολισθήσει σύντομα στο 1,10 δολ., κάτι που σημαίνει ότι θα υπάρξει περαιτέρω πτώση 4% από τα υφιστάμενα επίπεδα.

Η Capital Economics εκτιμά πως η στερλίνα μπορεί να φτάσει σε χαμηλά επίπεδα προσεγγίζοντας το 1,05 δολ. του Μαρτίου 1985. Βέβαια, το να σπεύσουμε να περιφρονήσουμε τα περιουσιακά στοιχεία της Βρετανίας οφείλεται και στις διεθνείς εξελίξεις, οι οποίες περιλαμβάνουν την άνοδο των τιμών των καυσίμων, αλλά και τις ανησυχίες για την παγκόσμια ανάπτυξη, ωθώντας έτσι τους επενδυτές να βρουν καταφύγιο στο δολάριο. Το ευρώ και το γιεν κινούνται σε ιστορικό χαμηλό δεκαετίας. Επίσης, η υποτίμηση της βρετανικής λίρας αναβιώνει συζητήσεις που είχαν γίνει την επομένη του δημοψηφίσματος στη Βρετανία, το 2016, οι οποίες έλεγαν πως η χώρα συμπεριφέρεται σαν μια αναδυόμενη οικονομία με ένα πολύ ασταθές νόμισμα.

Αρκετοί επενδυτές διαφωνούν με τέτοιες συγκρίσεις και διατηρούν εμπιστοσύνη σε θεσμούς όπως η Τράπεζα της Αγγλίας. Βέβαια, η Deutsche Bank προειδοποίησε την περασμένη Δευτέρα πως ο κίνδυνος στο βρετανικό ισοζύγιο πληρωμών «δεν θα πρέπει να υποτιμηθεί» υπό την πρωθυπουργία της κ. Τρας. Ο Αύγουστος ήταν ο χειρότερος μήνας για ορισμένες τιμές των βρετανικών ομολόγων, καθώς οι επενδυτές έψαχναν να τα ξεφορτωθούν. Η απόδοση του δεκαετούς ομολόγου της βρετανικής κυβέρνησης αυξήθηκε αυτή την εβδομάδα και κινήθηκε στην περιοχή του 3,15%, δηλαδή στα υψηλότερα επίπεδα από το 2011.

Η Βρετανία έχει έρθει αντιμέτωπη με επιβράδυνση της οικονομικής ανάπτυξης, ενώ θα αντιμετωπίσει τον επόμενο χρόνο έναν πληθωρισμό πολύ πιο επίμονο απ' ό,τι σε κάποια άλλη μεγάλη οικονομία, προέβλεψε το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο.

Ευρωπαϊκές ενεργειακές εταιρείες ναυλώνουν πλοία-αποθήκες για LNG

Στόχος, η επάρκεια τον χειμώνα – Αυξάνονται και οι πλωτοί τερματικοί σταθμοί

Με τους τερματικούς σταθμούς της Ευρώπης για την εισαγωγή και αποθήκευση υγροποιημένου φυσικού αερίου (LNG) υπερπλήρεις και ορατό τον κίνδυνο έλλειψης ενέργειας, οι ευρωπαϊκές εταιρείες κοινής ωφελείας αναγκάζονται να αποθηκεύουν το καύσιμο στις δεξαμενές πλοίων. Πληρώνουν εν ολίγοις τα δεξαμενόπλοια για να παραμείνουν έξω από τις ακτές της Γηραιάς Ηπείρου ώστε να έχουν εύκολη πρόσβαση στο καύσιμο. Στην ίδια τακτική καταφεύγουν, άλλωστε, και εταιρείες από την Ασία και τη Νότια Αμερική, που εισάγουν το καύσιμο, αλλά και διαπραγματευτές συμβολαίων που σπεύδουν να αποθηκεύσουν LNG και να αντλήσουν μεγαλύτερα κέρδη όταν θα εκτοξευθούν οι τιμές του στη διάρκεια των χειμερινών μηνών.

Σύμφωνα με την εταιρεία ερευνών Kpler, ο όγκος LNG που παραμένει αποθηκευμένο στις δεξαμενές πλοίων στη θάλασσα ανέρχεται σε 1,4 εκατ. τόνους παγκοσμίως και είναι το υψηλότερο επίπεδο των τελευταίων δύο ετών. Είναι, άλλωστε, σχεδόν ισόποσο με τον όγκο του καυσίμου που εισήγαγε η Ισπανία τον Αύγουστο. Η αποθήκευση καυσίμων σε δεξαμενόπλοια που παραμένουν στη θάλασσα είναι συνήθης τακτική στην αγορά πετρελαίου, αλλά πολύ σπάνια στην περίπτωση του LNG καθώς το καύσιμο τείνει να εξατμίζεται αργά μέσα στα πλοία. Το γεγονός, όμως, ότι καταφεύγουν σε αυτήν την τακτική εταιρείες κοινής ωφελείας και διαπραγματευτές προδίδει μέχρι πού μπορούν να φτάσουν για να διασφαλίσουν επάρκεια του καυσίμου τον χειμώνα. Σύμφωνα με στοιχεία της εταιρείας Kpler και του Bloomberg, υπάρχουν τουλάχιστον εννέα πλοία που αποθηκεύουν LNG στον ωκεανό. Ανάμεσά τους το δεξαμενόπλοιο «British Partner» που παρέμενε επί καιρό στη Νότια Σινική Θάλασσα μεταφέροντας αέριο από το Ομάν και το Κατάρ. Ανάμεσά τους επίσης το «Aristidis 1» που περιμένει στην Καραϊβική φορτωμένο αμερικανικό φυσικό αέριο και αέριο από τη Δομινικανή Δημοκρατία.

Η διακοπή της παροχής του ρωσικού αερίου από τη Μόσχα έχει εντείνει τον ανταγωνισμό ανάμεσα στις οικονομίες της Ευρώπης και της Ασίας που προσπαθούν να εξασφαλίσουν όσο περισσότερο LNG μπορούν από τις

Εξω από το λιμάνι Εεμσχάβεν της Ολλανδίας βρίσκονται δύο πλωτοί τερματικοί σταθμοί, οι Golar Igloo και Eemshaven LNG, που έχουν τον εξοπλισμό της επανεξαέρωσης του καυσίμου.

Ο όγκος LNG που παραμένει αποθηκευμένο στις δεξαμενές πλοίων στη θάλασσα παγκοσμίως είναι στο υψηλότερο επίπεδο των τελευταίων δύο ετών.

ΗΠΑ, τη Νιγηρία και το Κατάρ. Το αποτέλεσμα είναι να αυξάνεται η παγκόσμια ζήτηση για πλοία και μαζί της και το ύψος του ναύλου και, σύμφωνα με τους διαπραγματευτές του καυσίμου, πρόκειται να αυξηθεί περαιτέρω. Την ίδια στιγμή, πάντως, αυξάνονται οι πλωτοί τερματικοί σταθμοί LNG στην Ευρώπη που αναμένεται να διασφαλίσουν προσφορά του καυσίμου στις ευρωπαϊκές οικονομίες. Εξω από το λιμάνι Εεμσχάβεν της Ολλανδίας βρίσκονται δύο πλωτοί τερματικοί σταθμοί, οι Golar Igloo και Eemshaven LNG, που έχουν τον εξοπλισμό της επανεξαέρωσης του καυσίμου. Εχουν ενοικιαστεί και έχουν ναυλωθεί για πέντε χρόνια και αναμένεται να λαμβάνουν, να ξεφορτώνουν και να συνδράμουν στη μεταφορά περίπου 18 φορτίων LNG μέχρι το τέλος του έτους.

Η άφιξη αυτών των πλωτών σταθμών είναι κρίσιμη για την Ευρώπη, καθώς θα ελαφρύνουν την πίεση που προκαλεί η ενεργειακή κρίση και οι ελλείψεις καυσίμων. Ο ένας εξ αυτών είναι ήδη λειτουργικός και ετοιμάζεται για την πρώτη μεταφορά του καυσίμου στα μέσα Σεπτεμβρίου. Το είδος τους πάντως είναι ήδη περιζήτητο στη Γηραιά Ηπειρο. Η Γερμανία, που μέχρι προσφάτως αντλούσε το 50% των εισαγωγών φυσικού αερίου από τη Ρωσία, τώρα έχει ναυλώσει πέντε τέτοιους πλωτούς τερματικούς σταθμούς μέσω της κυβέρνησης της χώρας και άλλους δύο που ενοικιάζονται από ιδιωτικούς φορείς. Την ίδια στιγμή η Ιταλία, επίσης με μεγάλη ενεργειακή εξάρτηση από τη Ρωσία, η Γαλλία αλλά και οι βαρύτατα εξαρτημένες από τον ενεργειακά πλούσιο γείτονά τους χώρες της Βαλτικής σχεδιάζουν να ναυλώσουν πλωτούς τερματικούς σταθμούς για να εισάγουν υγροποιημένο αέριο.

BLOOMBERG

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΥΠΟΒΟΛΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΩΝ

Διαγωνισμός για την εξασφάλιση υπηρεσιών προσωρινής φιλοξενίας σε ξενοδοχεία και οργανωμένα διαμερίσματα στην Κύπρο εκτοπισθέντων από την Ουκρανία.
Αρ. Προκ. 24/2022

Το Υφυπουργείο Τουρισμού διενεργεί διαγωνισμό για την εξασφάλιση υπηρεσιών προσωρινής φιλοξενίας με πλήρη διατροφή (3 γεύματα) σε ξενοδοχεία και οργανωμένα διαμερίσματα στην Κύπρο εκτοπισθέντων από την Ουκρανία.

Τα έγγραφα του διαγωνισμού έχουν αναρτηθεί στην ιστοσελίδα του Υφυπουργείου ενότητα Πληροφόρηση - Επικαιρότητα επιλογή Ανακοινώσεις και μπορούν να ληφθούν ηλεκτρονικά χωρίς χρέωση στον σύνδεσμο:
https: https://bit.ly/3QxyPtN

Προθεσμία υποβολής προσφορών: Παρασκευή, 16/9/2022 και ώρα 11:30 πμ.

Οχυρώνονται ενεργειακά τράπεζες και κέντρα δεδομένων

Γεμίζουν τις δεξαμενές με πετρέλαιο και εγκαθιστούν γεννήτριες

SHUTTERSTOCK

Τα δύο μεγαλύτερα κέντρα δεδομένων στον κόσμο, Equinix και Digital Realty Trust, με κεφαλαιοποίηση 64 δισ. δολ. και 38 δισ. δολ. αντιστοίχως, δήλωσαν στους Financial Times ότι αγοράζουν μεγάλο όγκο ντίζελ για να διασφαλίσουν ενεργειακή επάρκεια.

Υπό τον φόβο των παρατεταμένων διακοπών στην ηλεκτροδότηση, ευρωπαϊκές τράπεζες, εταιρείες τηλεπικοινωνιών, κέντρα δεδομένων και γενικότερα ενεργοβόρες εταιρείες σπεύδουν να θωρακιστούν ενεργειακά: εγκαθιστούν γεννήτριες και μειώνουν τον φωτισμό ή συγκεντρώνουν ντίζελ ως απόθεμα ενέργειας για τον χειμώνα.

Σε ό,τι αφορά ειδικότερα τις τράπεζες, έχουν επιστρατεύσει μηχανισμούς με τους οποίους μετρούν την αντοχή τους σε διακοπές ρεύματος και εγκαθιστούν γεννήτριες, ώστε να διασφαλίσουν ότι δεν θα σβήσουν πρωτίστως τα ATM.

Αιτία είναι η καθοριστική σημασία του κλάδου για την οικονομία και ειδικότερα των πληρωμών και των συναλλαγών. Οπως τονίζουν παράγοντες της τραπεζικής βιομηχανίας, ο κλάδος προσαρμόστηκε τόσο στα lockdowns όσο και στην τηλεργασία που έφερε μαζί της η πανδημία. Το ενδεχόμενο, όμως, να αντιμετωπίσουν γενικευμένες διακοπές στην ηλεκτροδότηση αποτελεί μείζονα απειλή για τον κλάδο. Πολλές σπεύδουν, έτσι, σε πειράματα προσομοίωσης για να δουν πώς μπορούν να αντιδράσουν. Σύμφωνα με πηγές που μίλησαν στο Reuters, η JP Morgan, που απασχολεί χιλιάδες υπαλλήλους στα χρηματοπιστωτικά κέντρα του Λονδίνου και της Φρανκφούρτης, έχει καταφύγει σε προσομοιώσεις διακοπών ρεύματος.

Αναλόγως της σοβαρότητας του προβλήματος που θα αντιμετωπίσει, η εν λόγω τράπεζα σχεδιάζει να χρησιμοποιήσει γεννήτριες που δουλεύουν με ντίζελ και οι οποίες μπορούν να κρατήσουν σε λειτουργία –και μάλιστα για πολλές ημέρες– ορισμένα καίριας σημασίας παραρτήματά της. Στη διάρκεια των θερινών μηνών, άλλωστε, η ιταλική Unicredito επιχείρησε να υπολογίσει τις αντοχές της με ειδικά τεστ σε διακοπές ρεύματος. Οπως ανέφεραν πηγές με γνώση του θέματος, το τελευταίο από αυτά τα τεστ επικεντρώθηκε στις αντοχές του συστήματος επεξεργασίας δεδομένων. Επιπλέον, οι δύο πιο κεντρικές μονάδες της τράπεζας έχουν εξασφαλίσει παροχή ρεύματος από δύο ανεξάρτητους σταθμούς ηλεκτρικής ενέργειας, αν και παραμένει άγνωστο τι χρονικό διάστημα μπορούν να καλύψουν αυτοί οι δύο σταθμοί. Γεννήτριες έχει, άλλωστε, εγκαθιδρύσει το δίκτυο Euronext του γαλλικού και του ιταλικού χρηματιστηρίου. Πολλές τράπεζες καταφεύγουν επίσης σε

Προσομοιώσεις διακοπών ρεύματος από την JP Morgan σε Λονδίνο και Φρανκφούρτη.

άλλου είδους μέσα περιορισμού της κατανάλωσης ενέργειας, μειώνοντας τον χώρο των γραφείων ή συμπυκνώνοντας το προσωπικό τους σε λιγότερα κτίρια. Η Deutsche Bank, για παράδειγμα, έχει θέσει σε εφαρμογή δέσμη μέτρων εξοικονόμησης ενέργειας στα 1.400 κτίρια της τράπεζας στη Γερμανία, με στόχο την εξοικονόμηση 4,9 εκατ. κιλοβατωρών ηλεκτρικής ενέργειας τον χρόνο. Πρόκειται για μια ποσότητα ενέργειας ικανή να κρατήσει αναμμένους 49.000 λαμπτήρες για μια ώρα. Παράλληλα επιστρατεύει και τα γνωστά μέτρα που αρχίζουν να γενικεύονται σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες, όπως ότι κλείνει το ζεστό νερό στα μπάνια, προσαρμόζει προς τα κάτω τη θερμοκρασία στους χώρους εργασίας, περιορίζει τον φωτισμό στο εσωτερικό των κτιρίων, αλλά ακόμη και τις φωτισμένες διαφημίσεις. Επίσης, πηγές της μεγαλύτερης τράπεζας της Γαλλίας, της BNP Paribas, ανέφεραν στο Reuters ότι η τράπεζα παρακολουθεί την κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας στα περίπου 2.750 υποκαταστήματά της, γραφεία και κέντρα δεδομένων σε Γαλλία, Βέλγιο και Ιταλία. Κάτι ανάλογο συμβαίνει και στις μεγάλες ασφαλιστικές της Ελβετίας οι οποίες σβήνουν τα φώτα στα γραφεία το βράδυ.

Την ίδια στιγμή τα κέντρα δεδομένων αγοράζουν πρόσθετο ντίζελ και το αποθηκεύουν για να αντιμετωπίσουν τυχόν ελλείψεις τον χειμώνα. Τα δύο μεγαλύτερα κέντρα δεδομένων στον κόσμο, Equinix και Digital Realty Trust με κεφαλαιοποίηση 64 δισ. δολ. και 38 δισ. δολ. αντιστοίχως, δήλωσαν στους Financial Times ότι αγοράζουν μεγάλο όγκο ντίζελ για να διασφαλίσουν ενεργειακή επάρκεια. Οπως τόνισε στη βρετανική εφημερίδα ο αντιπρόεδρος της Equinix για Ευρώπη, Μέση Ανατολή και Αφρική, «δεν πιστεύουμε πως θα χρειαστεί να επιστρατεύσουμε τα αποθέματα ενέργειας για περισσότερο από λίγες ώρες». Ο ίδιος τόνισε, πάντως, πως η Equinix «έχει προετοιμαστεί για να μπορεί να λειτουργήσει έως και μια εβδομάδα».

Τηλεπικοινωνίες

Στο μεταξύ, ο βρετανικός όμιλος τηλεπικοινωνιών BT Group, που είναι ο μεγαλύτερος στη χώρα, τονίζει πως δεν επιδιώκει να έχει από τώρα πρόσθετο απόθεμα ενέργειας για τον χειμώνα, αλλά στοχεύει να μειώσει την κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας. Παράλληλα μελετάει τα προγράμματα των ηλεκτρονικών του υπολογιστών ώστε να μπορεί να διακόψει τη λειτουργία ορισμένων εξ αυτών που δεν είναι καίριας σημασίας.

Σημειωτέον ότι τα κέντρα δεδομένων ανά τον κόσμο καταναλώνουν 200 έως 250 τεραβατώρες ηλεκτρικής ενέργειας ετησίως, περίπου το 1% της συνολικής ζήτησης, σύμφωνα με τη Διεθνή Υπηρεσία Ενέργειας. Οι Equinix και Digital Realty είναι από τα μεγαλύτερα τραστ στην Ευρώπη που επενδύουν σε ακίνητα. Η Equinix έχει 89 κέντρα δεδομένων σε 29 πόλεις της Ευρώπης, της Μέσης Ανατολής και της Αφρικής. Η Digital Realty έχει περισσότερα από 110 κέντρα σε 13 ευρωπαϊκές χώρες, συμπεριλαμβανομένων της Βρετανίας, της Γαλλίας και της Γερμανίας.

REUTERS, BLOOMBERG
FINANCIAL TIMES

ΡΙΚ 1

ΕΚΕΙΝΗ & ΕΚΕΙΝΟΙ

Η εβδομαδιαία εκπομπή αλληλώτικων συνεντεύξεων συνεχίζεται για δεύτερη τηλεοπτική σεζόν στο ΡΙΚ. Απολαυστικές συζητήσεις με προσωπικότητες από το χώρο της πολιτικής, του πολιτισμού, του αθλητισμού, αλλά και με πρόσωπα της καθημερινότητας που ξεχώρισαν με τις πράξεις και τη στάση ζωής τους.

Έρευνα – Παρουσίαση
Αθηνά Χάλκου

Επιμέλεια Παραγωγής - Σκηνοθεσία
Αλεξία Μουταφίδου

Κυριακή
5.00 μ.μ.
ΡΙΚ 1

ΡΙΚ 1

ΚΥΠΡΙΩΤΙΚΑ ΣΚΕΤΣ

Τα «Κυπριώτικα Σκετς» που τόσο πολύ αγάπησε το τηλεοπτικό κοινό επιστρέφουν και πάλι στην οθόνη του ΡΙΚ για να μας χαρίσουν νέες συγκινήσεις. Μια σειρά εποχής αποτελούμενη από αυτοτελείς, απολαυστικές ιστορίες που διαδραματίζονται σε κάποιο χωριό της Κύπρου. Μέσα από τις ιστορίες των χωριανών παρουσιάζεται γλαφυρά η ηθογραφική Κύπρος ενισχύοντας έτσι τον πολιτισμό και την παράδοσή μας. Πόθοι, ανησυχίες, έρωτες, αγάπη, χαρές και απογοητεύσεις… όλα συναισθήματα που αγγίζουν τον τηλεθεατή και τον οδηγούν αναπόφευκτα στην ταύτιση με τους ήρωες.

Αγαπημένοι ηθοποιοί, ξεχωριστοί κάθε Σαββατοκύριακο, θα παρελαύνουν στις οθόνες μας ενσαρκώνοντας οικείους χαρακτήρες που θα πλάθουν με αγάπη οι σεναριογράφοι της σειράς.

Μια αυθεντική, κυπριακή πηγή ψυχαγωγίας για όλη την οικογένεια!

Επιμέλεια Παραγωγής – Σκηνοθεσία
Νίκος Θεοφάνους

Σάββατο και Κυριακή
7.30 μ.μ.
ΡΙΚ 1

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ
Real Estate
ΚΥΡΙΑΚΗ 11 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2022

Χρονιά-ρεκόρ το 2022 για τα «χρυσά» ακίνητα

Στα βήματα της Μυκόνου σε ό,τι αφορά τις πωλήσεις υπερπολυτελών κατοικιών, Σύρος, Λευκάδα, Παξοί και άλλα νησιά

Του **ΗΛΙΑ Γ. ΜΠΕΛΛΟΥ**

Υπερπολυτελείς κατοικίες σε μαγευτικές παραθαλάσσιες περιοχές της Ελλάδας μαγνητίζουν το ενδιαφέρον της διεθνούς αγοράς real estate. Η διαρκώς αυξανόμενη ζήτηση, τόσο από το εξωτερικό όσο και από το εσωτερικό, εξακολουθεί να είναι δύσκολο να ικανοποιηθεί εξαιτίας του περιορισμένου στοκ τέτοιων περιουσιακών στοιχείων.

Τα περισσότερα από τα υπάρχοντα ακίνητα αποτελούν οικογενειακές περιουσίες, που στην πλειονότητά τους μεταβιβάζονται στις επόμενες γενιές χωρίς να βγαίνουν ποτέ στην αγορά. Αποτέλεσμα είναι η διαρκής κλιμάκωση των τιμών, οι οποίες ωστόσο στην Ελλάδα παραμένουν ακόμη σημαντικά χαμηλότερα από τις αντίστοιχες τιμές ανταγωνιστικών προορισμών στη Μεσόγειο και όχι μόνο. Η ισχυροποίηση του brand name της χώρας διεθνώς, σε συνδυασμό με τη φυσική ομορφιά της αλλά και τη συμμετοχή της στη ζώνη του ευρώ, που παρέχει τη σχετική νομική και οικονομική ασφάλεια στους δυνητικούς ιδιοκτήτες, αποτελούν τους οδηγούς της κλιμακούμενης ζήτησης.

Στη Λευκάδα έφτασε να πωλείται κατοικία στα 16.700 ευρώ ανά τ.μ. – Στη Σύρο για ένα σπίτι δόθηκαν 3,7 εκατ. ευρώ.

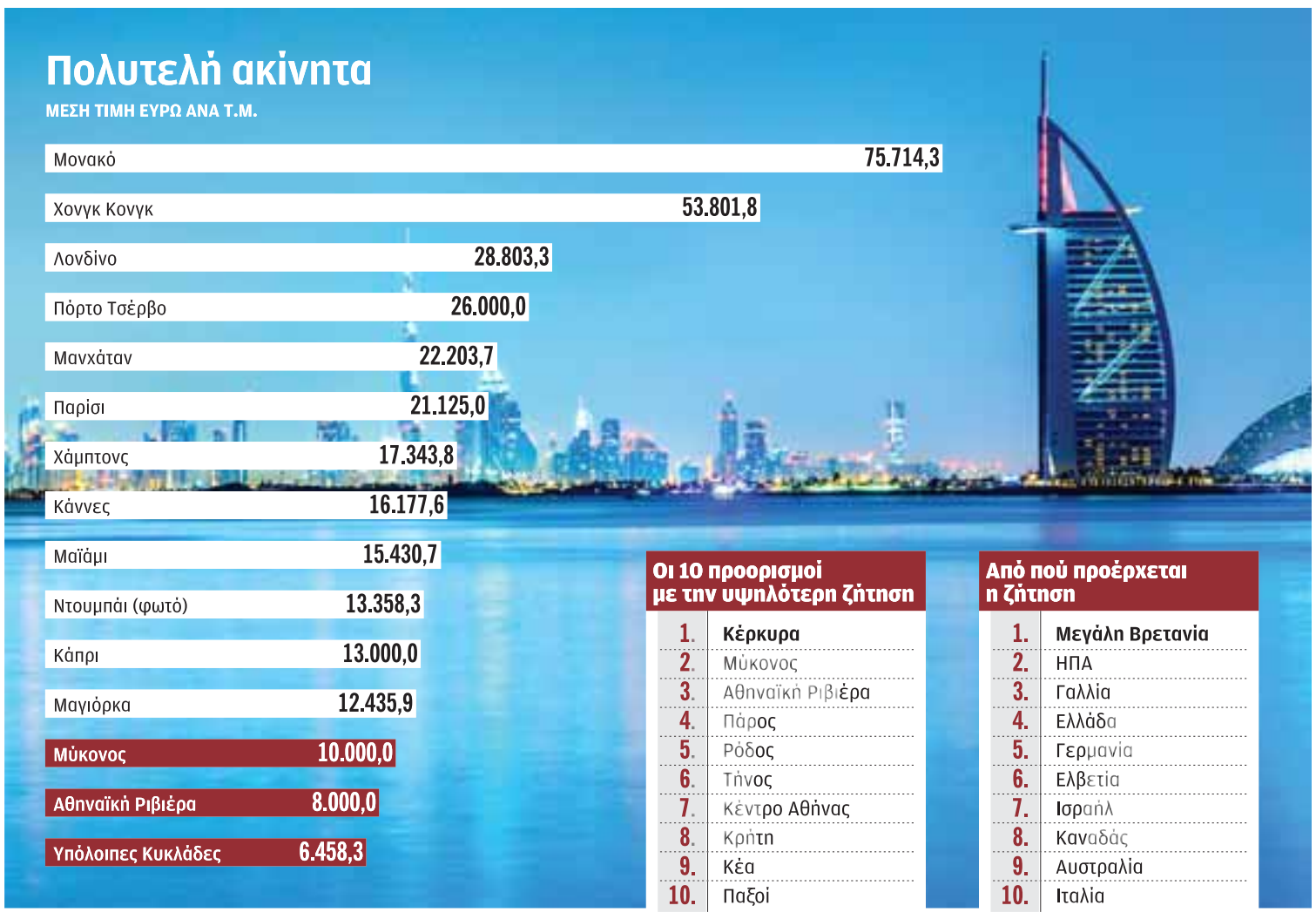

ΠΗΓΗ: Sotheby's International Realty
Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Αγγά αλλά σταθερά οι ξένοι αγοραστές ανακαλύπτουν και νέους γοητευτικούς προορισμούς στην Ελλάδα, πέραν της Μυκόνου και της Αθηναϊκής Ριβιέρας. Και μαζί παρασύρουν τις τιμές υψηλότερα. Σύμφωνα με την Greece Sotheby's International Realty – κτηματομεσιτικός οίκος που ειδικεύεται στα διακεκριμένα ακριβά ακίνητα παγκοσμίως–, «το 2022 φαίνεται να είναι για την ελληνική αγορά η καλύτερη μέχρι στιγμής χρονιά του luxury real estate, με τις συναλλαγές να αγγίζουν ποσά ρεκόρ, τόσο σε περιοχές σταθερού ενδιαφέροντος, όπως η Μύκονος, όσο και σε άλλα σημεία της χώρας, όπως η Σύρος και η Λευκάδα».

Οπως εξηγεί ο κτηματομεσιτικός οίκος, σημείο αναφοράς για τις πωλήσεις second homes, δηλαδή δεύτερης κατοικίας για τους ξένους και τους Ελληνες αγοραστές παραμένει η Μύκονος, όπου και σημειώθηκε πρόσφατα «το απόλυτο ρεκόρ αξίας πώλησης μεμονωμένης κατοικίας στην Ελλάδα, με το ύψος της συναλλαγής να ξεπερνάει τα 23 εκατομμύρια ευρώ». Η συγκεκριμένη συναλλαγή είναι σύμφωνα με τον Sotheby's περίπου τετραπλάσια σε αξία από τις μέσες συναλλαγές του νησιού και «έρχεται να σφραγίσει τον τίτλο που δικαιωματικά φέρει η Μύκονος ως η ναυαρχίδα του ελληνικού luxury real estate».

Αλματώδη ανοδική πορεία όμως ακολουθούν φέτος και πολλές ακόμη περιοχές της Ελλάδας, με τον οίκο Sotheby's να καταγράφει συναλλαγές - ορόσημα και σε νησιά όπως η Σύρος, η Λευκάδα αλλά και οι Παξοί. Στους Παξούς ο οίκος αναφέρει αυξημένο αγοραστικό ενδιαφέρον, αλλά και πράξεις που έγιναν σε ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα, «με τα ρεκόρ να διαδέχονται το ένα το άλλο».

Πιο συγκεκριμένα, στο νησί της Σύρου καταγράφηκε φέτος η υψηλότερη σε αξία συναλλαγή στην ιστορία του νησιού, με την πώληση από τον οίκο Greece Sotheby's International Realty ενός ακινήτου για 3,7 εκατ. ευρώ. Η συγκεκριμένη αξία συναλλαγής είναι περίπου 3 φορές υψηλότερη από το μέσο επίπεδο deals αυτής της κλίμακας κατά τα προηγούμενα χρόνια, σύμφωνα με τον οίκο.

Στη Λευκάδα το ιστορικό ρεκόρ αξίας πώλησης πολυτελούς κατοικίας καταρρίφθηκε μέσα στο 2022, «όχι απλώς μία αλλά δύο φορές, με συναλλαγές 4,1 και 5,4 εκατομμυρίων ευρώ, σε μια εκ των οποίων μάλιστα καταγράφηκε και το μεγαλύτερο ποσό ανά τετραγωνικό μέτρο, με την αξία του να διαμορφώνεται στα 16.700 ευρώ ανά τ.μ.». Αξίζει να σημειωθεί ότι στη Λευκάδα οι συναλλαγές πολυτελών ακινήτων είναι ελάχιστες, με τις περισσότερες να κυμαίνονται στο όριο των 1,5 εκατ. ευρώ και τα συγκεκριμένα ρεκόρ που σημειώθηκαν το 2022 αντιπροσωπεύουν σχεδόν τριπλάσιες αξίες, επισημαίνει ο Sotheby's International Realty.

Πρόσθετο παράδειγμα που επιβεβαιώνει τη διάχυση της ζήτησης σε νέους προορισμούς, αλλά και την άνοδο που προκαλεί στις τιμές η αυξημένη ζήτηση, αποτελούν οι Παξοί. Οπως εξηγεί ο Sotheby's, μέσα σε 4 μόλις χρόνια οι αξίες των πιο ακριβών συναλλαγών πολλαπλασιάστηκαν. Πιο συγκεκριμένα, από τον Μάιο του 2018 μέχρι και τον Ιούλιο του 2021 μέσα από συναλλαγές του οίκου το ρεκόρ της περιοχής έσπασε 6 διαδοχικές φορές ανεβαίνοντας από τα 1,6 εκατομμύρια ευρώ το 2018, στα 1,9 και 2,5 εκατ. ευρώ το 2019 και τα 3,5 εκατ., 5 εκατ. και 5,2 εκατ. ευρώ το 2021.

Με βάση τα στοιχεία του Greece Sotheby's International Realty, τα πρωτεία σε ζήτηση για το οκτάμηνο του 2022 κατέχουν η Κέρκυρα και η Μύκονος, με την Αθηναϊκή Ριβιέρα, την Πάρο και τη Ρόδο να ακολουθούν. Τη δεκάδα συμπληρώνουν η Τήνος, το κέντρο της Αθήνας, η Κρήτη, η Κέα και οι Παξοί. Σε επίπεδο χωρών προέλευσης της ζήτησης για αγορά πολυτελούς ακινήτου στην Ελλάδα, στην πρώτη θέση παρέμεινε και το 2022 η Μεγάλη Βρετανία, με τις ΗΠΑ και τη Γαλλία να καταλαμβάνουν τη 2η και την 3η θέση, παρουσιάζοντας ωστόσο εξαιρετική δυναμική.

ΑΡΘΡΟ / *Του* **ΑΝΔΡΕΑ Α. ΑΝΔΡΕΟΥ**

Πληθωρισμός, επιτόκια και επενδύσεις σε ακίνητα

Στις 8 Σεπτεμβρίου η ΕΚΤ ενεργώντας για δεύτερη φορά μετά την 21η Ιουλίου, αύξησε τα επιτόκια κατά 75 μονάδες βάσης. Τον Ιούλιο αύξησε τα τρία βασικά επιτόκιά της κατά 50 μονάδες βάσης και δηλώνει ξεκάθαρα πως θα ακολουθήσουν και άλλες αυξήσεις επιτοκίων μέχρι να επανέλθει ο πληθωρισμός στο στοχευμένο επίπεδο του 2%.

Το μήνυμα που θέλει να περάσει ξεκάθαρα η ΕΚΤ είναι η αναστροφή των προσδοκιών όλων μας που έχουμε για την διατήρηση του πληθωρισμού σε ψηλά επίπεδα μακροπρόθεσμα. Με άλλα λόγια η ΕΚΤ θέλει πραγματικά να πιστέψουμε πως η μάχη κατά του πληθωρισμού θα συνεχιστεί και άρα ο πληθωρισμός θα ξεφουσκώσει συντομότερα από όσο εμείς το βλέπουμε να γίνεται.

Υπάρχουν διάφορες κινητήριες δυνάμεις του πληθωρισμού. Όμως μια από τις πιο σημαντικές είναι οι προσδοκίες όλων μας, οι οποίες αν δεν αντιμετωπιστούν πειστικά ανατροφοδοτούν και επιβαρύνουν το οικονομικό περιβάλλον και ο πληθωρισμός βγαίνει εκτός ελέγχου.

Στην πιο απλή του μορφή, το σύστημα λειτουργεί ως εξής:

Έχουμε ψηλό πληθωρισμό (όπως αυτόν που παρατηρούμε τώρα να φλερτάρει με το 10%) και θέλουμε να τον ρίξουμε και να τον ελέγξουμε γύρω στο 2%. Με την αύξηση των επιτοκίων της ΕΚΤ δημιουργούνται δύο παράλληλες πορείες.

Η πρώτη και η πιο εμφανής, είναι πως το κόστος δανεισμού των τραπεζών (του Ευρωπαϊκού συστήματος σε αυτή την περίπτωση) αυξάνεται και αυτό οδηγεί, αφενός σε ψηλότερο κόστος δανεισμού των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών και, αφετέρου κάνει πιο ελκυστικές τις αποταμιεύσεις. Και τα δύο μειώνουν τη ζήτηση στην οικονομία με αποτέλεσμα οι τιμές να μειώνονται και ο πληθωρισμός να ξεφουσκώνει.

Υψηλής ποιοτικής στάθμης ακίνητα με σταθερές εισοδηματικές ροές αποτελούν ίσως την καλύτερη επενδυτική επιλογή ιδιαίτερα σε τέτοιες αντίξοες οικονομικά συνθήκες.

Η δεύτερη παράλληλη πορεία έχει να κάνει με τις προσδοκίες. Όταν δοθεί το ξεκάθαρο μήνυμα πως η νομισματική αρχή (η ΕΚΤ στην περίπτωση μας) είναι πέρα για πέρα αποφασισμένη να καταπολεμήσει τον πληθωρισμό για να τον φέρει εκεί που θέλει, τότε αφενός οι εργαζόμενοι μαλακώνουν τις απαιτήσεις τους για μεγάλες μισθολογικές αυξήσεις – που διαφορετικά απαιτούν για να αποζημιωθούν για τον πληθωρισμό – και, αφετέρου οι επιχειρήσεις δεν αυξάνουν τις τιμές των προϊόντων τους ή τις αμοιβές των υπηρεσιών τους – που διαφορετικά το κάνουν όταν το κόστος τους αυξάνεται σημαντικά. Έτσι αποφεύγεται η λεγόμενη ελικοειδής ανατροφοδότηση μισθών και τιμών που οδηγεί σε ατέρμονη αύξηση στον πληθωρισμό.

Τα ακίνητα σαν επενδυτικό μέσο, ιστορικά έχουν επιδείξει μεγαλύτερη ανθεκτικότητα σε συνθήκες αβεβαιότητας και οικονομικής αστάθειας, όπως αυτές που βιώνουμε.

Με την επιτυχή εφαρμογή αυτής της στρατηγικής, μειώνεται ο πληθωρισμός που είναι και το ζητούμενο. Είναι όμως το αποτέλεσμα άμεσο Δυστυχώς όχι. Ιδιαίτερα όταν υπάρχει ένας πόλεμος και κυρώσεις σε εξέλιξη που επιβαρύνουν απρόβλεπτα το ενεργειακό και τα τρόφιμα. Και ιδιαίτερα όταν υπάρχει ακόμη πρόβλημα στην εφοδιαστική αλυσίδα που προήλθε από την πανδημία.

Όμως, στο μεσοδιάστημα υπάρχει κόστος και μάλιστα πολυμορφικό. Για παράδειγμα, η αύξηση στο κόστος δανεισμού σημαίνει λιγότερη επενδυτική επέκταση των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών γεγονός που τροφοδοτεί την οικονομική ύφεση. Η αύξηση στις αποταμιεύσεις δεν είναι κατ' ανάγκη και η πιο ενδεδειγμένη δεδομένου ότι ο πληθωρισμός τις ροκανίζει σε πραγματικούς όρους. Η αύξηση των επιτοκίων επηρεάζει σε κάποιο βαθμό τις κατηγορίες των επενδυτικών μέσων – κάποιες περισσότερο και κάποιες λιγότερο.

Τα ακίνητα – με την πλατιά έννοια του όρου – σαν επενδυτικό μέσο, ιστορικά έχουν επιδείξει μεγαλύτερη ανθεκτικότητα σε συνθήκες αβεβαιότητας και οικονομικής αστάθειας, όπως αυτές που βιώνουμε αυτή την περίοδο – ίσως και πολύ χειρότερες. Και αυτό δεν συμβαίνει μόνο στην Κύπρο αλλά σχεδόν παντού. Όμως για να είμαστε δίκαιοι, η καλύτερη επενδυτική εικόνα των ακινήτων σε σχέση με εναλλακτικά επενδυτικά μέσα, δεν αφορά όλες τις κατηγορίες ακινήτων και δεν αφορά πάντα τις ίδιες κατηγορίες ακινήτων. Σίγουρα παίζουν το ρόλο τους παράγοντες όπως η χώρα που συζητάμε, περιοχές της χώρας που συζητάμε, οι επικρατούσες οικονομικές/ πολιτικές/ κοινωνικές συνθήκες στις περιοχές αυτές, οι επενδυτικές ορέξεις κλπ.

Στην χώρα μας είδαμε τους τελευταίους οκτώ μήνες την κτηματαγορά να ανθεί. Αναλύσαμε τις συναλλαγές και τις συνθήκες κάτω από τις οποίες κινήθηκε η αγορά και καταλήξαμε πως πράγματι οι επενδυτές θεωρούν πως κάποιες κατηγορίες ακινήτων προσφέρουν προστασία έναντι των πληθωριστικών πιέσεων. Είναι σαν να υπάρχει μια «έμφυτη» τάση αναπροσαρμογής της αξίας των ακινήτων που αναχαιτίζει τον πληθωρισμό. Επίσης, ας μην ξεχνάμε πως η αύξηση στο κατασκευαστικό κόστος, οδηγεί σε μείωση των κατασκευών και άρα μείωση της προσφοράς που ενισχύει τις αυξήσεις στις αξίες.

Επιπλέον, ο πληθωρισμός αντανακλάται σε όλα τα επίπεδα τιμών – των ενοικίων μη εξαιρουμένων. Ενόσω η ανάπτυξη νέων κατασκευαστικών έργων συρρικνώνεται και η ζήτηση για υφιστάμενα αυξάνεται, η διαθεσιμότητα μονάδων εξανεμίζεται. Υπό αυτές τις συνθήκες, οι ιδιοκτήτες αυξάνουν τα ενοίκια που με τη σειρά τους αυξάνουν τις αξίες.

Τέλος, υπό καθεστώς ψηλού πληθωρισμού οι υφιστάμενοι δανειζόμενοι που έχουν κλειδωμένες τις δόσεις τους, κερδίζουν σε βάθος χρόνου: οι δόσεις παραμένουν σταθερές σε ονομαστικές αξίες, ενώ σε πραγματικές μειώνονται σύμφωνα με τον πληθωρισμό και παράλληλα αυξάνεται η συνεισφορά τους επειδή η αξία των ακινήτων τους αυξάνεται. Φυσικά, η αύξηση επιτοκίων όπως είπαμε πριν μειώνει τους νέους δανεισμούς και συνεπώς η νέα ζήτηση θα είναι μειωμένη που στην τελική επιβαρύνει τις αξίες.

Συνεπώς χρειάζεται προσοχή σε τι και που επενδύουμε. Υψηλής ποιοτικής στάθμης ακίνητα με σταθερές εισοδηματικές ροές αποτελούν ίσως την καλύτερη επενδυτική επιλογή ιδιαίτερα σε τέτοιες αντίξοες οικονομικά συνθήκες.

Ο κ. Ανδρέας Α. Ανδρέου, MRICS, είναι CEO της APS Andreou Property Strategy - Chartered Surveyors.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ
τέχνες & γράμματα
ΚΥΡΙΑΚΗ 11 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2022

Ταξίδι στη Μικρά Ασία της μνήμης

Η έκθεση του Μουσείου Μπενάκη επιδιώκει να συνθέσει ένα χρονικό που δεν τελειώνει τον Σεπτέμβριο του 1922

Της **ΜΑΡΩΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ**

Υπάρχει μια έκπληξη περνώντας την είσοδο της έκθεσης «Μικρά Ασία. Λάμψη. Ξεριζωμός. Καταστροφή. Δημιουργία» στο Μουσείο Μπενάκη/Πειραιώς 138. Δεν είναι η μοναδική, είναι όμως εκείνη που σε κάνει να νιώθεις πως με το πρώτο βήμα ξεκινάς ένα ταξίδι στους τόπους της Μικρασίας όπου έζησαν οι παππούδες σου, ή οι γείτονές τους κι οι φίλοι τους· οικεία η γεωγραφία, εύφοροι κι όμορφοι οι τόποι, δικοί μας οι άνθρωποι και ο πολιτισμός τους.

Πρώτο σταθμός του ταξιδιού της έκθεσης, η κοσμοπολίτικη Σμύρνη. Περπατώντας στο ξύλινο κατάστρωμα του πλοίου, πλησιάζεις την κουπαστή ακούγοντας τους ήχους των γλάρων και μπροστά σου περνάει ένα πανόραμα της πόλης: η προκυμαία, τα επιβλητικά κτίρια του λιμανιού, στο βάθος μερικές κεραμοσκεπές. Είσαι εκεί, επιβάτης ενός φανταστικού πλοίου που καταπλέει στην ακτή της Ιωνίας, τέλη του 19ου αιώνα. Συνεχίζεις να βαδίζεις –σαν να λέμε, ετοιμάζεσαι για την αποβίβαση–, και με την άκρη του ματιού μαζεύεις τις πρώτες εικόνες της πόλης: Το σαλόνι ενός αστικού σπιτιού με τα βαριά έπιπλα και τις προσωπογραφίες, τα ασπρόρουχα, τα κεντήματα, τις βραδινές φορεσιές και τις ευρωπαϊκές συνήθειες. Στους δρόμους, οι φημισμένες σχολές, η εμπορική δραστηριότητα, η καθημερινότητα των κατοίκων. Αυτό το ταξίδι στον χώρο και τον χρόνο, αυτή η μεγάλη ιστορική έκθεση που παρουσιάζεται ακριβώς έναν αιώνα μετά την Καταστροφή, ξεκινάει μέσα στο φως. Την εποχή που τη λάμψη του ελληνισμού της Μικράς Ασίας δεν σκίαζαν ακόμη οι τραγικές εξελίξεις.

«Η σχέση μου με τη Μικρά Ασία είναι προσωπική, μέσω της γιαγιάς μου που ήρθε στην Ελλάδα το 1922 μαζί με τον παππού μου, που δεν τον γνώρισα ποτέ», λέει η επιμελήτρια της έκθεσης, ιστορικός τέχνης Εβίτα Αράπογλου ενθυμούμενη την αρχή της προσωπικής της εμπλοκής με το θέμα της Μικρασίας, που συνέβη πολλά χρόνια πριν. Το έναυσμα ήταν εσωτερικό και συναισθηματικά φορτισμένο: φόρος τιμής στη μνήμη ενός πατέρα που έφυγε πολύ γρήγορα από τη ζωή. Σκαλίζοντας το παρελθόν με την αδελφή της, κι ερευνώντας για να εκπληρώσει την οικογενειακή δέσμευση, διαπίστωσε με έκπληξη κάτι που δεν γνώριζε συνειδητά: πόσο βαθιά ήταν η ανάγκη της –η ανάγκη της τρίτης γενιάς των Μικρασιατών προσφύγων– να αναζητήσει τη σύνδεση με τη γενέτειρα και την ιστορία της.

ΝΙΚΟΣ ΚΟΚΚΑΛΙΑΣ

Η έκθεση «Μικρά Ασία. Λάμψη. Ξεριζωμός. Καταστροφή. Δημιουργία» φιλοξενείται στο Μουσείο Μπενάκη/Πειραιώς 138. Επιμελήτριά της, η ιστορικός τέχνης Εβίτα Αράπογλου, οι παππούδες της οποίας ήρθαν στην Ελλάδα ως πρόσφυγες το 1922.

> *«Συνειδητοποιήσαμε πως τέσσερις στους πέντε Ελληνες είχαν έστω κάποια μακρινή συγγενική σχέση με Μικρασιάτες».*

«Η πρώτη γενιά ήταν η γενιά της σιωπής», λέει η κ. Αράπογλου. «Δεν άντεχε να ξαναζεί μέσα από διηγήσεις όσα βίωσε, κι έτσι τα κράτησε βουβά εντός της για να μπορέσει να συνεχίσει».

Τα παιδιά τους, γιοι και κόρες που γεννήθηκαν στην Ελλάδα σε σπίτια που πια είχαν ριζώσει, άρχισαν να ιχνηλατούν τους δεσμούς, να αναζητούν τις μαρτυρίες, να ξαναβλέπουν τα ενθυμήματα διαφυλάσσοντας με πολλή συγκίνηση τα οικογενειακά κειμήλια από τις «πατρίδες». Η τρίτη και η τέταρτη γενιά μπορεί πια να διαβάζει πίσω από τις λέξεις και τις εικόνες που μεταφέρουν το τραύμα. Επιδιώκει να συνδέσει τα σπαράγματα –ακούσματα, αναγνώσματα, τεκμήρια, έθιμα, μουσικές, γεύσεις, διηγήσεις– ώστε να συνθέσει το μικρασιατικό χρονικό που δεν τελειώνει τον Σεπτέμβριο του 1922. Σαν ένα ποτάμι της Ανατολής –έτσι όπως κυλάει επίσης η επιμελητική διαδρομή της έκθεσης– η μακρά, σπαρακτική πορεία των Μικρασιατών προσφύγων διασχίζει την ιστορία και καταλήγει στην Ελλάδα της δεκαετίας του 1920. Και την αλλάζει οριστικά, εμπλουτίζοντας με επιμονή, καρτερία και πείσμα ακόμη και τα πιο άνυδρα εδάφη.

«Οσο χανόμουν μέσα στις διηγήσεις και στις μαρτυρίες της εποχής, διαλέγοντας αυτά που θα συνόδευαν τα εκθέματα και τις σελίδες του καταλόγου», λέει η κ. Αράπογλου, «διάβαζα και ξαναδιάβαζα ένα απόσπασμα από το μυθιστόρημα της Τατιάνας Σταύρου "Οι πρώτες ρίζες", που μ' έκανε να αναλογίζομαι τι μπορεί να σήμαινε αυτή η κατακόρυφη βαθύτατη ρωγμή: "Χρειάζεται αγώνας να μπηχτείς μέσα σε τούτη την άσπρη ξερή γη. [...] Σκέπτουμαι τα παιδιά μου. Κανένα τους σα μεγαλώσει δε θα υποπτευτεί την αγωνία μας"».

Κάθε τμήμα της συγκεκριμένης έκθεσης και κάθε προθήκη θα μπορούσε να αποτελέσει την αφορμή για μια ξεχωριστή παρουσίαση. Διαρθρώνεται σε τρεις ενότητες –«Λάμψη. Ξεριζωμός. Καταστροφή. Δημιουργία»– ενώνοντας σε μια αφήγηση το πριν και το μετά του κρίσιμου έτους που σήμανε το τέλος της Μικρασιατικής Εκστρατείας – ένα νήμα που πιάνει από την ακμή του ελληνισμού πριν από τους διωγμούς, περνάει στη δραματική περίοδο 1919-1923 και συνεχίζει με την εγκατάσταση και την ενσωμάτωση στην Ελλάδα. Το χρονικό περιγράφεται μέσα από έργα τέχνης, εικόνες, εκκλησιαστικά, πολεμικά και προσωπικά κειμήλια, ενδυμασίες, κοσμήματα, χειροτεχνήματα, χάρτες, φωτογραφίες, αρχειακό και κινηματογραφικό υλικό, εφημερίδες, επιστολές, κάρτες, και πολλά άλλα τεκμήρια. Την αφήγηση συμπληρώνουν αποσπάσματα από προσωπικές μαρτυρίες, ζωντανεύοντας τις εικόνες και τα σιωπηλά αντικείμενα.

Πολλές οι πτυχές της ιστορίας –δεν μπορούν να καλυφθούν όλες–, κι αμέτρητοι εκείνοι που συνέβαλαν στη συγκέντρωση του εκθεσιακού υλικού. «Ιδιαίτερα πολύτιμα τα προσωπικά κειμήλια, τα δάνεια από ιδιωτικές συλλογές», σχολιάζει η κ. Αράπογλου. «Ρωτώντας όποιον συναντούσαμε εάν είχε κάποια σχέση με τη Μικρά Ασία συνειδητοποιήσαμε πως τέσσερις στους πέντε Ελληνες είχαν έστω κάποια μακρινή συγγενική σχέση». Ετσι, ανατρέχοντας σε μικρές ή μεγαλύτερες συλλογές ανά την Ελλάδα, και βέβαια χάρη στα αρχεία του Μουσείου Μπενάκη και του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών, συγκεντρώθηκαν περισσότερα από 1.000 εκθέματα και 500 φωτογραφίες. Είναι προφανές ότι μια τόσο πολύπλευρη παρουσίαση δεν θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί χωρίς την ουσιαστική συνδρομή μιας μεγάλης ομάδας επιστημόνων. Ολοι οι ερευνητές του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών και οι περισσότεροι επιμελητές του Μουσείου Μπενάκη αλλά και πολλοί σύμβουλοι συνεργάτες στήριξαν την έρευνα, την επιλογή, την τεκμηρίωση και τη συγκέντρωση αυτού του ογκωδέστατου υλικού. Το αποτέλεσμα είναι εντυπωσιακό, μια διαδρομή περίπου μιας ώρας, τροφή για τη μνήμη που βλέπει όλα αυτά ακόμη εναργή και ζωντανά.

ΝΙΚΟΣ ΚΟΚΚΑΛΙΑΣ

Γυναικείες φορεσιές από την Ανατολική Θράκη.

ΝΙΚΟΣ ΚΟΚΚΑΛΙΑΣ

Η χλαίνη του συνταγματάρχη Νικολάου Πλαστήρα.

ΝΙΚΟΣ ΚΟΚΚΑΛΙΑΣ

Μια γωνιά από αστικό σπίτι της Ιωνίας.

Ατζέντα

ΕΠΙΛΟΓΕΣ

11.9 -17.9.22

Επιμέλεια: **ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ** *και* **ΛΟΥΙΖΑ ΛΟΥΗ**
kouroupakisa@kathimerini.com.cy
louil@kathimerini.com.cy

ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

«Τίποτα δικό μου» στον Τεχνοχώρο ΕΘΑΛ

Σ' ένα δυστοπικό 2077 που κατοικείται από ανθρώπους οι οποίοι ζουν στο απόλυτο «τώρα», χωρίς παρελθόν, χωρίς ιστορία, μια γυναίκα κάθεται μόνη... Ακούει χτυπήματα στην πόρτα. Δεν είναι κανείς. Ο άντρας της επιστρέφει στο σπίτι απ' τη δουλειά και της διηγείται μια παράξενη συνάντηση με μια γριά που περιφερόταν στα ερείπια της παλιάς/εγκαταλελειμμένης πόλης. Τότε ένας ξένος εμφανίζεται στην πόρτα, σαν επισκέπτης από έναν παλιό, χαμένο κόσμο. Ένα έργο-καταγγελία εναντίον των ολοκληρωτικών καθεστώτων. Τεχνοχώρος ΕΘΑΛ, την Τρίτη 13 Σεπτεμβρίου 2022 στις 8:30 μ.μ. Λεωφ. Φραγκλίνου Ρούσβελτ 76, Λεμεσός. **Προπώληση Soldoutticketbox.**

ΘΕΑΤΡΟ

«Ντεφόλ, Σμύρνη 1922» στην «Αξιοθέα»

Το θέατρο ένα τιμά τα εκατό χρόνια από την Μικρασιατική Καταστροφή με το θεατρικό έργο «Ντεφόλ, Σμύρνη 1922», που βασίζεται στο πεζογράφημα του συγγραφέα Δημήτρη Καραγιάννη, σε θεατρική διασκευή και σκηνοθεσία του καλλιτεχνικού διευθυντή του θεάτρου ένα Αντρέα Χριστοδουλίδη και με την ευγενή χορηγία του Υπουργείου Παιδείας, Αθλητισμού και Νεολαίας. Το συγκεκριμένο έργο ανέβηκε από το «θέατρο ένα» το 2017 με τις παραστάσεις να συνεχίζονται και το 2018 με τεράστια επιτυχία. Ήρωες της τραγικής αυτής ιστορίας, είναι μια νεαρή κοπέλα, η Ιφιγένεια, που ζει το δράμα του ξεριζωμού τις μαύρες μέρες της καταστροφής της Σμύρνης. Μαζί με τον Μενέλαο, ένα φοιτητή της Νομικής προσπαθούν να γλυτώσουν το θάνατο και να φύγουν από την φλεγόμενη πόλη. Στην προσπάθεια τους αυτή γίνονται μάρτυρες ενός από τα μεγαλύτερα εγκλήματα του 20ου αιώνα. Το «Ντεφόλ, Σμύρνη 1922» παρουσιάζει τις σφαγές, την εκδίωξη και την προσφυγοποίηση των Ελλήνων της Σμύρνης από τους Τούρκους, γεγονότα που και εμείς οι Έλληνες της Κύπρου βιώσαμε το 1974. Αρχοντικό Αξιοθέας, την Κυριακη 11 Σεπτεμβρίου 2022 στις 8:30 μ.μ. Αρχοντικό Οδού Αξιοθέας, Παλιά Λευκωσία. **Πληροφορίες τηλέφωνο 22348203.**

ΒΙΒΛΙΟ

Η συγγραφέας Ζυράννα Ζατέλη στο Ριάλτο

Η Ζυράννα Ζατέλη έχει δημιουργήσει ένα δικό της λογοτεχνικό σύμπαν, έναν κόσμο ονειρικό – σαν «όνειρο μέσα σε όνειρο», όπως έλεγε ο Πόε – που σε παρασύρει και σου αφήνει μια νοσταλγική αίσθηση σε αποχρώσεις μωβ και άρωμα καπνού μιας άλλης εποχής. Ο ζατέλειος λογοτεχνικός τόπος είναι κάπως χαοτικός, με μεγάλες περιόδους, πολλά ονόματα, δυσδιάκριτα όρια ανάμεσα στα χρονικά επίπεδα. Κι όμως αυτός ο «λαβύρινθος», που σε άλλους συγγραφείς αποτελεί μειονέκτημα, στην περίπτωση της Ζυράννας Ζατέλη ασκεί γητεία στον αναγνώστη και τον δένει όλο και περισσότερο στα συγγραφικά της μάγια, καθώς τον απορροφά όλο και βαθύτερα στις δίνες του. Το Βιβλιοτρόπιο προσκαλεί στη σκηνή του θεάτρου Ριάλτο την ίδια την Ζυράννα Ζατέλη, για να μας ξεναγήσει σε αυτούς τους λαβυρινθώδεις μαγικούς τόπους του ζατέλειου κόσμου. Μαζί της στη σκηνή η συστηματική αναγνώστρια του έργου της, Θεατρολόγος και Αναπληρώτρια Καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο Frederick, Άντρη Κωνσταντίνου. Θέατρο Ριάλτο, την Τετάρτη 14 Σεπτεμβρίου 2022 στις 8:30 μ.μ. Ανδρέα Δρουσιώτη 19, Λεμεσός. **Πληροφορίες τηλέφωνο 77777745.**

ΜΟΥΣΙΚΗ

Μάριος Φραγκούλης - Deborah Myers στο Κούριο

Η Παιδιατρική Εταιρεία Κύπρου στα πλαίσια της κοινωνικής προσφοράς της ανακοινώνει τον προγραμματισμό δύο μουσικών φιλανθρωπικών εκδηλώσεων, με τη συμμετοχή των καταξιωμένων καλλιτεχνών Μάριου Φραγκούλη και Deborah Myers. Οι συναυλίες θα πραγματοποιηθούν στο Αρχαίο Θέατρο Κουρίου και στο Αμφιθέατρο της Σχολής Τυφλών, στη Λευκωσία. Η διοργάνωση των δύο συναυλιών εμπίπτει στις διαρκείς, έμπρακτες προσπάθειες της Παιδιατρικής Εταιρείας Κύπρου, και στους ευρύτερους στόχους της που έθεσε από την ίδρυση της, για ενίσχυση και αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών φροντίδας υγείας στα παιδιά της Κύπρου, καθώς τα καθαρά έσοδα θα προσφερθούν για οικονομική στήριξη των Παιδιατρικών Κλινικών που λειτουργούν σε όλες τις επαρχίες. Οι συναυλίες τελούν υπό την αιγίδα του Υπουργείου Υγείας, του Υπουργείου Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας και του Παγκυπρίου Ιατρικού Συλλόγου. Αρχαίο Θέατρο Κουρίου, το Σάββατο 17 Σεπτεμβρίου 2022, στις 9:00 μ.μ. Αρχιεπισκοπή Λεμεσός. **Προπώληση Tickethour.**

ΚΥΠΡΙΑ 2022

«Το Δωμάτιό μου Δεν Είναι Σκηνή»

Επιστρέφει και φέτος στην 30ή διοργάνωση το Διεθνές Φεστιβάλ Κύπρια. Καλλιτέχνες από την Κύπρο και τον κόσμο θα παρουσιάσουν το έργο τους. Την Τρίτη παρουσιάζεται η παράσταση «Το Δωμάτιό μου Δεν Είναι Σκηνή», σε Σκηνοθεσία του Πέτρου Χαραλάμπους. Μια κύπρια χορεύτρια παραμένει κλεισμένη στο διαμέρισμά της στην Πολωνία λόγω της πανδημίας. Δεν μπορεί να επιστρέψει στην πατρίδα και την οικογένειά της ή να πάει απέναντι στην όπερα όπου συνήθιζε να χορεύει. Ως αποτέλεσμα αυτού, το Δωμάτιό της γίνεται η Σκηνή...ή Όχι. Όταν μια ηθοποιός βιώνει κάτι ασυνήθιστο σε ένα δρόμο της Αθήνας, αποφασίζει να κλειστεί στο διαμέρισμά της. Δύο παράλληλες ιστορίες που συνδέονται...ή Όχι. Δημοτικό Θέατρο Λευκωσίας, Τρίτη 13/09, στις 8:30 μ.μ. **Πληροφορίες και εισιτήρια 77777040.**

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

Εκθεση της Μαριάντρης στην The Edit Gallery

Η Μαριάντρη είναι Κύπρια πολυκλαδική εικαστική καλλιτέχνης. Η δουλειά της περιστρέφεται γύρω από την διερεύνηση των κοινωνικοπολιτικών προεκτάσεων και του αντίκτυπου που έχουν στην κοινωνία μας. Η πρακτική της συνδυάζει τους τομείς της ζωγραφικής, της εγκατάστασης και των υφασμάτων. Στόχος της είναι να δημιουργήσει νέες αντιλήψεις στους θεατές, να τους προκαλέσει να αμφισβητήσουν τις όποιες προκαταλήψεις και πεποιθήσεις τους επέβαλε ασυνείδητα η κοινωνία μας και έτσι να ψάξουν να βρουν τα δικά τους πιστεύω. Τα εγκαίνια της έκθεσης θα γίνουν την Παρασκευή 16 Σεπτεμβρίου 2022 στις 6:00 μ.μ. και θα διαρκέσει μέχρι τις 15 Οκτωβρίου 2022. Αγίας Ζώνης 1, 23 Nicolaou Business Center, Λεμεσός. **Πληροφορίες τηλέφωνο 25251710.**

ΚΡΙΤΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗΣ | *Του* **ΝΙΚΟΥ Α. ΔΟΝΤΑ**

Μπραμς και Ντβόρζακ από την ΕΡΤ στο Ηρώδειο

Την Παγκόσμια Ημέρα της Μουσικής τίμησε στις 21 Ιουνίου η Εθνική Συμφωνική Ορχήστρα της ΕΡΤ με συναυλία της στο Ηρώδειο. Την ορχήστρα διηύθυνε ο Μιχάλης Οικονόμου, ενώ σολίστ ήταν ο Γκάι Μπράουνσταϊν.

Ο Μπράουνσταϊν ήταν από το 2000 και επί 13 χρόνια εξάρχων της Φιλαρμονικής του Βερολίνου. Υπήρξε ο νεότερος μουσικός που κατέλαβε αυτή τη θέση, την οποία άφησε προκειμένου να ασχοληθεί με την προσωπική του σταδιοδρομία. Στην Αθήνα υπήρξε σολίστ στο Κοντσέρτο του Μπραμς, ενώ κατά το δεύτερο μέρος της βραδιάς συμμετείχε από τα τελευταία αναλόγια στην ερμηνεία της Ογδοης Συμφωνίας του Αντονίν Ντβόρζακ.

Σε γενικές γραμμές, η ερμηνεία του Κοντσέρτου του Μπραμς κινήθηκε σε ασφαλή νερά. Η ορχήστρα άφησε την πρωτοβουλία στον σολίστα, δίνοντάς του όλο τον χώρο να διαπλάσει τη μουσική όπως εκείνος έκρινε. Είχε κανείς την αίσθηση πως σε ορισμένα σημεία ο Οικονόμου θα προτιμούσε πιο ζωηρές ταχύτητες, αλλά προσαρμοζόταν αμέσως στις πιο άνετες επιλογές του βιολονίστα. Ο Μπράουνσταϊν, πάλι, απέδωσε τη μουσική με μεγάλη ευαισθησία, πλαστικότητα και εκλεπτύνσεις, που δεν είναι βέβαιο ότι ήταν κατάλληλες για έναν μεγάλο, ανοιχτό και δίχως ανακλάσεις χώρο, όπως το Ηρώδειο. Στη διαμόρφωση των φράσεων την ερμηνεία του διέκρινε μια ευγένεια, την οποία δεν συναντά πια κανείς συχνά και η οποία μαρτυρεί τη βαθύτερη κατανόηση της γραφής του Μπραμς. Στο έργο αυτό η δεξιοτεχνία είναι σημαντικά περιορισμένη σε σχέση με άλλα, πολύ πιο εξωστρεφή κοντσέρτα της εποχής. Το βιολί συνδέεται οργανικά με τη θεματική ανάπτυξη της μουσικής και την προβολή του πλούσιου εσωτερικού συναισθήματός της. Ακριβώς σε αυτό φάνηκε να εστιάζει ο Μπράουνσταϊν, συνεργαζόμενος πολύ καλά με την ορχήστρα. Σημαντική ήταν επίσης η συμβολή των ξύλινων πνευστών, ειδικά του ομποΐστα Σπύρου Κοντού στην εκτενή εισαγωγή του δεύτερου μέρους του έργου.

Σολίστ στο Κοντσέρτο του Μπραμς ήταν ο Γκάι Μπράουνσταϊν, επί 13 χρόνια εξάρχων της Φιλαρμονικής του Βερολίνου.

Αλλαγή σκηνικού μετά το διάλειμμα, καθώς ο Μιχάλης Οικονόμου έδωσε μια πολύ πιο γλαφυρή ανάγνωση της Ογδοης Συμφωνίας του Ντβόρζακ. Μετά τα λυρικά πρώτα μέτρα και την πολύ καλή συμβολή της Μελίνας Μακρή στο φλάουτο (εδώ, όπως και στο τελευταίο μέρος), ο Οικονόμου επέλεξε ταχύτητα ζωηρή αλλά και με παλμό, η οποία ανέδειξε τις ποιότητες της μουσικής. Συγκαταλέγεται, ίσως, στους λίγους αρχιμουσικούς που δεν παίζουν απλά γρήγορα, αλλά ξέρει να δίνει παλμό και πλαστικότητα, δηλαδή κίνηση, στο ζωηρό τέμπο. Το αποτέλεσμα είναι ευχάριστα σβέλτο, αλλά επιπλέον αποκωδικοποιεί το έργο, καθώς το αρθρώνει σε υποενότητες που βοηθούν τον ακροατή να αντιληφθεί τις φράσεις, τη λογική, τη δραματουργία.

Στο δεύτερο μέρος διασφαλίστηκε ο διάλογος ανάμεσα σε ενότητες με διαφορετικές διαθέσεις, ενώ ευγένεια χαρακτήρισε το μελαγχολικό βαλς του τρίτου μέρους.

«Κύριοι, στη Βοημία οι τρομπέτες δεν καλούν ποτέ σε μάχη – καλούν πάντα σε χορό», φέρεται να έχει πει ο διάσημος Τσέχος αρχιμουσικός Ράφαελ Κούμπελικ με αφορμή την αρχή του τελευταίου μέρους της Συμφωνίας. Ετσι ήχησαν πράγματι οι τρομπέτες στη συγκεκριμένη συναυλία, δίνοντας το έναυσμα στον Οικονόμου να ολοκληρώσει το έργο με αισιόδοξο, θετικό πρόσημο.

Ο Απόστολος Κουρουπάκης απουσιάζει.

ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ**

Από τον Γκορμπατσόφ στον Ζιρινόφσκι

Και ο Guardian να μην έγραφε ότι «τα τελευταία 25 χρόνια κανείς δεν τον έπαιρνε ποτέ στα σοβαρά», θα το διαπιστώναμε από το ντοκιμαντέρ του Πάβελ Παβλικόφσκι «Ταξιδεύοντας με τον Ζιρινόφσκι», που συμπεριλαμβάνεται στο εμπνευσμένο αφιέρωμα στον Πολωνό δημιουργό, το οποίο παρουσίασε το 45ο Διεθνές Φεστιβάλ Ταινιών Μικρού Μήκους Δράμας (ολοκληρώνεται σήμερα). Ο Ρώσος υπερεθνικιστής αρχηγός του Φιλελεύθερου Δημοκρατικού Κόμματος και βουλευτής στη Δούμα επί 30 χρόνια, πέθανε φέτος τον Απρίλιο από COVID σε ηλικία 75 ετών. Ο Παβλικόφσκι είχε γυρίσει το ντοκιμαντέρ του, αρχές του '90, για λογαριασμό του BBC, ακολουθώντας τον λαϊκιστή δημαγωγό στην προεκλογική εκστρατεία του, με ατμόπλοιο, πλέοντας στον Βόλγα. Στις εκλογές του '93, ο Βλαντιμίρ Ζιρινόφσκι και το κόμμα του πήραν το 23% των ψήφων...

Και να μη γνωρίζαμε τον ρόλο που διαδραμάτισε ο Μιχαήλ Γκορμπατσόφ στην Ιστορία του 20ού αιώνα, θα τον αντιλαμβανόμασταν με το ντοκιμαντέρ του Βέρνερ Χέρτζογκ (και Αντρέ Σίνγκερ) «Meeting Gorbachev» του 2018. Συναντήσεις, πολύωρες συζητήσεις, σε διάστημα έξι μηνών, με τον Γκορμπατσόφ, όταν ο τελευταίος Σοβιετικός ηγέτης ήταν 87 ετών. Πέθανε πριν από λίγες ημέρες στα 91 του. Ο ιδιοφυής Γερμανός σκηνοθέτης ανασυστήνει την προσωπική ιστορία παράλληλα με την παγκόσμια, με σοφά επιλεγμένο υλικό και ζωντανές μαρτυρίες, ενώ ο Γκορμπατσόφ απαντάει, διηγείται, αναστοχάζεται, αυθεντικός, προσεκτικός, ειλικρινής και συγκινημένος (προβάλλεται για λίγες ακόμη ημέρες από το ERTFLIX).

Δύο σπουδαίες προσωπογραφίες, που παρά τις μεγάλες διαφορές τους (του Παβλικόφσκι είναι ένα αποδομητικό παιχνίδι με τον φακό, μικρού μήκους, του Χέρτζογκ είναι ένα υποδειγματικό ιστορικό ντοκουμέντο 91 λεπτών, που παρακολουθεί κανείς απνευστί) συγκλίνουν στην ίδια άποψη: η μεγάλη Ιστορία μπορεί να περιγραφεί από τον κινηματογράφο μέσα από τις ιστορίες των πρωταγωνιστών της. Ο Παβλικόφσκι χρησιμοποιεί δεξιοτεχνικά την αντίστιξη εικόνας και λόγου. Από την πρώτη σκηνή ακούμε τις εξαγγελίες του κόμματος του Ζιρινόφσκι: «αναζητούμε έντιμους, αφοσιωμένους πατριώτες για να οικοδομήσουμε τη νέα Ρωσία, τη μεγάλη Ρωσία... Ποιος αισθάνεται δυνατός και γενναίος;» Η κάμερα αποτυπώνει ένα σκόρπιο πλήθος, μάλλον αδιάφορο, εστιάζει σε έναν τύπο με τραγιάσκα, καρό πουκάμισο, τσιγάρο στην άκρη των χειλιών, εμφανώς αμέτοχο, ίσως και ασταθή... Ο Ζιρινόφσκι και η σύζυγός του με μαγιό σε υποτυπώδη, υποβαθμισμένη παραλία. Το ζεύγος σε γεύμα στην εξοχή (ο κύριος «συλλαμβάνεται» σε ελαφρά ρεψιματάκια, η κυρία να καθαρίζει τα δόντια της), εκμυστηρεύσεις του Ζιρινόφσκι για το άχρωμο της φτωχής ζωής του, όπου μόνο η πολιτική εμπλοκή τού πρόσφερε διέξοδο, δεν πίνει, δεν καπνίζει, τρώει με το κουτάλι μαύρο χαβιάρι, αποθεώνει τον λαό, επιτίθεται στις «ελίτ», ασκείται στη σκοποβολή, τρομοκρατώντας τους συνεργάτες του. Πολύ συχνά θυμίζει εντυπωσιακά τον Τραμπ... Οι γεωπολιτικές ιδέες του παραπέμπουν στον Πούτιν...

«Στον κόσμο αρέσουν οι πολιτικοί σαν τον Γέλτσιν, οι ριψοκίνδυνοι τύποι», λέει με πίκρα ο Γκορμπατσόφ, σχολιάζοντας τα γεγονότα του 1991, το πραξικόπημα, την άνοδο του Γέλτσιν, τον δικό του εξαναγκασμό σε παραίτηση από «κάποιους που ήθελαν να αρπάξουν την εξουσία». Ο Χέρτζογκ δηλώνει εξαρχής τη βαθύτατη εκτίμηση και τον θαυμασμό του στον άνθρωπο που «φέρει το βάρος της Ιστορίας». Οι ερωτήσεις του, μελετημένες, εμπεριστατωμένες, δίνουν τη δυνατότητα στον Γκορμπατσόφ να ανοίξει ένα διάλογο με τον εαυτό του. Εμφανής η απουσία οιασδήποτε αναφοράς στον Πούτιν. Υπάρχει όμως κι εδώ αδιάψευστος μάρτυς ο φακός. Στην κηδεία της πολυαγαπημένης συζύγου του, Ραΐσα (το 1999), ο Γκορμπατσόφ είναι συντετριμμένος, σκουπίζει διαρκώς τα μάτια του με ένα μαντίλι. Ο Πούτιν περνάει μπροστά από τη σορό, αμέτοχος, το βλέμμα του φαίνεται παγωμένο και αδιαπέραστο... «Δεν ολοκληρώσαμε το έργο μας, κάποιες δυνάμεις δεν ήθελαν δημοκρατία», σχολιάζει, σε άλλο σημείο, ο Γκορμπατσόφ.

Δύο ανεκτίμητα ντοκιμαντέρ που δηλώνουν, το καθένα με τον τρόπο του, ότι τόσο στο σινεμά όσο και στην Ιστορία υπάρχει πάντα «γωνία λήψης».

Οι Βυζαντινοί συνέχιζαν να ζουν...

Επίσημα κείμενα του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως στα χρόνια της πρώιμης οθωμανικής κυριαρχίας (1498-1565)

ΜΑΧΗ ΠΑΪΖΗ-ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΥ, ΓΙΟΥΛΗ ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ, Δ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΣ
Επίσημα κείμενα του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως - ΙΙ. Τα σωζόμενα από την περίοδο 1498-1565
εκδ. Εθνικό Ιδρυμα Ερευνών, 2021, **σελ.** 508

Του **ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Ν. ΜΑΚΡΙΔΗ***

Λίγα χρόνια μετά την έκδοση του πρώτου τόμου το 2013 (και αναθεωρημένη το 2016) με τα επίσημα κείμενα του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως από την περίοδο αμέσως μετά την Αλωση (1454-1498), κυκλοφόρησε πρόσφατα ένας νέος ογκώδης τόμος με ανάλογα κείμενα από την περίοδο 1498-1565.

Βρισκόμαστε στα χρόνια της πρώιμης οθωμανικής κυριαρχίας, και το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως –μετά την ανασύστασή του το 1454– δεν προσπαθεί να βρει απλώς τα πατήματά του στη νέα περίοδο, αλλά αρχίζει πλέον να εδραιώνεται ως βασικός θεσμός για την οργάνωση της κοινωνίας των ορθοδόξων υπηκόων.

Φυσικά, δεν υπάρχει καλύτερος τρόπος για να διαπιστωθεί αυτό από το να μελετηθούν τα πεπραγμένα του ίδιου του Πατριαρχείου κατά την εν λόγω περίοδο, η οποία καλύπτει ένα μεγάλο μέρος του 16ου αιώνα. Οπως και με την προηγούμενη περίοδο, τα Πατριαρχικά αυτά έγγραφα αποκαλύπτουν ότι «οι Βυζαντινοί εξακολουθούσαν να ζουν» ακόμη και δη με την έννοια της συνέχειας της βυζαντινής γραφειοκρατικής παράδοσης. Ο νέος τόμος περιλαμβάνει 105 τέτοια σωζόμενα κείμενα, τα οποία είναι πολύτιμα για την κατανόηση του ρόλου του Πατριαρχείου μέσα από ένα ευρύτατο φάσμα θεμάτων, τα οποία αφορούν κυρίως την εσωτερική ζωή της Εκκλησίας και περιλαμβάνουν ποικίλα προβλήματα σε επισκοπές, ορθόδοξες κοινότητες και μοναστήρια (μεταξύ άλλων, του Αγίου Ορους) μαζί με τα εξαρτήματά τους.

Δεν προσπαθεί να βρει απλώς τα πατήματά του στη νέα περίοδο, αλλά αρχίζει να εδραιώνεται ως βασικός θεσμός για την οργάνωση της κοινωνίας των ορθοδόξων υπηκόων.

SHUTTERSTOCK

Το εσωτερικό (διακρίνεται μεγάλο τμήμα του τέμπλου) του Πατριαρχικού Ναού του Αγίου Γεωργίου στην Κωνσταντινούπολη. Από τα κείμενα του 16ου αιώνα φαίνεται ο ευρύτερος «οικουμενικός» ρόλος του Πατριαρχείου, ο οποίος σε αρκετές περιπτώσεις επεκτείνεται και πέραν των ορίων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

Οι υποθέσεις

Στον μεγαλύτερο βαθμό πρόκειται για υποθέσεις εκκλησιαστικής κανονικής τάξης, όπως για δικαιοδοσίες, παρεμβάσεις, υπαγωγές, διαχείριση προνομίων, εποπτείες, επικυρώσεις, ενθρονίσεις, εγκαταστάσεις μητροπολιτών, επιπλήξεις, αφορισμούς ή σχετικές απειλές, καθαιρέσεις, καθώς και την οργάνωση των ποικίλων οικονομικών δραστηριοτήτων μαζί με την επίλυση σχετικών διενέξεων.

Σε μικρότερο βαθμό υπάρχουν κείμενα αναφορικά με πρακτικά θέματα (π.χ. γάμοι, ανάδοχοι σε βαπτίσεις) και προβλήματα ηθικής τάξης (π.χ. ιδιοποίηση διαθηκών, συνείσακτες γυναίκες). Η υπεράσπιση της ορθόδοξης πίστης απέναντι στη Δύση ή στο Ισλάμ δεν φαίνεται να είναι προτεραιότητα την περίοδο αυτήν – σε αντιδιαστολή με την πρώτη περίοδο μετά την Αλωση.

Πάντως, αυτό που φαίνεται χαρακτηριστικά είναι ο ευρύτερος «οικουμενικός» ρόλος του Πατριαρχείου, ο οποίος σε αρκετές περιπτώσεις επεκτείνεται και πέραν των ορίων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, αφορά δε εν πολλοίς τις κοινότητες της λεγομένης «Ορθόδοξης διασποράς». Τοιουτοτρόπως, το Πατριαρχείο επιχειρεί να ρυθμίσει θέματα που αφορούν τις ορθόδοξες κοινότητες στην Ιταλία (Βενετία, Αγκώνα, Ακράγαντας), όπου είχαν καταφύγει πολλοί ορθόδοξοι, ιδίως μετά την Αλωση.

Ο ευρύτερος ρόλος

Πιο σημαντικός είναι όμως ο ευρύτερος ρόλος του Πατριαρχείου αναφορικά με άλλες εκκλησιαστικές διοικήσεις υπό τη δικαιοδοσία του. Αυτό αφορά τη Μονή της Αγίας Αικατερίνης στο Σινά, αλλά και την επιβεβαίωση της υπαγωγής των επαρχιών του Πεκίου και της Σερβίας στην ιστορική Αρχιεπισκοπή Αχριδών (Σεπτέμβριος 1530), οι οποίες είχαν αυτονομηθεί για ένα διάστημα με τη μεσολάβηση των οθωμανικών αρχών.

Η τελευταία περίπτωση είναι λίαν επίκαιρη, δοθέντος ότι το 2022 χορηγήθηκε από το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως αυτοκεφαλία στην Εκκλησία της Βόρειας Μακεδονίας με την ονομασία «Αρχιεπισκοπή Αχρίδος» και ότι παρουσιάσθηκαν ορισμένα προβλήματα σχετικά με τον ρόλο του Πατριαρχείου Σερβίας στην εν λόγω διαδικασία.

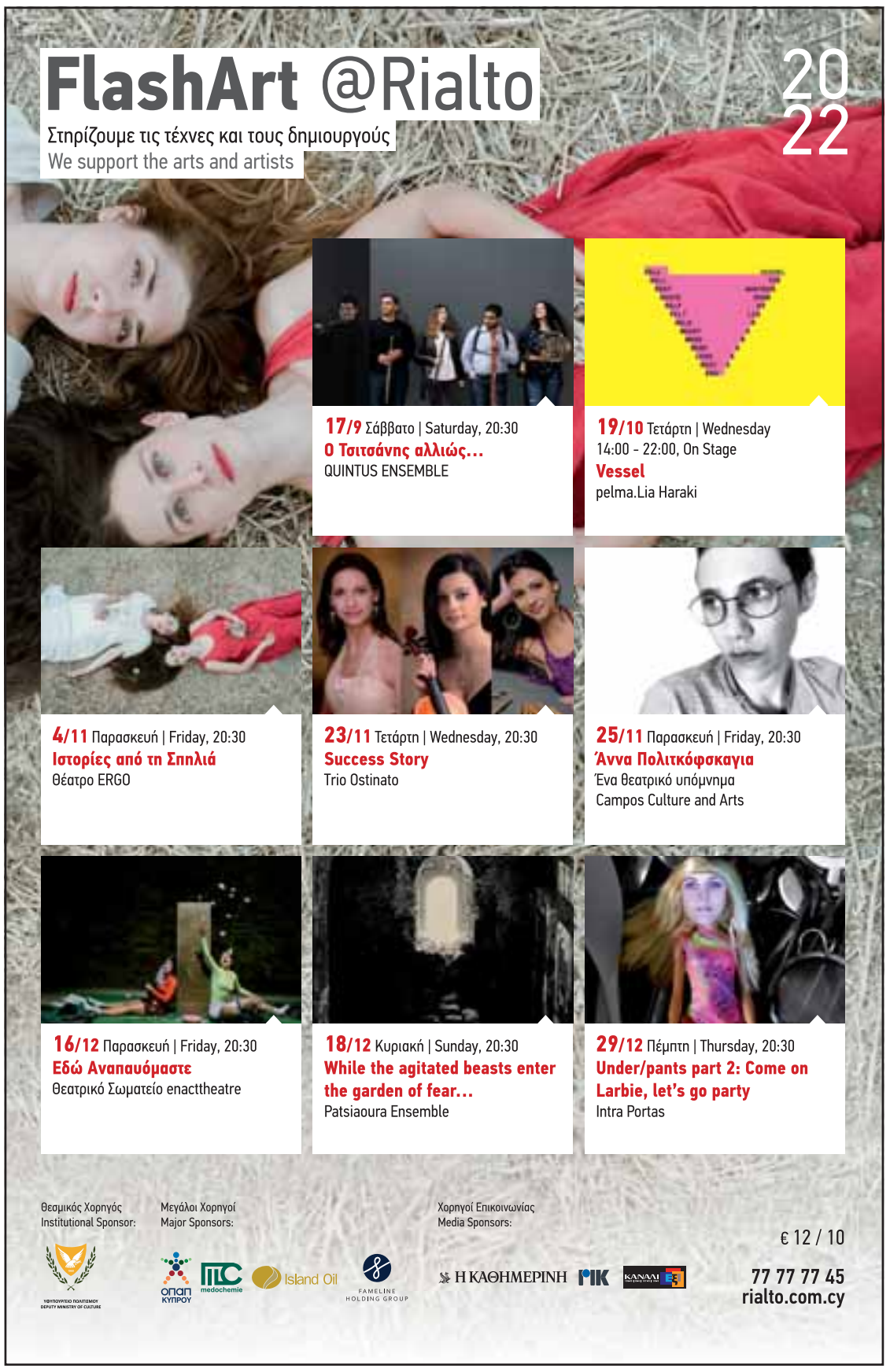

«Περνώντας περισσότερο χρόνο στην Κύπρο και συζητώντας με συνεργάτες για τις εννοιολογικές προεκτάσεις του τοπίου, προέκυψε ένα ενδιαφέρον για την κατανόηση της γης ως τόπος και δίκτυο στο οποίο ανήκουμε».

Μια διαλεκτική σχέση ύλης και τοπίου

Ο Λεόντιος Τουμπουρής μίλησε στην «Κ» με αφορμή τη συμμετοχή του στην Art-o-rama, Μασσαλίας, με την έκθεση «Briefly Eternal»

Συνέντευξη στη **ΛΟΥΙΖΑ ΛΟΥΗ**

Ο Κύπριος εικαστικός, Λεόντιος Τουμπουρής, μίλησε στην «Κ» με αφορμή τη συμμετοχή του στο Art-o-rama, της Μασσαλίας, σε συνεργασία με την Eins γκαλερί, με την ατομική έκθεση «Briefly Eternal». Η Art-o-rama είναι η πρώτη διεθνής έκθεση σύγχρονης τέχνης στη Νότια Γαλλία, η οποία αναπτύσσει μια νέα μορφή που την κάνει μοναδική. Κάθε περίπτερο θεωρείται ως ένας εκθεσιακός χώρος, του οποίου οι αρχιτεκτονικές ιδιαιτερότητες βρίσκονται στην επιμελητική πρόταση της κάθε γκαλερί για την έκθεση. Όπως αναφέρει ο Λεόντιος, η παρουσίαση στην Art-o-rama ήταν η συνέχεια της ατομικής έκθεσης που πραγματοποιήθηκε στο Korai στη Λευκωσία και αφορούσε την σχέση μεταξύ σώματος και ύλης μέσω της εμπειρίας του κυπριακού τοπίου. Ο τρόπος δημιουργίας της, πέρασε από διάφορα στάδια. Παίρνοντας το βίντεο από τις εικαστικές εγκαταστάσεις, από την έκθεση που έκανε στην Λευκωσία, δημιούργησε μια ηχητική αφήγηση η οποία στάθηκε ως βάση για την δημιουργία των έργων στην Μασσαλία, με κύρια υλικά του τον πηλό, το μέταλλο και το γυαλί. Εξηγώντας στην «Κ» για την επιλογή του τίτλου για την έκθεση, ο ίδιος λέει, «Η φράση Briefly Eternal έχει κάτι οξύμωρο που με προκαλεί να το κατανοήσω. Αποτελεί παράδειγμα του ενδιαφέροντός μου για την ευμεταβλητότητα της ύλης, την ένταση της στιγμής, του στιγμιότυπου, αλλά και την ευθραυστότητα και μεταβλητότητα τους, όπως άλλωστε και της ύπαρξης μας».

- Μίλησε μου για τα έργα που παρουσίασες στο Art-o-rama.

- Η παρουσίαση στο Art-o-rama συνιστά συνέχεια της ατομικής μου έκθεσης που πραγματοποιήθηκε στο Korai στη Λευκωσία τον περασμένο Μάρτιο-Απρίλιο. Το βίντεο με τίτλο Reconfiguring Motions αποτέλεσε τον πυρήνα για την ανάπτυξη της ομότιτλης έκθεσης, που πήρε τη μορφή εγκατάστασης στον χώρο του Korai και αφορούσε συσχετισμούς μεταξύ σώματος και ύλης μέσω της εμπειρίας του κυπριακού τοπίου. Κατά τη διάρκεια της κινηματογράφησης στο τοπίο, η λεκτική καταγραφή της εμπειρίας μου επέτρεψε να παράξω ένα κείμενο από το οποίο δημιουργήθηκε η ηχητική αφήγηση στο βίντεο (voice over). Εκκινώντας από το εν λόγω κείμενο, η ατομική έκθεση που παρουσίασα στο Art-o-rama αφορά την ανάπτυξη μιας διαλεκτικής σχέσης με το φυσικό τοπίο και την προσπάθεια κατανόησης και ίσως εφ-εύρεσης του τόπου (place). Στη σειρά επιτοίχιων έργων Hallucinations and tempi, επιλεγμένοι στίχοι από το κείμενο εγχαράχθηκαν σε μεταλλικά στοιχεία που τοποθετήθηκαν πίσω από γυάλινες ανάγλυφες επιφάνειες με αποτυπώματα θραυσμάτων του τοπίου που συνέλεξα κατά την κινηματογράφηση καθώς και υπόνοιες χειρονομιών. Τα ίδια κείμενα «παρουσιάζονται» στο Remembering Air, σε μια σειρά πήλινων ανάγλυφων κεραμικών που αναπαριστούν τις μετατοπίσεις που προκύπτουν στις φωνητικές χορδές κατά την προφορά των ίδιων στίχων. Χειρονομίες που προέρχονται από την ενσώματη μου μνήμη και την εμπειρία συνδιαλλαγής με τον πηλό, εμφανίζονται στη σειρά των βιτρώ με τίτλο Thinking More of The Future, με αναφορές στην παράδοση χρήσης του βιτρώ όπως και τη λατρεία της γης μέσω της παραγωγής λεξιλογίου και της σύνδεσής της με το τοπίο.

«Η περίοδος παραγωγής του έργου, αποτελεί το σημαντικότερο στάδιο στη δουλειά μου, καθότι τότε είναι που αρχίζω να αντιλαμβάνομαι καλύτερα τα υλικά και το έργο σε εξέλιξη».

«Στη δουλειά μου με ενδιαφέρει η παραγωγή συνθηκών που ευνοούν τη δημιουργία του νοητού χώρου που χρειαζόμαστε για να αποκτήσουμε μια κάποιου τύπου συνειδητότητα, να εντοπίσουμε τις μεθόδους πρόσληψης του έργου και οτιδήποτε το περιβάλλει», αναφέρει ο Λεόντιος Τουμπουρής

- Πώς προέκυψε η συνεργασία σου με την γκαλερί Eins και την έκθεση στη Μασσαλία;

- Η συνεργασία με την Eins ξεκίνησε το 2018, όταν ο Τάσος και ο Κωνσταντίνος Στυλιανού ίδρυσαν την γκαλερί. Με προσέγγισαν για μια ομαδική έκθεση που θα αποτελούσε την έναρξη του προγράμματος της Eins. Ο διάλογος με τον Τάσο, η εμπιστοσύνη του στην πρακτική μου και η υποστήριξη του, έχουν ως αποτέλεσμα μια μακροχρόνια σχέση. Η παρουσίαση στη Μασσαλία αποτελεί μια ένδειξη της συνεργασίας μας μέσω του ανοίγματος που κάνει η Eins για τη σύνδεση της με φορείς και επαγγελματίες του τομέα σε διεθνές επίπεδο.

-«Briefly Eternal» (Εν συντομία αιώνιος). Εξήγησε μου το σκεπτικό πίσω από τον τίτλο της έκθεσης.

- Η συγγραφή αποτελεί μέρος της πρακτικής μου και συχνά εμφανίζεται στις δουλειές που παρουσιάζω ως ηχητική αφήγηση σε ένα βίντεο, εκτυπώσεις σε στοίβες χαρτιού, ή ως ηχογραφημένα κείμενα σε ηχητικά έργα. Οι τίτλοι των έργων και των εκθέσεων προκύπτουν οργανικά μέσω της συγγραφικής μου πρακτικής σε μια προσπάθεια δημιουργίας ενός επιπλέον επιπέδου αφήγησης μεταξύ των έργων. Η φράση Briefly Eternal έχει κάτι οξύμωρο που με προκαλεί να το κατανοήσω. Αποτελεί παράδειγμα του ενδιαφέροντος μου για την ευμεταβλητότητα της ύλης, την ένταση της στιγμής, του στιγμιότυπου, την ευθραυστότητα και μεταβλητότητα τους, όπως άλλωστε και της ύπαρξης μας.

Η κατανόηση της γης...

- Σημαντικό ρόλο στη δουλειά σου έχει το υλικό. Μίλησε μου για την επιλογή που έκανες για την παρουσίαση στο Art-o-rama.

- Η συνδιαλλαγή μου με τα υλικά, η ιστορία που φέρουν, ο διάλογος που προκύπτει από αυτά και η συνεχώς μεταβαλλόμενη αντίληψή μου για τις υλικότητες που μας περιβάλλουν με αφορούν ιδιαίτερα. Στην πρόσφατη μου πρακτική με ενδιαφέρουν οι προεκτάσεις και παράμετροι που συνδέονται με το τοπίο και τη γη. Στο Art-o-rama παρουσίασα έργα με γυαλί, πηλό και μέταλλο, που ο χαρακτήρας, οι ιδιότητες τους, η κοινή τους καταγωγή, μου επιτρέπουν να προτείνω ρευστούς συσχετισμούς και αντιπαραθέσεις. Συχνά σκέφτομαι πως τα υλικά έχουν τη δική τους ιστορία, τη δική τους πραγματικότητα και χαρακτηριστικά, που θέλω να κατανοήσω και να διαχειριστώ. Γι' αυτό και η περίοδος παραγωγής του έργου αποτελεί τη σημαντικότερη στιγμή στη δουλειά μου καθότι τότε είναι που αρχίζω να αντιλαμβάνομαι με ουσιαστικό τρόπο τα υλικά και τη σχέση τους με τις απαιτήσεις του έργου.

«Η συνδιαλλαγή μου με τα υλικά, η ιστορία που φέρουν, ο διάλογος που προκύπτει από αυτά και η συνεχώς μεταβαλλόμενη αντίληψη μου για τις υλικότητες που μας περιβάλλουν, με αφορούν ιδιαίτερα».

-«We are static, fragile and prone to changes.We are ephemera. The stratum is telling us we are ephemeral. Our senses include us. (Είμαστε στατικοί, εύθραυστοι και επιρρεπείς σε αλλαγές. Είμαστε εφήμεροι. Το στρώμα μας λέει ότι είμαστε εφήμεροι. Οι αισθήσεις μας μάς περιλαμβάνουν.)» Εάν το σώμα θεωρείτε εφήμερο τότε τι συμβαίνει με την ψυχή;

- Η ερώτηση σου με χαροποιεί γιατί εντοπίζει την ευμεταβλητότητα του κειμένου που δεν εστιάζει στο σώμα ή την ψυχή ξεχωριστά. Στη δουλειά μου με ενδιαφέρει η παραγωγή συνθηκών που ευνοούν τη δημιουργία του νοητού χώρου που χρειαζόμαστε για να αποκτήσουμε μια κάποιου τύπου συνειδητότητα, να εντοπίσουμε τις δικές μας αντιλήψεις, τις μεθόδους πρόσληψης του έργου και οτιδήποτε το περιβάλλει. Πώς κατανοούμε ένα κείμενο, μια γλωσσική δομή, ένα γλυπτικό σύστημα, τη φόρμα της έκθεσης, είναι κάποια ερωτήματα που επανέρχονται συστηματικά. Θα ήθελα οι θεατές, αναγνώστες, ακροατές, όπως κι εγώ, να είμαστε σε θέση να δεχτούμε εισηγήσεις για μια συνεχή προσπάθεια κατανόησης, διερώτησης και μάθησης, μια ενεργή και διαλεκτική στάση κατά τη συνομιλία μας με την τέχνη.

- Πώς η γη και η γεωλογία εμπλέκονται στη δουλειά σου;

- Το συχνό περπάτημα σε αστικές περιοχές αρχικά και σε φυσικά περιβάλλοντα αργότερα που προέκυψε την τελευταία διετία, ήταν η πιο ουσιαστική μετατόπιση που βίωσα πρόσφατα και δεν άργησε να εισχωρήσει στη δουλειά μου. Περνώντας περισσότερο χρόνο στην Κύπρο και συζητώντας με συνεργάτες και φίλους για τις εννοιολογικές προεκτάσεις του τοπίου, προέκυψε ένα ενδιαφέρον για την κατανόηση της γης ως τόπος και δίκτυο στο οποίο ανήκουμε. Επίσης, η μετακίνηση και συμπερίληψη μέσα στο τοπίο καθώς και ολιστικές προσεγγίσεις σε σχέση με υπάρχοντα, έμβια ή μη, συστήματα στο τοπίο, αποτελούν κάποιες από αυτές τις προεκτάσεις που εξετάζω και διαχειρίζομαι.

- Ολοκληρώνοντας την έκθεση στη Μασσαλία ποιες είναι σκέψεις που σου αφήνει; Ποια είναι τα σχέδιά σου για το μέλλον;

- Δύο εβδομάδες μετά την ολοκλήρωση της παρουσίασης στη Μασσαλία, ο διάλογος, η παραγωγικότητα, η συνεχής εξέλιξη της πρακτικής μου και οι προοπτικές για μελλοντικές συνεργασίες, είναι πράγματα που κρατάω και συνεχίζουν να με αφορούν. Αυτή τη στιγμή ετοιμάζομαι για δύο συμμετοχές σε ομαδικές εκθέσεις τον Οκτώβριο, στην Λεμεσό και την Καλαβασό, και μια ατομική έκθεση στον χώρο της Eins στη Λεμεσό, στις αρχές του 2023.

Οι αλληγορικοί κόσμοι του Ρέι Μπράντμπερι

Ξεφυλλίζοντας το συγγραφικό έργο ενός οραματιστή

RAY BRADBURY
Ο εικονογραφημένος άνθρωπος
Μετάφραση - επίμετρο: Βασίλης Δουβίτσας,
εκδ. Αγρα, **σελ.** 448

Της **ΕΥΗΣ ΜΑΛΛΙΑΡΟΥ**

Σύμφωνα με τη Μάργκαρετ Ατγουντ, ο Αμερικανός συγγραφέας Ρέι Μπράντμπερι (1920-2012) απέκτησε το χρίσμα της συγγραφής σε μια μοναδική παράσταση ενός περιοδεύοντος τσίρκου που παρακολούθησε παιδί. Εκεί, ο μάγος Κύριος Ελέκτρικο (Mr Electrico) τον τίναξε με ρεύμα, φωνάζοντάς του ταυτόχρονα: «Ζήσε για πάντα!» (απόσπασμα συνέντευξής του στο επίμετρο της ελληνικής έκδοσης). Ο τίτλος «Ο εικονογραφημένος άνθρωπος» παραπέμπει στα τατουάζ που μια μάγισσα γέμισε ολόκληρο το σώμα ενός τσιρκολάνου, προκειμένου αυτός να κερδίζει χρήματα στις παραστάσεις. Κάθε βράδυ, τα τατού-εικονογραφήσεις ζωντανεύουν, λέγοντας ιστορίες καθώς εκείνος προσπαθεί να κοιμηθεί. Ο ήρωας θέλει να απελευθερωθεί από αυτά τα στοιχειά που τον κατατρύχουν, κάνοντάς τον παρείσακτο.

Οπως το φτιαγμένο από σάρκες νεκρών τέρας της νουβέλας «Φρανκεστάιν», που έγραψε η Μαίρη Σέλεϊ τον 19ο αιώνα, «Ο εικονογραφημένος άνθρωπος» συμβολίζει την τέλεση της αθάνατης λογοτεχνικής γραφής. Ο τίτλος που έδωσε ο Μπράντμπερι στην αμερικανική έκδοση, «The Illustrated Man» (1951), ίσως υποσημαίνει την εποχή που ο ίδιος έβγαζε χρήματα από ιλουστρέ περιοδικά, όπως το Playboy και το Esquire, δημοσιεύοντας ιστορίες του. Στο ύφος τους τα διηγήματα μοιάζουν με αφήγηση ονείρου ή εφιάλτη, αποτελώντας έτσι έναν διαυλο που συνδέει τη λογοτεχνία με το υποσυνείδητο. Ο συγγραφέας θεωρεί ότι η ψυχή του ανθρώπου ζει ανάμεσα στη φαντασία και στα όνειρα, αποκτώντας σώμα μέσα από τα λογοτεχνικά κείμενα.

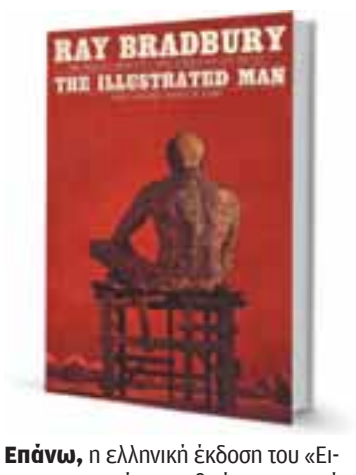

Επάνω, η ελληνική έκδοση του «Εικονογραφημένου ανθρώπου» και κάτω αμερικανική έκδοση του 1969.

Στα διηγήματά του αναπαράγεται η εικονοποίηση του φαντασιακού στοιχείου της λεγόμενης εποχής του Διαστήματος, 1950-1960 (Space Age).

Στα διηγήματα του Μπράντμπερι αναπαράγεται η εικονοποίηση του φαντασιακού στοιχείου της λεγόμενης εποχής του Διαστήματος, 1950-1960 (Space Age). Οι εξωγήινοι κόσμοι, οι αστροναύτες και οι πύραυλοι γίνονται αλληγορικό μέσο κατανόησης του δικού μας κόσμου. Λάτρης της λογοτεχνίας του φανταστικού με κύριο εκφραστή της τον Εντγκαρ Αλαν Πόε, ο Μπράντμπερι συνεργάστηκε για τη δημιουργία σεναρίων της «Ζώνης του λυκόφωτος» (The Twilight Zone), αμερικανικής τηλεοπτικής σειράς, διάσημης για τις μυστήριες, γκροτέσκες ιστορίες της. Στο δυστοπικό μυθιστόρημά του «Φαρενάιτ 451» (γνωστή ταινία της γαλλικής πρωτοποριας της δεκαετίας 1960 από τον Φρανσουά Τριφό), αναδεικνύει τον κίνδυνο να ενοχοποιηθούν τα βιβλία και να καταστραφούν στην πυρά από μια αποστειρωμένη κοινωνία. Σε έναν κόσμο κατεστραμμένων βιβλίων, μια ομάδα ανθρώπων έχουν γίνει οι ίδιοι τα εξαφανισμένα βιβλία, απομνημονεύοντάς τα. Συντελείται έτσι μια «σωματοποίηση» της φαντασίας.

Στο διήγημα «Οι εξόριστοι», μάγισσες πολεμούν εξ αποστάσεως αστροναύτες με στίχους από το έργο του Σαίξπηρ «Μακμπέθ», καθώς εκείνοι πρόκειται να προσγειωθούν στον πλανήτη Αρη, τόπο εξορίας χαρακτήρων και συγγραφέων της κλασικής λογοτεχνίας. Προγονή του συγγραφέα ήταν η Μαίρη Μπράντμπερι, η οποία καταδικάστηκε ως μάγισσα το 1692 στις περιβόητες δίκες για μαγεία του Σάλεμ, γεγονός που αποτελεί θεμελιακό μοτίβο της αμερικανικής τέχνης. Ο μακαρθισμός σχετίζεται με αυτόν τον σκοτεινό γοτθικό πυρήνα της Αμερικής. Με ειρωνεία, ο συγγραφέας διηγείται πώς στη Γη επικρατεί η αποστείρωση εγκεφάλου με δεκανίκι την ψυχανάλυση, ενώ στον Αρη διεξάγεται ο τηλεπαθητικός πόλεμος ενός φανταστικού κόσμου εναντίον ενός κίβδηλου πραγματικού.

«Η ασταμάτητη βροχή» εξελίσσεται στον πλανήτη Αφροδίτη, όπου διαρκής νεροποντή καθιστά το τοπίο μια μαυρόασπρη, υδάτινη κόλαση. Οι σταγόνες χτυπούν τον εγκέφαλο, φέρνουν τρέλα και αυτοκτονία στους γήινους κοσμοναύτες-εξερευνητές. Μόνη ελπίδα ο στεγνός χώρος ανάγνωσης του Ηλιακού Θόλου, αλληγορία της θαλπωρής που νιώθεις στη βιβλιοθήκη ή σε έναν βολικό καναπέ για διάβασμα. Τα βιβλία περιμένουν για να σώσουν αυτούς που αντέχουν την ενδελεχή έρευνα, οδηγώντας στον εντοπισμό ενός καταληκτικού Ηλιακού Θόλου.

Στην «Μπετονιέρα», οι υποσχέσεις της θρησκείας για έναν «καλύτερο κόσμο» που περιμένει αλλού, όπως και ο υποκριτικός συναισθηματισμός στις επιφανειακές σχέσεις των Γήινων, περιγράφονται επικριτικά στα γράμματα ενός Αρειανού προς τη γυναίκα του. «Ο πόλεμος είναι κακό πράγμα, αλλά η ειρήνη μπορεί να αποδειχθεί ζωντανός τρόμος», θα απαντήσει η Αρειανή σύζυγος.

Λάτρης της λογοτεχνίας του φανταστικού, ο Μπράντμπερι συμμετείχε στη δημιουργία σεναρίων της «Ζώνης του λυκόφωτος» (φωτογραφία), αμερικανικής τηλεοπτικής σειράς, διάσημης για τις μυστήριες, γκροτέσκες ιστορίες της.

Η τέταρτη διάσταση

Στην «Ωρα μηδέν», τα παιδιά επικαλούνται την τέταρτη διάσταση για να καταργήσουν τον κόσμο των μεγάλων. Κβαντομηχανική και μεταφυσική συναντιούνται όταν η παιδική ηλικία λειτουργεί πέρα απ' τις προκαταλήψεις. Η παιδική βία εδώ αλληγορεί αντιπολεμικά μηνύματα. Διαφαίνεται επίσης μια αναφορά στη νουβέλα «Το στρίψιμο της βίδας» («The Turn of the Screw») του Χένρι Τζέιμς, όπου πρωταγωνιστεί η ακραία δράση των ανηλίκων, όταν καταλαμβάνονται τα σώματά τους από ραδιούργα πνεύματα. Για τον Ρέι Μπράντμπερι, ο μεγάκοσμος του Διαστήματος αποτελείται από διάφορους μικροκόσμους: των ρομαντικών, της παιδικής ηλικίας, των διφορούμενων ρομπότ που μπορεί να είναι ανθρωπόμορφες ρεπλίκες, των εξόριστων χαρισματικών. Οπως λέει ο ίδιος στον πρόλογό του, τον ενδιαφέρει να διανοηθεί «τι θα γινόταν αν», χωρίς την αυστηρή ταύτιση της γραφής του με την επιστημονική φαντασία.

ΜΑΤΙΕΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Επιμέλεια: **ΝΙΚΟΣ ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΣ**

BAYERISCHEN STAATSBIBLIOTHEK

ΜΟΝΑΧΟ
Οκτόμπερ Φεστ
Η μεγάλη γιορτή του Μονάχου μετρά ήδη 187 χρόνια ζωής. Η εξέλιξή της από τον 19ο αιώνα έως σήμερα είναι ένας άλλος τρόπος να παρακολουθήσει κανείς μια λαϊκή γιορτή, με εμπόριο, κατανάλωση, διασκέδαση, μουσική, φαγητό και μπίρα ως ένα στοιχείο πολιτισμικής ταυτότητας. Η Βιβλιοθήκη της Βαυαρίας παρουσιάζει μια ενδιαφέρουσα ψηφιακή έκθεση για το Οκτόμπερ Φεστ με όλη την ιστορία του και τα πιο σημαντικά γεγονότα (https://www.bsb-muenchen.de/)

PHAIDON

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
Λούσιαν Φρόιντ
Μια νέα μονογραφία για τον Βρετανό ζωγράφο Λούσιαν Φρόιντ (1922-2011) πρόκειται να εκδοθεί από τον οίκο Phaidon. Σε συνεργασία με το Αρχείο Φρόιντ και τον συνεργάτη του και διευθυντή του Αρχείου, Ντέιβιντ Ντόσον, η επίτομη έκδοση υπογράφεται από τον τεχνοκριτικό Μάρτιν Γκέιφορντ. Η επιμέλεια είναι του Ντέιβιντ Ντόσον και του Μαρκ Χόλμπορν. Περιλαμβάνονται ζωγραφικά έργα, σχέδια, προσωπικές φωτογραφίες, ιδιωτικές επιστολές.

FITZ MUSEUM

ΚΕΜΠΡΙΤΖ
Ρούμπενς, λεπτομέρειες
Ο διευθυντής του Μουσείου Φιτζγουίλιαμ ανέλαβε το 2019 προερχόμενος από το Μετροπόλιταν της Νέας Υόρκης, και σε μια πρόσφατη ανάρτησή του στο Instagram εστιάζει στις λεπτομέρειες ενός έργου του Ρούμπενς, παρέχοντας μαθήματα παρατήρησης και ανάλυσης. Οδηγεί το βλέμμα μας στη μορφή ενός γηραιού άνδρα και στον χρωστήρα του Ρούμπενς, στον τρόπο που δουλεύει γύρω από τα κουρασμένα μάτια, που δείχνει το βάθος της γενειάδας...

STAEDEL MUSEUM

ΦΡΑΝΚΦΟΥΡΤΗ
Γλυπτική στον κήπο
Ο κήπος στο Μουσείο Staedel προσελκύει, χωρίς εισιτήριο, το κοινό καθώς έχει μετατραπεί σε κήπο γλυπτών. Δεκατέσσερα έργα γλυπτικής του 20ού και του 21ου αιώνα έχουν στηθεί με μια ελκυστική διασπορά στους κήπους του μουσείου με τις εξαιρετικές συλλογές. Είναι όλα πρόσφατα αποκτήματα του μουσείου και κατά μία έννοια συνοψίζουν την εξέλιξη στη γλυπτική τα τελευταία 100 χρόνια, αρχίζοντας από το 1912 με έργα του Κολμπ και του Γκάουλ.

MUSEE LOUVRE

ΠΑΡΙΣΙ
Φιλοποίμην
Από τις συλλογές του Μουσείου Λούβρου, το βλέμμα στέκεται στο γλυπτό του γενναίου στρατηγού και πολιτικού από την Πελοπόννησο, Φιλοποίμενος. Είναι ένα σπουδαίο έργο νεοκλασικής γλυπτικής που φιλοτέχνησε ο Νταβίντ ντ' Ανζέ το 1837. Ο Φιλοποίμην (253 π.Χ. - 183 π.Χ.) γεννήθηκε στη Μεγαλόπολη και πέθανε στη Μεσσήνη. Το γλυπτό αυτό επιλέχθηκε πρόσφατα από τα κοινωνικά δίκτυα του Λούβρου.

HERITAGE AUCTIONS

Ο Ροδόλφος Βαλεντίνο στην ακμή της δόξας του.

Τα στούντιο και οι αστέρες στο λαμπερό Χόλιγουντ του 1922

Το έτος 1922, πριν από 100 χρόνια δηλαδή, το Χόλιγουντ είχε πλέον ωριμάσει με μεγάλα στούντιο, παραγωγούς, φιλόδοξες παραγωγές, κινηματογραφικά περιοδικά και αστέρες, άνδρες και γυναίκες, που εξασκούσαν μεγάλη γοητεία. Ο Ροδόλφος Βαλεντίνο ήταν στο απόγειο της δόξας του, παρά τις μέτριες ταινίες του 1922, ανάμεσά τους και η πολύ γνωστή «Αίμα και άμμος». Το Χόλιγουντ προωθούσε νέα ονόματα και συντηρούσε τα παλιά, δοκιμασμένα ονόματα που γέμιζαν τα ταμεία. Αποκάλυψη της χρονιάς ήταν ο Μεξικανός χορευτής και έως τότε κομπάρσος Ραμόν Νοβάρο, που έκανε αμέσως επιτυχία με τον «Αιχμάλωτο της Ζέντα». Κλασικοί τίτλοι μεταφέρονταν στην οθόνη, όπως και ο «Κόμης Μόντε Κρίστο» με τον Τζον Γκίλμπερτ, ο «Ρομπέν των Δασών» με τον Ντάγκλας Φέρμπανκς (από τις μεγάλες επιτυχίες της χρονιάς), ο «Ολιβερ Τουίστ» με τον κοσμαγάπητο μικρό της οθόνης, Τζάκι Κούγκαν. Ο Τσάρλι Τσάπλιν συνέχιζε να θριαμβεύει όπως και ο έτερος κωμικός (λίγο ξεχασμένος πλέον) Μπεν Τέρπιν. Ο Μπάστερ Κίτον και ο Χάρολντ Λόιντ, από τα μεγαλύτερα ταλέντα, ανέβαιναν θεαματικά εκείνη τη χρονιά. Το 1922 ήταν και η χρονιά πιο καλλιτεχνικών δημιουργιών, όπως η φιλόδοξη και πολυδάπανη προσπάθεια της Ναζιμόβα να πρωταγωνιστήσει και να χρηματοδοτήσει την εξωτική παραγωγή «Σαλώμη» (από το θεατρικό του Οσκαρ Ουάιλντ), με κοστούμια εμπνευσμένα από τα σχέδια του Μπίρντσλεϊ. Η ταινία επαινέθηκε καλλιτεχνικά αλλά εισπρακτικά απέτυχε. Η Μαίρη Πίκφορντ ξαναγύρισε την παλιά επιτυχία της «Tess of the Storm Country», βασισμένη στο βιβλίο της Γκρέις Μίλερ Ουάιτ. Μεγάλα ονόματα της Παραμάουντ ήταν η Γκλόρια Σουάνσον και ο Ουάλας Ρινγ με νεοεμφανιζόμενη την Μπεμπέ Ντάνιελς. Ο Λον Τσάνεϊ και ο Ουάλας Μπίρι έχαιραν εκτίμησης ως καρατερίστες. Ο μεγάλος παραγωγός Γκρίφιθ είχε γυρίσει την ταινία «Τα ορφανά της καταιγίδας» με τις αδελφές Λίλιαν και Ντόροθι Γκις.

Ο αυστριακής καταγωγής σκηνοθέτης Εριχ φον Στρόχαϊμ είχε επανέλθει με την ταινία «Ανόητες σύζυγοι», μια ταινία κύρους για τη Γιουνιβέρσαλ. Αλλα μεγάλα ονόματα της οθόνης ήταν η Κλάρα Κίμπαλ Γιανγκ, η Αλις Τζόις, οι αδελφές Νόρμα και Κονστάνς Τάλματζ, η Ελζι Φέργκιουσον, ο Τομ Μιξ, και από τα νέα ονόματα ξεχώρισαν αμέσως η Κόνστανς Μπένετ, ο Ουίλιαμ Χέινς και η Μπίλι Ντόουβ.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΓΚΡΙ

Γράφει ο **ΗΛΙΑΣ ΜΑΓΚΛΙΝΗΣ**

Ενα απολίθωμα ταξιδεύει στα άστρα

Τραγούδια φαλαινών· το κλάμα ενός μωρού· ο παφλασμός των κυμάτων σε μιαν ακτή· μουσικές του Μπαχ, του Μότσαρτ, ιθαγενών, αλλά και ένα τραγούδι του Τσακ Μπέρι. Αυτοί είναι μερικοί από τους ήχους που περιλαμβάνονται στον περίφημο «χρυσό δίσκο» των διαστημοσυσκευών «Βόγιατζερ 1» και «Βόγιατζερ 2», που εκτοξεύτηκαν αυτές τις ημέρες από τη Γη πριν από σαράντα πέντε χρόνια ακριβώς.

Και οι δύο έχουν εγκαταλείψει το ηλιακό μας σύστημα και πλέουν πια στον διαστρικό χώρο, στέλνοντας σήματα πίσω στη Γη, περισσότερα από δέκα δισεκατομμύρια μίλια μακριά από εμάς, μεταφέροντας στο άπειρο ήχους, μουσικές και μηνύματα της Γης. Η NASA υπολογίζει πως το κοντινότερο πλέον άστρο από τους διαστρικούς ταξιδιώτες μας απέχει είκοσι πέντε τρισεκατομμύρια μίλια...

> *«Δεν ήταν αυτό ένα από τα πιο εκπληκτικά πράγματα που κάναμε ως είδος τον εικοστό αιώνα;».*

Ο συνθέτης Ντάριο Μαριανέλι, γνωστός από το βραβείο Οσκαρ για τη μουσική του στην ταινία «Εξιλέωση» (όπου ακούγεται η έξοχη «Ελεγεία για τη Δουνκέρκη»), συνέθεσε ένα εξαιρετικό κοντσέρτο για βιολί και ορχήστρα εμπνευσμένο από τους «Βόγιατζερ», το οποίο κλείνει με έναν συγκινητικό «Αποχαιρετισμό», βασισμένο στο βασικό θέμα παρτίτας του Μπαχ, η πρωτότυπη εκδοχή της οποίας ακούγεται στον «χρυσό δίσκο», ερμηνευμένη από τον Γκλεν Γκουλντ.

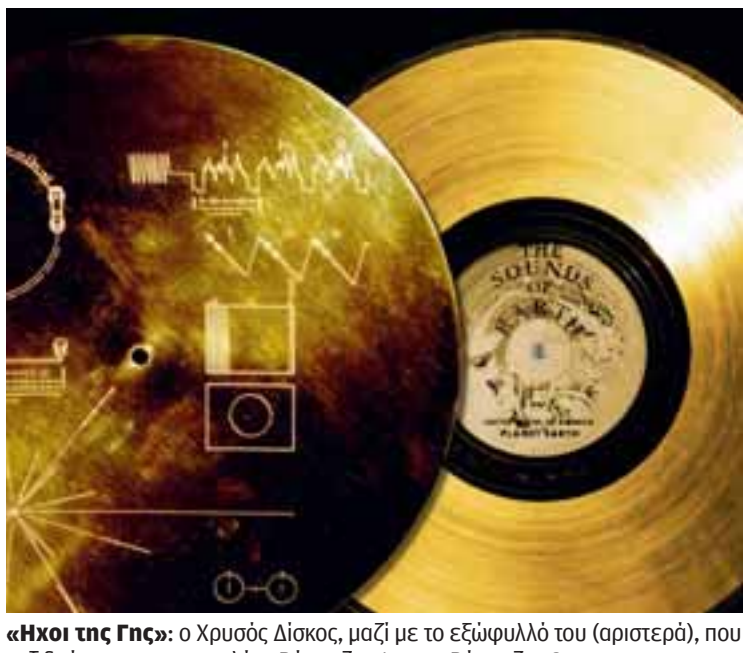

«Ηχοι της Γης»: ο Χρυσός Δίσκος, μαζί με το εξώφυλλό του (αριστερά), που ταξιδεύει με τις αποστολές «Βόγιατζερ 1» και «Βόγιατζερ 2».

Αλλά ο «χρυσός δίσκος» δεν αναμένεται να μας φέρει σε επαφή με κανέναν εξωγήινο, όχι ακόμη. Οπως δηλώνει στο περιοδικό Wired ο Τζον Λόμπεργκ, επιστημονικός καλλιτέχνης και ηγετικό πρόσωπο στην ομάδα δημιουργίας των «χρυσών δίσκων», το πιθανότερο είναι οι δίσκοι να βρεθούν από εξωγήινους πολιτισμούς εκατομμύρια χρόνια αργότερα, όταν η ανθρωπότητα ίσως έχει πάψει να υπάρχει. «Θα είναι περισσότερο σαν να έχουν βρει ένα απολίθωμα», λέει. «Δεν μπορείς να μιλήσεις στους δεινόσαυρους. Αυτό είναι ένα λείψανο – η νεκρολογία μας, υπό μία έννοια, ένα αναμνηστικό που θα δηλώνει ότι ήμαστε κάποτε εδώ».

Για τον Τζιμ Μπελ, αστρονόμο στο Πανεπιστήμιο της Αριζόνας και συγγραφέα βιβλίου για την αποστολή Βόγιατζερ, «ο Χρυσός Δίσκος, ένα κομμάτι του ανθρώπινου πολιτισμού, ένα κομμάτι τεχνολογίας με γραμματόσημο της δεκαετίας του '70 πάνω του – θα αντέξει στον χρόνο. Δεν είναι προς απαξίωση. Θα κρατήσει δισεκατομμύρια χρόνια. Θα επιβιώσει του πλανήτη απ' τον οποίο προήλθε».

Ο Μπελ, όμως, πιστεύει ότι αν κάποτε βρει κάποιος αυτό το «μπουκάλι με το μήνυμα μέσα», δεν θα είναι εξωγήινοι αλλά οι δικοί μας απόγονοι. «Η πρόβλεψή μου είναι πως το μήνυμα θα απευθύνεται σε εμάς. Εμείς θα το βρούμε – στο μακρινό μέλλον, όταν θα μπορούμε να ταξιδεύουμε στα άστρα. Και θα σκεφτόμαστε: Δεν ήταν αυτό ένα από τα πιο εκπληκτικά πράγματα που κάναμε ως είδος τον εικοστό αιώνα;».

ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ

Του **ΘΑΝΑΣΗ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΥ**

Αγορές εμπειριών

Οι ειδήσεις καμιά φορά, καθώς σκεδάζουν με κάθε ταχύτητα τον καλωδιωμένο κόσμο μας, γίνονται ολοένα και πιο παράξενες, επιβεβαιώνοντας την εφευρετικότητα του ανθρώπινου ζώου, την εφευρετικότητά του μέσα στην αμηχανία του απέναντι στη ζωή του. Διαβάζουμε την είδηση: «Τα τελευταία χρόνια η ταξιδιωτική βιομηχανία σημείωσε μια μεγάλη στροφή προ τα βιωματικά ταξίδια (experiential travel), διότι οι καταναλωτές επιλέγουν να αγοράσουν εμπειρίες αντί πραγμάτων» (εφημερίδα «Η Καθημερινή», 19 Απριλίου 2020).

Δεν θα έπρεπε να μας ξαφνιάζει βέβαια. Το ταξίδι, όπως και το ταξίδι της ζωής για το οποίο κάποιοι αναζητούν έναν «life coach», έναν προγυμναστή ή έναν προπονητή, είναι μια εμπειρία η οποία στις καλύτερες περιπτώσεις μετατρέπεται σε βίωμα, άρα μπορεί και αυτό να αναχθεί σε προϊόν εμπορεύσιμο.

Οι τουριστικές αγορές της Ανατολής, με τα εμπορεύματα των ίδιων των ανθρώπινων σωμάτων για σεξουαλική χρήση, που δεν ορρωδούν έναντι ούτε των παιδιών, θα ήταν ένα ακόμα γλίστρημα στη βαρβαρότητα, αν δεν ήταν μια κατεδάφιση μέσα σε αυτήν.

Μια πτώση και μία από τις πολλαπλές μεταμορφώσεις της παλαιάς δουλείας, η οποία δεν θα πάψει ποτέ να απασχολεί τους πλέον νουνεχείς στις περισσότερο ή λιγότερο λανθάνουσες μορφές της.

Μια έκπτωση, με όλη τη σημασία της λέξης, του ανθρώπου έξω από κάθε έννοια ανθρώπινου. Το πρόβλημα είναι ότι αυτή αποτελεί άλλη μια όψη της, την οποία χρειάζεται να συμπεριλάβουμε στο ανθρώπινο. Πώς αλλιώς να επιβεβαιωθεί ότι ο άνθρωπος για τον άνθρωπο είναι και γίνεται λύκος.

Εκεί όπου κατά περιόδους η Ιστορία πλημμυρίζει σε όλα τα επίπεδα από την ανθρώπινη καταστροφικότητα και βάφεται ανεξίτηλα από το μίσος, ο άνθρωπος δηλώνει τον έσχατο βαθμό της υπαρξιακής του καταβύθισης και ανικανότητας να

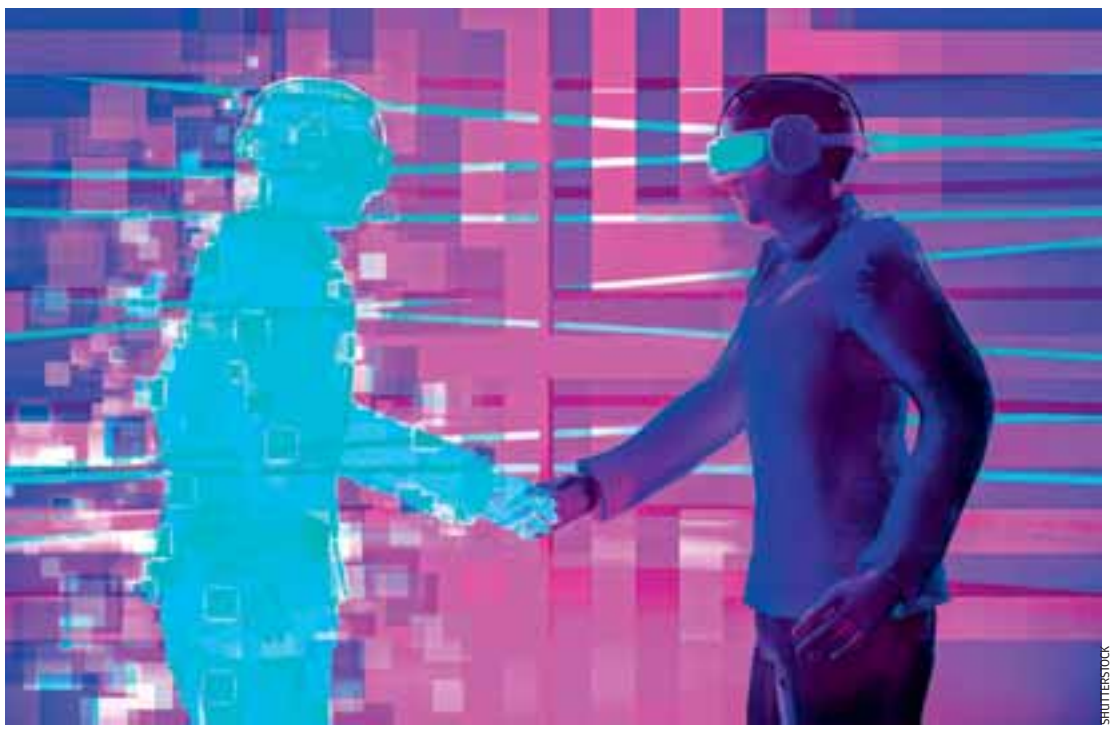

SHUTTERSTOCK

Ολος ο δυνητικός κόσμος τον οποίο άνοιξε για τους ανθρώπους του 21ου αιώνα η τεχνολογία, με το γεφύρωμα της φαντασίωσης και της πραγματικότητας μέσω ενός καταιγισμού εξωτερικών και έτοιμων προς χρήση εικόνων, δεν είναι παρά ένα παραπλανητικό βήμα από και προς τον άλλον και προς το νόημα της ζωής.

Η οδός για την πλήρη απονοηματοδότηση του ανθρώπινου σαρκίου και της ανθρώπινης ζωής είναι ανοιχτή.

ζήσει έξω από τον φόνο του άλλου, και βεβαίως και του εαυτού του. Ακούγεται ως παράδοξο ή οξύμωρο το να μην μπορεί να ζήσει κανείς έξω από την ενδεχόμενη καταστροφικότητα του εαυτού του, αλλά μόνον εφόσον κάθε άνθρωπος συμπεριλάβει στο είναι του αυτή την εκδοχή της ζωής του μπορεί στην πραγματικότητα να ζήσει πέρα από αυτήν.

Και μάλιστα έξω από παρόμοιες λύσεις, όπου μπορεί να φαντάζεται πως σκοτώνοντας τον άλλον, ή εκμεταλλευόμενος τον άλλον ή αγοράζοντάς τον τοις μετρητοίς ή επί πιστώσει, πατώντας τον για να ζήσει ο ίδιος, βρίσκει μια λύση ζωής. Αλλωστε οι «αγορές εμπειριών» δεν είναι παρά μια προσπάθεια να αγοράσει και να εξαγοράσει έναν χαμένο εαυτό, μια χαμένη ζωή στην απέλπιδα προσπάθειά του να βρει ένα νόημα και να βγει από την απόγνωση στην οποία η απουσία νοήματος τον ωθεί.

Γιατί το νόημα είναι κατεξοχήν ό,τι ο καθένας έχει να δημιουργήσει στη ζωή του, μικρούς πυρήνες έστω νοήματος που να σημαίνουν την κάθε μέρα του ή έστω τις περισσότερες μέρες του, καθώς ακόμη και το νόημα δεν είναι μία σταθερά που κανείς το κατακτά μια κι έξω σαν ένα κέντρο βάρους από το οποίο δεν μπορεί να ξεφύγει. Η απουσία βαρύτητας καιροφυλακτεί.

Ομως όλος ο δυνητικός κόσμος τον οποίο άνοιξε για τους ανθρώπους του 21ου αιώνα η τεχνολογία, με το γεφύρωμα της φαντασίωσης και της πραγματικότητας μέσω ενός καταιγισμού εξωτερικών και έτοιμων προς χρήση εικόνων, δεν είναι παρά ένα παραπλανητικό βήμα από και προς τον άλλον και προς το νόημα της ζωής μας, αν δεν συνοδεύεται από τη σκέψη και αν δεν αποπλανά στον έσχατο βαθμό παρέχοντας ό,τι παλιότερα παρείχαν με περισσότερο έλλογο τρόπο οι ιδεολογίες και οι θρησκείες. Μόνο που εδώ η παροχή των εικόνων προσφέρεται σε άλλο επίπεδο από εκείνο των ιδεών.

Η εικόνα είναι σαν να προσφέρει ένα «πακέτο ζωής», μια «εμπειρία» κι ένα «παιχνίδι» τα οποία βρίσκονται έξω από κάθε δυνατότητα εσωτερίκευσης και πραγματικής βίωσης: οι άνθρωποι κυκλοφορούν πολύ περισσότερο έξω από τον εαυτό τους, τον σωματικό εαυτό τους, έστω κι αν αυτός κυκλοφορεί πιο πολύ με την εικονική του μορφή και σαρώνει το αντιληπτικό τους πεδίο σαν να ήταν αυτός η υλική τους πραγματικότητα.

Υπό αυτή την έννοια είναι πιο εύκολο να παγιδευτεί κανείς στην εξαγορά του μέσω της εικόνας, χωρίς να διανοείται ότι έχει βρεθεί στη χώρα του Σάιλοκ και θέλει με τα αντίστοιχα νομίσματα να αγοράσει ένα κομμάτι κρέας. Η οδός για την πλήρη απονοηματοδότηση του ανθρώπινου σαρκίου και της ανθρώπινης ζωής είναι ανοιχτή.

ΚΡΙΤΙΚΗ

Της **ΛΙΝΑΣ ΠΑΝΤΑΛΕΩΝ**

Από συγγραφέας, αγρότης

ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΑΚΡΙΔΑΚΗΣ
Τα απόνερα της Σοφίας
εκδ. Εστία, **σελ.** 264

Η μοίρα του Ζαχαρία Μελιτάκη κρίθηκε στα δεκαπέντε του χρόνια. Επειτα από ένα οικογενειακό συμβούλιο, ο πατέρας του αποφάσισε να τον χρίσει συγγραφέα. Ηταν πεπεισμένος για το συγγραφικό ταλέντο του γιου του και για να ενθαρρύνει την κλίση του διοργάνωσε το καλοκαίρι του 2003, στο εξοχικό τους σπίτι στις Θέρμες, ένα νησιώτικο λουτροχώρι, λογοτεχνικές εσπερίδες. Ο έφηβος Ζαχαρίας πενθούσε τότε τον ανανταπόδοτο έρωτά του για τη Σοφία και, «τελώντας υπό το κράτος των εσωτερικών καυτών ζουμιών της απελπισίας» του, βρήκε στη συγγραφή παρηγοριά, αλλά και ένα μέσο για να αποκαταστήσει την αυτοεκτίμησή του. Τα «Απόνερα της Σοφίας» ήταν το τελευταίο του εφηβικό πόνημα, εμποτισμένο σε μεταφυσική αχλή, καθώς είχε βαφτιστεί την ίδια μέρα με τη Σοφία, αμέσως έπειτα από εκείνη, στα νερά της ίδιας κολυμπήθρας, «μέσα στα υγρά της δικής της βάφτισης». «Ημουν βουτηγμένος από μικρός μέσα στον ζωμό της Σοφίας». Δέκα χρόνια μετά το καλοκαίρι του «λογοτεχνικού οίστρου», όταν διέπρεψε σαν μικρός Ομηρος της θερινής κοινότητας, ο Ζαχαρίας, απόφοιτος της Γεωπονικής πια, επιστρέφει στις Θέρμες, όπου ανακαλύπτει την αληθινή του κλίση, τη φύση. Το φυσικό τοπίο τον συνταράζει. Τρελαίνεται με την ευωδιά των βοτάνων, τις χαρουπιές, τις ρίγανες, τα θρούμπια, τα θυμάρια και τα μάραθα, το κελάρυσμα του χειμάρρου, τα ανθισμένα ρείκια· «ένιωθα ότι άλλαζε μέσα μου όλος ο κόσμος, ο οποίος γνώριζα μέχρι εκείνη τη στιγμή της ζωής μου» (η σύνταξη του συγγραφέα). Αλλά η θλίψη τον παραμόνευε. «Υπέπεσα πάρα πολύ γρήγορα ξανά στη μελαγχολία της μοναξιάς μου [...]».

Η βουκολική ευωχία διασαλεύτηκε όταν ο πατέρας του τον έσυρε από τον ποιμενικό του λειμώνα στο λογοτεχνικό στερέωμα της Αθήνας, παρουσιάζοντάς τον σαν εξαίρετο πρωτοεμφανιζόμενο συγγραφέα, έχοντας εκδώσει ένα βιβλίο στο όνομά του. Εγκλωβισμένος στο πατρικό ψεύδος, ο Ζαχαρίας απολαμβάνει έναν απίστευτο λογοτεχνικό θρίαμβο. Το κακό είναι ότι δεν έχει καμία διάθεση να γράψει προκειμένου να εκπληρωθούν οι λογοτεχνικές προσδοκίες του πατέρα («μέσω εμένα φυσικά») γράφοντας το τόσο κρίσιμο για έναν ελπιδοφόρο πρωτοεμφανιζόμενο δεύτερο βιβλίο. Προτιμούσε να δρέπει καρπούς παρά δάφνες.

Από την αρχή του μυθιστορήματος ο Γιάννης Μακριδάκης βάζει τον ήρωα να οικτίρει την τραγική του κατάσταση, αποκρύπτοντας τα αίτια της δυστυχίας του. Το σασπένς κορυφώνεται με τις συγγραφικές κακουχίες του γεωπόνου. Επειδή, όμως, πέρα από το μελόδραμα, η άλλη σταθερά της πεζογραφίας του Μακριδάκη είναι η προάσπιση μιας οικολογικής ουτοπίας, ο ήρωας, «ένας εξόριστος αγρότης σε αστικό περιβάλλον», διατελώντας «σε κατάσταση ψυχολογικής κατακρήμνισης», συγκλονίζεται στο κέντρο της Αθήνας από μια παροξυσμική λατρεία της φύσης. Περπατώντας περιμετρικά της Βασιλίσσης Σοφίας, αποδίδεται σε περιπαθείς εναγκαλισμούς και εσώψυχες εκμυστηρεύσεις με ελιές, γαζίες, γιασεμιά, μουσμουλιές, νεραντζιές, καθώς και με μία αμυγδαλιά, «με την οποία είχαμε κάποιες στιγμές πολύ ιδιαίτερες και τρυφερές».

Στα βιβλία του Μακριδάκη το δραματικό αποβαίνει, ερήμην του, ιλαροτραγικό. Εδώ τη φαιδρότητα του ψυχοδράματος έρχεται να σφραγίσει μια εξωφρενική έκβαση, εκ του κορωνοϊού ορμώμενη. Ωστόσο, το σοβαρότερο πρόβλημα είναι αναντίρρητα η προχειρότητα του λόγου. Πολλές επαναλήψεις λέξεων μέσα στην ίδια σελίδα, αταίριαστες λόγιες εκφράσεις (κατάχρηση των ρημάτων «αφικνούμαι» και «διατελώ»), φλυαρίες, στομφώδεις μεταφορές, κραυγαλέες ασυνταξίες. Μπορεί ο αγρότης να εμβαπτίστηκε στα απόνερα της Σοφίας, αλλά λογοτεχνικά παρέμεινε αναλφάβητος. Ισως θα είχε ενδιαφέρον αν ο Μακριδάκης μετατόπιζε τη γραφή του από το δράμα στην ειρωνεία, εντοπίζοντας και αναδεικνύοντας ο ίδιος την κωμική χροιά των έργων του. Ετσι, κάθε κακοτεχνία θα αυτοακυρωνόταν εμφανιζόμενη ως εμπρόθετη.

500 ΛΕΞΕΙΣ

ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΝΑ ΒΟΥΓΙΟΥΚΛΙΔΟΥ

Η Αννα Βουγιουκλίδου γεννήθηκε στην Αθήνα και ζει στον Κορυδαλλό. Είναι αναπληρώτρια καθηγήτρια στο Τμήμα Πληροφορικής του Πανεπιστημίου Πειραιώς. Παρότι σπούδασε Γαλλική Φιλολογία στο ΕΚΠΑ και έχει διδακτορικό στη Συγκριτική Φιλολογία, θεωρεί ότι ωφελήθηκε στη λογοτεχνική συγγραφή από τα σεμινάρια δημιουργικής γραφής που παρακολούθησε με συντονιστή τον Μισέλ Φάις. Το 2020 κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Βακχικόν ένα δοκίμιό της για τη ζωή και το έργο του Γάλλου ποιητή και συγγραφέα Ζεράρ ντε Νερβάλ. Το «Στοπ καρέ» (εκδ. Βακχικόν) είναι το πρώτο της λογοτεχνικό βιβλίο.

Ποια βιβλία έχετε αυτόν τον καιρό πλάι στο κρεβάτι σας;
Τον 2ο τόμο από τα «Ηθικά Νικομάχεια» του Αριστοτέλη και το «Ονειρεύτηκα τη Διδώ» της Λένας Διβάνη.

Ποιος ήρωας/ηρωίδα λογοτεχνίας θα θέλατε να είστε και γιατί;
Η Ζαν ντ' Αρκ στο έργο του Ζαν Ανουίγ «Ο κορυδαλλός», γιατί είναι μια θαρραλέα Γαλλίδα Αντιγόνη.

Διοργανώνετε ένα δείπνο. Ποιους ποιητές ή συγγραφείς καλείτε, ζώντες και τεθνεώτες;
Τον Ζεράρ ντε Νερβάλ, φυσικά, που πολλά βράδια δεν είχε πού να φάει, τον Γιόζεφ Ροτ, τον Γκράμσι και τον Ξενοφώντα. Εγώ σιωπηλή θα χόρταινα από τις συζητήσεις τους.

Ποιο ήταν το πιο ενδιαφέρον στοιχείο που μάθατε πρόσφατα χάρη στην ανάγνωση ενός βιβλίου;
Η απώλεια της ανθρώπινης υπόστασης, σωματική, πνευματική και ψυχική, στο «1984» του Οργουελ, που μελέτησα φέτος με τους φοιτητές μου.

Ποιο κλασικό βιβλίο διαβάσατε πρόσφατα για πρώτη φορά;
Το «Πόλεμος και ειρήνη» του Τολστόι, ακόμη όμως δεν το έχω τελειώσει.

Και ποιο είναι το βιβλίο που έχετε διαβάσει τις περισσότερες φορές;
Είναι δύο. «Ο ξένος» του Καμί και το «Ζεν και η τέχνη συντήρησης της μοτοσικλέτας» του Πίρσινγκ.

Πώς επηρεάζει την Αννα η επαφή με ιστορίες γυναικών διαφορετικής κουλτούρας και επιβολής της δικτατορίας στη χώρα;
Της προκαλεί ένα ασυνείδητο άγχος γιατί ζει μια μεταβατική περίοδο, το πέρασμα από την παιδική ηλικία στην εφηβεία, και ταυτόχρονα πρέπει να ταξινομήσει και να αφομοιώσει όλες τις πληροφορίες που της ήρθαν απότομα και σε σύντομο χρονικό διάστημα.

Παρά τη φιλία και τα κοινά βιώματα των γυναικών, γιατί να υπάρχουν καλά κρυμμένα μυστικά;
Γιατί είναι γυναίκες μιας κάποιας ηλικίας, και όσο μορφωμένες και χειραφετημένες και αν είναι, δεν κατάφεραν να απελευθερωθούν εντελώς από τα στερεότυπα αγωγής περασμένων εποχών.

Είναι το «Στοπ καρέ» γυναικεία υπόθεση και γιατί;
Απόλυτα, γιατί αναφέρεται σε αιώνια υπαρξιακά, επαγγελματικά και κοινωνικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες όλων των εποχών.

Επιμέλεια: **ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΣΚΑΡΑΚΗ**

ΨΗΦΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

από τη Read LIBRARY

ΕΥΡΥΔΙΚΗ ΑΜΑΝΑΤΙΔΟΥ
Πόσο παλιό είναι το χθες
Εκδόσεις της Ανοικτής Βιβλιοθήκης
Άδεια διανομής: Creative Commons BY-NC-ND
Σελίδες: 78

«Τις λέξεις τις κόβουμε και τις ράβουμε ανάλογα με το ρούχο που θέλουμε να φτιάξουμε κάθε φορά. Τις αγαπάω τις λέξεις, θέλω να πιστεύω πως με αγαπάνε κι αυτές, γι' αυτό και με συντροφεύουν χρόνια στα ταξίδια μου». Ε. Αμανατίδου

Η Ευρυδίκη Αμανατίδου γεννήθηκε στην Αθήνα το 1963 και σπούδασε Νομικά. Συμμετείχε στην έκδοση νομικού περιοδικού με αντικείμενο την Εγκληματολογία και τη Σωφρονιστική. Τον Δεκέμβριο του 1991 βραβεύτηκε από το Υπουργείο Πολιτισμού για το παιδικό θεατρικό της έργο Ένα καπέλο για τον καθηγητή. Το 2005 έλαβε τιμητική διάκριση στον Λασκαρίδειο Διαγωνισμό Διηγήματος. Έργα της που έχουν εκδοθεί: Ένα καπέλο για τον καθηγητή, (1993, παιδικό θεατρικό), τα μυθιστορήματα Στη Μεσόγειο κολυμπούν παράξενοι θεοί, (2006), Σιωπηλή πέτρα, (2007), Η ακριβή ανάσα του νερού, (2009) και Ο φύλακας στο φάρο, (2011). Έχουν κυκλοφορήσει σε ψηφιακή μορφή οι ιστορίες για παιδιά: Η πολιτεία που δεν είχε Χριστούγεννα, Ο ήλιος που έχασε το δρόμο του, Το αεράκι και η καμινάδα το 2012 και Το συναχωμένο ηφαίστειο το 2013. Μικροδιήγημά της υπάρχει στην ψηφιακή συλλογή Tweet Stories - Λογοτεχνία σε 140 χαρακτήρες. Διηγήματα της έχουν δημοσιευτεί στα περιοδικά αντί χ λόγου, Fresh Magazine και στην online ανθολογία διηγημάτων Onestory.gr. Παιδικά θεατρικά της έργα έχουν ανέβει κατά καιρούς από σχολεία και συλλόγους. Η συλλογή διηγημάτων, «Πόσο παλιό είναι το χθες», αποτελείται από δεκατέσσερα μικρά διηγήματα.

Το ηλεκτρονικό βιβλίο διατίθεται δωρεάν από την εφαρμογή Read Library. Επισκεφθείτε τον ιστότοπο https://www.read-library.com/ για περισσότερα βιβλία και πληροφορίες.

Ανδρονίκη Λασηθιωτάκη
lasithiotakisa@sppmedia.com

9/11, η μνήμη των θυμάτων και η δύναμη της Νέας Υόρκης

Η ανοικοδόμηση του «σημείου μηδέν»

Συνέντευξη στον
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟ ΚΟΝΤΟΚΩΣΤΑ

Για σχεδόν 30 χρόνια οι Δίδυμοι Πύργοι αποτελούσαν ορόσημα του Παγκόσμιου Κέντρου Εμπορίου (ΠΚΕ) στη Νέα Υόρκη. Μέχρι τη μέρα που οι τρομοκράτες της Αλ Κάιντα «έριξαν» δύο αεροσκάφη πάνω τους. Μέσα σε λίγη ώρα οι πύργοι κατέρρευσαν και τη θέση τους πήραν χιλιάδες νεκροί και τεράστιοι όγκοι από χαλάσματα. Η 11η Σεπτεμβρίου 2001 μετέτρεψε αυτό που κάποτε σηματοδοτούσε την οικονομική ισχύ της Νέας Υόρκης, σε μια άμορφη μάζα.

«Θα ξαναχτίσουμε. Θα βγούμε από αυτό ισχυρότεροι από πριν, πολιτικά ισχυρότεροι, οικονομικά ισχυρότεροι», δήλωσε την ημέρα της επίθεσης ο τότε δήμαρχος της Νέας Υόρκης Ρούντι Τζουλιάνι. Επρεπε όμως να περάσουν τέσσερα χρόνια μέχρι να ξεκινήσουν οι εργασίες στο «σημείο μηδέν» και δέκα μέχρι να παραδοθεί το μνημείο.

Ο λόγος της καθυστέρησης είχε να κάνει σε σημαντικό βαθμό με τη διπλή ανάγκη ανοικοδόμησης του εμπορικού κέντρου και τιμής της μνήμης των θυμάτων. Σ' αυτό έπαιξαν ρόλο τα αντικρουόμενα συμφέροντα του επιχειρηματία Λάρι Σίλβερστιν, που μίσθωσε το Παγκόσμιο Κέντρο Εμπορίου λίγες εβδομάδες πριν από την επίθεση, τα συμφέροντα της λιμενικής αρχής της Νέας Υόρκης στην οποία ανήκε η γη και, φυσικά, των οικογενειών των θυμάτων, που ήθελαν η μνήμη τους να τιμηθεί με τον σωστό τρόπο.

Την ιστορία αυτή και τους πρωταγωνιστές της κατέγραψε αναλυτικά η καθηγήτρια στο τμήμα Επιχειρηματικών Σπουδών στο Πανεπιστήμιο Κολούμπια Λιν Σάγκαλιν στο βιβλίο της «Power at Ground Zero - Politics, money and the remaking of lower Manhattan» και με την οποία η «Κ» μίλησε αποκλειστικά με αφορμή την επέτειο της 11ης Σεπτεμβρίου.

Η καθηγήτρια στο τμήμα Επιχειρηματικών Σπουδών στο Πανεπιστήμιο Κολούμπια και συγγραφέας Λιν Σάγκαλιν μίλησε στην «Κ».

Μπορείς να καταστρέψεις δύο εμβληματικά κτίρια, αλλά δεν θα καταστρέψεις ποτέ την πόλη και το πείσμα των ανθρώπων που ζουν σε αυτή.

Το πρωί της 11ης Σεπτεμβρίου 2001 η Λιν Σάγκαλιν είναι στο γραφείο της στο Πανεπιστήμιο Κολούμπια όταν μπαίνει μέσα η συνάδελφός της και της εξηγεί ότι ένα αεροπλάνο έπεσε στον πύργο του Παγκοσμίου Κέντρου Εμπορίου. «Αμέσως κατεβήκαμε στο λόμπι του πανεπιστημίου και είδαμε στην τηλεόραση το δεύτερο αεροπλάνο να πέφτει στον άλλο πύργο. Σκέφτηκα πώς θα μπορούσαμε να βοηθήσουμε. Γνωρίζαμε ότι αρκετοί πρώην φοιτητές μας δούλευαν στα κτίρια και δυστυχώς έχασαν τη ζωή τους», λέει στην «Κ» η Λιν Σάγκαλιν σχετικά με το πώς βίωσε τη στιγμή της επίθεσης.

Δύο χρόνια αργότερα ξεκίνησε να καταγράφει την προσπάθεια ανοικοδόμησης στο «σημείο μηδέν». Μια καταγραφή που ολοκληρώθηκε το 2016 με την κυκλοφορία του βιβλίου της, το οποίο ξεκινάει με τη σημασία που είχε το ΠΚΕ για την πόλη της Νέας Υόρκης.

«Τη δεκαετία του '60 ξεκίνησε μια προσπάθεια να αναζωογονηθεί το νότιο τμήμα του Μανχάταν, καθώς πολλές επιχειρήσεις είχαν μεταφερθεί δεκαετίες πριν στο κέντρο της Νέας Υόρκης. Το Παγκόσμιο Κέντρο Εμπορίου που εγκαινιάστηκε το 1973 ήταν το επιστέγασμα αυτής της προσπάθειας. Εγινε το σύμβολο της οικονομικής δύναμης, όχι μόνο της Νέας Υόρκης αλλά και του καπιταλισμού γενικότερα και ήταν και ο λόγος που έγινε στόχος από τους τρομοκράτες», λέει στην «Κ» για τη σημασία του ΠΚΕ η Σάγκαλιν και προσθέτει για τη διαδικασία της ανασυγκρότησης, η οποία είχε δύο σκέλη: «Το πρώτο σκέλος ήταν οι πύργοι με τα γραφεία και τις εμπορικές χρήσεις που έπρεπε να ξαναγίνουν, καθώς για τον κυβερνήτη της Νέας Υόρκης, Τζορτζ Πατάκι, ήταν σημαντικό στοιχείο για την οικονομική ανασυγκρότηση του νότιου Μανχάταν. Το δεύτερο σκέλος είχε να κάνει με αυτό που αντιπροσώπευε το ΠΚΕ. Ηταν σημαντικό για τη Νέα Υόρκη να δείξει αντοχή. Οτι μπορείς να καταστρέψεις δύο εμβληματικά κτίρια, αλλά δεν θα καταστρέψεις ποτέ την πόλη και το πείσμα των ανθρώπων που ζουν σε αυτή και βοήθησαν να τη χτίσουν από γενιά σε γενιά. Είχε πολλαπλή σημασία η ανασυγκρότηση. Συμβολική, οικονομική, πολιτική και κοινωνική».

Ετσι ξεκίνησε ο σχεδιασμός στο «σημείο μηδέν». Ενας σχεδιασμός που για τη Σάγκαλιν έπρεπε να εξυπηρετήσει δύο σκοπούς: την ανοικοδόμηση του εμπορικού κέντρου και τη διατήρηση της μνήμης. Αυτή η διπλή υποχρέωση θα επηρέαζε την πορεία των εργασιών.

JENNIFER S. ALTMAN / THE NEW YORK TIMES

The Oculus. Ο επιβλητικός τερματικός σταθμός του μετρό, δίπλα στο μνημείο για τα θύματα της 11ης Σεπτεμβρίου, που σχεδιάστηκε από τον Σαντιάγο Καλατράβα. «Η ανασυγκρότηση της περιοχής και η μνήμη είχαν την ίδια προτεραιότητα, αλλά αδιαμφισβήτητα οτιδήποτε αφορούσε το μνημείο των θυμάτων είχε προβάδισμα».

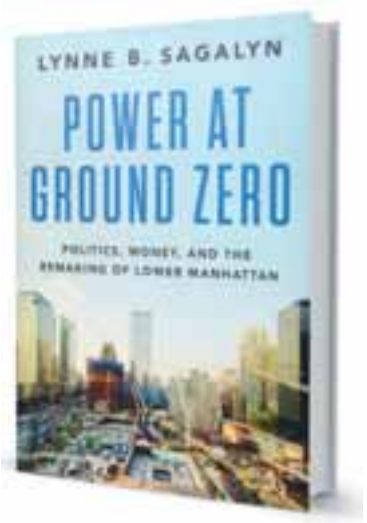

Το βιβλίο της Σάγκαλιν καταγράφει την ιστορία και τους πρωταγωνιστές της ανάπλασης του σημείου όπου βρίσκονταν οι Δίδυμοι Πύργοι.

Οι δύο προτεραιότητες

«Είχες δύο προτεραιότητες στο "σημείο μηδέν": την ανοικοδόμηση και τη μνήμη. Και τα δύο έπρεπε να ικανοποιηθούν μέσα σε 16 εκτάρια. Ο χώρος αυτός για τη Νέα Υόρκη είναι αρκετά μεγάλος, αλλά τα πάντα άλλαξαν όταν ο κυβερνήτης Πατάκι είπε ότι τίποτα δεν θα χτιστεί εκεί που έπεσαν οι Δίδυμοι Πύργοι. Ετσι ξαφνικά έμενες με τη μισή γη και ήταν αδύνατο να χτίσεις εκεί τα άλλα κτίρια. Η λύση ήταν να αποκτηθεί επιπλέον χώρος νότια του "σημείου μηδέν". Βλέπετε, και η ανασυγκρότηση και η μνήμη είχαν την ίδια προτεραιότητα, αλλά αδιαμφισβήτητα οτιδήποτε αφορούσε το μνημείο των θυμάτων είχε προβάδισμα. Επρεπε να ασχοληθείς με την πολιτική και τον σχεδιασμό του μνημείου την ίδια στιγμή που σχεδίαζες και το εμπορικό κομμάτι. Αυτό καθόρισε και τους χρόνους και τον σχεδιασμό των έργων στο "σημείο μηδέν"».

Οι οικογένειες των νεκρών έπαιξαν ρόλο σε κάθε φάση του έργου

Το 2003 επελέγη από τον Πατάκι η πρόταση του Ντάνιελ Λίμπεσκιντ για το νέο Παγκόσμιο Κέντρο Εμπορίου. Παρά την επιλογή του σχεδίου, όμως, έπρεπε να περάσουν τρία χρόνια για να ξεκινήσουν οι εργασίες. Ενας από τους λόγους της καθυστέρησης ήταν ο σχεδιασμός του μνημείου και οι απαιτήσεις των οικογενειών των θυμάτων. Σε εκείνη τη διετία των καθυστερήσεων μεταξύ 2005-2006, καθοριστικό ρόλο έπαιξε ο δήμαρχος Μπλούμπεργκ για να λυθούν τα προβλήματα και να προχωρήσουν οι διαδικασίες. Οπως εξηγεί η Σάγκαλιν: «Οι οικογένειες έπαιξαν μεγάλο ρόλο σε κάθε φάση του σχεδιασμού και των εργασιών του μνημείου. Δεν είχαν καμία σχέση με το εμπορικό μέρος, αλλά είχαν μεγάλη επιρροή σε ό,τι είχε να κάνει με το μνημείο και οτιδήποτε γύρω από αυτό. Ηταν πολύ δύσκολο για κάθε πολιτικό να πει "όχι" σε αυτά που απαιτούσαν οι οικογένειες. Στο τέλος όμως το μνημείο ήταν έτοιμο στην ώρα του για τη δέκατη επέτειο και καθοριστικό ρόλο για να γίνει αυτό διαδραμάτισε ο δήμαρχος Μπλούμπεργκ, ο οποίος τέθηκε επικεφαλής του ιδρύματος για το μνημείο. Πρέπει να επισημάνουμε εδώ ότι το μνημείο δεν έγινε με κρατικά λεφτά, αλλά από χορηγίες ιδιωτών. Ετσι η εύρεση χρηματοδότησης ήταν επίσης μια πρόκληση».

Την ευθύνη για την κατασκευή του μνημείου ανέλαβε, μεταξύ άλλων, η λιμενική αρχή, η οποία το 2006 ήρθε και σε συμφωνία με τον Σίλβερστιν για τη χρηματοδότηση των έργων, βάζοντας έτσι τέλος σε ένα σίριαλ που είχε να κάνει με το ποιος μπορούσε να χτίσει τι πάνω στο «σημείο μηδέν». Σύμφωνα με τη Σάγκαλιν, η ανοικοδόμηση στο «σημείο μηδέν» ήταν μια εξαιρετικά πολύπλοκη πολιτική και νομική διαδικασία λόγω των πολλών συμφερόντων εκεί και δεν θα προχωρούσαν οι εργασίες αν δεν καθορίζονταν με σαφήνεια τα καθήκοντα κάθε πλευράς μετά το 2006.

Το μνημείο δεν έγινε με κρατικά λεφτά, αλλά από χορηγίες ιδιωτών· η εύρεση χρηματοδότησης ήταν μια πρόκληση.

TODD HEISLER / THE NEW YORK TIMES

Λουλούδια στο μνημείο των θυμάτων της τρομοκρατικής επίθεσης στους Δίδυμους Πύργους.

Το βιβλίο της Σάγκαλιν ολοκληρώνεται το 2016 με την παράδοση του επιβλητικού τερματικού σταθμού, που σχεδιάστηκε από τον Σαντιάγο Καλατράβα. Εξι χρόνια μετά και με τα περισσότερα έργα στο «σημείο μηδέν» να έχουν ολοκληρωθεί, το τελικό αποτέλεσμα για τη συγγραφέα είναι ικανοποιητικό.

«Θα επιμείνω σ' αυτό που είπα όταν κυκλοφόρησε το βιβλίο. Πιστεύω ότι ήταν επίτευγμα που βρέθηκε τρόπος να πραγματοποιηθεί η διπλή εντολή της ανοικοδόμησης και η τιμή της μνήμης των θυμάτων σε σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα, με δεδομένη τη συναισθηματική φόρτιση και τα προβλήματα που προέκυπταν σε κάθε φάση του έργου. Επίσης αναζωογονήθηκε όλο το νότιο Μανχάταν, καθώς κρατικά χρήματα δόθηκαν και για τη γενική αναβάθμιση της περιοχής. Είναι τέλειο έργο; Οχι. Είναι λίγο περισσότερο συμβατικό από αυτό που θα προτιμούσαν οι αρχιτέκτονες; Φυσικά. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι δεν είναι ένα επίτευγμα. Οι περισσότεροι Νεοϋορκέζοι είμαστε πρακτικοί. Θα γκρινιάξουμε, θα διαμαρτυρηθούμε, αλλά στο τέλος θα το αποδεχθούμε και θα προχωρήσουμε. Και νομίζω αυτό ισχύει και στο "σημείο μηδέν". Είναι ένας μεγάλος δημόσιος χώρος. Οκτώ εκτάρια για το μνημείο το οποίο είναι στην επιφάνεια και όχι κάτω από το έδαφος, όπως είχε αρχικά σχεδιαστεί. Και είναι καλύτερα έτσι γιατί το μνημείο έγινε κομμάτι της πόλης, κάτι το οποίο είναι ιδιαίτερα σημαντικό. Δεν μπορείς να ξεχάσεις τα θύματα όταν περνάς από εκεί. Είναι ένα όμορφο μνημείο».

Το ιστορικό αποτύπωμα των Βλάχων

Ενα βιβλίο ιδανικό για τον ερευνητή ή τον αναγνώστη που επιθυμεί να μάθει

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΚΟΥΝΤΟΥΡΑ***

Το βιβλίο ξεκινάει μελετώντας τις οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες της πλέον αναγνωρισμένης και ακμάζουσας βλάχικης εστίας, της Μοσχόπολης (αριστερά), και σε δεύτερο στάδιο καταγράφει πώς αυτές συμβάλλουν στο να καταδειχθεί η διαδικασία εξέλιξης της μοσχοπολίτικης - βλάχικης ταυτότητας σε μια πόλη της αψβουργικής μοναρχίας, το Μίσκολτς.

Το βιβλίο της Κωνσταντίνας Δ. Καρακώστα, «Από τη Μοσχόπολη στο Μίσκολτς της Ουγγαρίας: η ιστορική διάσταση μιας μυθικής αφήγησης» (εκδόσεις Παπαζήση 2021) έχει πολλά να προσφέρει στον επιστημονικό αλλά και τον κοινό αναγνώστη. Με διαχρονική και σχολαστική έρευνα, σκοπός του είναι «να επαναπροσεγγίσει και τελικά να επαναπροσδιορίσει το θέμα της βλάχικης ταυτότητας».

Το βιβλίο ξεκινάει μελετώντας τις οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες της πλέον αναγνωρισμένης και ακμάζουσας βλάχικης εστίας, της Μοσχόπολης, και σε δεύτερο στάδιο καταγράφει πώς αυτές συμβάλλουν στο να καταδειχθεί η διαδικασία εξέλιξης της μοσχοπολίτικης - βλάχικης ταυτότητας σε μια πόλη της αψβουργικής μοναρχίας, το Μίσκολτς. Η επιλογή των παραπάνω πόλεων, όπως μας εξηγεί η συγγραφέας στην εισαγωγή, κάθε άλλο παρά τυχαία ήταν. «Η Μοσχόπολη συμβολίζει την παράδοση, το παρελθόν, ενώ από την άλλη πλευρά στα μοναρχικά εδάφη αποτυπώνονται εξαιρετικά χαρακτηριστικά οι αλλαγές που συνέβησαν στον εθνικό φυσιογνωμικό ιστό των Βλάχων μετοίκων, τόσο εξαιτίας των ιδιαίτερων συνθηκών που επικρατούσαν στο εσωτερικό τους όσο και εξαιτίας της ευρείας διάδοσης των ιδεών του Διαφωτισμού που παρεισέφρεε εκεί με γοργούς ρυθμούς».

Για τον αναγνώστη που ενδιαφέρεται να μάθει ή τον ιστορικό που ερευνά, το βιβλίο καταγράφει με λεπτομέρειες, αποτέλεσμα έρευνας σε πολλαπλά αρχεία, τις εσωτερικές αυτές αλλαγές στον φυσιογνωμικό ιστό των μέτοικων Βλάχων. Καταγράφει επίσης και τους οικονομικούς λόγους που τους ανάγκασαν να διατηρήσουν την εθνοτική τους ιδιοσυστασία, η οποία, όπως το βιβλίο δείχνει, παράλληλα λειτούργησε ως ένα μέσο κοινωνικής οργάνωσης που τους παρείχε τη δυνατότητα να επιτυγχάνουν τη διατήρηση του μονοπωλίου που είχαν σε ορισμένους τομείς. Η καταγραφή των αλλαγών εξαιτίας της ευρείας διάδοσης των ιδεών του Διαφωτισμού είναι η βάση ευρύτερης ιστορικής και θεωρητικής ανάλυσης έθνους και εθνότητος, που είναι και η ουσία του βιβλίου. Ξεκινώντας από τη θέση ότι η ταυτότητα «είναι μια έννοια που διαθέτει τη δική της δυναμική και βρίσκεται σε διαρκή διαλεκτική σχέση με το περιβάλλον, έχοντας τη δυνατότητα να αναπροσαρμόζεται όταν μια ομάδα διαφοροποιείται από το σύνολο διότι θεωρεί την ύπαρξή της ανεξάρτητη και αυτοτελή, έστω και όταν συντρέχουν στην ομάδα διαφορετικά και μεταξύ τους σαφώς αντιδιαστελλόμενα πολιτιστικά στοιχεία, όπως γλώσσα και τόπος καταγωγής», η Κωνσταντίνα Καρακώστα απομακρύνει τους Βλάχους «από περιχαρακωμένα ερμηνευτικά σχήματα και δομές που καθιέρωσαν λογικές και πρακτικές της νεότερης εποχής». Χρησιμοποιεί το διπολικό σχήμα Μοσχόπολη - Μίσκολτς, μας εξηγεί, γιατί «καταδεικνύει ανάγλυφα όχι μόνο οικονομικά και κοινωνικά, αλλά και εθνικά δεδομένα και συνιστώσες γύρω από τον προσανατολισμό της ταυτότητας των Βλάχων».

Εγείρονται σοβαροί ενδοιασμοί για «την ορθότητα και την αποδοχή του όρου "εθνοτικός" ως χαρακτηρισμού των βλαχόφωνων πληθυσμών».

Στα εθνικά είναι το γεγονός ότι τον 18ο αιώνα πολλοί Μοσχοπολίτες καταγράφονταν ως Μακεδόνες, κάτι που, όπως μας ενημερώνει η συγγραφέας, «ήγειρε συχνά το εθνικό αίσθημα πολλών Ούγγρων ιστορικών της εποχής, οι οποίοι εξέφραζαν την υπερβολική κατά τα άλλα ανησυχία τους, μήπως η Ουγγαρία καταλήξει τελικά να γίνει μια δεύτερη Μακεδονία».

Στον 19ο αιώνα, αιώνα των εθνών και του εθνικισμού σύμφωνα με τον Αγγλο ιστορικό Ερικ Χόμπσμπομ στο κλασικό του βιβλίο «Nations and Nationalism since 1780», η ταυτότητα των Βλάχων προκάλεσε προβλήματα στους αγώνες για έθνος πληθυσμών της περιοχής. Γλώσσα, θρησκεία και πολιτισμός είναι τα στοιχεία που δημιουργούν την ιδέα του έθνους, σύμφωνα με τον επίσης Αγγλο πολιτικό φιλόσοφο Τζον Στιούαρτ Μιλ, πατέρα της δυτικής φιλελεύθερης ιδέας της δημοκρατίας και του έθνους που το σύνδεσε με το κράτος. Στις διάφορες πληθυσμιακές ομάδες των Βαλκανίων ή της ανατολικής Μεσογείου, «αλλόγλωσσοι», «ετερόδοξοι», «αλλογενείς» και «αλλοεθνείς» ήταν εννοιολογικές αλλά και εδαφικές αποσαφηνίσεις που συνέβαλαν στη συγκρότηση της εθνικής φυσιογνωμίας των κρατών μετά την ανεξαρτησία τους από την Οθωμανική Αυτοκρατορία.

Με στοιχεία και κριτική σκέψη, η Κωνσταντίνα Καρακώστα διαπλέει τις βραχονησίδες αυτού του αρχιπελάγους για να καταλήξει, απαντώντας στο βασικό της ερώτημα: «Κάθε προσπάθεια που έγινε προκειμένου να δοθεί στους βλαχόφωνους πληθυσμούς μια διαφορετική εθνική ταυτότητα, που θα τους διαφοροποιούσε από τους μη βλαχόφωνους με τους οποίους συμβίωσαν ιστορικά, προβάλλει όχι μόνον άτοπη αλλά και πέρα για πέρα ανεδαφική». «Στο τέλος», εξηγεί, «εκείνο που επικράτησε ήταν η απερίφραστη ένταξη των αλλόγλωσσων, αλλά ομόδοξων χριστιανών Βλάχων στον ελληνικό εθνικό κορμό, γεγονός που εγείρει επιπλέον σοβαρούς ενδοιασμούς ως προς την ορθότητα και την αποδοχή του όρου "εθνοτικός" ως χαρακτηρισμού των βλαχόφωνων πληθυσμών».

* Η κ. Μαρία Κουντουρά είναι καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο Εμερσον, Βοστώνη.

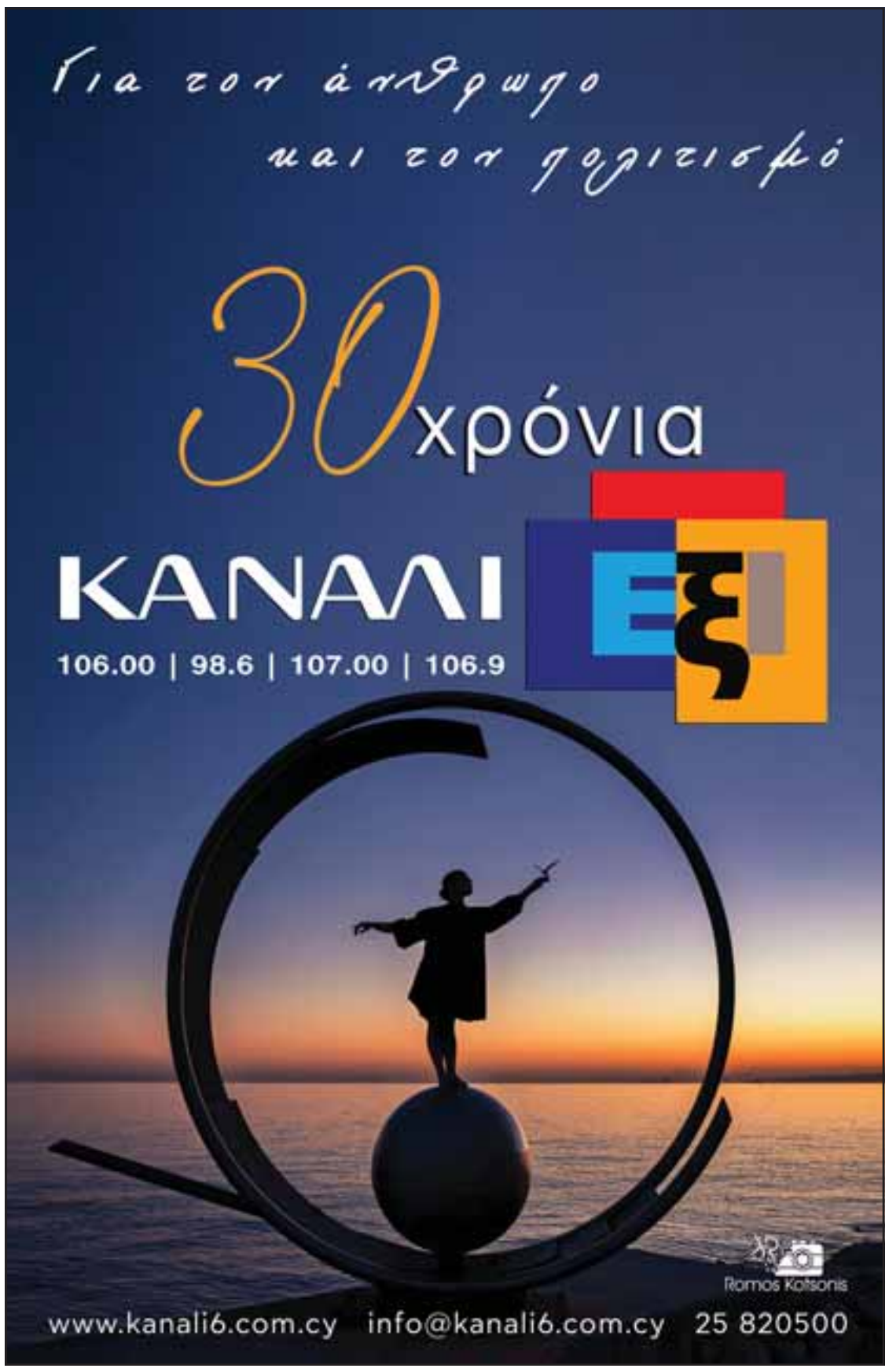

Οι προκλήσεις της ζωής από τη σκοπιά ενός αναπήρου

Ενδιαφέρον φιλμ από τη Φινλανδία

Ο τυφλός που δεν ήθελε να δει τον Τιτανικό ★★★
ΔΡΑΜΑ (2021)
Σκηνοθεσία: Τέμου Νίκι
Ερμηνείες: Πέτρι Ποϊκολάνεν, Μαριάνα Μαϊγιάλα

Του **ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΧΑΡΜΠΗ**

Από το πάντα ενδιαφέρον σινεμά της Φινλανδίας μάς έρχεται αυτή την εβδομάδα ένα γλυκόπικρο φιλμ, ύμνος στη θέληση για ζωή και αξιοπρέπεια. Ο Γιάκο πάσχει από σκλήρυνση κατά πλάκας, με αποτέλεσμα να βρίσκεται καθηλωμένος σε αναπηρικό αμαξίδιο, ενώ πλέον έχει χάσει και την όρασή του. Μέσω Ιντερνετ ωστόσο γνωρίζει τη Σίρπα, επίσης ασθενή, και οι δυο τους επικοινωνούν καθημερινά από το τηλέφωνο μιας και μένουν σε μεγάλη απόσταση μεταξύ τους. Μια μέρα όμως ο Γιάκο αποφασίζει να διανύσει αυτή την απόσταση, και μάλιστα δίχως συνοδό, προκειμένου επιτέλους να συναντήσει την αγαπημένη του. Στον δρόμο θα χρειαστεί βέβαια τη βοήθεια αγνώστων και κάπου εκεί τα πράγματα θα πάρουν επικίνδυνη τροπή.

> *«Παρακολουθώντας την ταινία, πρέπει να εμπιστευτείτε τα αυτιά σας – είναι δυνατόν να βασιστείτε σε ανθρώπους αν δεν μπορείτε να δείτε τα πρόσωπά τους;».*

Ο Φινλανδός σκηνοθέτης Τέμου Νίκι υιοθετεί μια πολύ ξεχωριστή κινηματογραφική προσέγγιση προκειμένου να μας δώσει, κατά το δυνατόν, την προοπτική ενός τυφλού ανθρώπου, ο οποίος ταυτόχρονα έχει και σοβαρά κινητικά προβλήματα. Αυτό που επί της ουσίας βλέπουμε εμείς είναι κυρίως το πρόσωπο του Γιάκο και το ειδικό κινητό του, καθώς εκείνος το χρησιμοποιεί για να επικοινωνήσει με τον κόσμο. Ολο το υπόλοιπο περιβάλλον είναι βασικά θολό, ένας κόσμος ακαθόριστος πλέον και ως εκ τούτου απειλητικός για τον ήρωα.

Τον τελευταίο υποδύεται –αν και το ρήμα δεν είναι ίσως το κατάλληλο– μοναδικά ο Πέτρι Ποϊκολάνεν, ηθοποιός ο οποίος πάσχει και ο ίδιος ακριβώς από την ίδια ασθένεια. «Από την αρχή του πρότζεκτ ήταν ξεκάθαρο ότι η ταινία δεν θα ήταν ένα ντοκιμαντέρ για έναν εκτός μάχης ηθοποιό. Αυτό που ήθελα ήταν να δουλέψω με τον Πέτρι, έναν ηθοποιό που τυχαίνει να είναι τυφλός και δεμένος σε αναπηρικό αμαξίδιο. Ως αφηγητής, έχω εμμονή να βρίσκω νέες οπτικές γωνίες. Με τη βοήθεια του Πέτρι βρήκα τη σκοπιά των τυφλών και των ατόμων με αναπηρία [...] ο κόσμος που περιβάλλει τον κύριο χαρακτήρα είναι θολός και απαλός, το πρόσωπο και τα χέρια του λειτουργούν ως το σκηνικό της ταινίας. Παρακολουθώντας την ταινία, πρέπει να εμπιστευτείτε τα αυτιά σας – είναι δυνατόν να βασιστείτε σε ανθρώπους αν δεν μπορείτε να δείτε τα πρόσωπά τους;» λέει ο σκηνοθέτης. Αυτό και άλλα τέτοια ερωτήματα προκύπτουν σε μια ταινία που έχει ακόμη αρκετές σινεφίλ αναφορές, αλλά και χιούμορ. Ο ήρωας άλλωστε είναι όντως από αυτούς τους λίγους που δεν έχουν δει ποτέ τον «Τιτανικό», ενώ είναι και φανατικός θαυμαστής του Τζον Κάρπεντερ...

Ο Γιάκο πάσχει από σκλήρυνση κατά πλάκας, βρίσκεται καθηλωμένος σε αναπηρικό αμαξίδιο και έχει χάσει την όρασή του. Μέσω Ιντερνετ γνωρίζει τη Σίρπα, επίσης ασθενή, και οι δυο τους επικοινωνούν καθημερινά. Ωσπου μια μέρα ο Γιάκο αποφασίζει να συναντήσει επιτέλους την αγαπημένη του...

HOME CINEMA

«Ερωτικό γράμμα» στον κινηματογράφο από την Κίνα

Επάνω, στιγμιότυπο από την ταινία του Ζανγκ Γιμού «Η χαμένη σκηνή», που είναι διαθέσιμη στο Cinobo. Κάτω, σκηνή από την πολυαναμενόμενη σειρά του Amazon Prime «The Rings of Power».

Η χαμένη σκηνή ★★★½
ΔΡΑΜΑ (2020)
Σκηνοθεσία: Ζανγκ Γιμού
Ερμηνείες: Γι Ζανγκ, Χάοσουν Λιου, Γουέι Φαν

Από την πλατφόρμα του Cinobo επιλέγουμε την τελευταία δουλειά του Κινέζου δεξιοτέχνη Ζανγκ Γιμού, ένα φιλμ με πολιτικό σχόλιο αλλά και μια βαθιά ανθρώπινη ιστορία στον πυρήνα του. Στη μαοϊκή Κίνα της Πολιτιστικής Επανάστασης, ένας έγκλειστος σε στρατόπεδο εργασίας το σκάει με έναν μοναδικό σκοπό: να καταφέρει να παρακολουθήσει τα επίκαιρα του σινεμά, όπου εμφανίζεται η μονάκριβη κόρη του, την οποία έχει να δει χρόνια. Οταν ωστόσο ένα ορφανό κορίτσι κλέβει τη συγκεκριμένη μπομπίνα, τα πάντα περιπλέκονται και ένα ολόκληρο χωριό στρώνεται στη δουλειά προκειμένου να σωθούν οι πολύτιμες κινούμενες εικόνες. Ερωτικό γράμμα στο σινεμά, τολμηρό σχόλιο πάνω στην πολιτική ιστορία της χώρας, αλλά και καλλιτεχνικό κομψοτέχνημα ανά στιγμές, η ταινία του Γιμού γοητεύει δίχως να κάνει πολλά και περίπλοκα.

The Rings of Power
ΦΑΝΤΑΣΙΑΣ (2022)
Δημιουργός: Πάτρικ Μακέι, Τζον Ντ. Πέιν
Ερμηνείες: Μόρφιντ Κλαρκ, Ισμαελ Κρουζ Κόρτοβα

Το πιο πολυαναμενόμενο (μακράν) τηλεοπτικό πρόγραμμα των τελευταίων ετών έφτασε επιτέλους για να μας στείλει ξανά στον επικό, φανταστικό κόσμο του Τζ. Ρ. Τόλκιν. Ως γνωστόν, εδώ βρισκόμαστε χιλιάδες χρόνια πριν από τα γεγονότα του «Αρχοντα των Δαχτυλιδιών», οπότε και οι περισσότεροι από τους ήρωες της τριλογίας δεν υπάρχουν στη νέα σειρά. Αυτό βέβαια δεν ισχύει για όλους, μιας και τα αθάνατα ξωτικά, όπως ο άρχοντας Ελροντ ή η λαίδη Γκαλάντριελ, έχουν δει και αυτές τις εποχές. Η τελευταία, ατρόμητη πολεμίστρια, είναι και η πρώτη που αντιλαμβάνεται πως το κακό αρχίζει να κινείται και πάλι στη Μέση Γη, ξεκινώντας να το αντιμετωπίσει. Οπου κακό βάλτε ξανά τον γνωστό μας Σάουρον, ο οποίος είναι κι αυτός... παλιά καραβάνα.

Το πελώριο μπάτζετ και το βελνεκές της σειράς του Amazon είναι ολοφάνερα ήδη από τα πρώτα επεισόδια, όπου ειδικά εφέ (κυρίως) αλλά και μεγάλα σκηνικά δημιουργούν έναν εντυπωσιακό κόσμο, με διαφορετικές γωνιές, οι οποίες μας συστήνονται μια μια. Τόσο η οπτική όσο και η αισθητική της σειράς είναι αρκετά διαφορετικές από εκείνες του Πίτερ Τζάκσον, πράγμα όχι απαραίτητα κακό, αν δεν έφερνε στην οθόνη έναν «Αρχοντα» κάπως πιο «αποστειρωμένο» και στυλιζαρισμένο από όσο έχουμε συνηθίσει. Κατά τα λοιπά η εδώ ιστορία, με τη σφυρηλάτηση των «Δαχτυλιδιών της Δύναμης» του τίτλου, έχει μόλις ξεκινήσει, ενώ ειδική μνεία πρέπει να γίνει και στη Μόρφιντ Κλαρκ· η Ουαλλή ηθοποιός, στον βασικό ρόλο της Γκαλάντριελ, ξεχωρίζει άνετα από το υπόλοιπο καστ και είναι ένα από τα ατού μιας σειράς που προς το παρόν έχει δημιουργήσει ανάμεικτα συναισθήματα στους (απαιτητικούς) φαν του Τόλκιν.

ΡΙΚ1 ΤΗΛ.: 22862000

21.30 Παραδοσιακή βραδιά
07.30 Θεία λειτουργία
10.10 Σε προσκυνώ γλώσσα, ΙΙ
11.00 Σπίτι στη φύση - (Ε)
11.30 Κύπρος, ένα προσκύνημα Ένα ταξίδι σε διάφορες εκκλησίες και μονές.
12.00 Play List, ΙΙ - (Ε) Μουσική εκπομπή.
13.30 Κοίτα με στα μάτια, IV Εκπομπή για τα ζώα.
14.00 ΕΙΔΗΣΕΙΣ
14.30 Αμύνεσθαι περί πάτρης Ενημερωτική εκπομπή
15.00 Μουσικό ραντεβού, ΙΙΙ
15.30 Προσωπογραφίες, VI Πολιτιστική εκπομπή.
16.30 Χρονογράφημα, ΙΙΙ - (Ε) Ντοκιμαντέρ.
17.00 Εκείνη & εκείνοι, ΙΙ Ψυχαγωγική εκπομπή με την Αθηνά Χάλκου.
17.50 Πολιτιστικό ημερολόγιο
18.00 ΕΙΔΗΣΕΙΣ (νοηματική)
18.30 Γευστικό ταξίδι στο χωριό Εκπομπή μαγειρικής με τη Χρύσω Λέφου.
19.00 Ειρήνη Πάσι, ΙΙ Κωμική σειρά εποχής.
19.30 Κυπριώτικο σκετς
20.00 ΕΙΔΗΣΕΙΣ
21.00 Αθλητική Κυριακή
21.30 Παραδοσιακή βραδιά Ψυχαγωγική εκπομπή με την Άντρη Καραντώνη.
23.00 ΕΙΔΗΣΕΙΣ
23.05 Life on the Rocks Δραματική τηλεταινία.
00.30 Επαναλήψεις

ΡΙΚ2 ΤΗΛ.: 22862000

21.00 Misconduct
07.00 Μανώλης και Κατίνα - (Ε) Κωμική σειρά.
07.30 Ιστορίες του χωρκού - (Ε) Κωμική σειρά.
08.00 Παιδική ζώνη
α. Μπόμπι και Μπιλ
β. Γουίσπερ
γ. Γκάρφιλντ
δ. Αστυνόμος Σαΐνης
ε. Τα στρουμφάκια
11.00 Στη χώρα του Γιατί - (Ε)
11.35 Παιδική ζώνη
α. Λέο Ντα Βίντσι
β. Η Μία και εγώ
γ. Ο Μπο ταξιδεύει
δ. Παιχνίδια στην άμμο
15.30 Wild and me Οικογενειακή σειρά.
16.20 Ann with an E, I Σειρά εποχής.
17.00 Faming of the planet Σειρά ντοκιμαντέρ.
17.30 Euromaxx Architecture
18.00 ΕΙΔΗΣΕΙΣ (νοηματική)
18.30 ΕΙΔΗΣΕΙΣ (αγγλική)
18.40 ΕΙΔΗΣΕΙΣ (τουρκική)
19.00 Μαζί/Birlikte - (Ε)
19.30 Σπίτι στη φύση - (Ε)
20.00 ΕΙΔΗΣΕΙΣ
21.00 Misconduct Θρίλερ, με τους Αλ Πατσίνο, Άντονι Χόπκινς.
22.40 Am Stram Gram) Σειρά μυστηρίου.
00.15 Bonanza, IIIe - (Ε) Κλασική σειρά γουέστερν.
01.05 Επαναλήψεις

ALPHA ΤΗΛ.: 22212400

21.00 Το νησί
06.00 60΄ Ελλάδα - (Ε) Με τον Νίκο Μάνεση.
07.15 Deal - (Ε) Τηλεπαιχνίδι.
08.00 Μην αρχίζεις τη μουρμούρα - (Ε) Κωμική σειρά.
09.00 Επτά θανάσιμες πεθερές Κωμική σειρά.
10.00 Σ/Κ με τον Μάνεση Ενημερωτική εκπομπή.
13.00 The Chase - (Ε) Τηλεπαιχνίδι.
13.45 Στο παρά πέντε - (Ε) Κωμική σειρά.
14.45 Άσε μας ρε μαμά Κωμική σειρά.
15.45 Το σόι σου - (Ε) Κωμική σειρά.
17.15 Οικογενειακές ιστορίες Κοινωνική σειρά.
18.00 ΕΙΔΗΣΕΙΣ (νοηματική)
18.15 Οικογενειακές ιστορίες Συνέχεια.
19.15 Μην αρχίζεις τη μουρμούρα - (Ε) Κωμική σειρά.
20.00 ΕΙΔΗΣΕΙΣ
21.00 Το νησί Ελληνική σειρά.
22.00 Σμύρνη μου αγαπημένη Μίνι τηλεοπτική σειρά.
23.45 Celebrity Game Show Τηλεπαιχνίδι.
00.15 Singles
01.45 Αστυνόμος Μπέκας - (Ε) Αστυνομική σειρά.
03.45 Έρωτας μετά - (Ε)

ANT1 ΤΗΛ.: 22200200

21.20 Fast And The Furious
06.20 40 κύματα - (Ε) Ελληνική σειρά.
07.10 Ο κόσμος να χαλάσει-(Ε) Κωμική σειρά.
08.00 Santa Γιολάντα - (Ε) Κωμική σειρά.
09.00 Δείξε μου τον φίλο σου Κωμική σειρά.
09.30 Άκρως οικογενειακόν Κωμική σειρά.
11.10 Κος και Κα Πελς - (Ε) Κωμική σειρά.
12.00 Ενώπιος ενωπίω, ΙΙΙ - (Ε) Ενημερωτική εκπομπή.
13.30 Λίτσα.Com - (Ε) Κωμική σειρά.
14.50 Κάνε γονείς να δεις καλό Κωμική σειρά.
15.40 Εκείνες κι εγώ - (Ε) Κωμική σειρά.
16.30 ROUK ZOUK Special - (Ε) Τηλεπαιχνίδι.
17.30 5 Χ 5 - (Ε) Τηλεπαιχνίδι.
18.00 Τα νέα του ΑΝΤ1 σε 10΄
18.15 Σαλώμη - (Ε) Ελληνική σειρά.
20.15 Τα νέα του ΑΝΤ1
21.20 The Fast And The Furious Tokyo Drift Ταινία δράσης, με τους Λούκας Μπλακ, Σουγκ Καγκ, κ.ά.
23.00 Supper mammy - (Ε)
00.10 Πάνω από το νόμο - (Ε)
01.00 Ταμάμ - (Ε)
02.00 Χωρίς όρια - (Ε)
02.50 Κλεμμένη ζωή - (Ε)

OMEGA ΤΗΛ.: 22477777

21.15 Τροχός της τύχης
07.00 Τώρα μαζί Ενημερωτική εκπομπή, με τους Ευλαμπία Ρέβη και Γιώργο Σιαδήμα.
09.50 OPEN Weekend Ψυχαγωγική εκπομπή, με την Ελένη Τσολάκη.
13.00 Τροχός της τύχης - (Ε) Τηλεπαιχνίδι.
15.15 Επιπλογκουρμεδιές Εκπομπή μαγειρικής με τον Σταυρή Γεωργίου.
16.15 Τρία μίλια - (Ε) Κοινωνική σειρά με τους Ευγενία Παναγοπούλου, Νικόλα Μακρή, κ.ά.
18.00 OMEGA NEWS
18.10 Εικόνες - (Ε) Ταξιδιωτική εκπομπή με τον Τάσο Δούση.
19.10 Fars Attack - (Ε) Ψυχαγωγική εκπομπή με τον Χάρη Αριστείδου.
20.10 OMEGA NEWS
21.15 Τροχός της τύχης Τηλεπαιχνίδι, με τον Πέτρο Πολυχρονίδη και τη Νατάσα Κουβελά.
22.15 Κόκκινο ποτάμι - (Ε) Σειρά εποχής με τους Ιωάννη Παπαζήση, Αναστασία Παντούση.
01.30 OPEN Weekend - (Ε) Ψυχαγωγική εκπομπή, με την Ελένη Τσολάκη.
04.00 Μπάτσο αγάπη μου - (Ε)
05.00 Απλές κουβέντες - (Ε)
06.00 Η μαμά λείπει ταξίδι

ΣΙΓΜΑ ΤΗΛ.: 22580100

22.00 The sixth sense
07.00 Στο χωρκόν μας - (Ε) Κωμική σειρά.
07.30 Συνταγές ψυχής - (Ε) Εκπομπή μαγειρικής.
08.20 Μόλις χθες - (Ε) Ελληνική σειρά.
09.00 Ώρα για φαγητό - (Ε) Εκπομπή μαγειρικής με την Αργυρώ Μπαρμπαρίγου.
09.30 Dot. - (Ε) Ψυχαγωγική εκπομπή, με τη Νάντια Μπουλέ και τον Μίνωα Θεοχάρη.
10.20 Κάτι ξαναψήνεται - (Ε) Εκπομπή μαγειρικής.
11.40 Άλλα λόγια θκειε παπά Κωμική σειρά.
12.30 Στην υγειά μας ρε παιδιά Ψυχαγωγική εκπομπή.
15.00 Παντρεμένοι κι οι δυο Κωμική σειρά.
16.00 Η πεθερά - (Ε) Κωμική σειρά.
17.00 Οι Τάκκοι - (Ε) Κωμική σειρά.
18.00 Γεγονότα σε συντομία
18.10 Happy Traveller - (Ε)
19.10 Βουράτε γειτόνοι - (Ε)
20.00 Τομές στα γεγονότα
21.00 Βουράτε γειτόνοι - (Ε)
22.00 The sixth sense Θρίλερ μυστηρίου, με τους Μπρους Γουίλις, Χάλεϊ Τζόελ Όσμεντ.
00.00 Γεγονότα σε τίτλους
00.10 Στην υγειά μας ρε παιδιά
03.00 Ήρθε κι έδεσε - (Ε)
04.30 The cooking - (Ε)

CAPITAL ΤΗΛ.: 25577577

07.00 Τηλεαγορά
08.00 Ξένη ταινία
09.45 Ξένη ταινία
11.20 Τηλεαγορά
13.00 Ελληνική ταινία
14.30 Τηλεαγορά
15.20 Ελληνική ταινία
17.00 Τηλεαγορά
19.00 Ξένη ταινία
21.00 Ξένη ταινία
23.00 Ξένη ταινία
01.00 Ξένη ταινία
03.00 Ξένη ταινία

PLUS ΤΗΛ.: 22259000

07.50 Παιδικό παραμύθι.
09.00 Έξυπνες γεύσεις - (Ε)
11.00 Τηλεαγορά
14.00 Αυτό είναι Σ/Κ
16.35 Τηλεαγορά
18.30 Αόρατος φακός
19.00 Ταξίδι γεύσεων, ΙΙΙ - (Ε)
19.55 Ο καιρός
20.00 Τα καλύτερα της αγοράς
20.35 Fatsa Book
21.35 Το ταξίδι της ζωής
22.30 Ξένη ταινία
23.55 Ξένη ταινία
02.10 Ξένες σειρές

EXTRA ΤΗΛ.: 25715111

10.20 Κορίτσια ο Μάρκουλης
12.30 Ελιές Θρούμπες
13.00 Έξυπνες αγορές
14.00 Ασημένια φεγγάρια
15.35 Έξυπνες αγορές
16.05 Κινημ/φικές επιτυχίες
16.10 Έξυπνες αγορές
16.40 Δελτίο Ειδήσεων
17.15 Αόρατος φακός
18.05 Ελληνική ταινία
19.45 EXTRA News
20.20 Ελληνική ταινία
23.45 Ξένη ταινία

MOVIES BEST

21.00 C'mon C'mon
07.30 Fahim
09.30 How To Train Your Husband
11.00 The Claim
13.10 Ulee's Gold
15.10 Hometown Killer
16.45 A Fish Called Wanda
18.45 The Birdcage
21.00 C'mon C'mon
23.00 Beyond The Sky
00.30 The Big Fat Stone
02.30 Line Of Descent
04.30 The Big Short

GREEK CINEMA

21.35 Κόσμος και κοσμάκης
07.30 Κόσμος και κοσμάκης
09.15 Συνοικία το όνειρο
10.55 Τρελός πάσης Ελλάδος
12.30 Η ζούγκλα των πόλεων
14.10 Η Ρένα είναι "Οφ-σάιντ"
15.35 Η φωνή της καρδιάς
16.55 Δικτάτωρ καλεί Θανάση
18.25 Ίλιγγος
20.00 Έλα στο θείο
21.35 Κόσμος και κοσμάκης
23.20 Κατήφορος
01.00 Ερωτικές ιστορίες
02.35 Ηρως με παντούφλες
04.15 Ο μεθύστακας

Η σοσιαλδημοκρατία είναι εδώ

Ενας συλλογικός τόμος διερευνά σε τη νέα δυναμική της μεγάλης πολιτικής παράδοσης του 20ού αιώνα

Του **ΝΙΚΟΛΑ ΖΩΗ**

Με τη γερμανική, όπως την εφαρμόζει το SPD ή με τη βρετανική, στον βαθμό που την εκφράζουν σήμερα οι Εργατικοί; Με εκείνη που οραματίστηκαν οι Σκανδιναβοί εκπρόσωποί της, όπως ο Ούλοφ Πάλμε και που μετεξέλιξαν οι πολιτικοί επίγονοί του ή με εκείνη που έφερε στην Ελλάδα έναν αέρα «αλλαγής»; Ή με αυτή που –για να βγούμε από τα κομματικά στεγανά– σχεδίασε ο Τζον Μέιναρντ Κέινς και αργότερα ο Αντονι Γκίντενς, εμπλούτισε στην άλλη άκρη του Ατλαντικού ο Τζον Ρολς και που σήμερα θα λέγαμε ότι τροφοδοτείται από τις οικονομικές μελέτες του Τομά Πικετί;

Με όποια εκδοχή της σοσιαλδημοκρατίας και αν συμπαρατάσσεται (ή και αν αντιπαρατίθεται) κανείς, το σίγουρο φαίνεται πως είναι ότι η συγκεκριμένη πολιτική παράδοση, από εκεί που, ειδικά μετά την κρίση του 2008, έμοιαζε να φτάνει οριστικά στο τέλος της μακράς διαδρομής της (στη διάρκεια της οποίας πρόλαβε να κληροδοτήσει στη Δύση το κοινωνικό κράτος), πλέον μοιάζει να επιστρέφει: στη Γερμανία, στην Ιβηρική Χερσόνησο, στις σκανδιναβικές χώρες, στη Νέα Ζηλανδία ή ακόμα και στις ΗΠΑ.

Ο συλλογικός τόμος «Η σοσιαλδημοκρατία στο προσκήνιο, ξανά;» (εκδ. Πόλις) αποτελεί μια προσπάθεια να καταγραφεί το νέο περιεχόμενο των σύγχρονων σοσιαλδημοκρατικών πολιτικών διεθνώς, ενώ συνιστά και μια διερεύνηση της διακυβερνητικής δύναμης και της στρατηγικής της σοσιαλδημοκρατίας σήμερα, αλλά και μια επιβεβαίωση των ζητημάτων και των εννοιών που την απασχολούν και που δεν είναι άλλα από τις ανισότητες, την εργασία, τα δημόσια αγαθά, τη θέση του εθνικού κράτους στους υπερεθνικούς οργανισμούς και βέβαια, την πρωτοκαθεδρία της πολιτικής.

Οι διαφορετικές διαδρομές των πέντε συγγραφέων του τόμου εξασφαλίζουν την ευρύτητα του εγχειρήματος: συμμετέχουν με κείμενά τους η ιστορικός και καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου Εφη Γαζή («Ιδέες και σκέψεις για το παρελθόν και το μέλλον της σοσιαλδημοκρατίας»), ο αντιπρόεδρος της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και της Ελληνικής Ενωσης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου Γιάννης Φ. Ιωαννίδης («Σοσιαλδημοκρατία: There Is No Alternative»), ο καθηγητής Δημοσίου Δικαίου και Κοινωνικής Διοίκησης του Παντείου Ξενοφών Κοντιάδης («Η επιστροφή της σοσιαλδημοκρατίας»), ο πολιτικός επιστήμων Γιάννης Μπαλαμπανίδης («Σοσιαλδημοκρατία made in USA») και ο γιατρός του ΕΣΥ και μέλος της κεντρικής επιτροπής του ΠΑΣΟΚ-Κινήματος Αλλαγής Στέφανος Παραστατίδης («Η φαντασία στη σοσιαλδημοκρατία»).

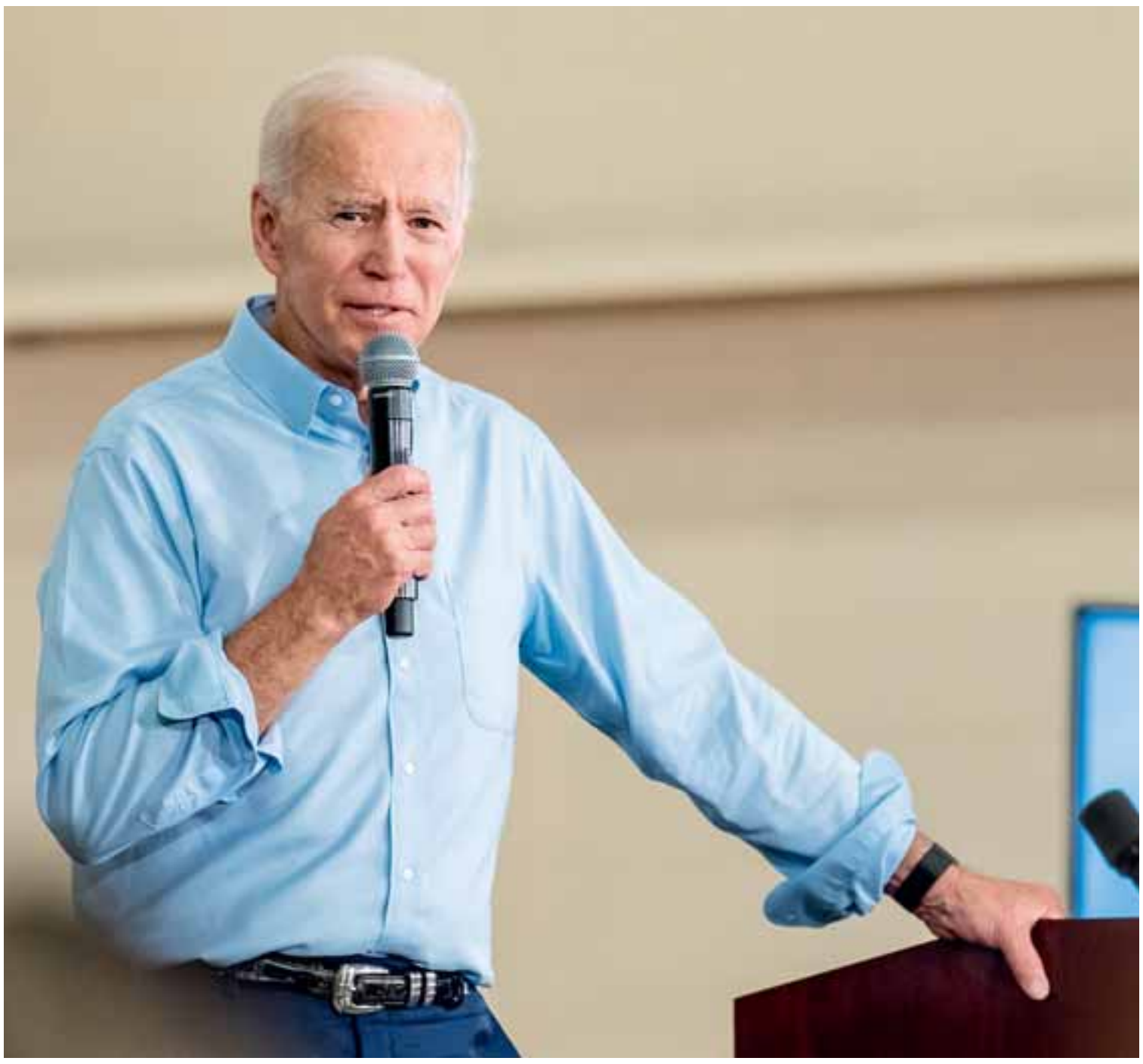

SHUTTERSTOCK

Σύμφωνα με τον Γιάννη Μπαλαμπανίδη, η θητεία Μπάιντεν παρουσιάζει την πιο προωθημένη σοσιαλδημοκρατική ατζέντα διεθνώς.

«Το πρόβλημα είναι η απόλυτη μονοκρατορία των υλιστικών αξιών. Η αντίληψη ότι όλες οι δραστηριότητές μας είναι ή μπορούν να γίνουν αντικείμενο οικονομικής συναλλαγής».

Εκτός όμως από το ερώτημα του τίτλου του βιβλίου, θα μπορούσε να τεθεί κατ' αρχήν και ένα ακόμη: ποιοι κοινωνικοί, οικονομικοί και πολιτικοί παράγοντες μας κάνουν να αναρωτιόμαστε –ξανά– για τη θέση της σοσιαλδημοκρατίας στον σημερινό κόσμο; Ο Γιάννης Ιωαννίδης απαντά μεταξύ άλλων: «Το ενδιαφέρον για τη σοσιαλδημοκρατία επανέρχεται γιατί οι επαναλαμβανόμενες και ολοένα πιο βίαιες κρίσεις του μοντέλου που υιοθετήθηκε τις τελευταίες δεκαετίες, δηλαδή η ξέφρενη πορεία της παγκοσμιοποίησης μιας ανέλεγκτης αγοράς, με την ένταση των οικονομικών ανισοτήτων και του κοινωνικού αποκλεισμού, σε συνδυασμό με την ανάδυση της κλιματικής κρίσης, απειλούν τη δημοκρατία ακόμα και στις χώρες της Δύσης. Δηλαδή, σε ένα μέρος του κόσμου όπου κυριαρχούσε ο εφησυχασμός, η βεβαιότητα ότι η ευημερία και το κράτος δικαίου ήταν διασφαλισμένα εις το διηνεκές. Μοιάζει σαν κάποιοι να κάνουν τα πάντα για να πάρει ο Μαρξ την εκδίκησή του, εκεί που όλοι, ακόμη και στις περισσότερες εκδοχές της Αριστεράς, τον είχαν ξεπεράσει. Στην πραγματικότητα», συνεχίζει ο κ. Ιωαννίδης, «το πρόβλημα είναι η απόλυτη μονοκρατορία των υλιστικών αξιών. Η αντίληψη ότι όλοι οι τόποι, όλες οι δραστηριότητες, όλος μας ο χρόνος και οι στιγμές μας είναι ή μπορούν να γίνουν αντικείμενο οικονομικής συναλλαγής, και η αποτίμηση, τελικά, των πάντων σε χρήμα, υπονομεύουν διαρκώς τα θεμέλια της κοινωνικής συμβίωσης».

Οι διαφορετικές διαδρομές των συγγραφέων του τόμου εξασφαλίζουν την ευρύτητα του εγχειρήματος.

«Επανακάμπτει σε θέσεις εξουσίας, μόνη ή σε συμμαχία με αριστερές ή οικολογικές δυνάμεις, στη Γερμανία, στις σκανδιναβικές χώρες, στην Ολλανδία, στην Ιβηρική».

Ο Γιάννης Μπαλαμπανίδης, που στο βιβλίο υποστηρίζει ότι η θητεία του Τζο Μπάιντεν (η οποία εμπλουτίζει την κληρονομιά του Ομπάμα και ενσωματώνει τα διδάγματα της τραυματικής περιόδου Τραμπ) παρουσιάζει την πιο προωθημένη σοσιαλδημοκρατική ατζέντα διεθνώς, πιστεύει ότι η διαπίστωση πως η σοσιαλδημοκρατία επιστρέφει, δεν συνιστά βολονταρισμό. «Η οικονομική κρίση του 2008 ήταν ένα σοκ για τα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα», λέει ο κ. Μπαλαμπανίδης. «Πολλά σχεδόν κατέρρευσαν υπό το βάρος της διαχείρισής της και συνολικά η ευρωπαϊκή σοσιαλδημοκρατία δεν μπόρεσε να προτείνει μια πειστική διέξοδο από το "χρυσό κλουβί" της λιτότητας. Ωστόσο, αυτή η ιστορική πολιτική οικογένεια αποδείχθηκε ανθεκτική, παρά τις προφητείες για το οριστικό της τέλος. Σήμερα επανακάμπτει σε θέσεις εξουσίας, μόνη ή σε συμμαχία με αριστερές ή οικολογικές δυνάμεις, στη Γερμανία, στις σκανδιναβικές χώρες, στην Ολλανδία, στην Ιβηρική. Η συγκυρία μοιάζει ευνοϊκή, κυρίως επειδή αναδύονται δομικές συγκρούσεις, τόσο στο υλικό επίπεδο –λόγω των ανισοτήτων και της επισφάλειας– όσο και στο αξιακό –σε θέματα δικαιωμάτων και ελευθεριών– που επιζητούν πολιτική εκπροσώπηση. Και η φυσιογνωμία της σοσιαλδημοκρατίας τής επιτρέπει να το κάνει, εφόσον βέβαια "θυμηθεί" ορισμένα συγκροτησιακά στοιχεία της: τη μέριμνα για τους "πολλούς" και τον χαρακτήρα της ως δύναμη απολύτως μοντέρνα, ικανή να ενσωματώνει τα πιο προωθημένα αξιακά αιτήματα και να τα εκφράζει σε έναν ορίζοντα αποτελεσματικής διακυβέρνησης».

Διεθνής διάσταση

Η διεθνής διάσταση της σοσιαλδημοκρατίας σήμερα έχει σημασία και για έναν ακόμη λόγο: γιατί, όπως αναφέρει στο κείμενό του ο Γιάννης Ιωαννίδης, δύσκολα οικοδομείται πλέον σοσιαλδημοκρατία σε μία μόνο χώρα. Του ζητάμε να εξηγήσει αναλυτικότερα γιατί ισχύει κάτι τέτοιο και εκείνος αποκρίνεται: «Ούτε στο παρελθόν μπορούσε να αγνοεί μια χώρα τις άλλες, πόσο μάλλον σήμερα που είναι προφανές ότι δεν υπάρχουν εθνικά στεγανά. Εξάλλου, η συμμετοχή μας σε διεθνείς και περιφερειακές συνεργασίες επιβάλλει υποχρεώσεις, αλλά δίνει και δυνατότητες. Ειδικά στην Ευρώπη, οικοδομήθηκε μια κοινότητα που πρέπει αφενός να γίνει πιο δημοκρατική και αφετέρου να τιμήσει τις αξίες της. Η ειρήνη, όχι μόνο η διεθνής αλλά και η κοινωνική ειρήνη, το κοινωνικό κράτος, η μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων, η προστασία του περιβάλλοντος, σε συνθήκες ελευθερίας και αξιοπρέπειας για όλους, αυτά συνιστούν την αληθινή υπεράσπιση του ευρωπαϊκού τρόπου ζωής. Και, ιστορικά μιλώντας, πρέπει να αναγνωριστεί ότι είναι κατακτήσεις της μεταπολεμικής σοσιαλδημοκρατίας που πρέπει να επανέλθουν ως ιδανικά ενός διεθνούς και ευρωπαϊκού σοσιαλδημοκρατικού προγράμματος».

Το στοίχημα από τις Ηνωμένες Πολιτείες έως την Ελλάδα

Αν οι ΗΠΑ συνιστούν ανεμοδείκτη αλλαγών στη Δύση, τότε τα χάσματα που διαχειρίζεται η κυβέρνηση Μπάιντεν μετά την περίοδο Τραμπ μάλλον δεν αφορούν αποκλειστικά την ίδια. «Η αμερικανική κοινωνία είναι εξαιρετικά πολωμένη σε όλα τα επίπεδα, πράγμα που δεν απέχει πολύ από την εικόνα των δικών μας, ευρωπαϊκών κοινωνιών», λέει ο Γιάννης Μπαλαμπανίδης. «Οι Δημοκρατικοί φαίνεται να καταλαβαίνουν ότι αντί να αναζητούν μια "τεχνοκρατική" μετριοπάθεια, οφείλουν να συγκροτήσουν μια ισχυρή ταυτότητα.

Για να το πετύχουν, όμως, οφείλουν να γεφυρώσουν την απόσταση που χωρίζει τους ριγμένους της παγκοσμιοποίησης, λ.χ. στην αποβιομηχανοποιημένη Rust Belt, από τις διεθνοποιημένες και αξιακά προωθημένες ελίτ της Ανατολικής και της Δυτικής Ακτής. Και συγχρόνως, να ανταποκριθούν στα αιτήματα των νεότερων γενεών, των Millennials και της Gen Z, που ζουν μια μεγάλη αντίφαση και ματαίωση: οι πιο διεθνοποιημένες, μορφωμένες και δικτυωμένες γενιές ζουν και εργάζονται σε συνθήκες όλο και μεγαλύτερης επισφάλειας». Σύμφωνα με τον κ. Μπαλαμπανίδη, η ενεργειακή κρίση, η γεωπολιτική αστάθεια και η ακρίβεια κάνουν δυσκολότερο το παραπάνω στοίχημα, ωστόσο η σοσιαλδημοκρατική πολιτική διαθέτει ιστορικά ένα όπλο που καλείται να αξιοποιήσει: τις ριζοσπαστικές μεταρρυθμίσεις ενάντια στις ανισότητες κάθε είδους.

Η σοσιαλδημοκρατία διαθέτει ένα όπλο που καλείται να αξιοποιήσει: τις ριζοσπαστικές μεταρρυθμίσεις ενάντια στις ανισότητες.

SHUTTERSTOCK

«Ακόμη και με τα καλύτερα προγράμματα και παρά την ένδοξη ιστορία, σοσιαλδημοκρατία ερήμην της κοινωνίας δεν κτίζεται», λέει ο Γιάννης Ιωαννίδης.

Τι όπλα διαθέτει και τι βαρίδια πρέπει να πετάξει η ελληνική σοσιαλδημοκρατία; «Η σοσιαλδημοκρατία στην Ελλάδα, σήμερα», λέει ο Γιάννης Ιωαννίδης, «μπορεί να χτιστεί στα θεμέλια της κληρονομιάς της λεγόμενης δημοκρατικής παράταξης, με νέα όμως υλικά και αισθητική.

Εκτός από τις θετικές πλευρές αυτής της κληρονομιάς, υπάρχουν και σημεία στα οποία η ελληνική εκδοχή της σοσιαλδημοκρατίας υστέρησε: ενδεικτικά, τομείς της οικονομίας που δεν δόθηκε προσοχή στην ποιότητα της ανάπτυξης, όπως στον τουρισμό και στις πολιτικές για τον δημόσιο χώρο ή ζητήματα που έφθειραν την εικόνα μιας παράταξης και σχετίζονται με τον κυβερνητισμό, ευθύνες για το τοπίο που διαμορφώθηκε στα ΜΜΕ κ.ά. Ιδέες φρέσκες, επεξεργασίες και τεκμηρίωση, για τα σύγχρονα και ουσιώδη, δεν ανησυχώ, υπάρχουν σε αφθονία.

Το μεγάλο στοίχημα είναι "να βρεις τις λέξεις" για να συνομιλήσεις με τον κόσμο, σε μια εποχή σύγχυσης και κατακερματισμού. Γιατί, ακόμη και με τα καλύτερα προγράμματα και παρά την ένδοξη ιστορία, σοσιαλδημοκρατία ερήμην της κοινωνίας δεν κτίζεται. Αυτό το στοίχημα βάζουμε σήμερα, στην Ελλάδα και διεθνώς».

γαστρονόμος
ΚΥΡΙΑΚΗ
18/9
ΤΑ ΧΩΡΙΑ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ
ΑΝΑΚΑΛΥΠΤΟΥΜΕ ΤΟΝ ΣΠΑΝΙΟ ΠΛΟΥΤΟ ΣΤΗΝ ΠΙΣΩ ΑΥΛΗ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ
Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ
ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ
Κυπριακή Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα
www.kathimerini.com.cy